
NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 06826308 0

THEOLOGIÆ MORALIS,

CONCINNATÆ

A FRANCISCO PATRICIO KENRICK,

EPISCOPO PHILADELPHIENSI.

VOLUMEN III.

Οἰκονόμου γὰρ τὸ διοικεῖν τὰ ἐγχειρισθέντα καλῶς.

S. Chrysostomus in ep. i. ad Cor. hom. x.

PHILADELPHIÆ.

APUD EUGENIUM CUMMISKEY.

MDCCCXLIII.

1843

Typis King et Baird.

Visum est litteras Apostolicas quas Summus Pontifex ad auctorem dignatus est scribere, quando primum volumen Theologiæ Dogmaticæ ei oblatum est, referre.

GREGORIUS P.P. XVI.

Venerabilis Frater salutem et Apostolicam Benedictionem. Accepimus Volumen nuper a Te in lucem editum tres complectens priores Tractatus Dogmaticæ Theologiæ, quam in Americani præsertim cleri usum scribere orsus es. Perlatæ simul ad Nos sunt Litteræ pietatis et obsequii plenæ, datæ a Te die 20. mensis Aprilis, quibus primordia eadem tui operis dono Nobis offerre voluisti. Utinam lectioni ejus Libri vacare Nobis licuisset, sed non permiserunt occupationes gravissimæ, quibus pro solicitudine omnium Ecclesiarum infirmitati nostræ Deo auctore imposita jugiter distinemur. Nixi autem virtute tua facile Nobis pollicemur, Te, Venerabilis Frater, in eo lucubrando opere id præsertim spectare, ut nihil omnino proferas, quod saniori doctrinæ non conveniat. Itaque gratias pro officio agimus et habemus; nec vero prætermittimus Deum O. M. per merita Unigeniti sui Jesu Christi suppliciter orare, ut adsit Tibi propitius in abundantia gratiæ, quo tum scriptis hujusmodi, tum adjutrice opera pro munere tuo præbenda Venerabili Fratri Henrico Philadelphiæ Antistiti magis in dies ac magis de re Catholica, ac de ista potissimum diœcesi bene merearis. Denique superni hujus præsidii auspicem, nostræque testem præcipuæ caritatis Apostolicam Benedictionem Tibi ipsi, Venerabilis Frater, peramanter impertimur. Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem die 28 Augusti an. 1839.

Pontificatus Nostri Anno Nono.

Gregorius P.P. XVI.

Placet et ex litteris Archiepiscopi Edesseni, Ignatii Cadolini qui deinceps in Sacrum Collegium Cardinalium cooptatus est, aliquid depromere.

"Mirari autem satis non possum, quod inter tot tantosque labores, quos in colenda vinea Domini assidue huc usque pertulisti, tempus quoque invenire valueris, quo scriptis, iisque doctissimis ac disertissimis, Catholicæ Religionis utilitati consuleres. Ego enim ex integro primum volumen perlegi, atque ex eo quanta totius operis præstantia sit probe intellexi. Eo autem usus es methodo, quæ meo quidem judicio Missionariorum exigentiis vel maxime est accommodata. Quamobrem illud mihi ratum suasumque est, dogmaticum theologiæ opus quod perfecisti, tum ceteris sacrarum scientiarum studiosis, cum præsertim Missionariis nostris, fore apprime profuturum."

Romæ 26 Novemb. 1840.

INDEX.

TRACTATUS XV.—DE SACRAMENTIS IN UNIVERSUM.

TRACTATUS XVI.—DE BAPTISMO.

TRACTATUS XVII.—DE CONFIRMATIONE.

TRACTATUS XVIII.—DE EUCHARISTIA.

TRACTATUS XIX.—DE PŒNITENTIA.

TRACTATUS XX.—DE EXTREMA UNCTIONE.

TRACTATUS XXI.—DE ORDINE.

TRACTATUS XXII.—DE MATRIMONIO.

THEOLOGIÆ MORALIS

TRACTATUS XV.

DE SACRAMENTIS IN UNIVERSUM.

CAPUT I.

DE MATERIA ET FORMA.

1. De sacramentis jam fuse egimus, dum Ecclesiæ dogmata contra Novatores vindicaremus: sed plura quæ ad mores spectant manent explicanda: quæ ut rectius intelligantur, nonnulla jam dicta recolenda erunt. Sacramentum est res sensibus subjecta, quæ, ex Dei institutione, sanctitatis et justitiæ, tum significandæ, tum efficiendæ, vim habet.[1] Septem sunt novæ legis sacramenta, videlicet baptismus, confirmatio, eucharistia, pœnitentia, extrema unctio, ordo et matrimonium.[2] "Omnia sacramenta," inquit Eugenius IV. in decreto pro Armenis, in concilio Florentino edito, " tribus perficiuntur, videlicet rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, et persona ministri conferentis sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia: quorum si aliquid desit, non perficitur sacramentum."[3]

2. *Materia* sacramenti a scholæ doctoribus dicta est res quæ ad sacramenti confectionem adhibetur, v: g: aqua in baptismo, panis et vinum in eucharistia, oleum in extrema unctione; vel actus sen-

(1) Cat. Rom. *par.* ii. c. i. n 10. (2) Conc. Trid. *Sess.* vii. *Can.* i.
(3) Inter Conc. Flor. acta.

sibus subjectus, qui instar rei sit: v: g: confessio peccatorum ad veniam in sacramento impetrandam. *Remota* materia dicitur res in se spectata; *proxima* est rei usus: sic aqua est remota materia baptismi; ablutio est proxima materia. Res sensibilis requiritur, nam eæ materiæ portiones quæ sensus omnino effugiunt, non censentur communibus vocabulis panis, vini, etc.

3. *Forma* sacramenti sunt verba quæ materiam ad sacramenti rationem determinant, vel alia quæ verborum vim habent. Sic ablutio quæ sacramentum est baptismi, ab alia quavis ablutione distinguitur vocibus illis: "ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti." Signa quibus muti declarant consensum matrimonio, verborum vim habent.

4. Ut materiam determinet forma, utraque debet conjungi, et simul existere, ideoque moralis saltem conjunctio exigitur; quatenus juxta prudentum æstimationem, forma censeatur definire materiæ usum. Sic verba proferenda sunt in baptismo: Ego te baptizo in nomine Patris ✠ *fundat primo*, et Filii ✠ *fundat secundo*, et Spiritus Sancti ✠ *fundat tertio*. Si quod inter verba et ablutionem intercedat temporis spatium, illud minimum sit necesse est, adeo ut quisque æstimet ea simul esse. Moralis illa conjunctio videtur adesse, quando quis verbis prolatis statim abluit, uti in more est Baptistis; vel ablutione facta animo baptizandi, statim profert verba. E contra nihil perficitur, si quis magno temporis intervallo vel unius *Pater noster* mora, verba ab ablutione separet.[1] Nihil etiam perficeretur si ablutio facta sit absque ulla relatione ad verba; licet hæc deinceps prolata sint, novo concepto consilio: nam ex intentione conjunctio illa materiæ cum forma pendet. Arctior in quibusdam sacramentis præ cæteris materiæ cum forma conjunctio exigitur, sicut in Eucharistia verba præsentem designant materiam, nec referri possunt ad materiam mox afferendam, de qua dici non posset: "Hoc," "hic." In pœnitentiæ sacramento judicii ratio reperitur, et sententia causæ cognitionem non necessariò sequitur statim: sed satis est ut reus præsens sit judici, qui jam causam cognovit, unde quæ proferenda sit sententia ex causæ meritis etiam apud se statuat: attamen ad majorem securitatem, solet pœnitens qui pluries se jam statuerat confitentem, quædam mox ante absolutionem confiteri, et quæ jam confessus est, nova quadam accusatione com-

(1) S. Alph. l. vi. n. 9.

muni revocare. In matrimonio consensus alterius poni debet, dum alterius consensus perseverat *moraliter*, instar contractuum omnium.

5. Substantia sacramentorum integra servetur necesse est, ea enim vitiata et sublata, jam non erit id cui ex divina institutione vis salutaris adnectitur. Quæcumque igitur mutatio substantiam materiæ vel formæ attingit, officit confectioni sacramenti. Sic qui olim in Africa aquam solam in Eucharistia adhibuerunt, et qui recentius in hac regione, temperantiæ studio, lac præ vino adhibendum contenderunt, materiam sacramenti omnino mutarunt. Mutatio quæ substantiam non attingit, *accidentalis* idcirco dicta, non obstat valori sacramenti. Si vino admixtus fuerit liquor alius, ea ratione quæ ejus substantiam non vitiet, sacramentum confici potest: secus si mistione substantia vini mutetur, uti contingit si magna aquæ copia, vel aquæ vitæ, vino modico admisceatur. Cæterum vis vini spectanda est, quoddam enim facile admixtione desinit, aliud copiam majorem liquoris alieni, substantia sua illæsa, recipit. Mutatio formam tollit, quando verba prolata sensum non habent eundem ac illa quibus forma constat. Sic qui consultò diceret: 'Hic est corpus meum;' nihil conficeret, quia sensus diversus omnino est a Christi verbis: "Hoc est corpus meum." Quoties verò sensus integer manet, verborum mutatio substantiam non afficit. Sic qui diceret: 'Ego lavo te in nomine Patris Omnipotentis, et Filii ejus Jesu Christi, et Spiritus Sancti;' revera baptizaret: vel qui omitteret conjunctionem: 'Ego baptizo te in nomine Patris, Filii, et Spiritus Sancti;' nihilominus conferret sacramentum. Quæ contingit verborum corruptio vitio linguæ, non censetur substantiæ mutatio, quoties verba ex communi hominum æstimatione eadem sunt, licet, prout sonant, sint diversa: "quamvis enim," uti animadvertit S. Thomas, "hujusmodi verba corrupte prolata, nihil significent ex virtute impositionis: accipiuntur tamen ut significantia ex accommodatione usus: et ideo licet mutetur sonus sensibilis, remanet tamen idem sensus."[1] Sic censuit Zacharias Pontifex de sacerdote balbutiente et ignaro, qui consuevit ita proferre baptismi formam: "Baptizo te in nomine Patria, et Filia, et Spiritu Sancta."[2] Si aliquid ambigui sensus immisceatur formæ, ex intentione proferentis et ex adjunctis dijudicandum est, utrum substantia integra maneat. Sic si ex animi devotione Christum Magistrum designaret, formæ verbis retentis, non mutaret substantiam: secus

(1) iii. p. qu. lx. art. vii. ad. 3. (2) Cap. lxxxvi. *de consecr.* dist. 4.

si animo hæretico vellet significare eum doctrina tantum, non morte, nobis profuisse. "Si intendat," inquit S. Thomas, "per hujusmodi additionem vel diminutionem alium ritum inducere, qui non sit ab Ecclesia receptus, non videtur perfici sacramentum: quia non videtur, quod intendat facere id quod facit Ecclesia."[1] Interruptio aliquando verborum sensum tollit, quando scilicet prudentum hominum judicio non censentur conjuncta, uti si quis ablutionem faciens diceret: 'baptizo te;' et tussi longiori impeditus nonnisi post medium quadrantem prosequeretur: 'in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti:'[2] sed si brevis tantum sit interruptio, v: g: dum jubet matrinæ capillos separare, ut aqua in cutem demitti valeat, sensus manet, quum verba censeantur in unam sententiam coire.

6. Grave est peccatum, quid temere attentare, quod materiæ vel formæ spectet substantiam, nam Christo detrahitur, ejus institutis in irritum missis, et proximo fit injuria, qui gratia sacramenti privatur. Graviter etiam peccatur si aliqua inducatur mutatio de qua dubitari possit utrum substantiam attingat: nec enim licet ritus divinitus institutos in hominum salutem dubios efficere. Mutatio notabilis consulto facta, etiam salva substantia, peccatum grave est; nam temere quis in re tanti momenti innovat, contra reverentiam Christo debitam, si agatur de re, vel forma, quam ipse præscripsit, et saltem contra præceptum et usum Ecclesiæ. Sic qui diceret dum baptizat: '*lavo* te in nomine Genitoris, Genitique et Spiritus Sancti;' graviter peccaret: et qui cum prima impositione manuum in presbyteri ordinatione, quam una cum prece sequenti materiam et formam putant plerique, verba conjungeret, temeritatis gravis reus foret, quum vellet suo arbitrio emendare et supplere ritum Ecclesiæ. Hinc Missale Romanum *de defectibus formæ* consecrationis agens, animadvertit: "si aliquid adderet, quod significationem non mutaret, conficeret quidem, set gravissime peccaret." Idem dicendum si consulto omitteret quædam verba: v: g: 'et æterni—mysterium fidei, pro vobis;' præsertim si religioni duceret ea tamquam Christi preferre, eo quod in Scripturis non referantur, quum sic parvi penderet usum et traditionem Ecclesiæ. Quod si mutatio levis fiat ex quadam negligentia absque consilio, venialis plerumque est culpa: uti si quis, omisso pronomine 'ego,' festinanter diceret: 'baptizo te in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.' Formæ

(1) iii. p. qu. lx. art. viii. *Resp.* (2) S. Alph. l. vi. n. 11.

in numerum plurium mutatio absque necessitate facta, dum plures baptizantur, vel absolvuntur, a gravi culpa a Croix excusatur,[1] utpote haud notabilis: sed valde reprehendenda est.

7. Damnata est propositio: "Non est illicitum in sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, vel periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione baptismi, ordinis sacerdotalis, aut episcopalis."[2] Igitur absque ulla lege, conventione vel periculo gravis damni, non licet in sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore sacramenti, relicta tutiore: nam reverentia Christo debita, et charitas erga proximum exigunt ut tutiori sententiæ, quatenus possimus, inhæreamus. Probabilis nonnullis videtur sententia confirmationem manuum impositione cum prece conjuncta conferri, absque chrismatis unctione: sed peccaret gravissime episcopus unctionem omittens. Probabilis aliis videtur opinio eam conferri ea manus impositione qua fit unctio, omissa manuum extensione cum invocatione, quæ tamen haud sine gravi peccato negligitur. Sic et balsami cum oleo admixtio in chrismate conficiendo, juxta quorumdam sententiam necessaria non est; nec tamen licet eam omittere. Attamen si certa materia non suppetat, v: g: vinum ad conficiendam Eucharistiam, quod purum esse constat, non videtur illicitum vino uti quod adulteratum esse censemus, dummodo substantia vini manere videatur: secus in hac regione a sacrificio celebrando fere perpetuò abstinendum foret: sed sacerdotibus curandum omnino est, ut vinum habeatur integrum, vel saltem de quo constet substantiam manere: vix enim a peccato gravi excusantur, qui nullam ea de re adhibentes solicitudinem, quodcumque vini nomine in cauponis vænit, in Eucharistiæ confectione usurpant. Dicit Antoine: "nunquam licet adhibere materiam dubiam in Eucharistia."[3]

8. In sacramentis conferendis licere uti opinione probabili, ubi præsumitur Ecclesia supplere jurisdictionem, vel tollere impedimentum, ex communissima sententia docet S. Alphonsus: quam sententiam Sporer vocat moraliter certam, hancque testatur esse praxim totius Ecclesiæ.[4] Sic sacerdos absolvit a peccato reservato

(1) Vide apud S. Alph. l. vi. n. 29.
(2) i. *prop. inter damnatas, anno* 1679.
(3) Tract. *de Sac.* c. i. qu. vi.
(4) Apud S. Alph. l. i. n. 50.

in specialibus rerum adjunctis, in quibus reservatio cessare, vel suspendi, ex Ecclesiæ mente, censetur: parochus etiam, concurrentibus gravissimis incommodis, conjungit impedimento occulto laborantes, ea nixus sententia quod in iis rerum adjunctis nolit Ecclesia impedimentum apponere cum manifesto animarum damno. Non item in sacramentis suscipiendis censet licere, quum probabili opinione vix uti quis possit absque propriæ animæ detrimento.[1]

9. In extrema necessitate, dum scilicet proximus salute periclitatur, licet quamcumque adhibere materiam, vel formam, quæ forsan sufficiat, licet dubia sit, nam quum Christus sacramenta in hominum salutem instituerit, vult certe ut ei quacumque fieri possit ratione consulatur. Hinc moribundo baptisma datur, si sit aliqua ratio, quamvis tenuis, et incerta, credendi eum id velle. Absolutio etiam conceditur homini sensibus destituto; non autem Eucharistia, quum non tantæ sit necessitatis, et reverentia tanti sacramenti obstet. Extrema autem unctio fieri potest, quum sit peccatorum remedium, quo valde indiget peccator: et nulla sacramento irrogetur injuria a sacerdote illud ex animæ salutis studio conferente. Tenetur autem sacerdos in extrema necessitate posito, quatenus possit succurrere, dubia licet materia.

10. Forma semel prolata non est supra eandem materiam iteranda: quum enim sacramentum conficiatur, forma materiæ usum definiente, iteratione ejus opus non est. Sacramenti a Christo auctore dignitas sane læditur, dum verba divinitus instituta, vel quæ ab Ecclesia ad divinitus sibi concreditæ potestatis exercitium præscripta sunt, frustra proferuntur. Idcirco peccat, qui, post verba baptismi rite prolata, dum ablutio fieret, ea iterat: vel qui verba consecrationis pari ratione repetit. Plerumque tamen iteratio contingit ex animi infirmitate, et memoriæ defectu, vel mente scrupulis agitata; et gravi idcirco culpa caret. Nulla autem est culpa ea iterare, conditione mente concepta, si dubitetur probabiliter utrum rite prolata fuerint, uti facile contingere potest, mente ad alia evagante.

(1) Apud S. Alph. l. i. n. 51.

CAPUT II.

DE INTENTIONE.

11. Minister sacramenti dicitur, qui illud Christi nomine efficit. Pleraque specialem exigunt in conferente auctoritatem; nec enim cujuslibet est divina largiri dona, suo veluti arbitrio: sed baptismus, ob summam ejus necessitatem, a quolibet ministrari potest; quamvis non debeat plerumque nisi a sacris ministris: et matrimonium ob contractus naturam a quibuslibet, lege haud impeditis, qui et ministri plerisque videntur, initur.

12. De intentione ministri gravis est controversia. Equidem fide constat "requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia."[1] "Quando aliquid se habet ad multa," animadvertit S. Thomas, "oportet quod per aliquid determinetur ad unum, si illud effici debeat. Ea vero quæ in sacramentis aguntur, possunt diversimode agi sicut ablutio aquæ, quæ fit in baptismo, potest ordinari et ad munditiam corporalem, et ad sanitatem corporalem, et ad ludum, et ad multa alia hujusmodi. Et ideo oportet quod determinetur ad unum, id est, ad sacramentalem effectum per intentionem abluentis. Et hæc intentio exprimitur per verba, quæ in sacramentis dicuntur, puta cum dicit: 'Ego te baptizo in nomine Patris, etc."[2] Attamen necesse non est, ut quis velit sacramento conficiendo impertiri gratiam, nam valet, juxta perpetuam doctrinam Ecclesiæ, baptismus ab hæreticis collatus, servata materia et forma, licet plerique ex ipsis non credant gratiam sacramento conferri: nec requiritur ut velint facere quod Ecclesia Catholica facit, quamvis hæc sit sola Christi sponsa, quam ipsi non agnoscunt; sed satis est, ut id sibi proponant faciendum, quod in Ecclesia fit, ipsis forte de vera Ecclesia nil cogitantibus. Sic definivit Pius V. verum esse baptisma, quo uterentur Calvinistæ, cum intentione generali faciendi quod Christus instituit; et ideo baptizatos ab ipsis non esse iterum baptizandos sub conditione,[3] licet Ecclesiam catholicam prorsus

(1) Conc. Trid. Sess. vii. Can. xi. (2) iii. p. qu. lxiv. art. viii. *Resp.*
(3) Conc. Ebroic. apud Bened. xiv. l. vii. c. vi. n. 9.

rejicientes quod ipsa facit non videantur facere velle: sed generalis voluntas errori speciali prævalet. Qui baptizant putantes baptizandi ritum Joannem habere auctorem, sed Christo probatum, et ejus auctoritate adhuc servari, videntur habere necessariam intentionem, volunt enim facere quod Christus faciendum jussit. Infideles ipsi Christum et Ecclesiam pariter rejicientes, si forte baptizare aggrediantur eo ritu quo Christiani utuntur, necessariam intentionem habent, nam, uti docet S. Thomas, "non obstante infidelitate, potest intendere facere id quod facit Ecclesia, licet æstimet id nihil esse, et talis intentio sufficit ad sacramentum."[1]

13. Constat intentionem necessariam non adesse, dum minister non seriò, sed joco agit, saltem quandocumque jocandi animus innotescit, Lutheri enim assertio, remitti peccata credenti se esse absolutum, licet sacerdos non seriò sed joco absolvat, meritò damnata est:[2] quippe quæ falso nitebatur principio, fidem gratiam assequi, sacerdotem nihil perficere.

14. Utrum intentio requiratur quam *internam* vocant, scilicet mentis propositum externo actui consonum, in quæstione est. Affirmantibus præter ipsam vim vocis, favet damnatio propositionis: "Valet baptismus collatus a ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus verò in corde suo apud se resolvit: non intendo facere, quod facit Ecclesia."[3] Rubricæ Missalis *de defectu intentionis* agentes dicunt: "Si quis non intendit conficere, sed delusorie aliquid agere . . . item si quis habeat coram se undecim hostias, et intendat consecrare solum decem, non determinans quas decem intendit, in his casibus non consecrat, quia requiritur intentio." Gravissima tamen est difficultas, admittere ministrum posse, occulto animi motu, frustrari ritum, quem nomine Ecclesiæ seriò peragere videtur: quapropter theologi aliqui, cum Juenino, censent, id contingere non posse. Equidem si novus sacerdos exercitii causa totam Missam peragat absque conficiendi sacrificii intentione, procul dubio nil conficit, quum desit intentio tum interna, tum quæ dicitur externa; non enim se exhibet veluti nomine Ecclesiæ seriò celebrantem. Sed si publice celebraret, verbaque consecrationis proferret, intus tamen apud

(1) iii. p. qu. lxiv. art. ix. ad i.

(2) xii. prop. Lutheri inter damnatas a Leone X. Vide et Conc. Trid. Sess. xiv. Can. ix. *De pœnit.*

(3) *Prop.* xxviii. *inter damnatas ab Alexandro* VIII.

se nolens sacrificium conficere, videtur pluribus sacrificium confici. S. Thomas de intentione agens dicit: "Circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quod requiritur mentalis intentio in ministro: quæ si desit non perficitur sacramentum: .... alii melius dicunt, quod minister sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, cujus est minister. In verbis autem quæ profert, exprimitur intentio Ecclesiæ, quæ sufficit ad perfectionem sacramenti, nisi contrarium exterius exprimatur parte ministri, vel recipientis sacramentum."[1] Hac in re nos hærere fatemur: pondus enim auctoritatis eo inclinat ut internum animi propositum necessarium esse sentiamus; rationis verò momenta contraria videntur. Gravissime peccat minister interno consilio actum sui ministerii frustrari quærens: quod "si constet quempiam aut baptismum contulisse, aut aliud sacramentum ex iis quæ iterari nequeunt, administrasse, omni adhibito externo ritu, sed intentione retenta, aut cum deliberata voluntate non faciendi quod facit Ecclesia, urgente quidem necessitate, erit sacramentum iterum sub conditione perficiendum; si tamen res moram patiatur, Sedis Apostolicæ oraculum erit exquirendum."[2]

15. Intentio illa interna, cujus necessitatem insinuavimus, est vel *actualis*, vel *virtualis*. Actualis dicitur quæ adest ipso temporis momento quo sacramentum conficitur; virtualis habetur, quæ, licet actu desit, adesse meritò censetur, quum mox præcesserit, et in effectu suo, vel rebus cum ea conjunctis permaneat. Sic qui hostias in ciborio post calicem posuit consilio eas consecrandi, easque cum hostia obtulit, virtualem consecrandi eas intentionem habere censetur, licet de iis dum consecrat nil cogitet. Virtualis hæc intentio sufficit, nam tanta est mentis humanæ infirmitas ut actualis intentio vix certo haberi possit: quapropter Christus haud censendus est eam exegisse, ne incerta forent et irrita munera tanta largitate per sacramenta concedenda. *Habitualis* vocatur a S. Thoma quam dicimus virtualem, intentio, "quæ sufficit ad perfectionem sacramenti; puta cum sacerdos accedit ad baptizandum, intendit facere circa baptizandum quod facit Ecclesia, unde si postea in ipso exercitio actus cogitatio ejus ad alia rapiatur, ex virtute primæ intentionis perficitur sacramentum."[3] Recentiores vocant intentionem habitualem eam quæ nec actu, nec virtute habetur, sed ex consue-

(1) iii. p. qu. lxiv. art viii. ad 2.
(2) Bened. XIV. l. vii. *de Synodo*, c. iv. §. ix.
(3) iii. p. qu. lxiv. art. viii. ad 3.

tudine agendi oritur, puta si *somnambulus* vel ebrius, nesciens quid agat, baptizandi ritum aggrederetur. *Interpretativa* vocatur intentio quæ noscitur habenda, si de re cogitatio occurrisset, quamvis nullatenus habeatur: sic absolvisset moribundum sacerdos transiens, si eum Catholicum esse, et veniam intimo animo expetere nosset. Constat neutram intentionem hujusmodi sufficere, quum nulla revera sit.

16. Intentio *absoluta* plerumque esse debet; nec enim temere conditiones apponendæ sunt ritibus divinitus institutis: attamen si dubitatio probabilis de baptismi valore incesserit, sub conditione datur, juxta juris canonici[1] et Ritualis Romani præscriptum: ita enim saluti consulitur absque sacramenti jactura. A sæculo VIII. saltem hæc ratio servata est, quamvis antea verbis conditio enuntiata fuisse non noscatur.[2] Sacramenta alia quæ iterari nequeunt, conditione adjecta esse conferenda monet Benedictus XIV., si contigerit intentionem internam defuisse collatori, et tempus non suppetat Sedem Apostolicam consulendi.[3] Id fieri posse etiam in omnibus sacramentis, ob causam gravem, conditione mente concepta, censet S. Alphonsus post alios.[4] Deficiente causa peccaret graviter sacramenta ministrans, dubius de effectu, et conditionem idcirco temere adjiciens: sed si proximi gravis utilitas postulet, videtur excusari; quapropter confessarius absolvit aliquando etiam extra periculum mortis, sub conditione puerum, de quo dubitat utrum sit compos rationis. Qui autem pœnitentem absolvit, adjecta conditione, ob dubium de ejus dispositione, a peccato veniali non excusatur, quum ritum Ecclesiæ temere mutet. Si adjiciat conditionem incertam de futuro v: g: si dimiseris concubinam, si restitueris rem alienam, peccat graviter, quum irrita sit absolutio; nam impræsentiarum non valet, quum conditio nondum sit impleta, et postea nequibit valere, nam absolutio tunc non erit. In extrema necessitate tenetur minister sacramenta sub conditione præbere, si materia dubia sit: necessitate autem transeunte, sacramentum, si iterari nequeat, præbendum est iterum sub conditione, certa habita materia. In publica baptismi iteratione, ob dubium de ejus valore, conditio est omnino enuntianda, juxta Ritualis præscriptum, et monendi sunt adstantes, ne videatur iterari contra leges Ecclesiæ.

(1) C. ii. *de Bapt.*
(2) Bened. XIV. de Syn. l. vii. c. vi. n. 1.
(3) Ibidem, c. iv. §. ix.
(4) L. vi. n. 28.

17. Matrimonium, quum sit contractus, conditiones facilius admittit, quamvis haud temere sint ponendæ. Si respiciant præteritum, vel præsens tempus, valet contractus, conditione impleta, seu, uti aiunt, *purificata.* De futuro etiam ponuntur conditiones. Conditiones turpes quæ non obstant naturæ matrimonii, et impossibiles pro non adjectis habentur. De his omnibus specialius in tractatu de matrimonio agendum erit.

18. Intentio ad rem determinatam dirigi debet, nam animus alioquin foret vagus et incertus: nihil proinde efficeret qui unam ex plurimis hostiis vellet consecrare, animo ad nullam specialiter directo: uti monent Ritualis Rubricæ. Cæterum necesse non est ut qui absolvendus est nomine innotescat, dummodo in certum quendam hominem animum intendat sacerdos. Quod si alium se absolvere putet, nil obstat, dummodo sibi tunc præsentem velit absolvere. In matrimonio autem error personæ vitiat consensum.

19. Præsens esse debet materia in quam intentio fertur, ut moralis sit conjunctio inter materiam et formam: quæ tamen in nonnullis sacramentis arctior esse debet. Hostia longe distans a sacerdote non potest designari verbis consecrationis: et ea quæ eum latet non censetur præsens ei, licet revera prope sit, v: g: sub corporali: quod si in corporali sub calice forte sit, censenda est plerumque consecrata, quum intentionem habeat consecrandi hostias in corporali appositas: secus si ignoraverit aliquam præter unicam adesse. Præsentes sunt baptizanti quos aqua pertingere valet: præsens est confessario pœnitens a tribunali recedens ante absolutionem, quem tamen longe positum nequit absolvere: vix enim sententia in foro conscientiæ in distantem est proferenda. Matrimonium inter distantes per procuratores contrahi potest, instar aliorum contractuum.

CAPUT III.

DE DOTIBUS MINISTRI.

20. FIDEM ministri non requiri ut valeat baptismus, constat, quum universa Ecclesia assensa sit S. Stephano, Romano Pontifici, veterem consuetudinem contra S. Cyprianum vindicanti, ut baptizati ab hæreticis absque novo baptismo reciperentur. Ipsi de baptismo errores gravissimi non obstant ejus valori; quapropter hoc ex capite impugnandus non est baptismus ab hæreticis collatus, quod plerique eum habeant veluti nudum ritum omni virtute carentem, et cum Joannis baptismo confundant.

21. Certissima ac communissima theologorum sententia idem de aliis sacramentis affirmat. Valida ab omnibus agnoscuntur quæ ab Ecclesiæ ministris conferuntur, licet contigerit fidem conferenti deesse. Valere ordinem et confirmationem collatam ab episcopo hæresim palam profitente omnes agnoscunt, dummodo vere fuerit ipse charactere episcopali insignitus, quæ enim episcopi *episcopales*, uti se nuncupant, aggrediuntur, vi omni carent, quum ipsi umbratilem auctoritatem habeant.[1] Sacerdos hæreticus Eucharistiam conficere et unctionem extremam præbere valet: imo juxta aliquos pœnitentiam in mortis discrimine; alioquin absolvere nequit, quum omnis jurisdictio ei sublata sit. Matrimonium inter hæreticos iniri valet, est enim contractus instar, qui tamen inter baptizatos sacramenti habet vim.

22. "Ministri Ecclesiæ," uti optime animadvertit S. Thomas, "instrumentaliter operantur in sacramentis, eo quod quodammodo eadem ratio est ministri et instrumenti . . . instrumentum non agit secundum propriam formam aut virtutem, sed secundum virtutem ejus a quo movetur. Et ideo accidit instrumento in quantum est instrumentum, qualemcumque formam, vel virtutem habeat, præter id quod exigitur ad rationem instrumenti, sicut quod corpus medici (quod est instrumentum animæ habentis artem) sit sanum vel

(1) Non hæc dicimus animo iniquo, sed veritatis studio. Legatur opus de ordinationibus Anglicanis a fratre meo Philadelphiæ, anno 1841, edito.

infirmum: et sicut quod fistula per quam transit aqua, sit argentea, vel plumbea. Unde ministri Ecclesiæ possunt sacramenta conferre, etiam si sint mali."[1]

23. Etsi ministrorum probitas non requiratur ut valeant sacramenta, novo tamen et gravi reatu se obstringunt, qui lethalis peccati sibi conscii ea audent conficere: "Nam," ut docet nos Rituale Romanum, "etsi sacramenta ab impuris coinquinari non possunt, neque a pravis Ministris eorum effectus impediri; impure tamen et indigne ea ministrantes in æternæ mortis reatum incurrunt. Sacerdos ergo, si fuerit peccati mortalis sibi conscius (quod absit) ad sacramentorum administrationem non audeat accedere, nisi prius corde pœniteat; sed, si habeat copiam Confessarii, et temporis locique ratio ferat, convenit confiteri."[2] "Non est dubium," inquit S. Thomas, "quin mali exhibentes se ministros Dei et Ecclesiæ in dispensatione sacramentorum peccent. Et quia hoc peccatum pertinet ad irreverentiam Dei et contaminationem sacramentorum quantum est ex parte ipsius peccatoris, (licet sacramenta secundum seipsa incontaminabilia sint) consequens est quod tale peccatum ex genere suo sit mortale."[3]

24. Si adeo urgeat morientis necessitas, ut tempus eliciendi actum contritionis ministranti baptismum non suppetat, non peccat baptizando, seu absolvendo, quia tunc "subveniret necessitati patientis," inquit S. Thomas.[4] Hinc facile excusantur laici baptizantes, hac pressi necessitate: qua deficiente Croix, Antoine, Vasquez Delugo, aliique contendunt eos peccare, si negligant conteri antequam ministrent. De sacerdotibus, quibus animarum cura demandata est, non eadem facile admitti potest excusatio, nam "parochus, vel quivis alius sacerdos, ad quem eorum administratio pertinet, meminisse in primis debet se sancta tractare, atque omni fere temporis momento ad tam sanctæ administrationis officium paratum esse oportere. Quamobrem illud perpetuo curabit, ut integre, caste, pieque vitam agat."[5] Etsi igitur non peccet ipso ministrandi sacramentum actu, quando tanta urget necessitas, peccati tamen reus agnoscendus est, ob periculum cui se objecit talem patiendi necessitatem, peccata jam admissa negligens expiare. Idem dicendum de pœnitentiam administrante.

(1) iii. p. qu. lxiv. art. v. *Resp.* (2) De Sac. admin.
(3) iii. p. qu. lxiv. art. vi. *Resp.* (4) Ibidem, ad 3.
(5) Rit. Rom. de sac. adm.

25. Ex Ritualis, quæ prius laudavimus, verbis, patet omnino expedire ut sacramentum ministraturus peccata quibus irretitur confiteatur; cæterum nulla lege vel Dei, vel Ecclesiæ, illud præceptum novimus, nisi quando de conficienda vel suscipienda Eucharistia agitur. Hinc plerique theologi opinantur sufficere contritionem probabiliter existimatam ad ea ministranda.[1]

26. Tot patrari peccata quot indigne ministrantur sacramenta ex his quæ diximus, deducere pronum est: tamen quando Eucharistia pluribus simul distribuitur, unicum agnoscunt peccatum theologi nonnulli probabilius, ut S. Alphonso videtur, ob rationem convivii, quam præsefert. Idem nonnemo asserit de absolutione pluribus serie non interrupta impertita, quod tamen alii magno numero negant, quia singulæ absolutiones sunt singula sacramenta; nova quippe et a se invicem distincta judicia sacramentalia fiunt. Si autem confessionem audiret sacerdos eo animo ut absolutionem nonnisi contritus impertiretur, communior et probabilior sententia eum non peccare asserit, quum sacramentum nonnisi absolvendo conficiat.

27. Fuerunt nonnulli qui ministrantem Eucharistiam in mortali non peccare defenderent, ex eo quod sacramentum non conficeret: cæterum longe probabilior rationum pondere, et auctoritate videtur contradicentium sententia: Christo enim ingens sane injuria irrogatur, quando Sacrum ejus Corpus contrectat servus diaboli, ipsumque ad aliorum sanctificationem tradit: "Si homini peccatis contaminato," inquit Catechismus Romanus,[2] "minus licet de rebus divinis agere, quantum ab eo scelus concipi existimandum erit, qui sibi multorum scelerum conscius est; nec tamen sacra mysteria polluto ore conficere, vel in fœdas manus sumere, contrectare, atque aliis porrigere et ministrare vereatur?" Hinc quatuor sacrilegia in unica peccatoris Missa agnoscit S. Alphonsus, scilicet indignam confectionem, et susceptionem, indignam etiam ministrationem, præter illud porrigendi sacramentum indigno.

28. Tangere sacramentum immediate, vel mediate, etiam eo non ministrando, sed tantum gestando in processione, vel benedictione impertienda, aliqui putant gravem esse culpam, si tangens lethali peccato irretiatur. Plures tamen assentiuntur Suaresio dicenti: "Cum aliæ actiones præter sacramenta, non sint ad sanctificationem

(1) S. Alph. l. vi. n. 34. (2) P. i. c. i. n. 26.

per gratiam proxime ordinatæ, neque in eis se exhibeat sacerdos ut minister Dei sanctificantis animam, non est tam gravis causa et ratio exigendi internam animæ sanctitatem ad eas exercendas. Ergo illas in peccato efficere ex parte materiæ, non videtur esse grave sacrilegium."[1] Qui e terra elevat eucharistiam, facile excusatur ob necessitatem: etiam laicus, si sacerdos præsto non sit.[2] Hoc innixi principio plures, aliis contradicentibus, diaconos et subdiaconos in mortali solemniter ministrantes habent a novo reatu gravi excusatos: item episcopum consecrantem templum, benedicentem vestibus sacris, aut corporalibus, et sacerdotem adsistentem matrimonio, benedicentem cineribus, aquæ lustrali, aliisque hujusmodi: quod de plerisque hujusmodi actibus haud ægre concedimus.

29. Concionatorem peccati labe secretò infectum plures a novo peccato habent immunem, licet concionari pergat, non enim munus adeo per se sanctum est, alios ad virtutem hortari, ut peccatorem omnino dedeceat. Cæterum si ejus innotescant vitia, et præsertim si in eo genere peccet, in quod invehitur, adeo ut ludere, et irridere videatur, haud facile a gravissimo peccato scandali excusatur.[3] Audiatur Psaltes: "Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas, et assumis testamentum meum per os tuum? Tu verò odisti disciplinam, et projecisti sermones meos retrorsum."[4] Apostoli quoque verba ei conveniunt: "Qui ergo alium doces, teipsum non doces: qui prædicas non furandum, furaris: qui dicis non mœchandum mœcharis."[5]

30. Episcopus peccato inquinatus, benedicens sacro chrismati, vel oleo infirmorum, videtur nonnullis novam labem contrahere, quum paret materiam sacramentis: sed ab aliis excusatur, non enim nisi remote ad gratiæ collationem concurrit. Celebrando Missam ea occasione plane peccat, ob indignam corporis Domini confectionem et susceptionem. De omnibus sacris muneribus dicit S. Thomas: "Quicumque autem cum peccato mortali aliquod sacrum officium pertractat, non est dubium quin illud indigne faciat: unde patet quod peccat mortaliter."[6]

(1) In iii. p. D. xvi. §. iii. v. *Atque hinc.*
(2) Busembaum apud S. Alph. l. vi. n. 30.
(3) S. Alph. l. vi. n. 41.
(4) Ps. xlix. 12.
(5) Rom. ii. 21.
(6) In iv. dist. xxiv. q. i. art. iii. q. v. ad 3.

CAPUT IV.

DE MINISTRANDIS SACRAMENTIS.

31. Graviter peccare ministrum qui indignis sacramenta temere præstat, dubitari nequit, dicente Christo: "Nolite sanctum dare canibus;"[1] et Apostolo: "Hic jam quæritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur."[2] Cæterum non eadem in omnibus sacramentis exigitur de dignitate petentis certitudo. In pœnitentiæ tribunali, quum sacerdos judicis officio fungatur, mature ac prudenter debet scrutari pœnitentis animum, antequam sententiam absolutionis proferat. In aliis sacramentis prudentis dispensatoris officium implendum est, quod vetat ne publice indignis dentur.

32. Publice indigni sunt de quorum criminibus pœnitentia haud sublatis omnino constat, vel ex judicis sententia, vel rei evidentia, vel fama communi et certa. Qui palam deliquerunt, confitendo videntur animum pœnitentem prodere: sed in gravissimis sceleribus, quæ innotuerunt, majora doloris indicia plerumque desiderantur. Si crimen sit certum, et dubia pœnitentia, peccator publicus repellendus est, donec de emendatione satis constet: quod dicendum etiamsi crimen nonnisi per indicia vehementia innotescat. Dubium crimen non sufficit ut sacramentum denegetur; sed in matrimonio, si impedimentum secum trahat, est ratio cur differatur ad inquirendum: quod et de ordine dicendum est.

33. Nullo metu, etiam mortis, licet sacramentum publice indigno ministrare;[3] nam infidum dispensatorem se prodit, qui sibi consulit cum muneris sui dispendio. Ita sentit S. Alphonsus contra alios. Hinc principi uxoris nomine retinenti mulierem, legitima uxore abjecta, Eucharistia præbenda non foret, licet sacerdos prævideret se idcirco interficiendum.

34. Ordines sacros denegandos peccatori occulto publice petenti docet S. Alphonsus, quando scilicet, extra confessionem, novit episcopus eum esse indignum; nam episcopo injungitur ut "de ipsorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus et vita, a fide

(1) Mat. vii. 6. (2) 1 Cor. iv. 2.
(3) S. Alph. l.vi. n. 49.

dignis diligenter inquirat,"[1] et "ei, cui ascensus ad sacros ordines a suo prælato, ex quacumque causa, etiam ob occultum crimen quomodolibet, etiam extrajudicialiter, fuerit interdictus," nulla licentia "de se promoveri faciendo"[2] suffragatur. Nec tenetur episcopus causam prohibitionis detegere, nisi Summo Pontifici.[3] Indignus autem, vel saltem haud adhuc idoneus, plerumque censendus est, qui peccati consuetudine irretitus hactenus noscitur, quamvis animum pœnitentem præseferat; nec enim tanto ponderi ferendo par videtur. Hinc etiam confessarius debet ei denegare absolutionem, si suæ infirmitatis immemor velit statim ordines sacros suscipere, cum tanto sui et aliorum discrimine; præsertim si curam animarum deinde suscepturus sit.[4]

35. Matrimonio ut liceat adstare, parochus debet cognoscere imprimis utrum sit aliquod canonicum impedimentum, prout monet Rituale, et an "uterque sciat rudimenta fidei, cum ea deinde filios suos docere debeant." Proclamationes non esse faciendas, donec, examine instituto, constet eas fidei rudimenta callere, statuit S. Congregatio Concilii,[5] probante Clemente XI.[6] quod et confirmavit Benedictus XIV.[7] Curandum idcirco omnino est ut ea edoceantur: cæterum in mancipiis aliisque humilis conditionis, et ingenii hebetioris, non ea quæ in aliis requiritur disciplina; et ob periculum confugiendi ad præcones hæreticos, non facile repellendi sunt in hac regione qui minus instructi reperiuntur, quum et rerum necessitas faciat ut etiam hæretici cum Catholicis, ex dispensatione, conjungantur.

36. Peccatoribus occultis qui palam a parocho petunt ut eorum adstet nuptiis, præsentiam ejus non denegandam communis theologorum sententia est, teste S. Alphonso.[8] Quod si publici peccatores, quales supra descripsimus, id petant, negat eis morem gerendum, nam, docente Benedicto XIV. parochus "in multis comparatur ministro, nec licite sua præsentia firmare potest contractum, quem scit a contrahentibus sacrilege iniri."[9] Cæterum quum in regionibus nostris non vigeat disciplina Tridentina de

(1) Trid. Sess. xxiii. c. v. *de Ref.*
(2) Ibidem, Sess. xiv. c. i. *de Ref.*
(3) S. Concil. declar. 21 Martii 1634, et 21 Aprilis 1668, et Ben. XIV. de Syn. l. xii. c. viii. n. 3, 4.
(4) Vide S. Alph. l. vi. n. 64.
(5) An. 1677.
(6) Bull. §. xi. t. 1.
(7) xlii. in suo Bullar. §. xi. t. 1.
(8) L. vi. n. 54.
(9) De Syn. l. viii. c. xiv. 5.

matrimoniis clandestinis, præsentia parochi ad firmitatem contractus non requiritur, et facile excusatur, qui præsentem se sistit, ne ad magistratus, vel præcones hæreticos, se conferant, vel in peccato perseverent: sed commonendi sunt, ut confitendo saltem, vel etiam communione suscipienda se parent. Ipsi contrahentes, qui juxta receptam sententiam ministri sunt sacramenti, debent curare ut ad gratiam suscipiendam disponantur: quod si alteruter nequeat induci, innocens non ideo est privandus jure ineundi matrimonii. Ubi obstat censura ecclesiastica, v: g: excommunicatio Liberis Muratoribus irrogata, gravior exigi videtur causa ut liceat homini ea irretito nubere, sed quum concilium Constantiense indulserit "quod nemo deinceps a communione alicujus in sacramentorum administratione, vel receptione,"[1] teneatur abstinere, qui scilicet non fuerit nominatim denuntiatus, vel notorius clerici percussor, videtur excusari quæ jure naturali nubendi utitur, dummodo aliunde non se objiciat discrimini fidei amittendæ, vel prolis educandæ impie, patre forsan infideli. Quæ mixta dicuntur matrimonia, altera parte hæretica, per se idcirco illicita plerumque sunt: cæterum appositis conditionibus quæ periculum perversionis tollunt, ex dispensatione licent: et satis excusantur a culpa parochi qui eis assistunt.[2]

37. Utrum aliquando liceat sacramenti administrationem simulare, quæri solet. Ea de re damnata est ab Innocentio XI. propositio hæc: "urgens metus gravis est causa justa sacramentorum administrationem simulandi.[3]" Doctores insuper conveniunt "nunquam esse licitum 1°. proferre sine intentione verba consecrationis supra panem, aut absolutionis supra indispositum: 2°. hostiam non consecratam pro consecrata præbere: 3°. celebrare Missam, non proferendo verba consecrationis." Ita S. Alphonsus.[4] Imo in jure canonico legimus: "licet is, qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, peccet graviter, si se ingerat irreverenter ad illud, gravius tamen videtur offendere, qui sic fraudulenter illud præsumpserit simulare: cum ille in solius misericordis Dei manum incidat, iste verò non solum Deo, cui non veretur illudere, sed populo quem decipit, se adstringat."[4]

38. Licet tamen orationem aliquam recitare et manu benedicere,

(1) Const. Martini V. *Ad evitanda.*
(2) S. Alph. l. vi. n. 54.
(3) Prop. xxix.
(4) L. vi. n. 59.
(5) C. *de homine* vii. *de cel. Miss.*

ne adstantes pœnitentem absque absolutione dimitti percipiant: sic enim non simulatur sacramentum; sed celatur pœnitentis indignitas, quam prodere aliquatenus esset sigilli violatio. Licere etiam plures asserunt simulare matrimonii celebrationem, gravi urgente timore; consensus enim, qui tunc præstatur, quum nullius sit momenti, sacramentum non conficitur, et vox qua consensus enuntiatur, intelligenda est, quatenus consentiens tunc possit.[1] Non licet autem copulam habere, quum matrimonio non valente, fornicatio foret.

(1) S. Alph. l. vi. n. 62.

CAPUT V.

DE RECEPTIONE SACRAMENTORUM.

39. Ut valide suscipiantur a parvulis sacramenta, nulla requiritur intentio vel dispositio, uti ex Ecclesiæ traditione constat: consuevit scilicet baptismus infantibus ministrari. Viguit etiam antiquitus mos confirmationem et Eucharistiam iis ministrandi; nec adhuc penitus apud Orientales desiit. Imo ordines ipsos sacros infantibus collatos valere, ex Bulla *Inter sollicitas;* Benedicti XIV.[1] habetur, quamvis optio eis detur, postquam annum decimum octavum attigerint, abstinendi ab ordinis exercitio, et ita effugiendi onus cœlibatus.

40. Ante baptismum nullum aliud sacramentum suscipi potest, est enim "fundamentum et janua reliquorum:"[2] ipse autem baptismus non valet, si adultus suscipiens renuat consensum præbere, juxta illud Innocentii III. "qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit sacramenti."[3] Requiri insuper ad valorem sacramenti in adultis sui aliquando compotibus aliquam intentionem communissime docent theologi, quorum sententiam probavit Benedictus XIV.[4] Actualem, vel virtualem, non esse necessariam, docet idem Pontifex, juxta perpetuam Ecclesiæ consuetudinem, qua qui baptizati sunt amentes, vel sensibus destituti, nunquam ad iterum suscipiendum baptismum coacti sunt, dummodo antea baptismi desiderium habuerint. Sic præscribit Rituale Romanum: "amentes et furiosi non baptizentur nisi tales a nativitate fuerint; . . . sed si dilucida habeant intervalla, dum mentis compotes sunt, baptizentur, si velint. Si verò antequam insanirent, suscipiendi baptismi desiderium ostenderint, ac vitæ periculum immineat, etiam si non sint compotes mentis, baptizentur."[5] Nonnulli etiam dicunt baptizari posse eum qui intentionem explicitam sacramenti hujus suscipiendi nunquam habuit, dummodo probabiliter censeatur habere

(1) Bull. t. ii. p. 128.
(2) Cap. ii. *de cogn. spir. in* 6.
(3) Cap. Majores, *de bapt.*
(4) Instruct. de Bapt. incipiente: *Postremo mense.* Bulla. t. ii. n. 46.
(5) De bapt. adult.

contritionem, vel attritionem, quæ includit implicitum desiderium omnibus utendi ad salutem assequendam necessariis subsidiis.[1]

41. Intentio interpretativa, quam scilicet quis præsumitur habiturus, si de sacramento suscipiendo cogitare posset, sufficit saltem quoad extremam unctionem; præscribit enim Rituale hoc sacramentum præbendum sensibus destitutis "qui antea illud petierunt, seu verosimiliter petiissent."[2] Hæc voluntas universis Catholicis jure existimatur inesse, nisi contrarium constet; adjungit tamen Rituale: "impœnitentibus verò, et qui in manifesto peccato mortali moriuntur, . . . penitus denegetur." Censet nihilominus Viva probabiliter, judice S. Alphonso, ægro qui in actu peccati mortalis sensibus fuerit destitutus, extremam unctionem sub conditione ministrandam, eo quod fieri possit ut interius doleat de crimine quod patrabat, quin ullum doloris indicium valeat præbere.[3]

42. Eandem intentionem interpretativam sufficere ad ministrandam Eucharistiam et confirmationem, Lugo pluresque alii censent. Ad matrimonium autem, quum contractus sequatur naturam, requiritur saltem virtualis intentio, quæ habetur etiam quando per procuratores contrahitur; hi enim agunt vi mandati, et per eos proinde mandantes agere, etiamsi tunc temporis nil de matrimonio cogitent, intelliguntur. Pœnitentia quoque, juxta plures, exigit virtualem intentionem, quum pœnitentis actus materiæ locum teneant: sed eam habere censendus est qui confitetur, ut deinceps, post aliquod tempus, absolvatur, se impræsentiarum absolutioni suscipiendæ haud existimans idoneum.

43. Licita et fructuosa sacramentorum susceptio est, quando eæ animi dispositiones afferuntur, quæ unicuique sacramento conveniunt. Infantes, ut patet, nulla egent dispositione; sed gratuita prorsus Dei misericordia, per Christi merita, gratiæ dona assequuntur: adulti verò tenentur fide, spe, odio et detestatione peccati, et novæ vitæ proposito se ad justificationem in baptismo disponere:[4] imo Deum debent amore quodam prosequi, tamquam omnis justitiæ fontem. Pœnitentia etiam, præter confessionem peccatorum, eadem exigit. Cætera sacramenta quæ *vivorum* dicuntur, quum illa duo *mortuorum* nuncupentur, licite non suscipiuntur, nisi ex prudenti persuasione de gratia impetrata vel absolutione, quæ omninò requiritur, antequam ad Eucharistiam accedat, qui sibi lethalis peccati est conscius, vel

(1) La Croix. l. v. p. i. n. 168.
(2) De extr. unct.
(3) L. vi. n. 82.
(4) Conc. Trid. Sess. vi. c. vi.

contritione, quæ ad alia sacramenta suscipienda communissime censetur sufficere, quamvis consultius sit confiteri.

44. Gratia quæ per sacramenta tribuitur *prima* vel *secunda* dicitur. Prima est ea qua homo a statu peccati ad justitiam transfertur, uti fit in baptismo et pœnitentia. Secunda est gratiæ sanctificantis augmentum, quod fit in sacramentis cæteris. Hæc etiam datur per sacramenta mortuorum, quoties suscipiuntur ab iis qui justi sunt, v: g: baptismus auget gratiam quam catechumenus dilectione Dei antea consecutus est: pœnitentia justo venialium reo justitiam, his remissis, adauget. Primam gratiam a sacramentis vivorum conferri quoque contingit, nam si accedat quis bona fide attritus, quin justus sit, vi sacramenti justus revera evadit. Id de confirmatione tradit S. Thomas: "Si aliquis adultus in peccato existens, cujus conscientiam non habet, vel si etiam perfecte non contritus accedat, dummodo non fictus accedat, per gratiam collatam in hoc sacramento, consequitur remissionem peccatorum."[1] Idem de Eucharistia,[2] et de unctione extrema tradit.[3]

45. Præter gratiam sanctificantem omnibus sacramentis communem, datur gratia cujusque sacramenti propria, quæ sacramentalis idcirco dicitur. "Ordinantur autem sacramenta," dicit S. Thomas "ad quosdam speciales effectus necessarios in vita christiana, sicut baptismus ordinatur ad quandam spiritualem regenerationem, qua homo moritur vitiis, et fit membrum Christi: qui quidem effectus est aliquid speciale præter actus potentiarum animæ. Et eadem ratio est in aliis sacramentis. Sicut igitur virtutes et dona addunt super gratiam communiter dictam, quandam perfectionem determinate ordinatam ad proprios actus potentiarum: ita gratia sacramentalis addit super gratiam communiter dictam, et super virtutes et dona, quoddam divinum auxilium ad consequendum sacramenti finem: et per hunc modum gratia sacramentalis addit super gratiam virtutum et donorum."[4]

46. Character, scilicet indelebile signum animæ impressum, trium sacramentorum proprius est: baptismo enim fit quisque filius Dei, confirmatione miles Christi, ordine minister Christi; adeo ut etiam peccator his notis insigniatur, licet gratia, qua Deo fieret acceptus, sua culpa careat: quoties enim sacramentum confertur volenti, imprimitur character: sed sacrilegio maculatur qui eum

(1) iii. p. qu. lxxiii. art. vii. ad 2.
(2) Ibidem, qu. vii. art. iii. in corp.
(3) iv. dist. xxiii. qu. i. art. ii.
(4) iii. p. qu. lxii. art. ii. *Resp.*

indigne suscipit. *Fictus* olim dicebatur, qui fingens se a peccato esse alienum, ad sacramentum accessit, qui deinceps tenebatur maculam pœnitentiæ lachrymis eluere, quum sacramentum iterum suscipere non posset. "In illo qui fictus accesserat," inquit S. Augustinus, "fit ut non denuo baptizetur, sed ipsa pia correctione et vera correctione purgetur, quod non posset sine baptismo; sed ut quod ante datum est, tunc valere incipiat ad salutem, cum illa fictio veraci confessione recesserit."[1] Idem pariter de confirmatione et ordine dicunt plerique theologi; consonum quippe divinæ bonitati videtur, pœnitenti ea donare gratiæ auxilia quibus in sacramenti susceptione sua culpa privatus est.

47. Gratia unicuique per sacramenta tribuitur pro ejus dispositione; quamvis enim hæc vi sua gratiam impertiantur, ex Dei misericordia, et liberalitate, eam tribuunt copiosiorem iis qui majori studio se ex gratiæ auxilio parent ad eam suscipiendam: quod de baptismo constat ex concilio Tridentino: "justitiam in nobis recipientes, unusquisque suam secundum mensuram quam Spiritus Sanctus partitur singulis prout vult, et secundum propriam cujusque dispositionem et cooperationem."[2]

48. Qui sacramenta, etiam quæ characterem non imprimunt, suscipit indigne, gratiam deinceps consequi poterit pœnitendo, ut ea perficiat ad quæ auxilia sacramentalia necessaria sunt; v: g: ut onera sustentet matrimonii, vel ut in certamine vincat moribundus. Eucharistia verò poterit iterato recipi.

49. Qui sua culpa amisit gratiam jam in sacramento receptam, amisit quoque jus ad auxilia sacramentalia, quæ tamen haud omnino auferuntur, quatenus aliis prosint: nam ministris sacris, etiam indignis, plura dari constat in aliorum utilitatem; sicut et Judæorum pontifici contigit Christi mortem prædicere.[3]

50. Utrum liceat sacramenta a ministro indigno petere dubitari potest. Equidem si ejus indignitas pateat, et nulla sit specialis ratio ejus ministerium expetendi, minime licet, quum charitas vetet alium ad peccandum, licet ipse voluntate pronus sit, inducere: "Præter necessitatis articulum," inquit S. Thomas, "non esset tutum quod eum induceret ad aliquod sui ordinis exequendum, durante tali conscientia, quod ille in peccato mortali esset."[4]

(1) L. i. de bapt. contra Donat. c. xii. (2) Sess. vi. cap. vii. de justific.
(3) Joan. xi. 51. (4) In iv. dist. xxiv. q. i. art. iii. q. v. ad 3.

51. In necessitate extrema, imminente scilicet morte, licet baptismum a quocumque suscipere, etiam ab excommunicato vitando, vel hæretico, dummodo omnis vitetur hæreseos simulatio, vel patrocinium: nam utitur quisque iis in rerum adjunctis jure suo, sibique consulit, necessarium salutis subsidium exquirens. Pœnitentiæ etiam sacramentum a sacerdote excommunicato, vel suspenso, licet expetere eo in discrimine, si absit alius; quidquid sit de theologorum sententia quæ cuilibet sacerdoti, etiam hæretico, eam tribuit, vel denegat potestatem: moribundus enim sibi consulit qua meliori ratione possit. "Refert Pignatellus Clementem VIII. jam declarasse non licere extra necessitatem extremam, ne a schismaticis quidem petere sacramenta."[1]

52. Extra necessitatem extremam licet suscipere sacramenta a sacerdote indigno, præsertim qui parochi munere fungitur, quia fideles non sunt privati suo jure ob vitia sui pastoris. "Quamdiu ab ecclesia toleratur in ministerio," inquit S. Thomas, "ille qui ab eo suscipit sacramentum, non communicat peccato ejus."[1] Consonat Jus canonicum: "Sine dubitatione teneamus quod a clericis et presbyteris quanquam fornicariis, quamdiu tolerantur, nec habent operis evidentiam, licite divina mysteria audiantur, et alia recipiantur sacramenta ecclesiastica."[3] Possunt igitur suos filios offerre baptizandos, nuptialem petere benedictionem, et ad sacramenta pœnitentiæ et eucharistiæ accedere, paschali urgente præcepto, vel ad sibi consulendum. Cæterum si alium adire possint absque gravi incommodo, utique debent indignum evitare: nec debent absque causa satis gravi hujus opera uti. Sacerdoti indigno celebranti inservire absque causa non licet, quum nemo debeat operam præstare sacrilegium patranti.

53. Omnes quos tolerat Ecclesia sacerdotes, digni habendi sunt, nisi indignitas eorum manifesta sit, nam fidelium non est eorum mores scrutari, et judicium in eos ferre. Quod autem peccatum aliquod noscantur admisisse, non est ratio cur indigni habeantur, quum fieri possit ut illud pœnitentia expiaverint. Consuetudo autem prava, v: g: ebrietas, concubinatus, vel aliud hujusmodi, indignum plane ostendit, a cujus proinde ministerio expetendo, quatenus fieri possit absque gravi sui detrimento, fideles debent abstinere.

(1) Apud. S. Alph. l. vi. n. 117 (2) iii. p. qu. lxiv. art. vi. ad 2.
(3) Cap. Vestra. 7. *de cohab. cler.*

CAPUT VI.

DE SACRAMENTALIBUS.

54. Sacramentalia dicuntur quædam cæremoniæ quæ ex Ecclesiæ instituto usurpantur ad quosdam effectus spirituales obtinendos. Pleraque continentur versiculo antiquo:

Orans, tinctus, edens, confessus, dans, benedictus.

Oratio Dominica, aqua benedicta, panis benedictus dictus eulogia, confessio generalis quæ fit in Missa, eleemosyna, et benedictio præsulis his vocibus indicantur. Huc etiam referuntur exorcismi, insufflationes, ritusque cæteri in sacramentis conficiendis usurpati; consecrationes rerum v: g: ecclesiarum, et calicum; et personarum: v: g: [illegible]m. De vi his insita quærunt theologi, quorum verosimilior sententia asserit ea inservire ad excitandos pios motus, quibus gratia haud denegatur, sed nullam per se gratiam tribuere. S. Thomas ait: "Omnia ista causant remissionem peccatorum venialium, in quantum inclinant animum ad motum pœnitentiæ, qui est detestatio peccatorum vel implicite, vel explicite."[1] Curandum igitur ut qui his utuntur pios eliciant actus, pœnitendo, diligendo, etc. Equidem preces Ecclesiæ plura impetrare subsidia his qui pie adhibent res hujusmodi, dubitari nequit.

55. Missalia, Biblia sacra, et imagines sacræ non debent ad usum profanum adhiberi: sed tanta non exigitur reverentia chartis in quibus sacra verba contigerit inscribi.

56. *Agnus Dei* ex cera a Papa benedictus sacramentalibus accensetur. Reverenter tractandus est, sed usus habet ut tangatur etiam a laicis.

57. Aqua benedicta ex antiquissimis temporibus consuevit adhiberi. Mos fuit veteribus christianis in templi aditu manus sibi abluere ut majori accederent munditie ad orandum: unde orta forsan consuetudo aspergendi eos aqua benedicta. In benedictione sal admiscetur in memoriam salis ab Elisæo in aquas projecti, quo eorum vitium ablatum est.[2]

(1) iii p. qu. lxxxvii. art iii.

(2) iv. Reg. ii. 22.

58. In Sacramentalibus omnibus adhibendis curandum ne rebus nimia tribuatur vis, vel in iis fiducia reponatur, neglectis piis animi affectibus, qui præcipue desiderantur ad ea cum fructu adhibenda.

59. De cæremoniis statuit concilium Tridentinum: "Si quis dixerit receptos et approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in solemni sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris pro lubito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiæ pastorem mutari posse; anathema sit."[1] Igitur liquet peccatum admitti quoties ritus illi temere omittuntur. Sacerdos idcirco tenetur eos accurate discere et peragere: nec excusatus habendus est si ex animi levitate, vel adstantium pudore, qui eos forsan irridebunt, vel ex festinatione nimia eos omittat. Equidem pro ritus natura culpa æstimanda est; leve quippe est ritum haud magni momenti omittere: sed grave foret peccatum plerosque pro lubito negligere, vel ita peragere ut adstantibus sit offensioni, quatenus censent eum eos parvi facere. Spernere auctoritatem Ecclesiæ, qua præscribuntur, est semper peccatum mortale: quod hæreticis in more est; sed non statim damnandus est tanti delicti, qui nimis suo judicio fretus aliquem ritum reprehendit, quem legi vel consuetudini obsequens servat. Hac ratione mitigandam censemus sententiam Antoine qui dicit: "Si sine necessitate urgente aliquid omittitur, est mortale in re gravi, et veniale in levi. Est tamen semper mortale vel minimam cæremoniam omittere ex contemptu, judicando illam esse vel inanem, vel ineptam, aut aliquid simile, quia gravis fit injuria Ecclesiæ, et Spiritui Sancto a quo regitur."[2]

60. Idioma Latinum quo ritus sacri fiunt per plerasque Orbis plagas, imprimis retinendum constat, nam gravissimis ex causis usurpatum est, et vetusta nititur consuetudine. Quod igitur aliquis, proprio veluti marte, Anglice proferat quæ Latine consueverunt dici, gravis est culpa, si ritus totus, vel magna ejus pars, sic mutetur. Consuetudinem alicubi in fœderatis Statibus olim inductam plerasque baptismi vel matrimonii preces Anglice recitandi, emendandam jussit concilium Baltimorense I. indulgens tamen ut recitatis precibus Latine, Anglica versio subjungeretur, quoties expedire videretur in adstantium instructionem. Venia hac uti licet, sed parce et caute, ne sensim sine sensu, veluti pars ritus necessaria habeatur, vel Latinæ preces omittantur.

(1) Sess. vii. can. xiii. de Sacramentis.
(2) De Sac. c. ii. qu. ix.

TRACTATUS XVI.

DE BAPTISMO.

CAPUT I.

DE MATERIA BAPTISMI.

1. Baptismus est sacramentum a Christo Domino institutum, quo, ablutione aqua, et invocatione trium personarum divinarum, quis renascitur Deo. Aquæ necessitatem alias probavimus : omnis autem aqua naturalis idonea est materia, quapropter dicit Tertullianus : "nulla distinctio est mari quis, an stagno, flumine an fonte, lacu an alveo diluatur."[1] Ecclesiæ tamen consuetudo exigit sub gravi peccato, ut aqua fuerit rite in eum finem benedicta ; "Extra necessitatem non licet sub mortali," inquit Antoine, "baptizare nisi in aquā benedicta quæ in fonte baptismali servatur, propter præceptum et usum Ecclesiæ."[2] "Benedicimus," inquit S. Basilius, "aquam baptismatis et oleum unctionis, adhuc etiam ipsum baptizatum : ex quibus Scripturis ? Nonne a tacita et mystica traditione ?"[3] Eam benedictionem præscribunt omnes libri Rituales. Hinc Benedictus XIV., in decreto edito pro regni Serviæ et finitimarum regionum incolis, ait : "Curandum est etiam, ne extra casum necessitatis, justique timoris ab infidelibus incussi, communis et naturalis aqua, vel etiam ea quæ pro lustrationibus benedicitur, in baptismi administratione adhibeatur ; ac temere omittatur usus aquæ ad hunc

(1) *De Bapt.* c. iv. (2) *Tract. de Bapt.* qu. i. n. 3.
(3) *L. de Spiritu Sancto,* c. xxvii.

præcise effectum benedictæ juxta præscriptum Ritualis Romani."[1] Idem jussit concilium Baltimorense I. emendans consuetudinem, quæ ex difficultate temporum inducta alicubi erat: sed impetravit a Sede Apostolica ut formula breviori, qualis in Limano Rituali reperitur, liceret in ea benedicenda uti.

2. Quum aqua omnis naturalis idonea sit ablutioni, communis est sententia aquam ex nive, glacie, vel grandine resolutam, esse certam materiam sacramenti; item aquam turbidam, qualis post imbres vehementes in fluminibus apparet; vel aliàs mistam, quandocumque prævalet rebus immixtis: item aquam sulphuream, vel oleosam, qualis in Pennsylvaniæ rivulo quodam, in comitatu Crawford, habetur. Materia dubia censetur jus et lixivia, aqua ex sale soluto, cerevisia tenuis, et aqua per artem alchymicam ex floribus, plantis, aut radicibus educta. Saliva est omnino inepta; "cum per sacramentum baptismi non regeneremur in phlegmate, sed in aqua:"[2] sed aqua ore hausta, et deinceps in caput effusa, idonea est, quum ejus natura non mutetur haustu. Hac ratione baptizati sunt aliquando infantuli morituri, quum, ob parentes repugnantes, aqua vase deferri non posset. Utrum calida sit, vel frigida nil interest: ideoque permittitur modicam aquam calidam aquæ baptismali, si nimis frigida sit, admiscere.[3]

(1) Const. *Inter omnigenas*, 2 Feb. 1744.

(2) Cap. In quadam nostra, *de cel. Miss.* Vide cap. Non ut apponeres, *de Bapt.*

(3) Rit. Rom.

CAPUT II.

DE ABLUTIONE.

3. Baptismum fieri posse aspersione, infusione, et immersione, aliàs probavimus; ablutionis enim instar est qua animi mundities, quæ confertur, significatur. "Per se autem," inquit S. Thomas, "requiritur ad baptismum corporalis ablutio per aquam. Unde et baptismus lavacrum nominatur: secundum illud Ephes. V. Mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ. Sed quod fiat ablutio hoc vel illo modo, accidit baptismo. Et ideo talis diversitas non tollit unitatem baptismi."[1] Sunt qui dicunt minimam aquæ guttam corpus tangentem internam ablutionem satis exhibere, et efficere: sed plerique exigunt, ut aqua fluat. Nemo censet totum corpus necessariò abluendum esse; non enim divinum animam mundandi opus ex corpore penitus abluto pendere censendum est, quamvis aliqua corporis ablutio exigatur, significandi interius opus causa. "Ea aquæ copia adhibenda, ut qui baptizatur, merito et secundum communem hominum æstimationem censeatur ablutus."[2] Ita Antoine. Omnes cum D. Thoma dicunt satis esse "caput perfundere, in quo manifestatur principium animalis vitæ"[3]: imo plerique sentiunt, si quodvis membrum præcipuum v: g: pectus, abluatur, baptismum perfici: "quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vitæ ita consistit sicut in capite, videtur quibusdam quod propter dubium, quacumque alia parte corporis abluta, puer post perfectam nativitatem sit baptizandus sub hac forma: 'Si non es baptizatus, ego te baptizo.'"[4] Ablutio crinium dubia quoque pluribus habetur; sed verosimiliter valet, quum naturale sint capitis tegumentum: curandum tamen omnino est ut cutis ipsa abluatur: si abluatur secundina corpus contegens, probabile est baptismum valere, quum et hæc sit naturale fœtus tegumentum: sed utroque casu res dubia est, et baptizandus est iterum infans sub conditione.

(1) iii. p. qu. lxvi. art. vii. ad 1. (2) *Tract. de Bapt. qu.* ii. *Resp.* 3.
(3) iii. p. qu. lxvi. art. vii. *ad tertium.*
(4) Ibidem, qu. lxviii. art. xi. *ad quartum.*

4. Uteri materni ablutio nil prodest fœtui; sed si aqua possit ad fœtum perduci, qui alioquin periclitatur, sub conditione baptizandus est, juxta Suaresium, et alios, ut, quatenus fieri possit, saluti consulatur. Contradicunt Natalis Alexander, Concina, Gotti, aliique: sed affirmans sententia placuit Benedicto XIV.[1] et S. Alphonso.[2] Si caput emittatur, baptizatur, nec iterandus est baptismus: si pes, vel brachium emittatur, baptizatur; sed iteratur baptismus sub conditione, toto corpore egresso.[2]

5. "Baptismus licet fieri possit aut per infusionem aquæ, aut per immersionem, aut per aspersionem; primus tamen, vel secundus modus, qui magis sunt in usu, pro ecclesiarum consuetudine retineantur; ita ut trina ablutione caput baptizandi perfundatur, vel immergatur in modum crucis uno et eodem tempore quo verba proferuntur, et idem sit aquam adhibens et verba pronuntians."[3] Beneventi, et in omnibus fere CXLII. parochialibus ejusdem diœcesis, ex decreto I. Concilii provincialis Beneventani anno MDCXCII. immersio adhibetur, sicut et Mediolani, et apud Græcos. Apud nos mos est infundendi aquam, a quo recedere grave foret peccatum, præsertim quum faveret errori hæreticorum, qui Baptistæ dicuntur, negantium baptismum perfici nisi mergendo. Neminis igitur precibus hac in re indulgere licet. Peccaret etiam graviter, qui, contra morem receptum, aspersione extra necessitatem uteretur. Quoties copiosa fit aspersio, ita ut aqua in caput aspersa fluat, baptismus certò valet: sed facile dubius evadit baptismus, quum aspersio a sectarum præconibus fiat leviter, vixque capillos, vel vestes, multo minus pellem, tangat. In extremo discrimine v: g: imminente naufragio, licet multitudinem aspergere, dicendo simul: 'ego vos baptizo' etc. nam periclitantibus qua fieri possit ratione succurrendum est; sed si evaserint, singuli baptizandi erunt sub conditione; quum gravis sit ratio dubitandi utrum aqua ad singulos pervenerit. Sed si paucos ea ratione quis baptizaverit, et de aquæ copia ad eos perveniente constet, non erit iterandus baptismus.[5]

6. Trina infusio facienda est, juxta Ritualis præscriptum, sed valet baptismus, licet unica sit.[6] Causas variæ disciplinæ hac in re exponit S. Thomas, de immersione agens, dicitque: "graviter

(1) Bened. XVI. *de Syn. diœces.* l. vii. c. v.
(2) L. vi. n. 107.
(3) Rit. Rom. *de bapt. par.*
(4) Ibidem, *de forma bapt.*
(5) Vide Antoine tract. de Bapt. qu. ix.
(6) C. de trina, *de consecr. dist.* iv.

peccaret aliter baptizans, quasi ritum Ecclesiæ non observans: nihilominus tamen esset baptismus."[1]

7. Si contigerit mersum e manibus mergentis elabi, et aquis suffocari, videtur nihilominus baptismi ratio constare. Nunquam autem licet infantem in flumen projicere eum baptizandi causa, etiamsi certum sit eum alias absque baptismo decessurum, nam vitam tollere per se malum est.

(1) iii. p. qu. lxvi. art. viii. *Resp.*

CAPUT III.

DE FORMA BAPTISMI.

8. Forma baptismi ex Christi mandato colligitur, jussit enim Apostolis docere omnes gentes, "baptizantes eos in nomine Patris, et Filii et Spiritus Sancti."[1] Id semper ita intellexit Ecclesia, ut ablutio perficienda foret, non tantum auctoritate trium personarum divinarum, et fidei in mysterium hoc professione ab adultis præmissa, sed etiam invocatis, in ipso abluendi actu, Patre, et Filio, et Spiritu Sancto: "In nomine rerum cunctarum Parentis, et Domini Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, et Spiritus Sancti in aqua lavantur." Ita Justinus.[2] Illud etiam discrimen inter varias rationes baptizandi ab hæreticis adhibitas agnoscebatur a conciliis; quod qui tres personas divinas invocabant, vere baptizarent, alii, omissa invocatione, nil conficerent.[3] Actionem baptizantis necessario exprimendam esse, recte docet S. Thomas: "quia ablutio hominis in aqua propter multa fieri potest, oportet quod determinetur in verbis formæ ad quid fiat. Quod quidem non fit per hoc quod dicitur: 'in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti;' quia omnia in tali nomine facere debemus, ut habetur ad Colossenses c. iii.; et ideo si non exprimatur actus baptismi, vel per modum nostrum, vel per modum Græcorum, non perficitur sacramentum."[4] Alexander III. decrevit: "Si quis puerum ter in aqua immerserit in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, amen, et non dixerit: ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, amen, non est puer baptizatus."[5] Alexander VIII. anno 1690, damnavit propositionem sequentem: "Valuit aliquando baptismus sub hac forma collatus; 'In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti:' prætermissis illis: 'Ego te baptizo.'"[6]

9. Integra baptizandi formula est: "N. Ego te baptizo in nomine

(1) Mat. xxviii. 18.
(2) *Apol. II. pro Christianis:*
(3) Conc. Arel. *can.* viii. Conc. Nic. i. *can.* xix. Vide C. Si revera, *de consecr.* dist. iv.
(4) iii. p. qu. lxvi. art. v. ad 2.
(5) Cap i. *de baptismo.*
(6) Prop. xxvii.

Patris, et Filii, et Spiritus Sancti." Si nomen baptizandi omittatur, nil officit valori actus; secus si pronomen non adhibeatur, vel vox alia quæ designat baptizandum: nam voces cæteræ: 'ego baptizo in nomine Patris, etc.' consuetudinem, potius quam actum, indicant. Si pronomen 'ego' omittatur, nil obstat; nam 'baptizo' statis designat baptizantem, non ita vero Anglica vox, '*baptize*,' quæ instar imperantis videtur: quapropter non valeret baptismus Anglico sermone adhibito, si pronomen omitteretur. Valeret autem, etsi numero plurium usurparetur, ex consuetudine qua dignitate aucti loquuntur, nam ex communi hominum sensu, singularem personam indicaret: quod eo magis dicendum de voce Anglica: "*you:*" quæ singularis numeri vim ex usu habet. Quod si plures simul aggrederentur aliquem baptizare, dicendo: "Nos te baptizamus;" docet S. Thomas nil confici: quia "ex tali forma, 'te baptizamus' exprimitur talis intentio, quod plures conveniant ad unum baptismum conferendum: quod quidem videtur esse contra rationem ministerii: homo enim non baptizat, nisi ut minister Christi, et vicem ejus gerens: unde sicut unus est Christus, ita oportet esse unum ministrum, qui Christum repræsentet: propter quod signanter Apostolus dicit Eph. iv. 'Unus Dominus, una fides, unum baptisma:' et ideo contraria intentio videtur excludere baptismi sacramentum. Si vero uterque diceret: 'Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti:' uterque exprimeret suam intentionem, quasi ipse singulariter baptismum conferret: quod posset contingere in eo casu, in quo contentiose uterque aliquem baptizare conaretur: et tunc manifestum est, quod ille, qui prius verba proferret, daret baptismi sacramentum: alius vero quantumcumque jus baptizandi haberet, nihil faceret, et si verba pronuntiare præsumeret, esset puniendus tamquam rebaptizator. Si autem omnino simul ambo verba proferrent, et hominem immergerent aut aspergerent, essent puniendi de inordinato modo baptizandi, et non de iteratione baptismi: quia uterque intenderet non baptizatum baptizare: et uterque, quantum in se est, baptizaret. Nec traderent aliud et aliud sacramentum: sed Christus, qui est unus, interius baptizans, unum sacramentum per utrumque conferret."[1] Si baptizans diceret; *baptizo vestram altitudinem;* vel alium usurparet titulum, pro sæculi more, valeret baptismus, quamvis peccaret vana illa mutatione. Si præpositio *in* omittatur,

(1) iii. p. qu. lxvii. art. vi. *Resp.*

vel *by* Anglice substituatur, videtur sensus manere illæsus; sed quum nonnulli contradicant, securitati consulendum est, iterando baptismo sub conditione.

10. Utrum aliquando Apostoli *in nomine Jesu* baptizaverint disceptatur, plerisque censentibus baptismum semper in nomine trium personarum collatum fuisse, sed dictum in nomine Jesu, ut distingueretur a Joannis baptismate: aliis contendentibus ex dispensatione ad tempus ita consuevisse: id autem exploratum habetur, baptismum hujusmodi jam non valere. Qui autem diceret: "Auctoritate Domini Jesu," vel "Obtemperans Domino Jesu, te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti;" conficeret baptismum, verba enim illa quæ præcedunt, vim formæ relinquunt illæsam. Si diceret quis: "baptizo te in nomine Patris, et in nomine Filii, et in nomine Spiritus Sancti;" videretur dubius baptismus: si diceret in *nominibus*, nihil conficeret, quia unitas naturæ divinæ haud significaretur. Si conjunctio utroque loco omitteretur, dubius plerisque videtur: secus si posteriori saltem retineatur, nam est consueta dicendi ratio conjunctionem priori loco omittere. Si dicat quis: "baptizo te in nomine SSmæ Trinitatis;" dubius est baptismus, quia personarum distinctio videtur necessario exprimenda.

11. Si quis dicat: "Ego vos baptizo, etc." et simul aspergat plures aqua, vel iis eam infundat, valet baptismus; quæ tamen ratio non est extra necessitatem usurpanda. Non valet baptismus si unus infundat aquam, alius dicat verba.

12. Qui diceret: "mergo te, etc." vere baptizaret, dummodo simul mergeret, non autem si alio pacto aquam adhiberet: quia verum non nuntiaret, actu voci haud respondente. Si dicat: *lavo te*, etc. quæcumque ablutio sufficiet ut baptismus sit integer. Cæterum vox ab Ecclesia sancita nequit absque gravi culpa mutari: "Ego te baptizo, etc."

13. Quæ præmittuntur, vel adjunguntur formæ, non obstant baptismi valori, quoties sensus non læditur. "Si vero," inquit S. Thomas, "sit talis additio, quæ non auferat debitum sensum, non tollitur sacramenti veritas. Nec refert, utrum talis additio fiat in principio, medio, vel fine: ut si aliquis dicat, 'Ego te baptizo in nomine Dei Patris omnipotentis, et Filii ejus unigeniti, et Spiritus Sancti Paracleti:' erit verum baptisma. Et similiter si quis dicat, 'Ego te baptizo, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, et

beata Virgo te adjuvet:' erit verum baptisma. Forte autem si diceret, 'Ego te baptizo, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, et beatæ Virginis Mariæ,' non esset baptismus: quia dicitur I. ad Corinthios i. 'Numquid Paulus pro vobis crucifixus est? aut in nomine Pauli baptizati estis?' Sed hoc verum est, si sic intelligatur, in nomine beatæ Virginis baptizari, sicut in nomine Trinitatis, quo baptismus consecratur: talis enim sensus esset contrarius veræ fidei, et per consequens tolleret veritatem sacramenti. Si vero sic intelligatur quod additur (et in nomine beatæ Virginis) non quasi nomen beatæ Virginis aliquid operetur in baptismo, sed ut ejus intercessio prosit baptizato, ad conservandam gratiam baptismalem: non tollitur perfectio sacramenti."[1]

(1) iii. p. qu. lx. art. viii. *Resp.*

CAPUT IV.

DE MINISTRO BAPTISMI.

14. Apostolis imprimis demandatum est munus baptizandi: "Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos:"[1] quod episcopi, eorum successores, proprio veluti jure, exercent; presbyteri ex potestate sibi ab episcopis communicata, quæ tamen parochis præsertim tribuitur, cæteris nonnisi ex speciali venia.[2] Cæterum in hac regione omnes sacerdotes qui facultates sacra exercendi munia acceperint, baptizare solent, servato tamen ordine, ne quis inalienamsegetem suam mittat falcem. "Peregrini, vel qui domicilium non habent, possunt baptizari in ecclesia quam elegerint, ex Cap. *Nec numerus*, qu. 3. . . . si autem mulier casu pariat in pago non suo, proles ab illius pagi parocho est baptizanda: veruntamen, si ille pagus parum distet a pago proprio, v: gr. duabus, aut tribus horis, potest baptizari proles etiam in ecclesia sua."[3] Advenæ, juxta sententiam communiorem et probabiliorem, baptismum et alia sacramenta recipere possunt a parocho loci in quo quasi domicilium contraxerint, commorando per majorem anni partem, vel eo advenientes animo commorandi per id temporis spatium: v: g: si ibi morentur causa negotii, ad studendum, vel ad exercendum officium judicis, etc.[4] Baptizare licet alienum ex licentia præsumpta parochi. Diaconi indigent episcopi, vel parochi, licentia ut baptizent: juxta Gelasii decretum: "diaconi absque episcopo, vel presbytero, baptizare non audeant, nisi prædictis ordinibus fortasse longius constitutis, necessitas extrema compellat."[5] Si parochus graviter ægrotet, vel excipiendis confessionibus sit penitus occupatus, poterit eam facere diacono facultatem, non licet autem eam dare ad gratificandum alicui, vel ut ipse otio fruatur. Qui suscepit parœciæ curam, diaconii ordine tantum insignitus, potest absque speciali

(1) Mat. xxviii. 20.
(2) Clem. Unic. *de Bapt.*
(3) S. Alph. l. vi. n. 114.
(4) Ibidem, n. 115.
(5) Ep. ix. *ad episc. Lucaniæ.*

venia, baptizare, quum munus sit parochi. Quoties baptizat diaconus, ex venia, consuetis utitur ritibus: non ita, si ex necessitate, absque mandato.[1] Qui solemniter absque venia, etiam in necessitate, baptizat, fit irregularis.[2]

125. "Baptismum tam parvulis, quam adultis, in forma Ecclesiæ a quocumque rite collatum, proficere ad salutem," docet concilium Lateranense IV.[3] Ita etiam traditur in decreto pro Armenis: "In casu autem necessitatis, non solum sacerdos, vel diaconus, sed etiam laicus, vel mulier, imo etiam paganus et hæreticus, baptizare potest."[4] Id olim agnovit Tertullianus laicos sacerdotio quodam frui in salutis alienæ discrimine: "Sufficiat scilicet in necessitatibus utaris, sicubi aut loci aut personæ conditio compellit. Tunc enim constantia succurrentis excipitur, cum urget circumstantia periclitantis. Quoniam reus erit perditi hominis, si supersederit præstare quod libere potuit."[5] Præclare pro more Angelicus docto[illegible] exponit: "Ad misericordiam ejus, qui vult omnes homines salvos fieri, pertinet ut in his quæ sunt de necessitate salutis, homo de facili remedium inveniat. Inter omnia autem sacramenta maximæ necessitatis est baptismus, qui est regeneratio hominis in vitam spiritualem: quia pueris aliter omnino subveniri non potest, et adulti non possunt aliter, quam per baptismum plenam remissionem consequi, et quantum ad culpam, et quantum ad pœnam. Et ideo ut homo circa remedium tam necessarium defectum pati non possit, institutum est ut et materia baptismi sit communis, scilicet aqua, quæ a quolibet de facili haberi potest: et minister baptismi etiam sit quicumque non est ordinatus, ne propter defectum baptismi, homo salutis suæ dispendium patiatur."[6] Mulierem baptizantem etiam vindicat: "Dicendum quod Christus est qui principaliter baptizat, secundum illud Joan. I. 'Super quem videris Spiritum descendentem, et manentem, hic est qui baptizat.' Dicitur autem Coloss. III. quod 'in Christo non est masculus et fœmina.' Quia tamen 'caput mulieris est vir, et caput viri est Christus' (ut dicitur 1 Cor. xi.) non debet mulier baptizare, si adsit copia viri: sicut nec laicus præsente clerico, nec clericus præsente sacerdote, qui tamen potest baptizare præsente episcopo: eo quod hoc pertinet ad

(1) S. Alph. l. vi. n. 116.
(2) Cap. Si quis i. *de Cler. non ord.*
(3) Cap. *Firmiter.*
(4) Decr. pro Armenis.
(5) De Bapt.
(6) iii. p. qu. lxvii. art. iii. *Resp.*

officium sacerdotis."[1] Utrum infidelis baptizare posset, Augustino non satis constare visum est:[2] sed procedente tempore omnis dubitandi ratio sublata est; quapropter Nicolaus I. edocuit Bulgaros, baptizatos in nomine Sanctæ Trinitatis, sive a christiano, sive pagano, iterum baptizari non debere:[3] "quia ut Nicolaus Papa dicit: baptismus non est illorum, scilicet baptizantium, sed ejus, scilicet Christi."[4]

16. Utrum liceat laico ex sacerdotis, vel episcopi venia, infantes baptizare, ob communia vitæ discrimina, ubi sacerdotis copia non est, inquirendum occurrit. Censemus negandum; nam et patrum testimonia de periclitante et perituro loquuntur, et Ecclesiæ decreta de eadem necessitate plane agunt. Sic Eugenius Papa dicit "mortis imminente periculo, baptizentur etiam per laicum." Equidem sacrum ministerium non est facile a laico usurpandum, et sacramenti indignæ tractationi fit locus, dum laicus, cui copia non est sacerdotis, delegatur ad baptizandum; vix enim animam mundam servabit ad tantum munus. Si igitur sacerdos nonnisi post menses aliquot est reversurus, non ideo licebit infantes qui interim nascuntur, baptizare absque discrimine, sed eos tantum qui in periculo versantur. Idem censemus dicendum, etiamsi nulla sacri ministerii in posterum affulgeat spes; nec enim ullo documento Ecclesiæ didicimus, laicum posse deputari ad baptizandum extra mortis periculum. Sed quo minor est spes sacerdotis adventuri, putamus minus periculum sufficere ut laicus baptizet: nec expectandam esse mortis horam; sed si morbus periculum mortis afferat, baptismum ministrandum. "Licite autem," inquit S. Alphonsus, "nequit baptismus ministrari ab alio, quam a sacerdote extra articulum mortis, ut D. Thomas dicit. qu. 67 art 2 et 3. ex C. Constat, de consecr. D. 4. ubi S. Isidorus ait: 'Constat baptisma a solis sacerdotibus esse tractandum: ejusdem ministerium nec ipsis diaconis explere est licitum absque episcopo vel presbytero; nisi his procul absentibus, ultima languoris necessitas cogat. Quod et laicis fidelibus plerumque permittitur, ne quisquam sine remedio salutari de sæculo evocetur.' Extra igitur mortis articulum, sive periculum, ut recte dicunt Salmanticenses, de Bapt. c. 4. n. 16. cum aliis, in

(1) iii. p. qu. lxvii. art iv.
(2) L. ii. contra ep. Parmeniani.
(3) In resp. ad consulta Bulgarorum cap. civ.
(4) Apud S. Thomam, *ubi supra* ad 1.

quo, deficiente sacerdote, vel clerico, quivis laicus potest baptizare, imo tenetur, ut Salmanticenses n. 19. cum S. Anton. etc. duplex est minister baptismi, primus ordinarius ex officio, secundus est minister extraordinarius ex commissione."[1]

17. Omnino improbandus est mos obstetricum quarundam, quæ infantes acatholicorum, quos a parentibus ad baptismum afferendos non putant, statim a partu baptizant, nullo imminente mortis periculo: nam temere usurpatur a muliere officium sacrum, quod in sola extrema necessitate licet: ut nihil dicamus de injuria sacramento irrogata, quod confertur absque ulla probabili spe catholicæ baptizatorum educationis, et cum periculo iterationis, quum facile contingat infantes a parentibus deinceps afferri baptizandos, vel ad adultam ætatem pervenientes ipsos expetere baptismum, vel sub mortem excipere, neglecto pœnitentiæ necessario subsidio. Obstetrices autem edocere oportet ritum baptizandi, ut, necessitate urgente, eum perficiant.

18. Nemo seipsum valet baptizare, "quia inter baptizantem et baptizatum debet esse discretio, sicut ex verbis Domini colligitur, dicentis Apostolis: Ite baptizate omnes gentes."[2] Ita censuit Innocentius III.

19. Urgente necessitate tunc tantum laico licet baptizare, si copia non sit sacerdotis; quapropter peccat graviter si munus baptizandi usurpet, quando sacerdotem facile possit arcessere: sicut et peccat sacerdos, suum denegans ministerium, quod præstare possit; et eo quidem gravius peccare censendus est, si ex laici imperitia, vel perturbatione, timendum sit ne infans haud baptizatus discedat. Cæterum si tempus sit sævum, iterque longinquum, vel si sacerdos sit infirmæ valetudinis, vel plurimis sacri sui muneris occupationibus distentus, non videtur peccare rejiciendo baptizandi onus in laicum qui id præstare sciat.

20. Ordo servandus est etiam in extrema necessitate: "si adsit sacerdos, diacono præferatur, diaconus subdiacono, clericus laico, et vir fœminæ, nisi pudoris gratia deceat fœminam potius quam virum baptizare infantem non omnino editum, vel nisi melius fœmina sciret formam et modum baptizandi. Quapropter curare debet parochus, ut fideles, præsertim obstetrices, rectum baptizandi ritum probe teneant et servent. Pater aut mater propriam prolem

(1) L. vi. n. 113. (2) C. i. Debitum, *de baptismo et ejus effect.*

baptizare non debet, præterquam in mortis articulo, quando alius non reperitur qui baptizat."[1] Ita præscribit Rituale Romanum. Vix tamen gravis est culpa ordinem hunc invertere, nisi laicus anteponatur sacerdoti, vel diacono: quod nullatenus licet, nisi quando pudor exigit ut mulier baptizet.

(1) De Bapt.

CAPUT V.

DE BAPTIZANDIS.

21. Quum alias probaverimus infantes baptizandos esse, oportet jam explicare quam urgeat rei necessitas. Equidem S. Cypriano et episcoporum concilio visum est, non esse expectandum octavum diem, sed etiam "intra secundum vel tertium diem quo nati sunt constitutos,"[1] vel statim a nativitate baptizari posse. Plurimis sanctionibus diœcesanis injunctum est, ut infantes intra viginti quatuor horas a nativitate baptizandi ad ecclesiam deferrentur; aliis intra triduum. In plerisque fœderatis Statibus magnus hac in re neglectus reperitur; sunt enim qui plures menses elabi sinunt; antequam id muneris expleant. Grave in mora peccatum agnoscunt theologi, quoties sacerdotis est copia, et infans absque periculo potest deferri. Cæterum hiemis frigus nimium, itineris longitudo, patris acatholici contraria voluntas, aliæque excusationes sæpe occurrunt: sed pastorum solicitudo in eo adhibenda est ut quantocyus deferantur. Sane Eugenius Papa in Decreto pro Jacobitis, admonet "non esse per quadraginta aut octuaginta dies, seu aliud tempus, juxta quorumdam observantiam sacrum baptisma differendum; sed quamprimum commode fieri potest, debere conferri; ita tamen quod, mortis imminente periculo, mox sine ulla dilatione baptizentur, etiam per laicum."[2] Plerique theologi decem vel undecim dierum moram gravem habent.[3]

22. Utrum, ad baptizandum infantem, incisio quam dicunt cæsaream facienda necessario sit, si spes nulla sit prolem vivam alias educendi, inquirunt theologi. Audiatur S. Alphonsus: "Hic omnino puto distinguendum: nam respectu ad chirurgum, dico tunc eum posse incidere matrem, si periculum mortis illius sit remotum, secus si proximum, aut probabile: sicut enim illicitum est occidere matrem, ut puer baptizetur, ut vidimus cum communi ex D. Thoma, sic etiam non licet matrem probabili periculo mortis exponere: quod

(1) Ep. lix. ad Fidum, alias l. iii. ep. viii. (2) Inter acta Conc. Flor.
(3) S. Alph. l. vi. n. 118.

periculum non video quomodo vitari possit in tam gravi incisione; videant periti. Respectu verò matris, an ipsa teneatur incisionem pati? Dico quod si periculum ejus mortis sit probabile, ipsa nec tenetur, nec potest suo positivo consensu ad incisionem concurrere; tantum posset, et teneretur illam pati, si chirurgus sine suo consensu, (ipsa omnino negative se habente) incideret, et spes probabilis adesset prolem fore baptizandam, ac mors matris non esset certa, nam in dubio utrinque probabili tenetur ipsa vitam spiritualem prolis vitæ suæ temporali præferre. Si autem sua mors sit certa, et salus prolis dubia, non tenetur ipsa vitam certe amittere."[1] Non videtur igitur expedire, ut sacerdos consulat incisionem quæ tantum vitæ secum fert periculum. Quid autem faciendum, dum novit chirurgum in animo habere fœtum, forcipibus adhibitis, extrahere, vel in utero extinguere, pharmaco dato, ut matris servetur vita? Equidem quum utrinque periculum sit, puto haud oportere se aliquatenus chirurgi consiliis immiscere; nil enim proderit, et in se mortis matris suscipiet odium. Plerisque quidem chirurgis videtur fœtus non possidere plenum jus ad vitam, donec ex utero egressus sit, et veluti pars matris habetur, quæ cum ipsius morte non est servanda: imo tamquam aggressor in matris vitam, tollendus censetur. Quod si chirurgus quid liceat petat, nescio quomodo vita fœtus tolli absque culpa queat. Si mater petat quid sibi faciendum sit, videtur dicendum oportere chirurgum orare ut vitæ fœtus, omni qua possit ratione, consulat.

23. Jam diximus sententiam quæ censet baptizandum esse sub conditione fœtum in utero adhuc latentem, de cujus eductione dubitatur, si aqua ad eum perduci possit, probari Benedicto XIV. in erudito opere de synodo diœcesana: sed quum nihil hujusmodi in Rituali Romanl præscribatur, non videtur obligatus ad id consilii sponte dandum.

24. Baptizanda non est massa carnea quæ ex abortu prodit absque ulla organorum dispositione, vel vitæ signo: quod si aliquis motus vitalis in fœtu abortivo indicetur, baptismus sub conditione dandus erit.

25. Valet baptismus, [illegible]ister putet infantem esse alium, vel puerum, quæ puella est; [illegible] datur præsenti.

26. De monstris dicit S. Alphonsus: "Quando dubitatur, an monstrum sit homo, baptizandum absolute, si caput sit humanum,

(1) L. vi. n. 106.

licet membra sint ferina; sub conditione verò, si caput sit ferinum, et membra humana; hoc verò si prodierit ex congressu viri cum femina: uam si prodierit ex viro cum bestia (quod incredibile puto,) tunc baptizari semper deberet sub conditione; secus si ex femina et bruto, tunc enim nullo modo baptizandum, quia non descenderet ex Adam, utpote non conceptum ex semine virili."[1] Consulatur et Rituale Romanum.

27. Mancipia ad baptismum admitti possunt, etiam heris invitis, non enim subjiciuntur heris in iis quæ sunt juris divini. Quod si urgeat metus heri vindictæ, si noverit servum fuisse absque ejus consensu, vel contra ejus voluntatem, baptizatum, non ideo licebit denegare sacramentum servo cupienti suæ consulere saluti: sed omnis cautela adhibenda erit, ut res non innotescat.

28. Infantes mancipiorum baptizari possunt, parentibus invitis, si domini ita velint: quia potestas dominorum in eos plena est, et cum eorum utilitate adhibetur ad saluti consulendum: dominos autem saltem ex charitate teneri ad eos ut baptizentur[1] afferendos contendit Antoine.[2] Nequeunt autem baptizari parentibus dominisque invitis, nisi in extremo vitæ discrimine, quia quum penes eos maneant pueri, non possent christiano more institui, ideoque "baptismus manifesto periculo profanationis, et baptizatus periculo apostasiæ exponetur; cum constet eum in infidelitate educandum."[3] Si parentes velint, dominis repugnantibus, possunt filii baptizari, quia parentum voluntas in iis quæ sunt divini juris debet prævalere, qui tamen debent studium omne ponere in iis christiano more instituendis. Si alteruter e parentibus velit,[4] vel heri uxor, debet infans baptizari, quia voluntas justa debet injustæ prævalere: sed magna ponenda est diligentia in christiana pueri institutione.

29. Infantes infidelium liberorum nequeunt baptizari invitis parentibus, nisi in extremo vitæ discrimine: declaravit enim S. Congregatio S. Officii, die 18 Februarii anno 1705, id "non licere, nisi in articulo mortis:" quia "secundum jus naturale sunt sub cura parentum, quamdiu ipsi sibi providere non possunt:.... et ideo contra justitiam naturalem esset, si [illegible] pueri, invitis parentibus, baptizarentur: sicut etiam si aliquis [illegible] usum rationis baptizaretur invitus. Esset etiam periculosum [illegible] filios infidelium bapti-

(1) L. vi. n. 125.
(2) Antoine tract. de bapt. qu. xiii. *Resp*. 3.
(3) Ibidem, *Resp*. 4.
(4) Vide Conc. Tolet. iv. cap. lxiii.

zare: quia de facili ad infidelitatem redirent, proper naturalem affectum ad parentes. Et ideo non habet hoc Ecclesiæ consuetudo, quod filii infidelium invitis parentibus baptizentur."[1] Ita præclare docet S. Thomas. In exitu vitæ scilicet, "quandocumque imminet periculum certum sive proximum de sua morte,"[2] baptizantur absque ullius injuria, et sacramento servata reverentia: nec tamen vis ulla adhibenda est, vel quid faciendum cum gravi offensione populi, quum nemo teneatur ordinem societatis violare, et parentum jura invadere, ad succurrendum infanti.

30. Hæreticorum infantes non sunt invitis parentibus baptizandi, nam jura parentum læderentur, et sacramentum in discrimen adduceretur, pueris in hæresi educandis. Igitur nullatenus mos gerendus est nutricibus, si quæ infantes ad ecclesiam, parentibus nil suspicantibus, deferant baptizandos.

31. Infantes acatholicorum, sive baptismum susceperint parentes, vel non susceperint, possunt baptizari rogatu parentum, si probabilis affulgeat spes catholicæ eorum educationis.[1] Ea autem affulget spes, quoties parentes persuasum habent Catholicam fidem veram esse, quam amplecti in animo habent: vel saltem ad eam amplectendam aliquatenus dispositi videntur: vel permittunt patrino vel matrinæ Catholicæ pueri institutionem in rebus fidei, et nullum se obicem objecturos pollicentur, quominus pueri fidem profiteantur. Idem dicendum censemus si alteruter sit ita dispositus. Sed si parentes ministerium sacerdotale petant, solius opportunitatis causa, vel quod baptismum necessarium esse credant, quum cætera pleraque fidei dogmata rejiciant, et pueros velint in hæresi educare, vel ad ætatem maturam absque ullo religionis documento tenere, ut liberius maturiusque de rebus fidei judicent, et sectam pro arbitrio eligant, non putamus licere infantes baptizare, quum sacramentum profanetur hæretica institutione, vel infidelitate, adeo verosimiliter secutura. S. Cong. Inquis. Septembris mense, 1827, perpensis quæ decretorum hac de re moderationem importare videbantur in diœcesi Bardensi, censuit a decretis non esse recedendum. De infidelium filiis censuit S. Congregatio S. Inquisitionis die 3 Maji 1703, "non licere, si sint filii infidelium, et in potestate eorum relinquendi, secluso tamen mortis imminentis periculo."

(1) iii. p. qu. lxviii. art. x. *Resp.* (2) S. Alph. l. vi. n. 128.
(3) Can xvii. Conc. Balt. I.

32. Quoties alteruter parens Catholicam profitetur fidem, licet alter eam plusquam vatiniano odio forsan prosequatur, baptizari potest infans, admonito parente Catholico ut omnem ponat operam in Catholica ejus institutione. Quod si adeo torpescat ut nihil ea de re curet, vel si jam conjugi se obligaverit ad ei permittendum pueri in hæresi educationem, non licebit ea conditione baptizare infantem, cum manifesto et certo apostasiæ periculo. Plerumque quidem sperandum est Catholicum ad Religionis sensum aliquando revocandum, et de puerorum recta institutione fore solicitum, nisi propositum contrarium plane foveat. De hæreticorum conjugibus, proportione quadam servata, intelligi possunt quæ de Turcarum mulieribus decreta sunt: quamvis enim immane sit discrimen inter Mahumetis sectatores, et hæreticos, tamen fidei integritas absque sacramenti injuria non læditur. De mulierum Christianarum, quæ Turcis nupserant, filiis, decretum est eos, rogatu matris baptizandos in vitæ discrimine, "admonitis matribus, ut si convaluerint, ipsos in Christiana religione sedulo educare curent. Si nullum adsit vitæ periculum, certa regula generalis statuta non est, cum oporteat diligenter omnes expendere circumstantias, et præsertim, vel eos in evangelicæ legis et fidei cultu perseveraturos, vel Christiana educatione ab ejusmodi matribus fraudatos, Mahumetani patris impietatem secuturos esse. Si sacerdotes, postquam pie et religiose hoc negotium Deo commendaverint, æquum bonumque existiment, prædictos infantulos baptizare, id quidem facerent, matres tamen enixe admonerent de gravissimo, quo tenentur, munere filios de Christiana religione sedulò edocendi."[1]

33. Pueri omnes qui usum habent rationis, baptizari possunt invitis parentibus, si ipsi rite instructi petant baptismum, quia in his quæ juris divini sunt, vel naturalis, sui juris sunt. "Quantum ad ea, quæ sunt juris divini, vel naturalis, incipiunt suæ potestatis esse; et ideo propria voluntate invitis parentibus possunt baptismum suscipere, sicut et matrimonium contrahere. Et ideo tales licite moneri possunt et induci ad suscipiendum baptismum."[2] Sed diligenter instruendi sunt, et periculum defectionis præcavendum: quod si enixe petant baptismum, non licet eos rejicere offensionis parentum, vel odii publici, vel alterius incommodi metu: quum jus

(1) Bened. XIV. ep. ad Archiepiscopum Tarsensem.
(2) iii. p. qu. lxviii. art. x. *Resp.* Vide et S. Alph. l. v. n. 128.

strictum habeant ad salutis subsidia, quæ ministri Ecclesiæ tenentur ex divino mandato præbere.[1] Parentum consensus a pueris ipsis expetendus est, et quatenus fieri possit, omnia cum eorum pace agenda sunt: sed saluti præ omnibus, et cum omnium detrimento, consulendum est. Prudentia utique opus est, sed non ea quæ hujus mundi utilitates saluti animarum anteponit.

(1) Nuper in Pennsylvania contigit puellam septemdecim annos natam, quæ in Secta Presbyterianorum baptiza erat, petiisse a præcone Baptista ut immergeretur, cui ipse, post varia tentamina ad patris puellæ consensum impetrandum, morem tandem gessit. Ut se a patre vindictam minante tueretur, curiæ imploravit auctoritatem. Judex censuit patrem obligandum esse ad pacem servandam, sed præconem debere impensas litis solvere, quum patri fecisset injuriam.

CAPUT VI.

DE DISPOSITIONIBUS BAPTIZANDORUM.

35. Qui usum rationis habent, baptismum non possunt cum fructu recipere, nisi credant fidei veritatibus, et doleant animo ob peccata admissa: sed pro ætatis ratione, et rerum adjunctis plenior notitia exigitur. Vix ex infantia egressi baptizantur imbuti Dei et mysteriorum SSmæ Trinitatis, et Redemptionis notitia, qualis teneræ ætati convenit, et quidquid Deo displicet rejicientes. Sic et rudes, præsertim inter mancipia, qui pleniorem instructionem non capiunt, possunt ad baptismum admitti, dummodo vere credant, et a vitiis abhorreant. Plenior instructio exigenda est a plerisque, præsertim de dogmatibus controversis, ne hæreticorum dolo a fide postea abducantur: sed ubi fides patet sincera, facilius in Ecclesiæ gremium admitti possunt, deinceps de singulis accuratius edocendi. Metu divinorum judiciorum, spe et fiducia in Deum, pœnitentia ob peccata admissa, cum proposito novæ vitæ, et Dei dilectionis principio, tamquam fontis omnis justitiæ, homo disponitur ad gratiam justificationis in baptismo impetrandam, uti præclare docet concilium Tridentinum. Rituale Romanum idcirco de catechumeno dicit "debet prius, secundum apostolicam regulam, in Christiana fide, ac sanctis moribus diligenter instrui, et per aliquot dies in operibus pietatis exerceri, ejusque voluntas et propositum sæpius explorari, et nonnisi sciens et volens, probeque instructus baptizari."[1]

36. Pœnitentia a S. Petro commendatur tamquam baptismo prævia: "pœnitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum:"[2] est autem animi dolor de peccato admisso, conceptus ex consideratione veritatum fidei, v: g: pœnarum inferorum quæ manent peccatores, Dei misericordiæ erga pœnitentes, beneficiorum Dei quæ peccatis rependimus, bonitatis et perfectionis Dei super omnia propter se diligendi. Ille saltem requiritur dolor quo peccatum detestamur, et amplectimur Dei legem, tamquam morum regulam, semper nobis in posterum servandam: sed peccatorum confessio

(1) De bapt. adult.   (2) Act. ii. 38.

periculum non video quomodo vitari possit in tam gravi incisione; videant periti. Respectu verò matris, an ipsa teneatur incisionem pati? Dico quod si periculum ejus mortis sit probabile, ipsa nec tenetur, nec potest suo positivo consensu ad incisionem concurrere; tantum posset, et teneretur illam pati, si chirurgus sine suo consensu, (ipsa omnino negative se habente) incideret, et spes probabilis adesset prolem fore baptizandam, ac mors matris non esset certa, nam in dubio utrinque probabili tenetur ipsa vitam spiritualem prolis vitæ suæ temporali præferre. Si autem sua mors sit certa, et salus prolis dubia, non tenetur ipsa vitam certe amittere."[1] Non videtur igitur expedire, ut sacerdos consulat incisionem quæ tantum vitæ secum fert periculum. Quid autem faciendum, dum novit chirurgum in animo habere fœtum, forcipibus adhibitis, extrahere, vel in utero extinguere, pharmaco dato, ut matris servetur vita? Equidem quum utrinque periculum sit, puto haud oportere se aliquatenus chirurgi consiliis immiscere; nil enim proderit, et in se mortis matris suscipiet odium. Plerisque quidem chirurgis videtur fœtus non possidere plenum jus ad vitam, donec ex utero egressus sit, et veluti pars matris habetur, quæ cum ipsius morte non est servanda: imo tamquam aggressor in matris vitam, tollendus censetur. Quod si chirurgus quid liceat petat, nescio quomodo vita fœtus tolli absque culpa queat. Si mater petat quid sibi faciendum sit, videtur dicendum oportere chirurgum orare ut vitæ fœtus, omni qua possit ratione, consulat.

23. Jam diximus sententiam quæ censet baptizandum esse sub conditione fœtum in utero adhuc latentem, de cujus eductione dubitatur, si aqua ad eum perduci possit, probari Benedicto XIV. in erudito opere de synodo diœcesana: sed quum nihil hujusmodi in Rituali Romanl præscribatur, non videtur obligatus ad id consilii sponte dandum.

24. Baptizanda non est massa carnea quæ ex abortu prodit absque ulla organorum dispositione, vel vitæ signo: quod si aliquis motus vitalis in fœtu abortivo indicetur, baptismus sub conditione dandus erit.

25. Valet baptismus, licet minister putet infantem esse alium, vel puerum, quæ puella est; nam datur præsenti.

26. De monstris dicit S. Alphonsus: "Quando dubitatur, an monstrum sit homo, baptizandum absolute, si caput sit humanum,

(1) L. vi. n. 106.

licet membra sint ferina; sub conditione verò, si caput sit ferinum, et membra humana; hoc verò si prodierit ex congressu viri cum femina: uam si prodierit ex viro cum bestia (quod incredibile puto,) tunc baptizari semper deberet sub conditione; secus si ex femina et bruto, tunc enim nullo modo baptizandum, quia non descenderet ex Adam, utpote non conceptum ex semine virili."[1] Consulatur et Rituale Romanum.

27. Mancipia ad baptismum admitti possunt, etiam heris invitis, non enim subjiciuntur heris in iis quæ sunt juris divini. Quod si urgeat metus heri vindictæ, si noverit servum fuisse absque ejus consensu, vel contra ejus voluntatem, baptizatum, non ideo licebit denegare sacramentum servo cupienti suæ consulere saluti: sed omnis cautela adhibenda erit, ut res non innotescat.

28. Infantes mancipiorum baptizari possunt, parentibus invitis, si domini ita velint: quia potestas dominorum in eos plena est, et cum eorum utilitate adhibetur ad saluti consulendum: dominos autem saltem ex charitate teneri ad eos ut baptizentur[1] afferendos contendit Antoine.[2] Nequeunt autem baptizari parentibus dominisque invitis, nisi in extremo vitæ discrimine, quia quum penes eos maneant pueri, non possent christiano more institui, ideoque "baptismus manifesto periculo profanationis, et baptizatus periculo apostasiæ exponetur; cum constet eum in infidelitate educandum."[3] Si parentes velint, dominis repugnantibus, possunt filii baptizari, quia parentum voluntas in iis quæ sunt divini juris debet prævalere, qui tamen debent studium omne ponere in iis christiano more instituendis. Si alteruter e parentibus velit,[4] vel heri uxor, debet infans baptizari, quia voluntas justa debet injustæ prævalere: sed magna ponenda est diligentia in christiana pueri institutione.

29. Infantes infidelium liberorum nequeunt baptizari invitis parentibus, nisi in extremo vitæ discrimine: declaravit enim S. Congregatio S. Officii, die 18 Februarii anno 1705, id "non licere, nisi in articulo mortis:" quia "secundum jus naturale sunt sub cura parentum, quamdiu ipsi sibi providere non possunt:.... et ideo contra justitiam naturalem esset, si [illegible] pueri, invitis parentibus, baptizarentur: sicut etiam si aliqui[illegible]usum rationis baptizaretur invitus. Esset etiam periculosum [illegible]r filios infidelium bapti-

(1) L. vi. n. 125.
(2) Antoine tract. de bapt. qu. xiii. *Resp.* 3.
(3) Ibidem, *Resp.* 4.
(4) Vide Conc. Tolet. iv. cap. lxiii.

periculum non video quomodo vitari possit in tam gravi incisione; videant periti. Respectu verò matris, an ipsa teneatur incisionem pati? Dico quod si periculum ejus mortis sit probabile, ipsa nec tenetur, nec potest suo positivo consensu ad incisionem concurrere; tantum posset, et teneretur illam pati, si chirurgus sine suo consensu, (ipsa omnino negative se habente) incideret, et spes probabilis adesset prolem fore baptizandam, ac mors matris non esset certa, nam in dubio utrinque probabili tenetur ipsa vitam spiritualem prolis vitæ suæ temporali præferre. Si autem sua mors sit certa, et salus prolis dubia, non tenetur ipsa vitam certe amittere."[1] Non videtur igitur expedire, ut sacerdos consulat incisionem quæ tantum vitæ secum fert periculum. Quid autem faciendum, dum novit chirurgum in animo habere fœtum, forcipibus adhibitis, extrahere, vel in utero extinguere, pharmaco dato, ut matris servetur vita? Equidem quum utrinque periculum sit, puto haud oportere se aliquatenus chirurgi consiliis immiscere; nil enim proderit, et in se mortis matris suscipiet odium. Plerisque quidem chirurgis videtur fœtus non possidere plenum jus ad vitam, donec ex utero egressus sit, et veluti pars matris habetur, quæ cum ipsius morte non est servanda: imo tamquam aggressor in matris vitam, tollendus censetur. Quod si chirurgus quid liceat petat, nescio quomodo vita fœtus tolli absque culpa queat. Si mater petat quid sibi faciendum sit, videtur dicendum oportere chirurgum orare ut vitæ fœtus, omni qua possit ratione, consulat.

23. Jam diximus sententiam quæ censet baptizandum esse sub conditione fœtum in utero adhuc latentem, de cujus eductione dubitatur, si aqua ad eum perduci possit, probari Benedicto XIV. in erudito opere de synodo diœcesana: sed quum nihil hujusmodi in Rituali Romanl præscribatur, non videtur obligatus ad id consilii sponte dandum.

24. Baptizanda non est massa carnea quæ ex abortu prodit absque ulla organorum dispositione, vel vitæ signo: quod si aliquis motus vitalis in fœtu abortivo indicetur, baptismus sub conditione dandus erit.

25. Valet baptismus, [illegible]ister putet infantem esse alium, vel puerum, quæ puella est; [illegible] datur præsenti.

26. De monstris dicit S. Alphonsus: "Quando dubitatur, an monstrum sit homo, baptizandum absolute, si caput sit humanum,

(1) L. vi. n. 106.

licet membra sint ferina; sub conditione verò, si caput sit ferinum, et membra humana; hoc verò si prodierit ex congressu viri cum femina: uam si prodierit ex viro cum bestia (quod incredibile puto,) tunc baptizari semper deberet sub conditione; secus si ex femina et bruto, tunc enim nullo modo baptizandum, quia non descenderet ex Adam, utpote non conceptum ex semine virili."[1] Consulatur et Rituale Romanum.

27. Mancipia ad baptismum admitti possunt, etiam heris invitis, non enim subjiciuntur heris in iis quæ sunt juris divini. Quod si urgeat metus heri vindictæ, si noverit servum fuisse absque ejus consensu, vel contra ejus voluntatem, baptizatum, non ideo licebit denegare sacramentum servo cupienti suæ consulere saluti: sed omnis cautela adhibenda erit, ut res non innotescat.

28. Infantes mancipiorum baptizari possunt, parentibus invitis, si domini ita velint: quia potestas dominorum in eos plena est, et cum eorum utilitate adhibetur ad saluti consulendum: dominos autem saltem ex charitate teneri ad eos ut baptizentur[1] afferendos contendit Antoine.[2] Nequeunt autem baptizari parentibus dominisque invitis, nisi in extremo vitæ discrimine, quia quum penes eos maneant pueri, non possent christiano more institui, ideoque "baptismus manifesto periculo profanationis, et baptizatus periculo apostasiæ exponetur; cum constet eum in infidelitate educandum."[3] Si parentes velint, dominis repugnantibus, possunt filii baptizari, quia parentum voluntas in iis quæ sunt divini juris debet prævalere, qui tamen debent studium omne ponere in iis christiano more instituendis. Si alteruter e parentibus velit,[4] vel heri uxor, debet infans baptizari, quia voluntas justa debet injustæ prævalere: sed magna ponenda est diligentia in christiana pueri institutione.

29. Infantes infidelium liberorum nequeunt baptizari invitis parentibus, nisi in extremo vitæ discrimine: declaravit enim S. Congregatio S. Officii, die 18 Februarii anno 1705, id "non licere, nisi in articulo mortis:" quia "secundum jus naturale sunt sub cura parentum, quamdiu ipsi sibi providere non possunt: .... et ideo contra justitiam naturalem esset, si tales pueri, invitis parentibus, baptizarentur: sicut etiam si aliquis [illegible] usum rationis baptizaretur invitus. Esset etiam periculosum taliter filios infidelium bapti-

(1) L. vi. n. 125.
(2) Antoine tract. de bapt. qu. xiii. *Resp*. 3.
(3) Ibidem, *Resp*. 4.
(4) Vide Conc. Tolet. iv. cap. lxiii.

CAPUT VIII.

DE SPONSORIBUS.

45. Sponsores in solemni baptismo requiruntur ex antiquissimo more, qui ex Tertulliano liquet, cujus rationem exponit S. Thomas Aquinas: "in spirituali generatione baptismi requiritur aliquis, qui fungatur vice nutricis et pædagogi, informando et instruendo eum, quasi novitium in fide, de his quæ pertinent ad fidem et vitam christianam."[1] "Unus tantum, sive sit vir, sive sit mulier," ita præscribit concilium Tridentinum, "juxta sacrorum canonum instituta, vel ad summum unus et una baptizatum de baptismo suscipiant."[2] Absque sponsore baptismus privatim administrari potest, quamvis præstet eum habere:[3] sed in solemni administratione baptismi gravis culpa est eum omittere quando haberi possit.[4] Etiam adulto opus est sponsore, quum infans in spiritu habeatur. Cæterum si nullus sit in loco Catholicus præter parentes infantis, vel si nemo velit sponsoris fungi officio, quia parentes ignoti sunt, vel viles, vel infans spurius est, videtur licere baptismum solemnem conferre, sponsore omisso. Non oportet baptizantem sponsoris munere fungi, nisi alius præsto sit qui ejus nomine respondeat; quum baptizans a sponsore, juxta ritum Ecclesiæ, distinguatur: nil autem vetat procuratorem constitui. Quoties deest procurator, qui baptizantis vices spondendo agat, non videtur hic munus sponsoris suscipere, licet ipse velit, nam voluntas hæc frustratur, dum sponsio revera non fit, et infans non levatur e sacro fonte. Id dicendum censeo, etiamsi baptizans ipse sibi respondeat spondendo, et manum apponat, dum baptizat infantem, eo animo ut sponsoris contrahat obligationem: nam ex Ecclesiæ instituto alius a baptizante qui sponsor sit, vel sponsoris vices agat, videtur requiri.

46. Sponsoris munus quod sub gravi peccato implere tenetur, est baptizatum edocere fidei veritatés et morum principia, et quæ ad pietatem pertinent, cæterum si parentes sint fideles, et copia sit dis-

(1) iii. p. qu. lxvii. art. vii. *Resp.* (2) Sess. xxiv. cap. ii. de Ref. Matr.
(3) S. Alph. l. vi. n. 147. (4) Ibidem, n. 159.

ciplinæ christianæ, non erit facile damnandus peccati gravioris sponsor, qui hæc munia non obit, nisi noverit ea a parentibus negligi. "Ille qui suscipit aliquem de sacro fonte," animadvertit S. Thomas, "assumit sibi officium pædagogi: et ideo obligatur ad habendam curam de ipso, si necessitas immineret: sicut eo tempore et loco, in quo baptizati inter infideles nutriuntur. Sed ubi nutri untur inter catholicos christianos, satis possunt ab hac cura excusari, præsumendo, quod a suis parentibus diligenter instruantur. Si tamen quocumque modo sentirent contrarium, tenerentur secundum modum, saluti spiritualium filiorum curam impendere."[1] Excusatur etiam sponsor, qui munia obire non valet absque discordiæ et molestiarum periculo, ob parentum voluntatem adversam.

47. Nulla certa ætas in sponsore exigitur, quamvis juxta Rituale Romanum, in ætate pubertatis eum esse conveniat, sicut et confirmatum; et ante usum rationis nequeat omnino id sibi muneris assumere.[2] Homo haud baptizatus sponsor fieri nequit, quippe qui spiritu natus non est, ideoque patris munere fungi non valet: sed nec hæreticus admittendus est, quum id plane repugnet Ritualis Romani præscripto, et officio edocendi fidem et pietatem, et periculum subversionis infantis secum ferat.[3] Docet Rituale "ad hoc munus non esse admittendos infideles aut hæreticos: non publice excommunicatos, aut interdictos: non publice criminosos, aut infames: nec præterea qui sana mente non sunt: nec qui ignorant rudimenta fidei." Ad vitandam gravem offensionem aliquando aperte non repellitur hæreticus qui se sistit sponsorem: attamen numquam tamquam sponsor admittendus est, sed admonendi sunt parentes Catholicum tantummodo eo munere fungi posse: quapropter omnino improbandus est mos aliquorum passim excipientium hæreticos ad illud munus, satis habentes si alteruter sponsor Catholicus sit: quod cum Ritualis præscripto et concilii Baltimorensis I. decreto pugnat.[4]

48. Sponsores a parentibus designandi sunt, quod si parochus eos suo arbitrio mutet, peccat graviter, parentum jure lædendo, quamvis mutatio valeat.[5]

49. Ad munus sponsoris suscipiendum communissime censent

(1) iii. p. qu. lxvii. art. viii. *Resp.* (2) Vide S. Alph. l. vi. n. 146.
(3) Ibidem, n. 156. (4) Decr. xi.
(5) Vide S. Alph. l. vi. n. 146.

doctores requiri physicum contactum, saltem per procuratorem, dum baptismus confertur, vel statim postea, levando infantem de fonte, nam jus quo impedimentum constituitur, ejusmodi vocibus quæ contactum significant utitur:[1] quapropter qui adstat et respondet, quin apponat manum, non censetur sponsor.

50. Impedimentum cognationis spiritualis contrahitur a sponsoribus sicut et a baptizante, quoad baptizatum ipsum et illius patrem et matrem.[2]

51. In privato baptismo, qui fit sine cæremoniis, non contrahitur impedimentum a sponsoribus, juxta sententiam communiorem et probabiliorem, judice S. Alphonso:[3] quia jus loquitur de suscipiente ex sacro fonte, quod intelligitur de baptismo solemni. Cæterum quandocumque fiunt cæremoniæ, videtur contrahi, quia baptismus est solemnis: quod autem persæpe apud nos, rure præsertim, non fiat apud sacrum fontem, non obstat. Baptizans autem contrahit cognationem etiam in privato baptismo.[4] Parentes tamen qui ex necessitate suos baptizant filios, immunes impedimento habentur, nam "inculpabile judicandum quod necessitas intulit."[5] Ignorantia etiam eos excusat. Quod si temere baptizent suos infantes, peccant graviter: sed canonum antiquorum rigor mitigatus est, ideoque "sive ex ignorantia, sive ex malitia id fecerint, non sunt ab invicem separandi, nec alter alteri debitum debet subtrahere."[6] Graviter prohibentur parentes prolem propriam suscipere, quum contrahatur spiritualis cognatio, quæ impedit usum matrimonii.[7] Si nullus alius sit qui munere illo fungatur, præstat absque sponsore baptizare.

52. In baptismo collato sub conditione, ubi "nulla urget ratio pro valore anterioris baptismi," contrahitur cognatio, quia præsumptio favet secundi baptismi valori: secus videtur nonnullis, si præsumptio faveat priori, uti plerumque contingit, secundo collato ad majorem securitatem.[8]

53. Si ex errore quis susceperit alium pro alio, censet S. Alphonsus eum contrahere cognationem cum eo quem reapse suscepit, "nisi ille habeat expressam intentionem non tenendi alium, nisi quem intendit suscipere."[9]

(1) Vide S. Alph. l. vi. n. 148. (2) Trid. Sess. xxix. cap. ii. *de Ref.*
(3) S. Alph. l. vi. n. 149. (4) Ibidem.
(5) Cap. Ad limina, 7. Causa. xxx. q. i.
(6) Cap. Si vir. 2. *de cognat. spir.* (7) i. et iv. caus. xxx. qu. i.
(8) S. Alph. l. vi. n. 151. (9) Ibidem, n. 152.

54. "Procurator non contrahit cognationem spiritualem sibi, sed mandanti." Ita decisum a S. Congregatione refertur: quod et congruum est rationi, quum alieno nomine agat.[1]

55. Jubet concilium Tridentinum: "parochus antequam ad baptismum conferendum accedat, diligenter ab iis, ad quos spectabit, sciscitetur, quem, vel quos elegerint, ut baptizatum de sacro fonte suscipiant; et eum vel eos tantum ad illum suscipiendum admittat." . . . . "Quod si alii, ultra designatos, baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant."[2] Si nulli fuerint designati et plures accesserint, omnes cognationem contrahunt, juxta jus antiquum, quod hac in re immutatum non videtur.[3] Quod si designati non tangant, alii verò tangant, hi, non illi, contrahunt cognationem, jure antiquo etiam manente: quod si unus ex designatis tangat, aliusque haud designatus, ille, non hic, eam contrahit. Si plures quam duo fuerint designati, et omnes tangant infantem, omnes contrahunt; saltem si non constet quis prius tetigerit. "Si parochus admitteret plures patrinos quam duos, mortaliter peccaret, quia læderet præceptum Ecclesiæ in re gravi, impositum ne multiplicentur cognationes. Si verò plures patrini accedant a parentibus designati, bene poterit permittere (prout ait Croix n. 350) ut omnes tangant; modo externe designet unum et unam, quibus tantum tradat infantem, et illos solos adnotet ut patrinos, moneatque tantum eos cognationem contraxisse." Ita S. Alphonsus.[4] Duos mares, vel duas fæminas ad sponsorum munus simul admittere videtur venialis culpa, si sint ejusdem sexus ac infans; secus mortalis; quum prohibitio facta sit ad impediendas cognationes nimias.[5] Si unicus sit sponsor, ratio sexus non habetur.

56. Excluduntur a sponsorum munere monachi, sanctimoniales et regulares omnes a sæculo segregati, quod etiam de iis qui sacris missionibus vacant, intelligitur; non autem de episcopis ex ordine regulari assumptis: valide tamen, quamvis illicite, munus hoc suscipiunt. Infames etiam, sicut et apostatæ repelluntur.[6]

57. Nihil prohibet quin vir et uxor simul aliquem de sacro fonte levarent."[7] Ita S. Thomas: sicque fert consuetudo, quamvis canones aliquando id vetuerint.

(1) S. Alph. l. vi. n. 153.
(2) Sess. xxiv. cap. ii. *de Ref.*
(3) C. fin. *de cogn. spir. in* 6.
(4) L. l. vi. n. 154.
(5) Ibidem, n. 455.
(6) Vide Rit. Rom.
(7) In iv. dist. xlii. qu. i. art. iii. qu. ii. ad 4.

58. "Parochus graviter peccat, si ex negligentia frequenter omittat nomina baptizatorum referre in librum; tum ob legem Tridentinam in re gravi, et sub pœna gravi; tum ob incommoda et damna inde sequentia."[1] Nomina etiam parentum et sponsorum referenda sunt. Monendi sunt patrini cognationis contractæ. Præscribit etiam Rituale ut matres moneantur ne cum infantibus decumbant ob suffocationis periculum: quod monitum ob mores hujus regionis haud facile fit.

(1) Busembaum apud S. Alph. l. vi. n. 159.

CAPUT IX.

DE SOLEMNI BAPTISMO.

59. "Mortale est extra necessitatem baptizare.... extra ecclesiam, præter filium regis aut principis." Ita Antoine.[1] Indulsit tamen Sedes Apostolica ut episcopi et missionarii in hac regione judicio suo uterentur, "ut statuant quando sint urgendi fideles ut infantes ad Ecclesiam deferant, ut baptismus iis conferatur."[2] In synodo diœcesana Philadelphiensi prohibitum est "ne in civitatibus et oppidis in quibus ecclesia aliqua erecta est, et pastor habitat, quis, nisi de vita periclitans, in privatis ædibus baptizetur:"[3] qua occurente necessitate omittendæ sunt cæremoniæ præviæ ablutioni, sed quæ sequuntur fieri poterunt, juxta plura S. Congregationis decreta. Missionariis relinquitur judicare quandonam rure degentes cogendi sunt ut infantes ad ecclesiam deferant.

60. Præter ablutionem formamque baptizandi a ministro adhibitam, "cætera omnia quæ in ritu baptizandi observat Ecclesia, magis pertinent ad quandam solemnitatem sacramenti. Quæ quidem adhibentur sacramento propter tria. Primò quidem ad excitandam devotionem fidelium, et reverentiam ad sacramentum. Si enim simpliciter fieret ablutio in aqua, absque solemnitate, de facili ab aliquibus æstimaretur, quasi quædam communis ablutio. Secundò, ad fidelium instructionem: simplices enim, qui litteris non erudiuntur, oportet erudire per aliqua sensibilia signa: puta, per picturas et aliqua hujusmodi: et per hunc modum per ea, quæ in sacramentis aguntur, vel instruuntur, vel solicitantur ad quærendum de his quæ per hujusmodi sensibilia signa significantur. Et ideo quia præter principalem sacramenti effectum, oportet quædam alia scire circa baptismum, conveniens fuit, ut etiam quibusdam exterioribus signis repræsentarentur. Tertiò, quia per orationes et benedictiones, et alia hujusmodi, cohibetur vis dæmonis ab impedimento sacramentalis effectus."[4] Ita præclare tradit S. Thomas.

(1) Tract. de Bapt. qu. viii. *Nota citans Clement. de bapt.*
(2) Can. xvi. Conc. Baltimorensis I. (3) Const. vii. Syn. Diœc. Phil.
(4) iii. p. qu. lxvi. art. x. *Resp.*

61. Cæremonias a baptismo ipso separare, etiam ad tempus, non licet, nisi gravis urgeat necessitas, ex mente enim et consuetudine Ecclesiæ conjunguntur: "mortale est" inquit Antoine loco superius laudato, "extra necessitatem baptizare sine solemnitate .... quia Ecclesia ob honorem sacramenti solemnitates graviter præcipit."[1] Hinc non licet cæremonias baptismi differre ad tempus opportunius, ob magnam defatigationem, vel ob iter mox suscipiendum ad invisendum ægrotum, vel ob confessiones audiendas, vel ob negotiorum molem: sed nisi urgeat mortis periculum, baptismus ipse differendus est donec cæremoniæ possint perfici: "quia omissionem cæremoniarum solus casus necessitatis excusat."[1] Utrum mortis periculum proximum sit, non debet nimis angi sacerdos, quum agatur de infantibusæ grotantibus, qui facile periclitantur.

62. Singulæ cæremoniæ servandæ sunt, nec aliqua consultò omittitur absque gravis peccati discrimine; nam videtur minister suum judicium Ecclesiæ jubentis auctoritati anteponere, et magis metuere cachinnos, vel censuram adstantium, præsertim hæreticorum, quam præsulum suorum justam offensionem. Hinc missionarii Malabarici, qui aliquas omiserant, graviter reprehensi sunt, et jussi sunt "signanter salivam, sal et insufflationes, quæ ex Apostolica traditione Catholica Ecclesia recipit, et ob recondita in iis sacris cæremoniis divinæ erga nos bonitatis mysteria, sancte et inviolabiter custodire."[3] Concessa tamen iis est dispensatio ad decennium, quæ ad aliud decennium prorogata est, in casibus specialibus, non autem passim adhibenda: quæ nos minime spectat. Prædictas cæremonias omittere grave est peccatum: eas tamen non ita peragere oportet, ut offensioni sint vel irrisui; sed modeste et decenter juxta Ecclesiæ mentem.

(1) *Ubi Supra.* (2) S. Alph. l. vi. n. 119.

(3) Vide Const. Clementis XI. quæ incipit: *Ex illa die;* et Benedicti XIV. *Ex quo singulari.*

TRACTATUS XVII.

DE CONFIRMATIONE.

---

1. Confirmatio est sacramentum a Christo institutum, quo baptizati muniuntur divini Spiritus gratia ad fidem firmiter tenendam, et fortiter profitendam. Materia ejus est "chrisma confectum ex oleo quod nitorem significat conscientiæ, et balsamo, quod odorem significat bonæ famæ, per episcopum benedicto."[1] Balsamum necessarium omnino esse plerique putant; sed contra sentiunt Jueninus et alii, quorum tamen sententia, licet probabili, uti non possumus, quum agatur de sacramenti valore. Indicum balsamum sufficere, post alios docet Benedictus XIV., imo cujuscumque regionis balsamum sufficit,[2] juxta S. Alphonsum, "modo sit in ea quantitate ut det sui odorem."[3] Oleum olivæ requiri constat, non cetis, vel ex aqua oleosa extractum. Benedicendum esse saltem a sacerdote concedunt omnes: imo ex præcepto Ecclesiæ debet esse benedictum ab episcopo. Utrum benedictio episcopi pertineat ad essentiam sacramenti disceptatur: affirmat S. Thomas; sed negant probabiliter alii, quum constet aliquando, licet rarissime, facultatem ei benedicendi a

(1) Decret. pro Armenis.

(2) Not. clxxxiii. in fer. v. maj. heb. S. Irenæus de balsamo a Valentinianis adhibito loquitur l. iii. c. 2. in quod animadvertit Wall, Anglicanus: "Note, that this is the first mention of chrism that is any where read of. And since I shall shew presently at ch. ix. that it was used by the Catholics from testimonies of near the same date as this; one may conclude that it came from some principle universally received by all Christians, Catholic or Heretic." *History of Infant Baptism*, by W. Wall, p. ii. ch. v.

(3) S. Alph. l. vi. n. 162.

sancta sede tributam sacerdotibus. Qui absque ea venia id aggrederetur, peccaret graviter, et probabilius nil conficeret. Græci plurimas alias rerum fragrantium species oleo admiscent; cavendum tamen monuerunt patres synodi Zamosciæ, anno 1720, "ut maxima pars chrismatis semper sit oleum balsamo mixtum." Significationem chrismatis pulchre explicat S. Thomas: "Gratia Spiritus Sancti in oleo designatur: unde Christus dicitur esse unctus oleo lætitiæ propter plenitudinem Spiritus Sancti, quam habuit: et ideo oleum competit materiæ hujus sacramenti. Admiscetur autem balsamum propter fragrantiam odoris quæ redundat ad alios:—unde Apostolus dicit 2 Cor. 2 Christi bonus odor sumus Deo."[1]

2. S. Alphonsus ait: "juxta nostram sententiam quod materia totalis adæquata confirmationis est unctio chrismatis manu episcopi peracta, advertendum est de essentia sacramenti esse I. Ut unctio fiat *in fronte*, prout habetur ex cap. *unic de Sacr. Unctione*, et ex decreto Eugenii IV. juxta communem sententiam, quam tenet Suarez, Coninch. Layman, et alii cum Salm. c. i. n. 24. II. Ut unctio fiat *in forma crucis*, juxta S. Thom. 3. p. qu. 72 art. 4. ad 3. quem communiter etiam doctores sequuntur apud Salm. ibidem num. 25. III. Ut unctio fiat *per manum ipsius episcopi ministrantis*, prout docent Suarez, Castropalaus, La Croix et alii."[2] Peccat episcopus qui alio digito quam pollice dexteræ manus linit frontem chrismate, contra usum Ecclesiæ; sed a nonnullis a gravi culpa excusatur, imo ab omni, si digitus hic infirmus sit; valet quippe unctio alio digito facta, quum sit vera manus impositio, et usus non videtur sub gravi obligare: alii tamen communius affirmant eum graviter peccare.

3. Non valet unctio facta medio instrumento, "quia tunc deficeret immediata impositio manus ministri, quæ omnino requiritur; illa autem mediata impositio improprie impositio dicitur." "Circa autem quantitatem chrismatis, ea sufficit et requiritur, quæ satis sit ad ungendam frontem confirmandi in figuram crucis."[3]

4. Forma sacramenti, prout in decreto pro Armenis traditur, est: "Signo te signo crucis, et confirmo te chrismate salutis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti." Censet S. Alphonus non valere, 1. si omittatur verbum *signo*, vel *confirmo*. 2. Si omittatur

(1) iii. p. qu. lxxii. art. ii. *Resp.* (2) L. vi. n. 164.
(3) Ibidem, n. 166.

expressio SS. Trinitatis. 3. Si omittatur verbum *te*. 4. Si omittantur verba *signo crucis*, vel *chrismate salutis*. Cæterum sunt qui putant totam sacramenti essentiam in ea manuum impositione quæ fit dum Spiritus Sanctus invocatur, manibus episcopi erga confirmandos extensis, consistere, qui proinde formam in ipsa invocatione constituunt: nec enim Eugenii decretum instar definitionis editum est, sed instructionis causa, et forma et materia recensentur lato quodam sensu, prout in scholis plerumque intelligebantur. Horum tamen sententiam omnino falsam pronuntiat S. Alphonsus.

5. Minister ordinarius confirmationis est solus episcopus, prout definivit concilium Tridentinum,[1] "legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem, ex rationabili et urgente admodum causa, simplicem sacerdotem, chrismate per episcopum confecto, hoc administrasse confirmationis sacramentum."[2] Ea facultas plerumque conceditur Præfectis Apostolicis. Apud Græcos, sacerdotes passim confirmationem ministrant, ex veteri more: sed "omnino in confesso est irritam nunc fore confirmationem a simplici presbytero Latino ex sola episcopi delegatione collatam, quia Sedes Apostolica id juris sibi unice reservavit."[3]

6. "Episcopus confirmans in aliena diœcesi etiam subditos suos, incurrit suspensionem a Pontificalibus ipso jure ex Trident. Sess. 6. c. 5. et Declaratione S. C."[4] valet tamen confirmatio. Alienos in sua diœcesi licet confirmare, si constet de præsulis eorum consensu, vel illud ferat consuetudo, prout apud nos ferre videtur.

7. Certum est apud omnes episcopum graviter peccare si diu, puta per octo vel decem annos, negligat circumire diœcesim ad confirmationis sacramentum administrandum, privat enim subditos auxilio maximi momenti: si autem impediatur senio, vel infirmitate, excusatur, sicut et qui ex justa causa differt per tres vel plures annos.[5] Moribundo petenti non est confirmatio deneganda: sed non videtur esse gravis obligatio eam præstandi, quum consuetudo non ferat ut passim fiat: et grave nimis foret episcopo singulis qui neglexerint sacramentum suscipere, in discrimine vitæ subvenire.

8. Effectus confirmationis sunt gratiæ augmentum cum auxiliis specialibus, et character indelebilis. "Per Sacramentum confirma-

(1) Sess. vii. can. vii. (2) Decretum pro Armenis.
(3) Bened. XIV. de syn. diœc. l. vii. c. viii. n. 7.
(4) S. Alph. l. vi. n. 171. (5) Ibidem, n. 175.

tionis," inquit S. Thomas, "datur homini potestas spiritualis ad quasdam alias actiones sacras, praeter illas ad quas datur ei potestas in baptismo. Nam in baptismo accipit homo potestatem ad ea agenda, quæ ad propriam pertinent salutem: prout scilicet secundum seipsum vivit. Sed in confirmatione accipit homo potestatem ad agendum ea quae pertinent ad pugnam spiritualem contra hostes fidei. Sicut patet ex exemplo Apostolorum: qui antequam plenitudinem Spiritus Sancti acciperent, erant in cœnaculo perseverantes in oratione: postmodum vero egressi, non verebantur publice fidem fateri, etiam coram inimicis fidei christianæ. Et ideo manifestum est, quod in sacramento confirmationis imprimitur character."[1]

9. Confirmationis capaces sunt omnes baptizati, etiam infantes, quibus olim passim conferebatur, qui tamen mos a Romana Ecclesia abrogatus est, testante Benedicto XIV.:[2] nunc autem nonnisi in vitæ periculo fit, vel gravi admodum de causa, puta quod episcopi qui eam administret copia non sit facile futura. "Expedit autem" inquit Antoine, "pueros tempestive confirmari antequam innocentia baptismali excidant."[3] Perpetuò amentes confirmari possunt, prout declarat Benedictus XIV.

10. Ex consuetudine Ecclesiæ sponsor, qui ipse fuerit confirmatus, adhibendus est;[4] et quidem sub gravi: attamen apud nos non consuevit adhiberi. Contrahitur cognatio spiritualis inter sponsorem et confirmatum, ejusque parentes. Patrinus manum dexteram super dexterum humerum confirmandi ponit, qui mos ab eo qui in Pontificali præscribitur diversus est, sed a S. C. Rituum die 20 Septemb, 1749, probatus dicitur.

11. De obligatione suscipiendi confirmationem disceptatur, multis negantibus fideles lege adstringi, qui tamen fatentur venialem admitti culpam, prætermisso tanto gratiæ subsidio. Constat Apostolos magnam ostendisse solicitudinem ut singuli dono Spiritus Sanct iper manuum impositionem munirentur:[5] quod et S. Cyprianus vehementer commendat: "Ungi quoque necesse est eum qui baptizatus sit, ut accepto chrismate, id est, unctione, esse unctus Dei, et habere in se Christi gratiam possit."[6] Equidem qui inter hæreticos versantur, plurimis fidei negandæ periculis obnoxii, vix possunt

(1) iii. p. qu. lxxii. art. v. *Resp.*
(2) Constit. 129. *Eo quamvis.*
(3) De Confirmatione.
(4) Cap. Non plures. *de consecr. dist.* iv.
(5) Act. xix.
(6) Ep. lxxii.

absque gravi culpa negligere subsidium quo infirmitas eorum roboretur. Mortale quoque peccatum foret confirmationem contemnere, vel parvi facere. Ante tonsuram confirmatio suscipienda est, ex lege Tridentina,[1] quæ tamen plerisque non videtur obligare sub gravi.

12. Dispositiones ad hoc sacramentum suscipiendum pro cujusque ætate et facultate variæ exiguntur: plenior quippe notitia rerum fidei ab adultis exigitur, quam a pueris ex infantia vix egressis. Qui peccata gravia admiserunt, nonnisi dolentes accedere debent, quos etiam oportet confessione et absolutione expiari, quamvis lege Ecclesiæ non præcipiatur, sed tantum in Pontificali commendetur: gravis autem foret culpa in animam peccato adhærentem Spiritum Sanctum velle accipere. Graviter etiam peccaret pastor qui pueros absque discrimine ad confirmationem mitteret, omissa instructione, et præparatione, quæ fit in confessione. Jejunium confirmandis commendatur, sed usus invaluit ut etiam post prandium conferatur.[2] Minime exigitur ut confirmati Eucharistia jam prima vice refecti fuerint; nec videtur vim ullam habiturum statutum diœcesanum id præscribens, quum generali disciplinæ non congruat. Frons statim post confirmationem abstergi solet; Pontificalis præscripto, quod liganda sit fascia linea, consuetudine abrogato. In librum referenda sunt a parocho confirmatorum et patrinorum nomina. Consueverunt confirmandi novum nomen assumere. Admonitio ne discedant antequam ritus totus absolutus fuerit, et benedictio ab episcopo data, omittitur, quando magnus est concursus, nam non pertinet ad sacramenti essentiam. Ita post Layman et Croix notat S. Alphonsus."[3]

(1) Sess. xxiii. c. iv. (2) S. Alph. l. vi. n. 184.
(3) L. vi. n. 188.

TRACTATUS XVIII.

DE EUCHARISTIA.

PARS I.

DE SACRAMENTO.

CAPUT I.

DE MATERIA EUCHARISTIÆ.

1. Eucharistia est sacramentum corporis et sanguinis Christi, sub speciebus panis et vini, ad animæ refectionem a Christo institutum. Materia necessaria hujus sacramenti est " panis triticeus et vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet."[1] Panem a Christo adhibitum in conficienda Eucharistia constat ex evangeliis: panis autem nomine intelligitur triticeus, quoties enim de alia panis specie agitur, additur aliquid ad eam designandam. Hinc dicit Missale Romanum in rubricis: "si panis non sit triticeus, vel si triticeus admixtus sit granis alterius generis in tanta quantitate, ut non maneat panis triticeus, vel sit alioqui corruptus, non conficitur sacramentum."[2] Eucharistia igitur nequit confici ex grano Indico, ex avena, hordeo, milio, oriza, amygdalis, pisis, fabis, aliisve fructibus vel leguminibus, vel ex pomis terræ, vulgò *potatoes*. Quod si grana alterius speciei admixta sint in parva quantitate, Eucharistia potest confici, quamvis curandum sit omnino, ut purus sit et albus, ex solo tritico confectus: si immisceantur grana adeo ut triticum non prævaleat, non erit idonea materia. Pec-

(1) Decret. pro Armenis. (2) De defectibus.

cat qui materiam dubiam adhibet, v: g: siliginem, seu segale, et speltam: nam temere exponit se discrimini verba frustra proferendi.

2. Panis confici debet ex farina triticea aqua naturali diluta et igne cocta; sic enim panis usualis conficitur. Quod si quis aquam rosaceam, vel aliam arte factam adhibeat, non videtur valere, nisi aquæ naturali copiæ longe majori immixta sit. Aqua maris est vera et naturalis aqua, ideoque panis ex ea farinæ immixta confectus, vera est materia Eucharistiæ. Si lac, vinum, vel alius liquor ab aqua diversus immisceatur farinæ, aqua naturali omissa, non fit materia idonea. Quoties liquor alius aquæ immiscetur, si hujus longe major copia sit, materia sufficiens erit, quamvis non possit absque peccato adhiberi. Butyrum, ova, mel, saccharum, non debent ullatenus tritico immisceri; sed si parva sint quantitate, non obstant quin panis usualis habeatur, quoties ex tritico et aqua præcipue fit. Massa cruda, seu pasta, non est idonea, quia non est panis usualis. Igne coctus sit panis, necesse est, quæ enim frixa vel elixa sunt, panis nomine non veniunt. Hostiæ rubræ quales litteris, sigillorum instar, apponuntur, materia dubia sunt, ob cinnabaris admixtionem, quas idcirco adhibere, etiam necessitatis prætextu, grave foret peccatum. Panis mucidus, cujus sapor aliquatenus mutatur, corruptione jam incepta, non est idonea materia.

3. Ex usu Ecclesiæ panis consecrandus apud Latinos debet esse figura orbiculari et integra. Consuevit hostia major in sacrificio adhiberi: sed in necessitate culpandus non videtur, qui minori uteretur, non enim constat consuetudinem hanc adeo arcte obligare: imo juxta Roncagliam peccaret, si, necessitate dandi viaticum urgente, negligeret eam adhibere. Consecrare hostiam enormiter fractam, vel maculatam, grave est peccatum: secus si macula, vel fractura levior sit.[1]

4. Panis, seu azymus, seu fermentatus, verus panis est, et adhiberi potest, pro vario Ecclesiarum ritu, a quo non licet, etiam necessitatis prætextu, discedere: quapropter Latini azymo utuntur, Græci fermentato: quod, sub pœna suspensionis perpetuæ a divinis, servandum jussit Benedictus XIV.[2] Hinc sacerdos, qui, deficiente azymo, consecravit in fermentato, privari jussus est officio et beneficio.[3] "Quare in hoc nulla dispensat necessitas, ne viatici

(1) S. Alph. l. vi. n. 204. (2) Constit. *Etsi Pastoralis*, an. 1742.
(3) Cap. ult. *de celebrat.*

quidem pro infirmo consecrandi: nam ad tanti mysterii majorem reverentiam interest modo ac ritu convenienti semper confici."[1] Cæterum si contingeret Græcum per loca Latinorum iter facere, et nullam sui ritus ecclesiam reperire, vel Latinum per Græci ritus regiones, communiter et probabilissime, teste S. Alphonso,[2] tenent theologi licere alterutro pane uti, azymo scilicet, seu fermentato: nam plerumque licet sequi mores et disciplinam regionis in qua quis versatur; et tamen ritum suæ ecclesiæ servare integrum cuique relinquitur, uti monet Leo IX. in epistola ad Michaelem Cærularium.[3]

5. Vinum vitis requiritur ad Eucharistiam conficiendam, nam ex genimine vitis Christus eam confecit: quapropter non valet consecratio liquoris alterius, etiamsi vini nomine væneat: "proprie autem," inquit S. Thomas, "vinum dicitur quod de vite sumitur: alii vero liquores vinum dicuntur secundum quandam similitudinem ad vinum vitis."[4] In hac regione magna diligentia opus est ut quis vinum comparet, quum plerumque adulteratum sit, et magna copia væneat vini nomine, quæ ex aqua vitæ confecta est, vel ex saccharo, aliis rebus admixtis. Equidem aquæ vitæ vel sacchari admixtio, si non sit nimia eorum copia, non tollit vini naturam. Quod rure, vel in cauponis, prostat venale, plerumque dubia est, vel inepta materia: quapropter curandum est sacerdotibus vinum a mercatoribus quibus fidere possunt, comparare. Liquor ex pomis, pyris, cerasis, moris, malogranatis etc. est inepta materia: sed et agresta, seu omphacium, succus scilicet ex uvis immaturis expressus, qui necdum habet naturam vini.

6. Acetum est ineptum Eucharistiæ, quia naturam vini acescendo amisit: quapropter si quis ex errore illud ad consecrationem usurpaverit, debet vinum exquirere, et consecrare, ut integritas sacrificii habeatur: hostiam quoque consecrare oportebit, si alia fuerit absumpta ante errorem detectum; quum utraque materia simul adesse debeat ad sacrificii perfectionem. Quod si dubitet utrum acetum sit, levis quidem scrupulus flocci faciendus est, sed ex probabili dubitatione vinum erit consecrandum sub conditione, ne sacrificium imperfectum forte sit. Peccat graviter, juxta Rubricas Missalis, sacerdos adhibens vinum quod cœpit acescere, vel corrumpi, vel sit aliquan-

(2) Antoine, tract. de Euch.
(3) C. xxix.
(2) L. vi. n. 203.
(4) iii. p. qu. lxxiv. art. v. *Resp.*

tulum acre; sed si non sit notabiliter acidum, excusatur a pluribus qui illud, alio deficiente, adhibet. "Adduntque Sporer et Mazzotta, quod, urgente gravi necessitate, licitum esset uti vino adhuc notabiliter acescente, modo sit certum vinum."[1]

7. Succus intra uvas contentus, aut vinum in pane, offa, vel alia re hujusmodi, non est idonea materia, quia cibi instar, haud potus, sumitur. Mustum, vinum scilicet ex uvis maturis recens expressum, est materia sufficiens; sed prohibetur, juxta plerosque, ex Ecclesiæ lege *sub gravi*, extra necessitatem, ob fæces admixtas: "prohibetur," inquit S. Thomas, "ne mustum statim expressum de uva, in calice offeratur: quia hoc est indecens propter impuritatem musti: potest tamen in necessitate fieri."[2]

8. In vino congelato minime licet consecrare, quamvis consecratio valeat; nec enim desinit esse verum vinum potabile, quum liquefieri possit. Quod si quis advertat esse congelatum, apponendi sunt panni calefacti quibus liquefiat: quod et post consecrationem licet ex Rubricis Missalis. In ecclesiis nonnullis, sæviente hieme, ignis in altari apponitur: quod ob necessitatem licere videtur; quamvis præstet totam domum calefacere, et ita altari servare decus.

9. Aqua vino admiscenda est: "Monet sancta synodus (*Tridentina*) præceptum esse ab Ecclesia sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo misceant, tum quod Christus Dominus ita fecisse credatur, tum etiam quia e latere ejus aqua simul cum sanguine exierit, quod sacramentum hac mixtione recolitur: et cum aquæ in Apocalypsi beati Joannis populi dicuntur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repræsentatur."[3] Licet res levis in se sit illa aquæ admixtio, et ad valorem consecrationis non spectet, attamen sub gravi peccato præcipitur, ob maximas quas habet significationes. Modicissima aqua esse debet, juxta decretum pro Armenis: cavendum enim ne copia vini substantiam mutet:[4] sufficit quidem una vel altera gutta, et ad tertiam partem vini etiam generosi non debet pertingere, ne dubia sit materia. Admiscenda est ante oblationem; sed si qua forte contigerit eam tempore in Rubricis designato infusam non esse, potest ante consecrationem calicis infundi; minime verò, calici jam consecrato.[5]

10. Ex Rubricis Missalis hæc post S. Alphonsum descripsimus:

(1) Apud S. Alph. l. vi. n. 207.
(2) *Ubi supra* ad 3.
(3) Sess. xxii. cap. vii.
(4) C. xiii. de celebr. Miss.
(5) Missale Roman. *de defectibus*.

" Si per negligentiam aliquid de Sanguine Christi ceciderit, si quidem super terram, sive super tabulam, lingua lambatur, et locus iste radatur quantum satis, et abrasio comburatur; cinis verò recondatur. Si verò super lapidem altaris ceciderit, sorbeat sacerdos stillam, et locus bene abluatur, et ablutio in sacrarium projiciatur. Si super linteum altaris, et ad aliud linteum stilla pervenerit; si usque ad tertium linteamina ter abluantur, calice supposito, et aqua ablutionis in sacrario projiciatur."

CAPUT II.

DE CONSECRATIONE EUCHARISTIÆ.

11. Solius sacerdotis est Eucharistiam consecrare: ut autem consecrari valeat materia debet esse præsens, ita ut voces: *hoc*, *hic*, veræ sint. "Requiritur ut materia consecranda in actu consecrationis sit coram sacerdote."[1] At necesse non est ut materia videatur, vel tangatur, nam hostiæ plurimæ simul consecrari possunt, inferioribus a superioribus tectis: sic et quæ continentur pyxide, vel ciborio, consecrantur, etiam operculo haud remoto, quamvis removeri debeat, juxta Rubricam. Si post calicem lateat ciborium, consecrantur hostiæ quoties animus fuit consecrandi eas, quas idcirco posuerat ibi sacerdos, vel alius, eo sciente, quamvis tempore consecrationis instante neglexerit educere ciborium, prout Rubrica præscribit, et oblitus sit illius: est quippe præsens materia, et intentio consecrandi virtute sua permanet. Non autem consecratæ habendæ sunt hostiæ sub corporali, vel quas post altaris chartulas latentes, vel in tabernaculo repositas a sacrista, haud novit adesse: nam animus ei non fuit eas consecrandi. Super corporale debent hostiæ consecrandæ apponi, seu in ciborio, seu extra illud, pro majori vel minori copia, et intentio sacerdotis debet dirigi ad eas omnes quæ ibi reperiuntur: quod si vellet consecrare hostias extra corporale positas, adjacentes tamen, videtur posse, quamvis graviter peccaret; sed quoties intentio ad eas non dirigitur, consecratæ non sunt habendæ. Hostiæ omnes consecratæ debent intra aram manere toto tempore sacrificii.[2] Cæterum mos relinquendi in altari thecam hostiarum est improbandus, quum nihil omnino apponendum sit in altari, quod ad sacrificium, vel altaris ornatum non pertineat. Graviter peccaret sacerdos, tentans consecrare hostias in mensa prope altare, quum ritui Ecclesiæ id foret penitus contrarium, et dubii valoris, quamvis putent nonnulli consecrationem in rem viginti passus distantem esse certam.[3]

(1) Missale Rom. de defect. (2) S. Alph. l. vi. n. 373.
(3) Ibidem, n. 213.

12. Vini guttæ calici extrinsecus adhærentes non censentur consecratæ; nam intentio fertur ad vinum quod calice continetur, et grave foret peccatum eas velle consecrare:[1] de guttis lateri intus adhærentibus dubitatur; intentio quidem vini copiam continuam respicere videtur, quam ad eam arctari commendant theologi, quamvis Benedictus XIV. dicat tutius esse eas tamquam consecratas habere. Igitur in communione præstat eas, post haustum sanguinem pretiosum, statim sumere ante ablutionem: sed angi quis nimis non debet. Vinum in phialis in altaris margine aliquando relictum, non habendum est consecratum; nec enim aliquatenus illud complectitur intentione sacerdos: sed omnino cavendum ne phialæ in altari maneant, quum in mensa, seu credentia, apponi debeant.

13. Materia determinata esse debet in quam dirigitur intentio sacerdotis: nam humano modo exercenda est potestas sacri ministerii. Cæterum opus non est ut sciat numerum hostiarum, vel alias specialiter designet quæ sint consecrandæ, dummodo quæ ante se positæ sunt, velit consecrare: "ideo quilibet sacerdos talem intentionem habere debet, scilicet consecrandi omnes, quas ante se ad consecrandum positas habet."[2] "Si putans se tenere unam hostiam, post consecrationem invenerit fuisse duas simul junctas, in sumptione sumat simul utramque."[3] Igitur duæ habentur consecratæ, quia sacerdos voluit consecrare quam tenebat manibus materiam. Sic si posuerit hostias super patenam decem numero, uti æstimabat, quæ tamen erant undecim, omnes consecratæ habendæ erunt. Materia quæ sensibus percipi potest, consecrari valet, quum Christus nullam definierit quantitatem; sed consuetudo Ecclesiæ servanda est.

14. Utraqne materia ex præcepto divino consecranda est, nam Christus jussit ut fieret quod ipse fecit, panem et vinum consecrans: quod et necessarium est ut sacrificii ratio in corporis et sanguinis oblatione seorsim facta habeatur, corporis a sanguine in cruce separatione *mystice*, uti aiunt, exhibita. Peccat idcirco graviter qui alterutram speciem absque altera consecrare aggreditur. Si igitur desit verum vinum, nequit sacerdos sacramenti confectionem tentare, ad populo satisfaciendum, vel ad succurrendum moribundo, vel alia quacumque ex causa, etiamsi mortem ei recusanti quis intentaret.[4]

(1) Busembaum apud S. Alph. l. vi. n. 219. (2) Rubrica Missalis.
(3) Ibidem. (4) S. Alph. l. vi. n. 197.

Censet Lugo sacerdotem fustra velle conficere sacramentum, alterutra materia, absque altera, consecranda, quia sacerdos non accipit potestatem conficiendi hoc sacramentum nisi sacrificando: sed hæc ratio subtilior videtur. Omnes conveniunt eum qui sacrificium conficere proponit utraque materia consecranda, corpus Domini sistere præsens, verbis in panem prolatis, antequam alteram materiam consecret; nam, uti animadvertit S. Thomas: "statim dictis verbis consecrationis panis, hostia consecrata proponitur populo adoranda; quod non fieret, si non esset ibi corpus Christi."[1] Peracta hostiæ consecratione, si immineat mors ab incendio, vel ab hostium impetu, non culpatur sacerdos aufugiens, dummodo absit scandalum, et fidei contemptus. Si aquam, vel alium liquorem, in calicem immissum advertat post hostiæ consecrationem, et vinum habere nequeat absque gravissimo incommodo, vel scandalo, vel vitæ periculo, excusatur: quod enim sacrificium haud perficiatur, non sua culpa contingit: poterit igitur preces reliquas recitare, omissis quæ ad alteram speciem pertinent, et hostiam sumere, aliasque consecratas distribuere pro more: raro enim expedit populum de re hujusmodi facere certiorem. "Si post consecrationem corporis, aut etiam vini, deprehenditur defectus alterius speciei, altera jam consecrata, tunc si nullo modo haberi possit, procedendum erit et Missa absolvenda, ita tamen ut prætermittantur verba et signa quæ pertinent ad speciem deficientem. Quod si expectando aliquandiu haberi possit, expectandum erit, ne sacrificium maneat imperfectum."[2] Si vinum haberi possit, quærendum omnino est, et consecrandum: quod si error haud detectus fuerit, nisi absumpta hostia, panis cum vino consecrandus erit ut constet integrum sacrificium: nisi alia hostia haberi nequeat, vel scandalum inde oriturum sit. Si sacerdos deficiat sensibus, vel moriatur, statim post hostiæ consecrationem, alius sacerdos, etiam non jejunus, potest sacrificium prosequi, consecrando vino: perfectio enim sacrificii legi ecclesiasticæ jejunii prævalet. "Si obierit, semiprolata forma sanguinis, tunc alter prosequitur Missam, et super eundem calicem repetat integram formam, ab eo loco: 'Simili modo, etc.' Vel posset super alium calicem præparatum integram formam perficere et hostiam primi sacerdotis, et sanguinem a se consecratum sumere, et deinde calicem relictum semi consecratum."[3]

(1) iii. p. qu. lxxviii. art. vi. *Sed contra.* (2) Rubrica Missalis.

(3) Rub. tit. x. n. 3.

15. Dum plures sacerdotes ad eandem materiam consecrandam concurrunt, uti fit dum ordinantur, omnes simul verba proferentes sacramentum conficiunt. Quod si unus ante alios ea proferat ex intentione consecrandi independenter ab aliis, ipse solus consecrat. Hinc monet S. Alphonsus sacerdotes novos debere intentionem consecrandi ita definire, ut velint consecrare una cum episcopo, nec aliàs; et ut nolint calicem consecrare, si panem forte haud consecraverint.[1]

16. Quando dubitatur an hostiæ sint consecratæ, v: g: relicto ciborio extra corporale a sacrista, absumi poterunt a sacerdote, "post ablutionem sed ante purificationem: quia reliquiæ sanguinis sunt certe sacramentum, sed hostiæ illæ in ciborio sunt dubiæ."[2] Consecrandæ autem non sunt, etiam sub conditione, quum sacrificio consecratione peracto, non liceat iterum consecrare: nec videtur S. Alphonso licere eas in alia Missa sub conditione consecrare, quum desit justa causa, quippe quas licet absumere.

17. Si contigerit hostias non consecratas consecratis misceri, omnes iterum sub conditione consecrandæ erunt, nam intentio quæ in non consecratas ferretur, non haberet definitam materiam.[3] Conditio autem illa mente concepta cum absoluta intentione consecrandi hostiam majorem, conjungi poterit.

18. Si hostiæ parvæ in fidelium communionem oblatæ non fuerint una cum hostia majori, plerumque non debent consecrari: sed si paulo post afferantur, licebit eas mente offerre, si æqua suadeat causa. Incepto canone vix licet, nisi plures aliàs privandi sint communione. Post consecrationem hostiæ majoris, jam nullatenus licet alias in eadem Missa consecrare. Si unus sit qui ad communionem accedit, poterit sacerdos ex hostia majori partem illi præbere, si alioquin diu expectare debeat communionem.[4]

19. Non debet nimia hostiarum copia consecrari, sed pro fidelium probabili numero: quæ autem in tabernaculo reponuntur, singulis hebdomadibus, seu saltem intra quindecim dies, sunt distribuendæ, vel absumendæ a sacerdote. Si minor sit numerus, poterunt hostiæ dividi in partes, non tamen adeo parvas ut fidelibus honeste dari nequeant:[5] et divisio apud altare plerumque facienda est.

20. Forma Eucharistiæ in Missali Romano habetur. In panem

(1) L. vi. n. 232.
(2) S. Alph. l. vi. n. 217.
(3) Ibidem, n. 216.
(4) Ibidem, n. 217.
(5) Busembaum apud S. Alph. l. vi. n. 245.

dicitur: "Hoc est enim corpus meum:" in vinum: "Hic est enim calix sanguinis mei, novi et æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, et pro multis effundetur in remissionem peccatorum." Pleraque verba in Evangeliis reperiuntur; sed voces illæ: "enim" "et æterni" "mysterium fidei" "pro vobis," ex veteri traditione derivantur. Nullam vocem ex forma præscripta licet omittere, quum Ecclesiæ consuetudo vim habeat legis obligantis sub gravi peccato; de re enim gravissima agitur, tanti sacramenti confectione: quapropter censet S. Alphonsus omissionem vocis "enim" non improbabiliter damnari de mortali. Quod si quis vocem aliquam omitteret, eo quod in narratione Evangelica non reperiatur, inanem mentis scrupulum, vel superbum opinamentum judicio et auctoritati Ecclesiæ anteponeret, cum manifesta hujus injuria, quæ vestustissimam traditionem hac in re servat: peccatum proinde foret grave. Cæterum valeret consecratio, omissis pluribus vocibus, nam hæ tantummodo, juxta communiorem et probabiliorem sententiam, necessariæ sunt: "Hoc est corpus meum:" "Hic est calix sanguinis mei;" vel "Hic est sanguis meus." Quum verba proferantur a sacerdote Christi vices gerente, ipsa quæ Christus dixit, sacerdos, ejus gerens personam, profert: et proinde non valere censetur alia formula: "Hoc est corpus Christi:" quia sacerdos Christi nomine non loqueretur. Sunt qui censent prævia illa verba: "Qui pridie quam pateretur, etc." necessaria esse ad consecrationem; sed contraria verosimilior est sententia: peccaret tamen graviter qui ea omitteret, quum jubeat Rubrica ab iis initium ducendum quoties ob dubium consecratio est repetenda. Peccat etiam gravissime, juxta Rubricas, qui aliquid addit formæ, etiamsi significationem non mutet: in re enim tanti momenti vix datur levis materia.

21. Qui formæ verba ex linguæ vitio mutat, sensu integro servato juxta communem hominum æstimationem, conficit sacramentum. Hinc qui diceret: "Hic est corpus meum;" voce "hic" pro pronomine demonstrativo utens, videretur conficere sacramentum; non item si adverbii instar eam adhiberet. Si *es* dicatur pro *est; colpus* pro *corpus;* vel *corpum; meum* pro *meum; calis* pro *calix; zanguinis* pro *sanguinis;* voces eædem habentur.

22. In consecranda eucharistia voluntaria animi distractio peccatum grave est, quando scilicet quis advertit se distrahi, et nil curat animum ad rem tanti momenti revocare.[1] "Si celebrans non

(1) S. Alph. l. vi. n. 224.

recordetur se dixisse ea quæ in consecratione communiter dicuntur, non debet propterea turbari. Si tamen certo ei constat se omisisse aliquid eorum quæ sunt de necessitate sacramenti resumat formam. Si verò valde probabiliter dubitat se aliquid essentiale omisisse, iteret formam, saltem sub tacita conditione."[1]

(2) Rubrica tit. v. n. 2.

CAPUT III.

DE EUCHARISTIA MINISTRANDA.

§. I. Qui possint ministrare Eucharistiam.

23. Ex consuetudine cuicumque celebrandi habenti facultatem licet communionem ministrare fidelibus ad eam accedentibus. Equidem Religiosis sub excommunicationis Papæ reservatæ pœna vetatur viaticum præbere, cum id sit parochi munus: et plerisque in locis nequeunt fideles præcepto paschali, nisi in sua parœcia, satisfacere: sed hac in regione parœciæ hactenus erectæ non sunt, et jura idcirco incerta manent. Ubique licet sacerdoti cuicumque præbere viaticum moribundo, si pastor absit, vel injuste renuat. Potest etiam sacerdos, alio deficiente, seipsum in mortis discrimine viatico munire: imo extra illud discrimen, solius devotionis causa, potest Eucharistiam sumere id enim nullibi vetitum legitur.[1]

24. "Diaconus præsente presbytero Eucharistiam charitatis Christi populo, si necessitas cogat, jussus eroget." Ita decrevit concilium Cathaginense IV.[2] Gravis autem necessitas habetur, si nullus adsit sacerdos qui commode possit ministrare. In necessitate extrema, absque sacerdotis mandato, diaconus potest et tenetur succurrere moribundo, viatico præstando: idque præstare debet superpelliceo et stola transversa indutus.

25. Extra necessitatem constat non licere laico tangere corpus Domini; vetus enim disciplina, juxta quam in manus communio dabatur, diu abrogata est: sed in mortis discrimine putat Suarez aliique, contra alios, licere clerico vel laico, sibi sumere Eucharistiam: censet etiam laicum eo in discrimine posse aliis ministrare. Habert dicit episcopum id in tempore pestis posse permittere.[3]

§. II. De modo ministrandi.

26. "Ministrare Eucharistiam sine lumine et solita confessione

(1) Alph. l. vi. n. 238. (2) Can. xxxix.
(3) Apud S. S. Alph. l. vi. n. 237.

reputatur tantum veniale . . . ministrare autem sine stola et superpelliceo communiter censent doctores esse mortale ex genere suo . . . omissa tamen stola, dicit Roncaglia pluribus videri solum veniale."[1] In necessitate licet deferre Eucharistiam ad infirmos sine lumine et vestibus sacris: quæ quidem consuetudo apud nos obtinuit, quum inter eos qui alieni a fide sunt, versemur: at reverenter deferenda est, in bursa circa collum pendente ad pectus, servato, quatenus fieri possit, silentio: sed in itinere longinquo, quod plures dies exigit, et ubi occurrunt obvii quipiam, a colloquio abstineri nequit, quamvis parce cauteque, et cum utilitate audientium, sermo sit habendus. In ea ministranda stola saltem, sub gravi peccato, adhibenda est; sed et curandum ut superpelliceum indutus eam ministret, juxta Baltimorensis concilii primi monitum, quod gravem obligationem non inducit, sed studium commendat disciplinæ generalis. Si contigerit stolam domi ex oblivione relictam, vel in itinere amissam esse, necessitas moribundi videtur excusare sacerdotem præbentem viaticum, præsertim si superpelliceum adhibeatur.

27. Plerumque non licet sacerdoti pyxidem sacrum palam deferenti currere, vel equo vehi, quum id vix fiat salva sacramento reverentia; sed ex necessitate utrumque aliquando permittitur: quod eo magis dicendum de missionariis illud privatim deferentibus, prout apud nos. Nunquam deferendum est ad ægrotos venerationis causa, sed tantum ad eos qui illud suscepturi sunt.

28. Extra mortis periculum ad ægrotos, vel infirmitate laborantes, Eucharistia deferenda est tempore paschali, quando præcepto satisfacere cupiunt; sed ut aliis temporibus anni eam præstari oportet pie desiderantibus.

29. Qui laborat podagra, vel aliàs habet pollicem et indicem dexteræ manus impeditos, non potest, juxta probabiliorem sententiam, Eucharistiam ministrare posterioribus digitis extra casum extremæ, vel gravissimæ necessitatis, nam pollex et index ex ritu Ecclesiæ ad id ministerii deputantur.[2] Quod si pollex adeo impeditus sit, ut nequeat sacerdos hostiam eo frangere, non poterit celebrare: nam non permittitur sacerdotium ei qui pollice nequit hostiam frangere.[3]

30. Eucharistia manu sacerdotis est ori suscipientis immittenda, quin instrumentum adhibeatur: cæterum grassante peste, censent

(1) S. Alph. l. vi. n. 241. (2) S. Alph. l. vi. n. 244.
(3) Cap. ult. de corp. vitiat.

nonnulli licere eam in cochleari præbere, quia "necessitas talis videtur excusare a solito ritu Ecclesiæ:"[1] imo moribundo, qui hostiam deglutire nequit, putant particulam cum vino in cochleari dandam.[2]

31. "Sacerdos podagra laborans potest deferri ad altare, ut ibi Ecclesiam administret, seclusa tamen alia prohibitione."[3]

32. Grave est peccatum Ecclesiæ disciplinam, qua sub una tantum panis specie Eucharistia datur, violare; nam ordo in re maximi momenti turbatur, et hæresi eorum qui negant totum Christum sub alterutra specie contineri fovetur. Equidem antiqua fuit disciplina utramque præbere; sed ob gravissimas rationes paulatim immutata est, quarum præcipuam refert S. Thomas: "Ex parte sumentium requiritur summa reverentia, et cautela, ne aliquid accidat quod vergat ad injuriam tanti mysterii. Quod præcipue posset accidere in sanguinis sumptione: qui quidem si incaute sumeretur, de facili posset effundi. Et quia crevit multitudo populi christiani, in qua continentur senes et juvenes et parvuli, quorum quidam non sunt tantæ discretionis, ut cautelam debitam circa usum hujus sacramenti adhibeant; ideo provide in quibusdam ecclesiis observatur, ut populo sanguis sumendus non detur, sed solum a sacerdote sumatur."[4] Invalescente jam apud omnes ecclesias ritus Latini hac disciplina, non licet ab ea recedere, etiam ut viaticum sub specie vini detur moribundo, qui non potest deglutire hostiam, nam generalis ordo est cujusque utilitati anteferendus.

33. "In Missis defunctorum quæ in paramentis nigris celebrantur, non ministretur Eucharistia per modum sacramenti, scilicet cum particulis præconsecratis, extrahendo pyxidem a custodia. Potest tamen ministrari per modum sacrificii, prout est quando fidelibus præbetur communio cum particulis intra eandem Missam consecratis." Ita decrevit S. Cong. Rituum in *Aquensi*, Sept. 1741. Cæterum si celebrentur in paramentis violaceis, quod licere ex alio decreto die 21 Junii 1670, *in Pritana*, colligitur, poterit ministrari intra, et ante, et post Missam. Non licet eam ministrare in paramentis nigris ante vel post Missam defunctorum; sed iis depositis, stola alba, vel quæ colori officii illius diei conveniat, assumenda erit.

(1) S. Alph. l. vi, n. 244. (2) Ibidem, n. 288.
(3) Busembaum apud S. Alph. l. vi. n. 244.
(4) iii. p. qu. lxxx. art. xii. *Resp.*

34. In Missis vivorum communio intra Missam danda plerumque est, nisi ob multitudinem communicantium postea danda videatur, ne molestiam et incommodum mora plurimis pariat.[1]

35. Si contingat hostiam decidere dum communio ministratur, Rubricæ præscribunt, ut ea statim sublata, locus panno lineo operiatur, deinceps abluendus. Cæterum id sub gravi non censetur præscriptum, et ob turbationem populi vitandam aliquando absque culpa prætermittitur; cautela tamen adhibita ne particula, vel fragmentum in terra relinquatur. Si in pectus mulieris hostia deciderit, ei permittitur ut eam ipsa abstrahat, et in ciborio reponat.[2]

36. Communio plerumque mane ministranda est juxta consuetudinem Ecclesiæ: sed ob specialem causam, nonnunquam sub vesperam jejunis datur, dum sacræ fiunt missiones, et magnus est populi concursus. Intempesta nocte eam dare non licet, extra casum necessitatis. Non licet eam dare in Missa Nativitatis Domini, quæ dicitur media nocte, ex decreto S. Cong. Rituum apud Benedictum XIV.[3] nec in die Parasceves ex decreto ejusdem die 19 Feb. 1622: in die autem Sabbati Sancti nulla lege vetatur: quæ tamen nonnisi in Missa solemni eo die, vel postea, ministrari consuevit.

§. III. Quibus ministranda sit Eucharistia.

37. "Fideles omnes ad sacram communionem admittendi sunt, exceptis iis qui justa ratione prohibentur. Arcendi autem sunt publice indigni, quales sunt excommunicati, interdicti, manifesteque infames, ut meretrices, concubinarii, fœneratores, magi, sortilegi, blasphemi, et alii ejus generis publici peccatores; nisi de eorum pœnitentia et emendatione constet, et publico scandalo prius satisfecerint. Occultos verò peccatores, si occulte petant, et non eos emendatos agnoverint, repellant: non autem si publice petant, et sine scandalo ipos præterire nequeant." Ita jubet Rituale Romanum. De omnibus qui nominatim denuntiati non sunt, et qui censentur ad tribunal pœnitentiæ accessisse, præsumendum plerumque est eos emendasse mores, et satisfecisse scandalo: quapropter vix unquam repellendi sunt etiam qui noscuntur gravissime deliquisse. Quæ palam inter meretrices versantur, utique sunt arcendæ, quum ipsum consortium pravos prodat mores: non ita puella gravida, quæ ad

(1) Vide Bened. XIV. de Sacrif. Miss. t. ix. l. iii. c. xviii.

(2) S. Alph. l. vi. n. 250.

(3) T. ix. l. iii. c xviii

confitendum accessit. Qui concubinas domi retinere noscuntur, sunt repellendi, non enim publicæ honestati, aut saluti suæ satis consulunt, consuetudine peccandi deserenda, nisi occasionem tollant. Qui usuras enormes consueverunt exigere, contra legis vetitum, et nulla suffragante causa, sacramento indigni manifestò sunt: sed quum ob temporum recentiorum consuetudines, et locorum in quibus versamur adjuncta, quæstio de usuris legitimis sit maxime implicata, non est facile repellendus qui prævia confessione accedit, quum censendus sit confessarii stetisse judicio: et sacerdos Eucharistiam ministrans dispensatoris, potius quam judicis, munere fungatur. Qui magi, vel sortilegi palam noscuntur, vel fatidici, utique repellendi sunt, quum sit vitæ genus, quod nulla ratio cohonestare valet. Blasphemi, qui Christi Domini divinæ auctoritati et fidei mysteriis publice detraxerunt, nonnisi humilis ac pœnitentis animi indicia præseferentes, sunt admittendi: sed quoties exterior corporis compositio animum denotat humilem, potest haberi veluti retractatio eorum quæ quis contumeliose protulit. Alii publici peccatores qui præsulum suorum resistunt legitimæ auctoritati, vel cum gravi offensione fidelium male se gerunt, indigni sunt qui ad Eucharistiam excipiantur: cæterum quandocumque ratio agendi, etsi iniqua, possit extenuari ex mentis errore, vel aliqua alia ratione, præstat neminem accedentem repellere, sed Dei et confessarii relinquere judicio. Occulti peccatores omnes censentur quorum crimina non innotuerunt in judicio, vel apud plerosque non sunt divulgata, ex re adeo nota, ut nulla possit tergiversatione celari.

38. Qui bona gaudent fama, et tamen larvam tantum pietatis gerunt, intus inhonesti, fraudulenti, et mendaces, non possunt prætermitti, nam "nec Christus Judam a communione removit."[1] "Quia Christus," uti animadvertit S. Thomas, "nobis debuit esse exemplum justitiæ, non conveniebat ejus magisterio, ut Judam occultum peccatorem, sine accusatore et evidenti probatione, ab aliorum communione separaret, ne per hoc daretur exemplum prælatis Ecclesiæ similia faciendi, et ipse Judas exasperatus inde sumeret occasionem peccandi. Et ideo dicendum est, quod Judas cum aliis discipulis corpus Domini et sanguinem suscepit."[2] Equidem magna foret rerum confusio, cum pacis pietatisque detrimento, si sacerdos

(1) Cap. Si sacerdos, *de offiic. jud. ord.*
(2) iii. p. qu. lxxxi. art. ii. *Resp.*

judicis officio, dum distribuit Eucharistiam, fungi vellet, ex scientia occultorum criminum quemque pro sui animi conscientia repulsurus. "Si verò," inquit S. Thomas, "non sunt manifesti peccatores, sed occulti, nou potest eis petentibus sacra communio denegari: cum enim quilibet christianus ex hoc ipso quod est baptizatus, sit admissus ad Dominicam mensam, non potest ei jus suum tolli, nisi pro aliqua causa manifesta."[1] In administratione publica hujus sacramenti fideles omnes censentur digni, nisi contrarium pateat, nam "quisque naturaliter præsumitur bonus." Id eo magis dicendum quoties indignitas accedentis ex confessione innotescit, qua nullo prorsus pacto uti licet, in pœnitentis gravamen, uti ex decreto Innocentii XI. constat. "Non nominatim potest eum removere a communione," ita Jus habet, "licet sciat eum esse reum, quia non ut judex scit, sed ut Deus."[2] Nullo idcirco prætextu aliunde quæsito potest denegari sacramentum; nec notitia extra confessionem habita uti ea occasione licet, nisi ejusmodi per se sit quæ certitudinem pariat: qua in re prudentia maxima et cautela opus est; et plerumque præstat nullam ejus habere rationem. Quotiescumque novit sacerdos extra confessionem alicujus indignitatem, quem publice ad sacramenta accessurum novit, expedit ut ab ejus audienda confessione abstineat, si alius præsto sit sacerdos, ne calumniandi, vel suspicandi, detur occasio. Non debet sacerdos Eucharistiam ministrans angi, si viderit juniores ætate vel mentis infirmioris, accedere, quos ipse putat vix idoneos tanto sacramento suscipiendo: vel alios quos ignaros et haud rite paratos arbitratur, et quos ex ignorantia et errore accedere æstimat: nam præsumendum est omnes judicio confessarii habitos esse idoneos, quod æquum censendum est. Cæterum si hæreticos, vel pueros confessione haud expiatos, vel mentis prorsus non compotes inter communionem suscepturos videret, eos præterire debet.

39. De amentibus dicit S. Thomas: "legitur in concilio Arausicano: 'amentibus quæcumque pietatis sunt, conferenda sunt:' et ita est eis conferendum hoc sacramentum: quod est sacramentum pietatis." Deinceps distinguit eos qui debilem usum rationis habent ab aliis qui eo semper caruerunt. "Aliqui dicuntur non habere usum rationis dupliciter: uno modo, quia habent debilem usum

(1) iii. p. qu. lxxx. art. vi. *Resp.*
(2) Cap. Si sacerdos, *de offic. jud. ord.*

rationis, sicut dicitur non videns, qui male videt: et quia tales possunt aliquam devotionem hujus sacramenti concipere, non est eis hoc sacramentum denegandum. Alio modo dicuntur aliqui non habere totaliter usum rationis. Aut igitur numquam habuerunt usum rationis, sed sic a nativitate permanserunt: et sic talibus non est hoc sacramentum exhibendum: quia in eis nullo modo præcessit hujus sacramenti devotio. Aut non semper caruerunt usu rationis: et tunc si prius, quando erant compotes suæ mentis, apparuit in eis devotio hujus sacramenti, debet eis in articulo mortis hoc sacramentum exhiberi: nisi forte timeatur periculum vomitus, vel expuitionis. Unde in concilio Carthaginensi legitur, (et habetur in Decretal. 26. qu. 2.) 'Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrænesim conversus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, et accipiat pœnitentiam: et si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, et infundatur ori ejus Eucharistia.''[1] Si autem constet in amentiam incidisse hominem penitus impœnitentem, non erit ei danda: sed ne quidem aliis qui pie vixerunt, nisi in mortis articulo. Semi-fatuis autem dari potest in paschate. Muti et surdi poterunt eam recipere sæpius, si constet ex signis eos aliqualem ejus discretionem habere. Obsessis a dæmone, qui sunt sui compotes, et alias videntur dispositi, poterit sæpius præberi pro confessarii arbitrio.[2]

(1) iii. p. qu. lxxx. art. ix. *Resp.* (2) S. Alph. l. vi. n. 303.

CAPUT IV.

DE SUSCEPTIONE EUCHARISTIÆ.

§. 1. De obligatione suscipiendi Eucharistiam.

40. Præceptum divinum extat Eucharistiam sumendi, nam Christus dicit: "Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis:"[1] quæ verba de iis qui norunt institutionem divinam, et valent ad sacramentum accedere, saltem intelligenda sunt. Equidem S. Augustinus,[2] post Innocentium I.,[3] tantam vim iis inesse agnovit, ut nequidem parvulos salutem assequi diceret, nisi Christo conjungerentur, quod in baptismo contingere agnovit, in quo votum quoddam Eucharistiæ suscipiendæ continetur: quæ ratio fuit veteris disciplinæ, juxta quam dabatur infantibus. S. Thomas tenet votum hujusmodi omnino requiri ad salutem: "Res alicujus sacramenti haberi potest ante perceptionem sacramenti, ex ipso voto sacramenti percipiendi. Unde ante perceptionem hujus sacramenti, potest homo habere salutem ex voto percipiendi hoc sacramentum: sicut et ante baptismum ex voto baptismi. Est tamen differentia quantum ad duo. Primò quidem, quia baptismus est principium spiritualis vitæ, et janua sacramentorum: Eucharistia verò est quasi consummatio spiritualis vitæ, et omnium sacramentorum finis. Per sanctificationes enim omnium sacramentorum fit præparatio ad suscipiendam, vel consecrandam Eucharistiam. Et ideo perceptio baptismi est necessaria ad inchoandam spiritualem vitam, perceptio autem Eucharistiæ est necessaria ad consummandam ipsam: non ad hoc quod simpliciter habeatur, sed sufficit eam habere in voto, sicut et finis habetur in desiderio et intentione. Alia differentia est, quia per baptismum ordinatur homo ad Eucharistiam: et ideo ex hoc ipso, quod pueri baptizantur, ordinantur per Ecclesiam ad Eucharistiam: et sic sicut ex fide Ecclesiæ credunt, sic ex intentione Ecclesiæ desiderant Eucharistiam, et per consequens recipiunt rem ipsius."[4] Hinc aliàs dicit: "Hoc sacramentum ex seipso virtutem habet

(1) Joan. vi. 54.
(2) L. i. contra Julianum cap. i.
(3) Epist. ad patres conc. Milv.
(4) iii p. qu. lxxiii. art iii. *Resp.*

gratiam conferendi; nec aliquis habet gratiam ante susceptionem hujus sacramenti, vel nisi ex aliquo voto ipsius, vel per seipsum, sicut adulti, vel voto Ecclesiæ, sicut parvuli."[1]

41. In mortis verosimili discrimine est arctissima obligatio suscipiendæ Eucharistiæ: divinum quippe præceptum tunc maxime urget, eos præsertim qui eam nunquam susceperunt, vel in paschate suscipere neglexerunt. Ita communiter theologi.[2] Hinc qui nuper ad fidem conversi sunt, non sunt ullatenus absque hoc necessario subsidio ex vita dimittendi, eo prætextu quod non sint satis de tanto mysterio instructi: si enim fidem, qua baptismus iis ministrari valeat, habeant, una cum aliquali notitia hujus sacramenti, poterunt eo muniri. Quod si baptismus iis haud satis edoctis, vel dubie dispositis, ministretur, ut, quatenus fieri possit, iis consulatur, utique ab Eucharistia danda abstinere licebit. Homines ingenii hebetioris, et conditionis vilioris, quales sunt mancipia, non sunt absque viatico dimittendi, quum et ipsi præcepto divino teneantur: eorum igitur saluti consulendum est eo præbendo, licet notitia haud adeo clara tanti mysterii imbuti sint, dummodo alias dispositiones necessarias habeant. Pueris doli capacibus, qui eam discernere valent, in mortis articulo Eucharistia danda est.[3] Peccatoribus, etiam gravissimis, sub mortem pœnitentibus, est quoque præbenda, iis datis pœnitentis animi indiciis quæ ad absolutionem iis impertiendam in tanto discrimine sufficiunt: nam Ecclesia vult neminem fraudari tanto subsidio, qui plane indignus non sit. Capitis damnatis danda est Eucharistia, ex decreto S. Pii V. qui contrarium rejecit morem in Galliis vigentem. Qui bello est certaturus tenetur Eucharistiam prius sumere, si sit copia: item qui periculosæ navigationi se commissurus est, vel alii mortis discrimini: quod præsertim dicendum si tempore paschatis non communicaverit. Mulier ante primum puerperium, quod cum vitæ periculo plerumque conjungitur, tenetur Eucharistiam suscipere.

42. Extra mortis discrimen sæpius in vita tenemur Eucharistiam suscipere, cibus enim animæ est, sine quo vivere non possumus. Ecclesiæ lex semel in anno obligat omnes qui ad annos discretionis pervenerint; sed et frequentius accedere tenentur qui norunt se aliàs suas cupiditates reprimere non posse. Rarissime tamen spe-

(1) iii. p. qu. lxxix. art. i. ad 1.
(2) Vide Busembaum apud S. Alph. l. vi. n. 287.
(3) Ibidem, n. 293. Vide et Bened. XIV. de Syn. l. vii c. xii.

ciale peccatum admitti, frequentiore omissa communione, putat Suarez, quum alia sint infirmitatis remedia.

43. Pueri ad communionem accedere tenentur, quando cibum cœlestem discernere valent, quod circa annum decimum plerumque contingit: sed excusantur a violato præcepto, quamdiu iis non innotuit, quod ex parentum et parochorum studio pendet. Hos idcirco minus facile excusandos notat Benedictus XIV. si negligant pueros de hac obligatione instruere, eosque ad eam implendam disponere et urgere.[1]

§. II. De animæ præparatione.

44. Ad digne suscipiendum Eucharistiam anima debet gratia sanctificante ornari; probatio enim sui ab Apostolo requiritur, antequam quis accedat: "Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne; reus erit corporis et sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo; et sic de pane illo edat, et de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat, et bibit: non dijudicans corpus Domini."[2] Equidem qui peccatum admisit fovetque, pœnitentia neglecta, injuriam facit Christo, dum eum suscipit in societatem veluti et consortium iniquum: proinde recte dicitur corporis et sanguinis Christi reus. Immane flagitium admittitur, dum quis plena animi deliberatione id aggreditur; sed et graviter peccatur quoties necessaria ad purgandam animam omittitur diligentia, "istud peccatum," inquit S. Thomas, "in quibusdam potest esse gravius: sicut in his qui ex actuali contemptu, cum conscientia peccati ad hoc sacramentum accedunt: in quibusdam verò minus grave: puta in his qui ex quodam timore, ne deprehendantur in peccato, cum conscientia peccati ad hoc sacramentum accedunt."[3] Apostoli præceptum exigit ut accedens ad Eucharistiam prudenter sibi persuasum habeat se esse paratum: "unde in mero dubio negativo suæ dispositionis nemo potest communionem suscipere."[4]

45. "Ecclesiastica consuetudo," inquit concilium Tridentinum, "declarat eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præ-

(1) De Synodo diœces. l. vii. c. xii. (2) iii. p. qu. lxxx. art. v. *Resp.*
(3) S. Alph. l. vi. n. 432.

missa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat, quod a christianis omnibus, etiam ab iis sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta synodus perpetuo servandum esse decrevit, modo non desit illis copia Confessoris: quod si, necessitate urgente, sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur."[1] Idem declarat et decernit canone undecimo, inculcans præceptum apostolicum, seu potius divinum. Copia confessoris deesse censetur, quando quis absque gravi incommodo vel damno, quod tamen confessioni non inhæreat, confiteri nequit. Deesse quoque copia confessoris videtur, si non adsit alius præter episcopum, qui nolit eum confitentem excipere: vix enim expedit præsulem sui subditi, quem forsan judicare debeat, nosse ex confessione animi infirmitatem. Si adsit sacerdos pravus, non videtur haberi copia confessoris: nam ei confiteri plerumque non oportet. Cæterum opus non est ut confessarius consuetus, vel pœnitenti gratior adsit.

46. Urgens necessitas in qua licet absque confessione celebrare, ea censetur quando dandum est viaticum moribundo, nec suppetit hostia jam consecrata: vel quando celebratio Missæ nequit omitti absque gravi scandalo, vel infamia: vel quando populus sibi commissus carebit opportunitate implendi præcepti, nisi parochus celebret: vel quando post consecrationem meminit sacerdos peccati mortalis. "Si ante consecrationem recordetur sacerdos se esse in peccato mortali, aut se esse excommunicatum, vel suspensum, vel locum esse interdictum, si non timetur scandalum, debet Missam incœptam deserere." Ita præscribunt Rubricæ Missalis. Plerumque id absque magna populi adstantis admiratione fieri nequit: sed si Missa solemnis sit, et præsto sit confessarius aliquis, debet eum accersere, et confessionem peragere, ea tamen ratione qua adstantes haud advertant: quod si id fieri nequeat, debet saltem animo conteri. Equidem numquam licet celebrare, nisi animo dolente ob peccatum, et proposito emisso illud in posterum vitandi, et diligentiam idcirco in occasionibus tollendis adhibendi: nam sanctitas sacramenti exigit ut animus purus sit contritionis vi, ad quam toto nisu voluntatis peccator tendere debet. Qui ob frequentes lapsus de efficacia doloris dubitat, debet plerumque a celebrando se abstinere, et animarum cura derelicta, saluti suæ prospicere. Sacerdos, curam animarum non gerens,

(1) Sess. xiii. cap. vii. *de reali præsentia.*

non debet absque confessione celebrare, ut populo det copiam Missæ audiendæ nec enim tenetur eam præbere, licet ipse eadem careat, nemine adstante qui celebret.

47. Sacerdos, qui celebravit absque confessione, copia confessoris deficiente, "cum primum poterit, debet confiteri:"[1] nec sufficit ut occasionem opportunam expectet, nam præcepto Ecclesiæ tenetur: damnatæ quippe sunt propositiones sequentes: "Mandatum concilii Tridentini sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quamprimum, est consilium, non præceptum." "Illa particula, 'quamprimum,' intelligitur, cum sacerdos suo tempore confitebitur."[2] Intra triduum plerisque videtur confessio facienda:[3] quod si ob itineris distantiam, et sacra munera, quæ differri nequeunt, v: g: moribundorum juvamen, nequeat fieri, oportet moras non nectere, sed primam occasionem arripere. Si eadem die qua celebravit, sit copia Confessoris, postea defutura, debet ea uti.

48. Si sacerdos, qui adest, careat jurisdictione, vel quia non fuit approbatus ad confessiones audiendas, vel quia suspensus est, vel excommunicatus, non habetur copia confessarii. Si absit confessarius, sed adiri possit absque gravi incommodo, copia ejus censetur haberi: sed ex adjunctis rerum et personarum dijudicandum est quandonam grave foret incommodum.

49. Qui peccatum reservatum admisit, quin alias peccaverit lethaliter, non habet copiam confessarii, si non adsit qui possit tollere reservationem: quod si credat se attritionem tantum habere, plures censent eum debere accedere ad sacerdotem, ut peccata venialia vel præterita mortalia confitens, gratiam absolutionis assequatur; peccato reservato indirecte remisso, uti opinantur. Si aliis peccatis lethalibus se noverit irretitum, eum teneri omnino ad confessionem sententia probabilior et communissima, teste et judice S. Alphonso, affirmat, quia præcepto divino confitendi ante communionem debet, quoad possit, satisfacere. Utrum teneatur ipsum peccatum reservatum tunc confiteri disceptatur, paribus utrinque rationibus: sed dubitari vix poterit eum teneri, quandocumque consuetudine peccata reservata admittendi irretitur, vel alias quando nonnisi peccato illo manifestando, nosci possit utrum sit idoneus absolutioni. Si quis ligetur excommunicatione reservata, quæ tamen publice haud inno-

(1) Missale Romanum.
(2) xxxviii. et xxxix. inter propositiones ab Alexandro VII. damnnatas.
(3) S. Alph. l. vi. n. 266.

tuerit, eum communionem recipere volentem ad scandalum et infamiam vitandum, debere confiteri etiam sacerdoti carenti potestate absolvendi a censuris, contendit S. Alphonsus, quia iis in rerum adjunctis prohibitio Ecclesiæ ne accedat ad sacramenta suspensa censenda est: cui proinde absolutio dari poterit, manente obligatione absolutionem a censura deinceps petendi.[1] Laici vix unquam ad Eucharistiam accedendi absque confessione urgentur necessitate: quod si postquam ad scamnum communicantium accesserint, recordentur peccati mortalis, cujus antea conscii non fuerant, licebit communicare, doloris actu elicito, una cum proposito confitendi, præsertim si absque nota inde recedere nequeat.[2] Si peracta confessione in memoriam veniat peccatum grave omissum, quæritur utrum necessariò debeant iterum se sistere coram confessore, antequam Eucharistiam suscipiant. Antoine,[3] allegans auctoritatem Hispanicæ Inquisitionis, affirmat, si absque gravi scandalo et infamiæ periculo possit fieri: sed salva decreti auctoritate, cujus verba non recitat, putamus obligationi posse deinceps satisfieri, quum peccatum cum cæteris remissum sit. Consulendum quidem est illud confiteri ante communionem, si commode fieri possit, nisi pœnitens inde sit scrupulis nimiis exagitandus, vel confessor ab aliis audiendis, qui magis indigent ejus ministerio, impediatur. Ita sentit continuator Tornelii, cujus opinio S. Alphonso visa est omnino rationi consentanea.[4] Optimum est actum contritionis de peccato omisso elicere ante communionem, quamvis non videatur specialis obligatio, quum absolutione jam sit remissum. Ad satisfaciendum præcepto paschali non potest fieri communio absque confessione, quum lex non obliget cui debito modo satisfieri nequit. Cæterum alii aliud opinantur.[4]

50. Magna animi devotione suscipienda est Eucharistia pro tanti sacramenti dignitate et præstantia. Venialis videtur culpa accedere affectu ad venialia haud deposito, saltem si actu foveatur. "Peccata venialia," inquit S. Thomas, "dupliciter accipi possunt: uno modo, prout sunt præterita: alio modo prout sunt actu exercita. Primo quidem modo peccata venialia nullo modo impediunt effectum hujus sacramenti: potest enim contingere quod aliquis post multa peccata venialia commissa, devote accedat ad hoc sacramentum, et plenarie hujus sacramenti consequatur effectum. Secundo autem

(1) S. Alph. l. vi. n. 265.
(2) Ibidem, n. 263.
(3) De Euch. c. ii. qu. iii. Resp. 2. *Nota.*
(4) L. vi. n. 257.
(5) Ibidem, n. 261.

modo peccata venialia non ex toto impediunt hujus sacramenti effectum, sed in parte. Dictum est enim quod effectus hujus sacramenti non solum est adeptio habitualis gratiæ vel charitatis: sed etiam quædam actualis refectio spiritualis dulcedinis. Quæ quidem impeditur, si aliquis accedat ad hoc sacramentum, per peccata venialia mente distractus: non autem tollitur augmentum habitualis gratiæ vel charitatis."[1] Curandum est omnino ut mens ad Christum fide viva evehatur, eique cultus præstetur pro summa ejus majestate, precesque porrigantur ut omnis gratiæ tollatur obex.

§. III. De corporis munditie.

51. Continentia in conjugibus desideratur, juxta Pauli consilium, ut orationis causa ad tempus abstineant a consuetudine marita.[2] Triduum abstinentiæ consulit Catechismus Romanus; sed nocte prævia saltem abstinere se oportet, nisi alteri petenti mos sit gerendus: qua in re uxores maritis, præsertim acatholicis, obsequentes solicitiores esse non decet. Quæ frequentius accedunt ad communionem non debent voluntati maritorum repugnare, ne molestæ nimis illis evadant; sed quæ rarò, in præcipuis festivitatibus accedunt, poterunt preces adhibere, sed non debent pertinaciter recusare. Ipse qui petit ob prolis desiderium, non repellitur a communione: "Si quis," inquit S. Gregorius Magnus, "sua conjuge, non cupidine voluptatis captus, sed solummodo liberorum creandorum gratia, utitur: ipse profectò de ingressu Ecclesiæ, seu de sumendo corporis Dominici sanguinisque mysterio, suo est relinquendus judicio."[3] Culpa autem censetur venialis eodem die ad Eucharistiam accedere, quo quis, voluptatis causa, conjugio usus est. "Ita communiter," ait Antoine, "ut constat ex Sanchez."[4] Reddere autem post communionem nulla est culpa: imo petere nulla lege prohibetur quamvis abstinere expediat.

52. Qui pollutionem admisit voluntariam, non debet eodem die ad Eucharistiam accedere, etiamsi contritione animi et absolutione deinceps assecutus veniam videatur, nam tanti sacramenti reverentia vetat, ne quis recens a peccato patrato illud suscipiat. Hinc ait S.

(1) iii. p. qu. lxxix. art. viii. (2) 1 Cor. vii. 5.

(3) Causa xxxiii. qu. iv. §. vii. *Vir cum propria.*

(4) Antoine tract. de Eucharistia, c. ii. qu. iii. Resp. 4. Vide et S. Alph. l. vi. n. 273.

Thomas: "non esse consulendum alicui, quod statim post peccatum mortale, etiam contritus et confessus, ad Eucharistiam accederet, sed deberet, nisi magna necessitas urgeret, per aliquod tempus propter reverentiam abstinere."[1] Equidem sacerdoti consuetudine mala haud irretito permitti poterit ut celebret, dummodo vere dolere videatur, quoties vix valet absque nota abstinere. Quæ absque culpa contingit pollutio in somnis, vel etiam vigili, non impedit communionem, nisi magna inde orta sit mentis perturbatio: quo casu oportebit plerumque abstinere: "Hoc tamen impedimentum quod ex congruitate provenit, postponi debet propter aliquam necessitatem, puta, ut Gregorius dicit, cum fortasse aut festus dies exigit, aut exhibere ministerium pro eo quod sacerdos alius deest, ipsa necessitas compellit."[2] Ita S. Thomas.

53. Corpus a sordibus mundum esse decet, ut quis ad Eucharistiam reverenter accedat, quamvis hæ non obstent, si evitari nequeant, vel tolli, ob nimiam paupertatem, vel gravem ægritudinem, vel si occultæ sint. Tempore menstrui fœminæ communicare non prohibentur.[3] Vestibus etiam nitidis indui oportet; qui enim sordidis et laceris accedit indutus, honori tanti sacramenti plane deest. Idem dicendum de accedente, barba neglecta, vel aliàs parum compto; nec tamen decet nimiam elegantiam affectare. Convenit deponere arma ante communionem, quamvis lege non præcipiatur. Sacerdos infirmus, vel aliàs impeditus a celebratione, communionem suscipit[4] stola indutus: quod etiam a suspenso videtur servandum, nisi scandalum inde oriturum prævideatur.

§ IV. De jejunio.

54. Jejunium naturale, ab omni prorsus cibo, vel potu, etiam instar medicinæ, a media nocte usque ad Eucharistiam susceptam, injungitur omnino ex consuetudine antiquissima, quæ ad Apostolos, Spiritu Sancto auctore, meritò refertur. "Numquid," inquit Augustinus, "propterea calumniandum est universæ Ecclesiæ, quod a jejunis semper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tanti sacramenti, in os Christiani prius Dominicum

(1) In iv. dist. vi. qu. i. a. iv. qu. ii. ad 2.
(2) iii. p. qu. lxxx. art. vii.
(3) S. Greg. Ep. ad Augustinam.
(4) S. Alph. l. vi. n. 276.

corpus intraret, quam cæteri cibi: nam ideo per universum orbem mos iste servatur."[1] Hujus disciplinæ occasionem ortam esse ex Corinthiorum excessibus, quos redarguit Paulus, verosimile est, uti animadvertit ipse Augustinus in verba illa: "Cætera autem cum venero ordinabo." "Unde intelligi datur, (quia multum erat, ut in epistola totum illum agendi ordinem insinuaret, quem universa per orbem servat Ecclesia) ab ipso ordinatum esse quod nulla morum diversitate variatur."[2] Consuetudinem hanc vim legis habere constat ex communi fidelium sensu, et pluribus canonibus.[3] Nec datur materia levis in re tanti momenti; nam agitur de reverentia tanto sacramento debita: quapropter "neque post assumptionem aquæ, vel alterius cibi aut potus, vel etiam medicinæ, in quantumcumque parva quantitate, licet hoc sacramentum accipere. Nec refert utrum aliquid hujusmodi nutriat, vel non nutriat, aut per se, aut cum aliis, dummodo sumatur per modnm cibi vel potus."[4]

55. In vitæ discrimine, sive oriatur ex morbo, vulnere, vel veneno, licet non jejunis suscipere Eucharistiam instar viatici: nec opus est ut quis in ipso exitu vitæ positus sit; sed sufficit grave esse discrimen, et probabile esse eum amplius eam sumere non posse. Eo urgente periculo, jejunii obligationem solvi liquet ex perpetua consuetudine, quam agnovit concilium Constantiense, hanc apponens exceptionem: "nisi in casu infirmitatis aut alterius necessitatis, a jure vel Ecclesia concesso, vel admisso."[5] Hinc necesse non est expectare mediam noctem, ut periclitanti non jejuno detur communio, quum lege solutus habeatur:[6] sed qui in proximo mortis periculo non versatur, et potest absque gravi incommodo jejunus manere, tenetur, juxta S. Alphonsum; qui tamen monet non esse scrupulose procedendum.[7] Damnati capitis debent jejuni communicare: si tamen sententia statim sit executioni demandanda, possunt, soluto jejunio, necessario muniri viatico.[8]

56. Infirmitas de qua loquitur concilium Constantiense gravis intelligitur cum mortis periculo conjuncta: ita enim habet consuetudo universalis. Igitur non licet ægrotanti non jejuno dare Eucharistiam si non sit probabile mortis periculum: quapropter qui diuturna

(1) Ep. liv. alias cxviii. (2) Ibidem.
(3) Cap. v. *de celeb.* Conc. Carth. iii. can. xxix. Tolet. vii. can ii.
(4) iii. p. qu. lxxx. art. viii. ad 4. (5) Constantiens. Sess. xiii.
(6) Antoine de Euch. c. ii. qu. iv. *Observa* i.
(7) L. vi. n. 285. (8) Ibidem.

ægritudine detinetur lecto, quin mors immineat, nequit post solutum jejunium communicare, etiamsi vix possit absque gravi incommodo vel periculo, jejunare; sed differenda erit communio, donec au viribus auctus jejunare possit, aut deficiens lege solvatur. Qui rure degit procul ab ecclesia, et aliquoties per annum sacerdotis copia fruitur, ad locum Missionis pergens, non potest jejunium solvere, licet nequeat jejunus iter peragere, et idcirco fere semper ab Eucharistia abstineatur: nam consuetudo Ecclesiæ adversatur, et semel admissa causa hujusmodi, lex jejunii subverteretur.

57. Instar viatici moribundis datur, quando verosimile est eos amplius eam suscipere non posse: sed si supervixerint, quin discrimen evadant, possunt iterum refici, saltem post aliquot dies. Quantum autem intercedat necesse sit intervallum, nulla generali lege Ecclesiæ determinatur: quapropter arbitrio suo uti poterit sacerdos, ubi non obstat specialis lex loci, et pro desiderio suscepturi, libere eam impertiri, in frequentiorem moribundi communionem, juxta Ecclesiæ mentem, proclivis. Sunt qui singulis diebus eam dari posse censent.[1] Verba Ritualis: "Accipe viaticum," etc. omitti posse, et consueta verba substitui: "Corpus Domini, etc." si infirmus magnam tristitiam ex morte imminente concepturus esset, post alios censet S. Alphonsus.[2]

58. Semel autem in eadem die communio suscipi potest,[3] nisi mortis periculum superveniat ei qui mane jam communicavit. Plurimi negant viaticum præbendum eadem qua semel suscepta est Eucharistia die;[4] sed æquum videtur nemini in vitæ discrimine tantum denegare subsidium. Juxta S. Alphonsum tenetur ille, qui nullo in periculo mortis versans mane communicavit, viaticum recipere, si mortis periculum deinceps contingat repentino aliquo casu, lapsu scilicet ex alto, apoplexia, vulnere, vel alia re hujusmodi: non enim instar viatici Eucharistiam mane suscepit, et divino videtur adstrictus præcepto ad hoc munimen sibi iter facturo ad patriam, exquirendum.[5] Equidem poterit parocus pro arbitrio illud præbere, vel denegare, quin episcopus in eum idcirco animadvertat: nec enim de re adeo controversa apud theologos episcopus debet aliquid decernere.[6] Viaticum non est præbendum, quoties est

(1) S. Alph. l. vi. n. 285. (2) Ibidem.
(3) Cap. iii. *de celebr.* et cap. Sufficit, *de consecr.* dist. i.
(4) Delugo apud Antoine tract de Euch. c. ii. qu. i. *Nota.*
(5) L. vi. n. 285. (6) Bened. XIV. de synodo, l. vii. c. xi. n. 2.

periculum vomitus: in dubio autem reverentiæ sacramenti consulendum est. Tussis vehemens non obstat viatico recipiendo, dummodo species deglutiri possint, nam phlegma non ejicitur ex œsophago, per quem trajicitur cibus, sed ex aspera arteria, seu via respirationis ad pulmones.[1]

59. "Si deprehendat *(sacerdos)* post sumptionem corporis et sanguinis, aut etiam post ablutionem, reliquias aliquas relictas consecratas, eas sumat, sive parvæ sint, sive magnæ, quia ad idem sacrificium spectant." Ita præscribit Rubrica. Id etiam faciendum, etiam si sacerdos sit jam in sacristia, indutus tamen adhuc vestibus sacris, Benedictus XIV. censet. Quod si vestes deposuerit, reliquiæ illæ erunt reponendæ in tabernaculo, vel relinquendæ sacerdoti mox celebraturo absumendæ: quod si neutrum possit fieri, ipsi qui celebravit licebit eas sumere reverenter. Reliquiæ alterius Missæ absumi hac ratione nequeunt, si reverenter servari possint.

60. Altera necessitas, quæ juxta concilium Constantiense excusat a lege jejunii naturalis servandi ante eucharistiæ susceptionem, est si sacrificium perficiendum sit, celebrante deficiente sensibus post consecrationem; permittitur enim alteri sacerdoti, etiam non jejuno, illud absolvere, ne mancum maneat. Si post consecrationem recordetur sacerdos se non esse jejunum, poterit absque peccato in sacro munere pergere; imo ad id tenetur, quum sacrificii perfectio majoris momenti sit quam jejunii lex: ante consecrationem autem si id memoriæ occurrat, recedere debet ab altari, nisi infamiæ vel scandali periculum sit. Si aquam solam in calice ex errore positam hauserit, debet vinum afferendum jubere, illudque consecrare, una cum hostia, ut perficiatur sacrificium, licet ipse jejunium aquæ haustu solverit. Qui ex errore ablutionem in Missa prima sumpserit in nocte Nativitatis, vel aliàs, quando facta est ei facultas bis celebrandi, non potest iterum celebrare, nam jejunii lex obtinet. Quod autem populus careat copia præcepti implendi casu contingit.

61. Licet sacerdoti non jejuno Missam celebrare ad dandum sibi viaticum, si alterius sacerdotis qui illud ei det, non sit copia: præcepto enim divino tenetur illud suscipere in mortis discrimine, et nequit alia ratione ei satisfacere.[2] Non autem id permittitur, ut alii det viaticum, nam lege arctissima jejunii ob alterius necessitatem solutus nusquam declaratur, et moribundus excusatur a præcepto implendo, quando deest occasio.

(1) S. Alph. l. vi. n. 792. (2) Ibidem, n. 286.

62. Si quis mortis metu cogat sacerdotem non jejunum celebrare, hic excusandus plerisque videtur, quum lex jejunii vix possit cum vitæ discrimine obligare.

63. Quæ per modum salivæ sumuntur non obstant jejunio naturali. Si lavando os, deglutiatur stilla aquæ præter intentionem, nil obstat: secus si consultò. "Si reliquiæ cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt communionem, cum non transglutiantur per modum cibi, sed per modum salivæ. Idem dicendum si lavando os deglutiatur stilla aquæ præter intentionem." Ita habent Missalis Romani Rubricæ. Quod si ex industria deglutiantur, plures censent eas obstare: at necesse non est eas ex dentibus extrahere diligenter, ne forte deglutiantur.[1]

64. Non obstat humor e capite, vel sanguis e naribus in os defluens, sed obstaret sanguis quem quis ex digitis sugeret. Culex, musca vel aliud hujusmodi, cibi, potus, vel medicinæ non habet rationem. Saccharum, glycirriza, vel quid simile in ore liquescens, si in stomachum post mediam noctem transglutiatur, cibi vel potus instar habetur. Non obstat res gustata, quin deglutiatur, sicut matres solent potum infantibus dandum degustare, vel "coqui cibum et potum supra linguam ponunt solum ad probandum, et statim projiciunt."[2]

65. Tabaci usus per nares, etsi olim graviter prohibitus intra quasdam ecclesias, præsertim S. Petri, ob nauseam adstantium, jamdiu invaluit, et non obstat communioni,[3] dummodo quis ex proposito id in stomachum non trajiciat, voluntas enim illa videtur S. Alphonso repugnare Ecclesiæ disciplinæ.[4] Fumus etiam tabaci ex consuetudine licet: ipsum autem folium dentibus mandere, ut virtutem expuendi phlegma ad stomachum immittat per nervos, non decet, quamvis lege non prohibeatur. Venialem autem culpam in ea agnoseit S. Alphonsus, si causa desit.[5]

66. "Sententia communis docet, minime frangi jejunium, si edantur res omnino indigestibiles, ut sunt capilli, ungues, metallum, vitrum, fila ex serico aut lana, ossicula fructuum omnino depurata: quia haec nec nutriunt, nec rationem habent cibi; Ecclesia autem tantum prohibet, ne sumatur Eucharistia post cibum, aut potum, ut patet ex concilio Toletano VIII. can. II. ubi dicitur: 'Nullus post

(1) S. Alph. l. vi. n. 279. (2) Antonin. 3 part, tit. xiii. cap. ix. §. 8.
(3) Bened. XIV. de Synodo, l. vii. c. lxiii.
(4) S. Alph. l. vi. n. 280. (5) Ibidem.

cibum potumque minimum sumptum Missas facere præsumat." Ita S. Alphonsus:[1] "Secus vero dicendum—de rebus digestibilibus, quæ a stomacho alterari et in substantiam hominis converti possunt, prout sunt charta, palea, filum ex lino, pulvis medicinalis, cera. Idem dicunt probabilius—de terra seu creta, quam mulieres edere solent, cum in ea aliquid inveniatur a stomacho alterabile, et nutritivum."[2] Id dicendum pariter de pulvere tabaci, quem mulieres nonnunquam dentibus conterunt, et in stomachum trajiciunt.

67. Jejunium a media nocte exigitur, scilicet a primo ictu horologii eam annuntiantis: quod si varient horologia, licet ultimum sequi, nisi constet de errore, vel illud plerumque errare noscatur. Si quis dubitet utrum post mediam noctem quid deglutiverit, censet S. Alphonsus eum posse communicare, quia, quum prohibitio accedendi sit negativa, debet constare de comestione, vel potu, ut quis se habeat impeditum: quod saltem dicendum videtur, ubi nulla ratio probabilis suadet eum comedisse. "Nec refert," inquit S. Thomas, "utrum post cibum vel potum assumptum dormierit, aut etiam digestus sit, quantum ad rationem præcepti. Refert autem quantum ad perturbationem mentis, quam patiuntur homines propter indigestionem, aut insomnietatem, ex quibus si mens multum perturbetur, homo ineptus fit ad sumptionem hujus sacramenti."[3] Sed qui facit quod in se est ad mentem componendam, non prohibendus est hujus sacramenti subsidio.

§. V. De communionis adjunctis.

68. Post communionem convenit abstinere ab expuendo, per breve saltem spatium; cæterum plerique dicunt nullum esse peccatum expuere, si nullum maneat in ore fragmentum. Tussis est etiam vitanda, cæterum canalis per quem trajiciuntur species, diversus est ab eo a quo phlegma ejicitur, ideoque nemo angi debet qui nequit tussim vitar, edummodo possit trajicere species. Manducare, vel bibere statim post communionem, non oportet, excepta ablutione, quam præscribit Rubrica propter reverentiam enim "debet esse aliqua mora inter sumptionem hujus sacramenti, et reliquos cibos;"[4] sed medicorum judicio, species hostiæ parvæ statim desinunt, et majoris hostiæ et vini species nonnisi per dimidium quadrantis

(1) S. Alph. l. vi. n. 281.
(3) iii. p. qu. lxxx. art. viii. ad 5.
(3) Ibidem.
(4) Ibidem, ad 6.

durant: ideoque necesse non est per longum temporis spatium abstinere a cibo. Plerumque quidem per quadrantem abstinere oportet; sed si urgeat causa æqua, v: gr: si ægrotus indigeat cibo, vel si abeundi sit necessitas, nulla est culpa aliquid comedere. Tempus autem aliquod gratiarum actioni, meditationi, precibusque impendere oportet, ut fructus communionis retineatur; sed et sæpius per diem gratiam nobis datam in mentem revocare.[1]

69. Præcipuus Eucharistiæ effectus est animæ nutrimentum, quæ scilicet gratiæ majoribus donis proficit et roboratur, ut opera vitæ elicere queat, et salutem adipisci: "Caro mea" inquit Christus, "vere est cibus, et sanguis meus vere est potus."[2] "Sumi autem voluit sacramentum hoc tamquam spiritualem animarum cibum, quo alantur et confortentur viventes vita illius qui dixit: "qui manducat me et ipse vivet propter me:' et tamquam antidotum quo liberemur a culpis quotidianis, et a peccatis mortalibus præservemur."[3] Illa liberatio contingit iis qui ex animo deflent culpas illas leviores, et divinum auxilium implorant, qui et gratia muniuntur qua evitent mortalia, si Christo intus habitanti obtemperent. "Ambrosius dicit in libro de sacramentis, quod iste panis quotidianus sumitur in remedium quotidianæ infirmitatis. Res autem hujus sacramenti est charitas, non solum quantum ad habitum, sed etiam quantum ad actum, qui excitatur in hoc sacramento, per quem peccata venialia solvuntur. Unde manifestum est, quod virtute hujus sacramenti remittuntur peccata venialia."[4] Pœnæ quoque remissio quædam pie suscipientibus Eucharistiam conceditur. "Ex vi quidem sacramenti directe habet illum effectum ad quem est institutum. Non est autem institutum ad satisfaciendum, sed ad spiritualiter nutriendum per unionem ad Christum, et ad membra ejus: sicut et nutrimentum unitur nutrito. Sed quia hæc unitas fit per charitatem, ex cujus fervore aliquis consequitur remissionem non solum culpæ, sed etiam pœnæ: inde est quod ex consequenti per quandam concomitantiam ad principalem effectum homo consequitur remissionem pœnæ: non quidem totius, sed secundum modum suæ devotionis et fervoris."[5] Sed et peccati mortalis consequitur aliquando in sacramento veniam, qui absque conscientia et affectu illius accedit: "forte enim primo

(1) Vide S. Carol. Acta par. iv. in instruct. Euch.
(2) Joan. vi. 56.
(3) Conc. Trid. Sess. xiii. c. ii.
(4) S. Thom. iii. p. qu. lxxix. art. iv. *Resp.*
(5) Ibidem, art. v. *Resp.*
(6) Ibidem, art. iii. *Resp.*

non fuit sufficienter contritus: sed devote et reverenter accedens, consequetur per hoc sacramentum gratiam charitatis quæ contritionem perficiet, et remissionem peccatorum."[1] Concupiscentia etiam minuitur iis qui devote suscipiunt Eucharistiam, et pius animi affectus fovetur. Pignus denique est præcipuum vitæ æternæ: "Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, et ego resuscitabo eum in novissimo die."[2]

70. Communionis frequentia maxime laudanda est, si studium ad animum tanto hospiti parandum adhibeatur, quapropter quotidie eam suscipiendam ea conditione suadet S. Thomas: quum enim dixisset ex parte sacramenti, cujus virtus est animæ salutaris, expedire ut quotidie sumatur, adjunxit: "alio modo potest considerari ex parte sumentis, in quo requiritur, ut cum magna devotione et reverentia ad hoc sacramentum accedat. Et ideo si aliquis se quotidie ad hoc paratum inveniat, laudabile est, quod quotidie sumat. Unde Augustinus, cum dixisset, 'Accipe quotidie, ut quotidie tibi prosit;' subjungit, 'Sic vive ut quotidie merearis accipere.' Sed quia multoties in pluribus hominibus, multa impedimenta hujus devotionis occurrunt, propter corporis indispositionem, vel animæ, non est utile omnibus hominibus quotidie ad hoc sacramentum accedere, sed quotiescumque se ad illud homo invenerit præparatum. Unde in libro de ecclesiasticis dogmatibus dicitur, 'Quotidie eucharistiæ communionem accipere nec laudo, nec vitupero."[3] Rem confessarii judicio remisit Innocentius XI.[4] Paucis qui ferventiores sunt, et nullo detinentur impedimento, permitti potest quotidie accedere: sed conjugibus invitis, accessus frequens non debet concedi. Semel in hebdomada iis qui nullo tenentur affectu ad peccatum veniale, concessit S. Franciscus Salesius accedere. Plerisque qui peccata mortalia vitant, semel saltem in mense accedere tutò permittitur: sed vigilandum ne cupiditatum servi hoc sacramentum frequentent, morum emendatione neglecta: damnata quippe est propositio: "Frequens confessio et communio etiam in his qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis."[5] Sed et rigor quorumdam damnatus est: "Similiter arcendi sunt a communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus et omnis mixtionis expers."[6]

(1) iii. p. qu. lxxix. art. iii. *Resp.* 3.
(2) Joan. vi. 55.
(3) iii. p. qu. lxxx. art. x. *Resp.*
(4) Vide Decretum S. C. anno. 1679, eo probante editum.
(5) Prop. lvi. inter damnatas ab Innoc. XI.
(6) Prop. xxiii. ab Alex. VIII. damnata.

PARS II.

DE SACRIFICIO.

CAPUT I.

DE SACRIFICII NATURA.

71. Fuse probavimus in Missa offerri Deo verum sacrificium, et quidem præstantissimum, quum Christus Dominus sit sacerdos, et victima, Patri suo perpetuò offerens corpus et sanguinem suum, quæ in cruce semel sunt cruento more immolata. *Latriæ* summum est genus, quod in hoc sacrificio fit, tanta victima in divinæ majestatis cultum oblata: *Eucharistia* est, seu gratiarum actio ob dona innumera nobis indignis collata: *hostia* est *propitiationis* ad placandum Deum nostris sceleribus infensum: *impetrandi* virtute præstat, nec enim Deus quid nobis per Filium suum petentibus denegabit. Propitiationis vis in corpore tradito pro nobis, et sanguine fuso in remissionem peccatorum sita est. Peccata igitur remittuntur, gratia qua quis se eorum pœniteat concessa: sed fieri potest ut huic resistat, et se fructu sacrificii fraudet.

72. Sacrificium a S. Alphonso, post alios, definitur oblatio facta Deo per immutationem alicujus rei, in signum supremi dominii, ex legitima institutione.[1] Immutationem in Missa mysticam plerique habent, quæ in consecratione contingit: panis scilicet et vini consecratione, corpus et sanguis Christi fiunt præsentia, conjuncta quidem, quum integer Christus sub alterutra specie sit, sed *concomitantia*, uti loquuntur theologi, non vi verborum: horum enim virtute corpus tantummodo sub specie panis fit præsens, sanguis sub specie vini: quapropter in sola consecratione totam sacrificii Missæ

(1) L. vi. n. 304.

essentiam reponunt: sed Bellarmino et S. Alphonso, cum aliis, placuit communionem sacerdotis ad sacrificii essentiam referre, ut destructio sit victimæ, speciebus consumptis. Consentiunt omnes eam ad sacrificii integritatem pertinere: quapropter jubet Rubrica Missalis: "Si sacerdos graviter infirmetur, aut moriatur post consecrationem corporis tantum, ante consecrationem sanguinis, vel utroque consecrato, Missa per alium sacerdotem expleatur ab illo loco ubi desiit."

73. A solis sacerdotibus Christi nomine Missa offerri potest; sed a fidelibus omnibus quodammodo offertur, nam eorum vices sacerdos gerit. Quibusdam specialiter applicatur, iis præsertim qui id subsidii sibi quærunt. Adstantes etiam specialiter eam offerunt, precibus et mente cum sacerdote conjuncti.

74. "Certum est posse offerri hoc sacrificium pro omnibus fidelibus baptizatis vivis, etiam infantibus, vel energumenis, vel peccatoribus non excommunicatis, quoad fructum tantum impetrationis. Pro excommunicato vitando tamen licite sacerdos potest offerre Missam privatim, quatenus est opus proprium suæ privatæ personæ, non autem nomine Ecclesiæ, vel ut minister Christi, ex c. II. *de sent. Excomm.*"[1] Pro excommunicato tolerato probabilius censet S. Alphonsus licere orare et offerre, quia indulsit concilium Constantiense ut cum iis communicare, etiam in divinis, liceret. Pro infidelibus ipsis offerri posse sacrificium putat, post Bellarminum et Lugonem, quia sic Christo pro omnibus oranti sacerdos adsimilatur.

75. Pro defunctis rite offertur, juxta Apostolorum traditionem, iisque certò prodest, magnum quippe est animarum juvamen, uti animadverterunt olim S. Cyrillus et S. Chrysostomus: sed quousque singulas juvet, inter arcana divina est. Quæ dicitur Missa de sanctis, potest in defunctorum utilitatem offerri, pari fere cum fructu: "ex parte sacrificii oblati Missa æqualiter prodest defuncto, de quocumque dicatur; et hoc est præcipuum quod fit in Missa: sed ex parte orationum magis prodest illa, in qua sunt orationes ad hoc determinatæ. Sed tamen hic defectus recompensari potest per majorem devotionem, vel ejus qui dicit Missam, vel ejus qui jubet dici, vel iterum per intercessionem sancti cujus suffragium in Missa imploratur."[2]

(1) L. vi. n. 308. (2) iii. p. Suppl. qu. lxxi. art. ix. ad 5.

76. Hoc sacrificium impetrat persæpe gratiam pœnitentiæ, quippe: "hujus oblatione placatus Dominus gratiam et donum pœnitentiæ concedens, crimina et peccata etiam ingentia dimittit."[1] Pœnas verò peccatorum hominibus justis pro quibus offertur, censetur per se remittere; quippe, docente S. Thoma, "in quantum est sacrificium, habet vim satisfactivam."[2] Adauget gratiam, auxilia suppeditando ad actus perficiendos quibus gratia accrescit: et plurima bona spiritualia, et etiam temporalia, quatenus animæ prosint, impetrat.

77. De Missæ virtute audiendus est S. Thomas: "in Missa duo est considerare, scilicet ipsum sacramentum, quod est principale, et orationes quæ in Missa fiunt pro vivis et mortuis. Quantum ergo ad sacramentum, non minus valet Missa sacerdotis mali, quam boni: quia utrobique idem conficitur sacramentum. Oratio etiam quæ fit in Missa, potest considerari dupliciter: uno modo in quantum habet efficaciam ex devotione sacerdotis orantis: et sic non est dubium, quod Missa melioris sacerdotis magis est fructuosa: alio modo in quantum oratio in Missa profertur a sacerdote in persona totius Ecclesiæ, cujus sacerdos est minister: quod quidem ministerium etiam in peccatoribus manet: sicut supra dictum est de ministerio Christi. Unde etiam quantum ad hoc est fructuosa, non solum oratio sacerdotis peccatoris in Missa, sed etiam omnes ejus orationes, quas facit in ecclesiasticis officiis, in quibus gerit personam Ecclesiæ, licet orationes ejus privatæ non sint fructuosæ, secundum illud Proverbiorum XXVIII: 'Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis."[2]

78. Infinitum esse valorem sacrificii pro nobis a Christo in cruce oblati constat: quod idem ac Missa est quoad victimam et sacerdotem præcipuum: "Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa."[3] Disputant tamen theologi utrum certus quidam gradus satisfactionis in singulis sacrificiis applicandus a Christo definitus sit, vel redemptio copiosa sit applicanda, nullo limite apposito, præter cum qui ex hominum capacitate finita oritur. Quidquid sit, non licere hac uti sententia ad pecunia emungendos fideles, constat ex decretis S. Congregationis et Summorum Pontificum postea referendis.

(1) Conc. Trid. Sess. xxii. cap. ii.
(2) iii. p. qu. lxxix. art. v. *Resp.*
(3) Ibidem, qu. lxxxii. art. vi. *Resp.*
(4) Conc. Trid. Sess. xxii. c. ii.

CAPUT II.

DE CELEBRANDA MISSA.

§ I. De celebrandi obligatione.

79. Tenentur sacerdotes, juxta plerorumque sententiam, divino præcepto ad celebrandum: "omnis namque pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis."[1] Jussit etiam Christus Apostolis: "Hoc facite in meam commemorationem."[2] Lugo quidem hoc præceptum contendit eo præcipue spectare ut sacrificium semper celebretur quod libenter concedimus; sed singulos teneri aliquoties inde colligi potest, præsertim quum id sit præcipuum munus ad quod constituti sunt. Equidem qui negligit celebrare servi pigri instar est, in sudario reponentis talentum.

80. Difficile est definire quoties quis celebrare teneatur. S. Thomas ait: "Unusquisque tenetur uti gratia sibi data, cum fuerit opportunum.... Unde sacerdoti etiamsi non habeat curam animarum, non licet omnino a celebratione cessare: sed saltem videtur, quod celebrare teneatur in præcipuis festis, et maxime in illis diebus in quibus fideles communicare consueverunt."[3] S. Hieronymus, juxta aliquos, noluit unquam tantum offerre sacrificium; sed id, quod critici negant, non potest suffragari his qui ex incuria, vel animo curis mundanis distento, hoc detrectant: quapropter doluerunt patres Lateranenses sacerdotes quosdam vix quater in anno celebrare. S. Congregatio Concilii Novembris mense 1696 ita censuit: "Qui sine justa causa ter vel quater in anno non celebravit, peccat mortaliter, et potest ab episcopo puniri." Dies, nullos in quibus id numeris necessariò explendum sit, definivit ideoque probabile putat S. Alphonsus quibuslibet diebus posse satisfieri.[4] Concilium Tridentinum episcopi solicitudinem in eo adhibendam voluit ut sacerdotes frequenter celebrarent: "Curet episcopus, ut ii saltem diebus Dominicis, et festis solemnibus, si

(1) Heb. v. 1.
(2) Luc. xxii. 19.
(3) iii. p. qu. lxxxii. art. x. *Resp.*
(4) Lat. iv. cap. *Dolentes*, de celebr.

autem curam habuerint animarum, tam frequenter ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent."[1]

81. Qui curam habent animarum celebrare tenentur diebus saltem Dominicis, et festis de præcepto, quum debeant iisdem diebus offerre Missam pro populo sibi commisso: non enim permittitur per sacellanos Missam applicare nisi casibus veræ necessitatis, et ex canonica causa, uti liquet ex responsione S. Cong. Interpretum Concilii Tridentini 11. Martii 1843. Si Missam *ex fundatione*, uti aiunt, dicendam omittat parochus, graviter peccabit, nisi curet eam ab alio celebrandam. Quod si vix unquam intra hebdomadam celebret, suo officio deerit, quum pio fidelium desiderio haud satisfaciat; sed non audeo damnare eum qui alias est labe immunis, et opportunas præbet occasiones fidelibus sacramenta suscipiendi: qua in re peccat tamen graviter cui fideles commissi sunt per regionem late dispersi, quorum plurimi nequeunt diebus Dominicis et festis accedere: nam debet aliquoties saltem per annum eis facere copiam sacri ministerii.

82. Sacerdotes qui curam animarum non habent, non videntur teneri ad celebrandum singulis diebus Dominicis et festis solemnibus, nisi specialiter jusserit episcopus ob graves admodum causas, Concilii Tridentini monitis inhærens. Omnibus sacerdotibus suadendum est ut quotidie celebrent, pie tamen et reverenter, animo a sordibus peccati mundo: nam sic Deo redditur summus honor, nomine ejus inter gentes ab ortu solis usque ad occasum celebrato, et gratia auctus proficit qui tantam offert victimam: nil tamen vetat aliquoties ex humili sui sensu se abstinere. Episcopi præsertim debent nullum diem absque Missæ celebratione, vel saltem auditione transire.[2]

§ II. Quandonam celebrare liceat.

84. Quolibet die celebrare licet, excepta feria sexta in Parasceve, in qua mors Christi commemoratur solemniter, ideoque sacrificium, quod in ejus memoriam offerri jussum est, non convenit offerri. "Hoc autem sacramentum," inquit S. Thomas, "est figura quædam et exemplum Dominicæ passionis: sicut dictum est. Et ideo in die quo ipsa passio Domini recolitur, prout gesta est, non celebratur consecratio hujus sacramenti."[3] Feria quinta in majori hebdomade,

(1) Sess. xxiii. c. xiv. (2) Cap. ult. de privileg. in 6.
(3) iii. p. qu. lxxxiii. art. ii.

et sabbato, unica dicitur Missa, conventualis, scilicet, seu parochialis, quam solemniter cantari convenit, quamvis omissa illa solemnitate, sacerdos in sua missione, seu parœcia, possit celebrare, deficientibus ministris.

84. Sæpius in eadem die Missas celebrare olim licuit: quod tamen prohibuit Innocentius III.[1] excipiens tantum necessitatis causam et diem Natalem Christi Domini, in qua ter celebratur, pro sacerdotum arbitrio. In Hispanica et Ulyssiponensi ditione, ter etiam in commemoratione fidelium defunctorum, ex speciali indulto et consuetudine, celebrare licet. Solet fieri facultas episcopis hujus regionis concedendi potestatem sacerdotibus bis celebrandi, "ex gravissimis tamen causis, et rarissime;" causa autem æqua est, si quis duas congregationes, seu parœcias, invisat, vel quod fidelium multitudo tota nequeat simul congregari. Non videtur causa sufficiens plerumque, quod quidam communicare velint, qui vix possunt manere jejuni ad tempus consuetum celebrandæ Missæ: iis enim communio extra Missam dari poterit, si hostiæ consecratæ in ciborio sint; vel quod Sorores charitatis vota emittere velint sub consecrationem, quæ nolunt proferre, tota congregata multitudine. In indulto Apostolico "seriò ipsius (*episcopi*) conscientiæ injungitur, ut paucis duntaxat, iisque maturioris prudentiæ, ac zeli, et qui absolute necessarii sunt, nec pro quolibet loco, sed ubi gravis necessitas tulerit, et ad breve tempus eandem communicet, aut respective causas approbet."

85. "Missa privata, saltem post Matutinum et Laudes, quacumque hora ab aurora usque ad meridiem dici potest." Ita habent Rubricæ Missalis. Apud nos ex indulto speciali dici potest una hora ante auroram, vel post meridiem. In necessitate, ad dandum Viaticum morituro communiter dicunt theologi licere media nocte celebrare. In nocte Nativitatis licet Missam solemnem celebrare; sed "non licet in media nocte Nativitatis Domini celebrare successive alias duas, et communionem sacram exhibere."[2] Missæ privatæ ea nocte non permittuntur.

86. Omni die, præterquam in die Veneris sancti, Missam solemnem, seu conventualem, celebrare licet: Missæ autem privatæ prohibentur in cœna Domini et Sabbato Sancto, uti liquet ex pluribus decretis relatis a S. Alphonso. Indulsit autem Clemens XI. ut

(1) Ex cap. iii. *de celebrat.* (2) S. C. Rit. 18. Dec. 1702.

occurrente festo SS. Annunciationis, in die Cœnæ Domini, episcopus quasdam Missas privatas, ut populus præcepto satisfacere posset, concederet celebrandas ante Missam solemnem. Si autem occurrat in Sabbato Sancto, transfertur ad feriam secundam post Dominicam in albis, juxta decreta S. Cong.[1].

(1) Vide S. Alph. l. vi. n. 350.

CAPUT III.

DE LOCO IN QUO CELEBRETUR.

87. Non licet Missam celebrare nisi in ecclesia consecrata, vel in oratorio episcopi auctoritate benedicto :[1] attamen indulgetur missionariis ut quocumque in loco decenti celebrent, in altari portatili: qua facultate uti vetuit concilium Baltimorense I. "in ædibus privatis, nisi in stationibus, et in iis ædibus quas Ordinarius designaverit; aut dum, actu, missionis exercitiis, procul ab aliqua ecclesia, dant operam :"[2] quapropter in urbibus, (vel oppidis,) in quibus erectæ sunt ecclesiæ ea non licet uti. Ad dandum viaticum infirmo rure degenti procul ab ecclesia, poterit aliquando sacrum apud eum celebrari, si alias ad eum deferri nequit :[3] sed consuetudo celebrandi apud ægrotos, vel in domibus ubi defuncti est cadaver, vel in ædibus novis non est probanda. Quod si ad ecclesiam difficilis sit aditus, hiemali præsertim tempore, episcopi venia quærenda erit antequam sacerdos in domo sua vel aliena celebret, quæ danda vix erit ob sacrificii reverentiam ; sed si data fuerit, curandum ut in loco decenti celebretur: nec enim in viliori domus parte, nec in cubiculo, ubi aliqui dormire consueverunt, celebrandum est plerumque sacrificium. Ob necessitatem celebratur sæpe in tuguriis, vel casis operariorum, ubi deest locus opportunior: sed raro, et nonnisi magna adhibita cautela, id facere decet, ne in dedecus sacrorum mysteriorum vergat. Si diruta sit ecclesia, licet extra celebrare, et si nulla sit, celebratur ubicumque, uti in castris, vel litore maris.[4] In navibus celebrare est prohbiitum,[5] nisi ex speciali Papæ indulto, quo nonnisi magna adhibita cautela uti oportet.

88. In hæreticorum vel schismaticorum ecclesiis celebrare non licere censuerunt quidam theologi congregationis particularis habitæ Romæ 7. Maji 1631 :[1] indulsit tamen Clemens XI. ut in ecclesiis catholicorum Rhetiæ ab hæreticis occupatis missionarii aliquando

(1) Cap. xxx. de consecr. (2) Can. xxiii.
(3) Cong. de P. F. 14 Dec. 1668. (4) Ibidem, 29 Jan. 1667.
(5) Apud Philippum de Carboneano in app. Antoine de Euch. §. iv. Resp. 1.

celebrarent. Equidem de ecclesiis agebatur quæ solemniter consecratæ fuerant, altari ad sacrificii celebrationem in iis erecto. Apud nos nulla est inter hæreticos ecclesia consecrata, quamvis Episcopales ritu quodam et precibus dicent suas ædes, et mensam habeant, quam altaris nomine in loco superiori nonnulli jam, veteris moris æmuli, erigunt. In nulla autem ecclesia hæreticorum, vel schismaticorum, celebrandum putamus, quum id vix fieri possit, servata sacrificio reverentia, et in hæresis patrocinium cedere possit, quod tanto munere dignata sit. Igitur si ecclesia catholica desit, in ædibus privatis celebrare præstat: quod si locus desideretur amplior, ob fidelium multitudinem, aula publica, seu curia, seu schola, uti oportebit: minime verò theatro, Liberorum Muratorum ædibus, vel cubiculo diversorii in quo choreæ haberi solent.

89. Graviter peccat qui Missam celebrat in ecclesia polluta, vel interdicta, vel exsecrata, quum ob tanti sacrificii reverentiam lege ecclesiastica vetetur: sed nullam contrahit censuram. Ecclesia autem pollui censetur violenta sanguinis humani effusione,[1] qualis est gravi vulnere inflicto, sed vix polluitur sanguine e naribus, licet pugno, extracto. Polluitur homicidio voluntario et injurioso,[2] licet sanguis haud fundatur, uti si quis stranguletur: non autem homicidio quod caret culpa, v: g: quod fiat a mente capto. Si quis vulneratus fugiat ad ecclesiam, ibique, copia sanguinis fusa, moriatur, non polluitur ecclesia, quia vulnus in ea acceptum non est: e contra si vulneratus in ecclesia ab homine extra posito, telo jacto, vel catapultæ explosione, foras prodiens moriatur, ecclesia habetur polluta. Seminis humani voluntaria effusione, licet alias licita, qualis in conjugio est, polluitur ecclesia: nam "cujuscumque semine" pollui dicitur in jure.[3] Sed numquam habetur polluta, nisi factum sit notorium.[4] Polluitur sepultura excommunicati nominatim denuntiati,[5] non autem sepultura hæretici tolerati, quæ tamen vetatur etiam sub excommunicationis pœna, "usque ad satisfactionem idoneam."[6] Mos igitur qui alicubi inductus est hæreticorum cadavera in eodem tumulo cum catholicis sibi sanguine conjunctis sepeliendi, juri canonico plane adversus est, et quantocyus emendandus. Polluitur per sepulturam infidelis non baptizati:[7]

(1) C. xx. *de consecr.* dist. 1.
(2) Cap. iv. *de consecr.*
(3) C. ult. *de consecr. Eccles.*
(4) S. Alph. l. vi. n. 364.
(5) Cap. vii. *de consecr. Eccles.*
(6) Tit. ii. cap. ii. *de hæreticis* in 6.
(7) C. xxvii. et xxviii. de consecr. dist. 1.

imo, juxta plurimos, infantis qui absque baptismo decessit: aliquibus negantibus, "quamvis omnes fateantur esse mortale illos ibi sepelire, et inde cadavera illa, si possint, extrahenda esse."[1] Apud nos nemo in ecclesiis sepelitur, præter sacerdotes, qui aliquando sepeliuntur prope altare: sed sub altari nemo omnino sepeliendus est, quum reliquiis sanctorum ille servetur honor. "Si sub altari, vel sub ejus gradibus humata sint defunctorum cadavera, non est illic celebranda Missa, donec alio transferantur."[2] "Notat tamen Croix. l. VI. p. 2. n. 2067. quod si cadavera sint humata profunde in cella aliqua, sub alto fornice constructa, non videtur prohiberi super illam dici Missam, tunc enim cadavera videntur satis separata ab altari."[3] Si cœmeteria etiam ecclesiis adjacentia polluantur, non ideo polluta habetur ecclesia. Si ecclesia e contra forte aliqua polluta fuerit, cœmeterium pollutum censetur, quia "accessorium naturam sequi congruit principalis."[4]

90. Cœmeteria polluuntur eisdem rationibus quibus ecclesia, et mortale habetur peccatum in iis jam pollutis sepelire mortuos absque prævio reconciliationis ritu. Si infantes haud baptizati sepeliantur, optandum eos inde extrahi, ut alibi sepeliantur, sed quum res paucis plerumque innotescat, vix cœmeterium censendum erit pollutum; nam causa notoria quæ nulla tergiversatione celari poterit, requiritur ut hæc inducatur labes.

91. Ecclesia polluta non habetur, si sanguis semenve fundatur supra ejus fornicem vel tectum, vel in cameris vicinis, vel in turri, vel in subterraneo specu, quod cœmeterium non sit, vel secundum multos in sacristia. Idem dicendum videtur si contingat in sacello inferiori, quod apud nos alicubi habetur: attamen dicit Antoine de capellis, si quid in iis contingat, pollutam habendam ecclesiam: "quia sunt partes ecclesiæ, et ad sacrificium destinatæ sunt."[5] Hoc de sacellis intra ecclesiæ ambitum videtur intelligendum.

92. Ecclesia consecrata, si polluta deinceps fuerit, reconcilianda est ab episcopo, ritu in pontificali præscripto:[6] si benedicta tantum fuerit, prout apud nos fere semper fit, sacerdoti potest reconciliationis munus committi.

93. Ecclesia exsecrata habetur, si parietes majori ex parte destru-

(1) Antoine de Euch. c. iii. qu. vii. n. 5.
(2) Decr. S. C. 10 Nov. 1599.
(3) S. Alph. l. vi. n. 369.
(4) Reg. xlii. juris in 6.
(5) Tract. de Euch. c. iii. qu. vii. n. 5.
(6) Cap. ix. de consecr. Eccl.

antur, vel omnis eorum crusta, aut major pars simul auferatur:[1] secus si paullatim reficiantur. Si tectum corruat, non ideo exsecrata censetur ecclesia: nam parietes præcipuæ sunt ædificii partes. Si tota ecclesia nova fiat, partibus per temporum intervalla restauratis, non amittit consecrationem: "quia quæcumque pars accedens manet consecrata, cum magis dignum trahat ad se minus dignum. Idque procedit etiamsi adsit animus totam ecclesiam destruendi, . . . quia intentio illa non officit quin consecratio perduret."[2]

94. Ecclesia pollui non censetur per desolationem, exercitum hæreticum, spurcitiam hominum, vel animalium istic stabulatorum, etc. etsi deceat et praxis habeat, ut per episcopum, vel saltem sacerdotem cum aliqua cæremonia reconcilietur et abluatur: quod in simili casu intellige de altari."[3]

95. Quum res semel Deo dicata non debeat ad usus profanos adhiberi, vetus ecclesia, præsertim quæ solemniter consecrata est, non debet ad alium usum converti: ipsa etiam ligna, si diruta sit, non sunt vendenda, vel ad profanum usum adhibenda. "Ligna ecclesiæ dedicatæ non debent ad aliud opus jungi, nisi ad aliam ecclesiam, vel igni sunt comburenda, vel ad profectum in monasterio."[4] De lapidibus ecclesiæ dirutæ idem asserunt nonnulli. Quum ecclesiæ pleræque apud nos sint tantum benedictæ, non videtur juris dispositio eas respicere: attamen non convenit eas vendi, vel ad usum alienum converti: quod si in scholam catholicam convertatur vetus ecclesia, erecta ampliori, non audemus id damnare.

(1) Can. xx. *de consecr.* dist. Cap *Ligneis* de consecr.
(2) S. Alph. l. vi. n. 368. (3) Ibidem.
(4) Cap. Ligna, *de consecr.* dist. i.

CAPUT IV.

DE IIS QUÆ AD CELEBRANDUM REQUIRUNTUR.

§. I. De altari.

96. Altare lapideum omnino requiritur ad sacrificii licitam celebrationem: nec unquam licet absque eo celebrare, etiam ad dandum ægroto viaticum, vel ad præbendam fidelium multitudini copiam implendi præcepti. "Quod quidem," inquit S. Thomas, "competit et significationi hujus sacramenti: tum quia altare significat Christum: dicitur autem 1 Cor. x. 'petra autem erat Christus:' tum etiam quia corpus Christi in sepulchro lapideo fuit reconditum. Competit etiam quoad usum sacramenti: lapis enim et solidus est, et de facili potest inveniri ubique."[1] Quod si quis illius oblitus fuerit, vel alias eo careat, populum monere oportebit defectus, ne ex Missa haud celebrata scandalum oriatur.

97. Consecratum sit ab episcopo necesse est, qui lapidem fragilem, qualis vulgo dicitur *slate*, nequaquam debet consecrare: quod si altare frangi contigerit, ita ut pars integra non sufficiat hostiæ et majori parti calicis capiendæ, alio lapide, hujus saltem amplitudinis, opus erit, qui pari ratione ab episcopo consecretur. *Portatile* dicitur altare hujusmodi, quod in mensa repositum, fit sacrificii locus: sed *fixum* altare in ecclesiis præstat habere, et quidem ex lapide totum confectum, et solemniter consecratum: quod si a basi vi avellatur, vel admodum frangatur, ut pars integra non sufficiat calicis majori parti capiendæ cum hostia, jam non habetur consecratum.[2] Quando in ecclesiis altare fixum non est, curandum ut ara "in eo inserta" habeatur, ad fusionis periculum vitandum: quod tamen nequit fieri ubique in missionibus.

98. Reliquiæ in altari ex Ecclesiæ consuetudine requiruntur, ut sanctorum cum Christo societas designetur, et veteris moris sacrum celebrandi in martyrum sepulchris servetur monumentum: attamen indulget nobis Sedes Apostolica facultatem celebrandi "sub dio et

(1) iii. p. qu. lxxxiii. art. iii. ad 5. (2) Cap. iii. *de consecr.*

sub terra, in loco tamen decenti, etiamsi altare sit fractum, vel sine reliquiis sanctorum." Juxta legem generalem: "altare portatile tunc consecrationem amittit, quando frangitur vel loco movetur repositorium reliquiarum."[1] Vacante Sede fit potestas delegatis ab episcopo ante obitum, "in casu necessitatis consecrandi calices, patenas, et altaria portatilia sacris oleis, ab episcopo tamen benedictis."

§. II. De altaris ornatu.

99. In altari tres mappæ lineæ ab episcopo, vel sacerdote, cui ea communicata est facultas, benedictæ debent esse, quarum superior ad terram usque ex utroque latere pertingat, duabus brevioribus, vel uni duplicatæ superposita. Ita præscribit Missale Romanum. Igitur emendandus est mos quorumdam mappis utentium quæ in domo in quæ rure celebrant reperiuntur, unica breviori mappa benedicta corporali supposita: vel quæ ex lino, vel saltem ex cannabe, non sunt confectæ. Venialis saltem est culpa tres mappas non adhibere: mortalis, omnes omittere, nisi gravis excuset necessitas. Nulla est culpa uti mappis non benedictis in necessitate.

100. Duæ saltem candelæ ex cera requiruntur: quatuor accendi possunt si celebret episcopus: sed sacerdotibus, etiam vicariis generalibus, id non permittitur. Sex in Missa solemni adhibentur. Uti candelis ex sebo, vel oleo extra necessitatem, theologi communiter censent esse mortale. Ex sebo tamen plerumque candelæ apud nos adhibentur, vel ex materia quæ dicitur *spermaceti*, quum ex cera vix haberi possint: sed diligentia in eo desideratur ut habeantur, quum purius sit lumen, et sacrificio convenientius: non audeo autem damnare peccati morem necessitate inductum. Oleum alicubi usurpatur, candelarum formis ex ligno infusum, quod tamen ab Ecclesiæ more legeque est alienum, ideoque emendandum.

101. Crux inter candelabra ponenda est juxta Missalis Rubricas, ut Christi crucifixi mors pro hominum salute sacerdoti et populo in memoriam revocetur. Porro ex Benedicti XIV. epistola ad episcopos ditionis ecclesiasticæ, liquet celebrationem Missæ non permitti "in iis altaribus quæ careant imagine crucifixi, vel ipsa incommode statuatur ante presbyterum celebrantem, vel ita tenuis et exigua sit,

(1) Decr. S. C. Rit. 5 Martii, 1603.

ut ipsius sacerdotis et populi assistentis oculos effugiat."[1] "Crux parva cum imagine crucifixi posita super tabernaculum, in quo asservatur inclusum sanctissimum sacramentum in altari, non est sufficiens in Missa, sed poni debet alia crux in medio candelabrorum."[2] In Missionibus tamen necessitas facit ut crux adhibeatur non admodum magna; sed curandum ut quatenus fieri possit, sit populo conspicua: nam prælaudatus Pontifex decrevit: "sine imagine crucifixi, quæ pendeat e cruce, rem divinam fieri non posse, nisi necessitas intervenerit." Damnandus nobis non videtur Missionarius qui crucis parva imagine coronæ B. Virginis appensa in necessitate utitur: sed oportet hanc præcavere necessitatem. Si nulla omnino reperiri possit crux, videtur excusare necessitas, quando fideles alioquin Missa carerent. Si crucifixi imago in tabula majoris altaris sit depicta, vel crucifixi statua, cruce altera opus non est, quamvis laudabiliter adhibeatur. Exposito SSmo Sacramento crux poni, vel omitti, poterit, pro ecclesiarum more.

102. Missale sub gravi peccato adhibendum est: temere enim quis memoriæ fideret in tanti mysterii celebratione: quod si casu deficiat, aliquando excusari poterit qui celebrat, Anglica quæ circumfertur ejus versione utens ad memoriam juvandam. Communissima est sententia sacerdotem qui certò novit se haud facile memoria lapsurum excusari, si deficiente Missali, celebret: sed plerumque liber apponendus est ne fideles mirentur. Qui debilioris est visus, aliquando dispensationem accipit celebrandi, sed eæ apponi solent conditiones; "quod non sit omnino cæcus, et memoriter non recitet." Cæco vix unquam facultas celebrandi conceditur. Cussinus supponendus est Missali, vel legile ejus loco. In missionibus autem haud facile haberi potest.

103. "Altare pallio quoque ornetur, coloris quoad fieri potest diei festo, vel officio convenientis." Ita præscribit Rubrica: quapropter antependium sub peccato veniali requiri censet S. Alphonsus:[3] excipiuntur tamen altaria ex marmore. Apud nos fere nusquam adhibetur.

104. "Parentur ampullæ vitreæ vini et aquæ cum pelvicula et manutergio." Vitreæ ampullæ argenteis sunt anteferendæ, quum vinum ab aqua facilius in iis distinguatur. In missioni busvasa quæcumque adhibentur.

(1) Tom. ii. bull. p. 125. (2) S. Rit. Cong. an. 1663.
(3) L. vi. n. 395.

105. Velum et bursa intus habens corporale plicatum adhibenda sunt: quapropter culpandi sunt qui omittunt alterutrum, vel corporale extra bursam deferunt.

106. Corporale lineum mundum rite benedictum necessarium est, quod commode possit hostiam cum calice continere: nam jure canonico statutum est esse celebrandum sacrificium "in puro linteo ab episcopo consecrato . . . sicut corpus Domini nostri Jesu Christi in sindone linea munda sepultum fuit."[1] Palla pari de causa linea esse debet, quapropter S. Rituum Congregatio sæpius vetuit sericas vel alterius materiæ adhibere "in sacrificio Missæ non adhibenda est palla a parte superiori drappo serico cooperta;"[2] qua in re emendandæ sunt consuetudines alicubi inductæ. Benedicenda est palla instar corporalis.[3] Purificatorium lineum quoque sit necesse est: quod non indiget benedictione. Corporalia, pallæ et purificatoria, sunt omnino a subdiaconis aut aliis clericis lavanda, antequam laicis tradantur quibus secundam et tertiam lotionem facere permittitur, et aqua lotionis in sacrarium projicienda est.

§. III. De sacris vasibus.

107. Calix et patena consecrata requiruntur: calix autem debet esse vel aureus, vel argenteus, aut saltem habere cuppam argenteam intus inauratam, et simul cum patena intus inaurata." Cogente paupertate stanneus permittitur, sed ligneus vitreusve omnino prohibetur: "quia scilicet lignum porosum est, et sanguis consecratus in eo remaneret: vitrum autem fragile est, et posset fractionis periculum imminere."[4] "Si quis autem tam pauper est, saltem vel stanneum calicem habeat: de ære aut orichalco non fiat calix: quia ob vini virtutem æruginem parit, quæ vomitum provocat: nullus autem in ligneo aut vitreo calice præsumat Missam cantare."[5] Licet igitur stanneo calice uti, quapropter Missalis Romani Rubricæ notant inter defectus: "si non adsit calix cum patena conveniens, cujus cuppa debet esse aurea, vel argentea, vel stannea, non ærea, vel vitrea."[6]

108. Consecratione nova opus est, si calicis cuppa a pede divellatur:

(1) Can. xlvi dist. 1. *de consecr.* (2) Decr. S. C. die 22 Jan. 1706.
(3) S. Alph. l. vi. n. 387.
(4) S. Thom. iii. p. qu. lxxxiii. art. iii. ad 6.
(5) Can. xlv. dist 1. *de consecr.* (6) *De defectibus in ministerio.*

secus si pes sit tornatilis: item, si cuppa inaurata sit iterum, adeo ut superficies nova sit:[1] non item si inauratio per longum usum deperdita sit, habetur enim adhuc consecratus.

109. Vas in quo reponitur Eucharistia ægrotis ministranda, benedictum esse debet speciali forma in Rituali Romano præscripta, ob tanti sacramenti reverentiam.[2] Ciborium etiam et circulus, seu lunula, ubi reponitur hostia consecrata populo exponenda, eadem ratione benedicenda sunt.[3]

110. "Sacra vasa non ab aliis quam a sacratis Deoque dicatis hominibus tractentur."[2] Ita in jure statuitur. Peccatum est grave si quis præter sacerdotem vel diaconum ea tangat, dum corpus vel sanguinem Domini continent:[5] veniale si reverenter tangantur vacua: sed absque culpa in necessitate tanguntur, vel venia ab episcopo data. Invaluit alicubi mos ut ab inservientibus Missæ tangantur, qui tamen tollendus est. Sacristis aliquando fit licentia ea tangendi ob quandam necessitatem, sed non licet eam cæteris absque discrimine concedere: et quatenus fieri possit, soli sacerdotes, vel sacri ministri debent ea tangere. Iis qui in seminario degunt, sacros ordines nondum adeptis, plerumque indulgetur ut ea tangant, ob causam aliquam æquam. Mos autem parandi in altari calicem, ante sacerdotis accessum, emendandus est, quum hic eum debeat secum deferre.

§. IV. De vestibus.

111. Vestes benedictæ requiruntur, amictus scilicet, alba, cingulum, manipulus, stola, et casula. Quod si desit aliqua, omittenda est Missa, nisi gravis urgeat causa, v: g: ut populo fiat copia præcepti implendi: in qua rerum conditione celebrari poterit, si minor tantum vestis desideretur, v: g: amictus, vel cingulum. Mortale est peccatum celebrare absque stola, manipulo, alba, vel casula, juxta communem sententiam.[6] Nunquam licet etiam metu mortis absque ulla veste sacra celebrare, quum præstet sacrificium prorsus omittere, quam parum decore conficere. Vestes benedictæ amplius non censentur, si adeo lacerentur ut idoneæ non sint usui destinato: non autem si paulatim reficiantur. Color vestium juxta Rubricas

(1) Vide S. Alph. l. vi. n. 371.
(2) S. Thom. iii. p. qu. lxxxiii. art. iii.
(3) S. Alph. l. vi. n. 385.
(4) *De consec.* dist, 1. c. xli. In sancta hac.
(5) S. Alph. l. vi. n. 382.
(6) Ibidem, n. 377.

Missalis servandus est, sub veniali saltem culpa: mortale foret eum negligere cum gravi populi offensione, v: g: nigras vestes adhibere in festis præcipuis: Missionarii autem plerumque non possunt varietatem colorum servare, ideoque facile excusantur. Non licet autem Missas defunctorum dicere nisi in vestibus nigris aut violaceis.

112. Immundities notabilis in vestibus, vel aliis rebus ad sacrificium adhibitis vix potest a peccato gravi excusari: "præcipimus"' inquit concilium Lateranense IV. "ut oratoria, vasa, corporalia, et vestimenta munda et nitida conserventur. Nimis enim videtur absurdum in sacris sordes negligere, quæ dedecent etiam in profanis."[1] Animadvertit etiam Missale Romanum: "paramenta non debent esse lacera, aut scissa, sed integra, et decenter munda, ac pulchra."[2] Quæ vetustate facta sunt inepta, sunt incendio consumenda,[3] nec enim licet ad usus profanos ea convertere: nam "semel Deo dicatum non est ad usus humanos ulterius transferendum."[4] "Corporale tum amittit benedictionem, cum redditur ineptum diminutione vel fractione ad decenter continendum calicem cum patena; Alba, cum ab ea manica abscinditur; cingulum, cum ita rumpitur, ut neutra pars cingere possit; Stola, cum non potest humeros operire; et idem dicendum, si aliqua ejus pars scinditnr, quamvis statim sarciatur, quia jam suam formam amisit."[5]

(1) Cap. ult. de custod. Eucharistiæ.
(2) Ritus servandus in cel. Miss. §. i. n. 2.
(3) De consecr. dist. i. c. xxxix. *Altaris pallæ.*
(4) Reg. li. juris in 6.
(5) S. Alph. l. vi. n. 372.

CAPUT V.

DE MODO CELEBRANDI.

§. I. De sacerdotis habitu.

113. "Jure canonico vetatur velato capite altario Dei assistere:"[1] pileolo idcirco non licet uti, absque pontificia venia, prout decrevit Urbanus VIII. Solet tamen alicubi ad præfationis initium gestari, deinceps nonnisi post communionem resumendus: quod licere ob senectutem celebrantis, vel frigus nimium videtur. Capillitium adscititium, nonnisi ex eadem venia permitti posse in sacro conficiendo declarat Benedictus XIV.[2] Innocentii XII. referens decretum.

114. Nudis pedibus celebrare indecens est, et si absit necessitas, culpa saltem venialis: sed sufficit ut quis crepidis sit indutus.[3] Qui opus habet baculo dum celebrat, potest eo uti, juxta Croix aliosque. Qui nequit celebrare nisi utroque brachio altari innixus, excusatur si ex devotione celebret.[3] Qui crure amisso, vel alias deformis horrorem incuteret celebrando, debet abstinere.

§. II. De ritibus.

115. Preces dum vestes induit sacerdos, recitandæ sunt, prout præscribit Missale Romanum: quas omittere venialem culpam non excedit, vel nulla forsan est culpa, quum Rubricæ extra Missam præcepti vim non habeant:[4] quæ autem proponuntur recitandæ pro opportunitate sacerdotis, tamquam præparatio ad Missam, videntur arbitrio cujusque permitti. Hymnus "Benedicite" cum Psalmo "Laudate" et precibus in gratiarum actionem, recitandus est statim post Missam ex præscripto missalis, quod negligere levis videtur culpa.

116. In Missa celebranda ritus omnes in Missali Romano præscripti diligenter et accurate servandi sunt, quin quid addatur vel

(1) C. lvii. dist. 1. *de consecr.*
(2) De Syn. diœc. l. ix. n. 5.
(3) S. Alph. l. vi. n. 402.
(4) Ibidem, n. 399.

omittatur: ita enim præcepit S. Pius V. Concilium Tridentinum quoque injunxit episcopis curandum ne sacerdotes vel "ritus alios aut alias cæremonias et preces in Missarum celebratione adhibeant, præter eas quæ ab Ecclesia probatæ, ac frequenti et laudabili usu receptæ fuerint."[1] Omnes igitur Rubricæ intra Missam servandæ, obligant sub gravi, vel levi culpa, pro rerum natura.[2] Levis quidem est culpa in re parva deficere; sed graviter peccatur, quoties quid magni momenti negligitur, vel adjicitur. In canone præsertim omissio, vel additio, gravem facile inducit culpam. Quotiescumque animus est novum inducendi ritum, more Ecclesiæ posthabito, gravis est culpa, quæ ab iis admitti censenda est qui quæ secretò dicenda sunt, alta voce proferre affectant: quapropter in eos qui ritum Romanum damnant, anathema tulit concilium Tridentinum: "Si quis dixerit, Ecclesiæ Romanæ ritum quo submissa voce pars canonis et verba consecrationis proferuntur, damnandum esse, anathema sit."[3] Mos apud nos inductus hymnum: "Veni Sancte Spiritus," ante concionem canendi, tollendus videtur, quum non præscribatur in Missali, et sacerdos genuflexus maneat dum canitur, contra ritum in Missa servatum, et Anglico sermone plerumque canatur.

117. Grave est peccatum adeo incuriose vel festinanter sacrum peragere ut fidelibus offensioni sit et scandalo. Hinc qui intra quadrantem horæ sacrum absolvunt, vix possunt gravi peccato immunes haberi, quum tam brevi temporis spatio nequeant preces integras recitare, ritusque reverenter perficere.[4]

118. Missa semel inchoata ad finem usque perducenda est, grave enim est peccatum tantum munus imperfectum relinquere. "Nullus" inquit concilium Toletanum VII. "absque proventu patentis molestiæ, minister, vel sacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere."[5] Si quis post consecrationem recedere cogatur ob gravem ægritudinem, debet, si valeat, redire, ut perficiat sacrificium; si non possit, curandum est ut sacerdos alius, etiamsi non jejunus, perficiat. Recedendum est, si absque scandalo fieri possit, quoties quis ante consecrationem peccati mortalis sibi fit conscius,

(1) Sess. xxii. in dec. *de observ. et evit. in cel. Missæ.* Vide rituum plerorumque explicationem apud S. Thom. iii. p. qu. lxxxiii. art. iv. *Resp.*

(2) S. Alph. l. vi. n. 399.

(3) Sess. xxi. can. ix.

(4) S. Alph. l. vi. n. 400.

(5) Causa vii. qu. i. n. 16. *Nil contra ordinis statutum.*

non tamen superveniente inani mentis scrupulo. "Quod si timeatur incursus hostium, vel alluvionis, vel ruina loci ubi celebratur, ante consecrationem dimittatur Missa; post consecrationem verò sacerdos accelerare poterit sumptionem sacramenti, omissis omnibus aliis."[1] Etiam post hostiam consecratam, licebit aliquando recedere, vino haud consecrato, quando necessitas hujusmodi cogit, nam non tenetur ad sacrificium perficiendum cum tanto sui discrimine.

119. Missa ad breve tempus interrumpi potest ut morituro dentur sacramenta necessaria. Concio etiam laudabiliter ex vetustissimo more post Evangelium habetur, et commendantur fidelium precibus defunctorum animæ, et annunciantur festa et jejunia. Cæterum vitanda sunt omnia quæ possunt sacrificii dignitati detrahere, ideoque quæ res amissas spectant, vel sæculi negotia, licet cum Religionis utilitate aliquatenus conjuncta, non sunt facile immiscenda. Ob confirmationis ministrationem vix interrumpenda est Missa, quum præstet eam antea vel postea dare.

120. Qui ordinarias Missæ partes omittit, scilicet confessionem in principio Missæ, Epistolam, Evangelium, collectas principales, offertorium, præfationem, fractionem hostiæ, et illius mixtionem in sanguinem, peccat mortaliter, juxta communem sententiam. Quod si quis ex errore aliam pro alia epistolam evangeliumve recitaverit, non debet omissa recitare, ne ordo sacrificii turbetur; facile autem error hic vacat culpa, vel nonnisi venialis est. Epistolam vel Evangelium haud recitare privatim in Missa solemni, non videtur gravis culpa, cantantur quippe a subdiacono et diacono; sed culpa quædam est, quum Rubrica præscribat celebranti ea privatim recitare.

121. In canone quid mutare vel omittere consultò, gravis plerumque est culpa: est enim solemnis maxime oratio et ritus. Qui igitur omittit quamlibet orationem, vel verba mutat, cum sensus detrimento, graviter peccat. Idem dicendum de omissione orationis Dominicæ, vel *Agnus Dei*, vel *Libera nos*, vel *Domine non sum dignus*, vel *Quid retribuam*, vel nominum plurium sanctorum. Qui omittit purificare patenam et calicem graviter peccat.

122. Qui omittit *Kyrie eleison* videtur nonnisi venialiter peccare, nisi scandalum præbeat: ob quod etiam facile peccatur graviter, omittendo Evangelio S. Joannis sub finem, quamvis per se leve sit. Veniale est omittere Psalmum *Judica*, vel unam ex tribus collectis principalibus, vel alias collectas principali adjectas.

(1) Missale Rom. de defectibus x. 2.

123. Veniale est omittere signum crucis super aquam, ablutionem digitorum in Missa, unam vel alteram crucem super oblata, tunsionem pectoris, aut lotionem manuum.

124. "Mutilare autem verba, aut syncope intermediare, salvo sensu et secluso scandalo, non est plus quam veniale:"[1] nullum vero peccatum est, si ex defectu naturali contingat, quem tamen emendare oportet.

125. Veniale est peccatum aqua in calice purificando uti, nam "semper sacerdos vino perfundere debet, postquam totum acceperit Eucharistiæ sacramentum."[2] Sed ob vini penuriam id aliquando licebit, vel etiam si sacerdos abstemius vix possit vinum bibere. In abluendis digitis vinum etiam est adhibendum, sed ob æquam causam sola aqua uti quis poterit.

126. Unico haustu divinum potare sanguinem præstat, calice semel ori admoto, et mora quadam facta ut attrahantur reliquiæ. Monuit autem S. Pius V. ut vinum ad purificationem tantum adhibeatur, quantum in consecratione, et per eandem partem calicis infundatur, qua haustus est sanguis.

127. Partes *extraordinarias* Missæ, quæ scilicet nonnisi in quibusdam diebus adjiciuntur, omittere plerumque est veniale: v: g: *Gloria*, *Credo*, specialem Præfationem, speciale initium orationis: *Communicantes*, aut *Hanc igitur*. Sed scandali vel contemptus ratione posset fieri mortale. *Gloria* semper dicenda est in Missis votivis pro re gravi, et publica causa.

128. Lavare manus ante Missam quisque sub veniali tenetur. Mortale foret eam celebrare manibus valde immundis: post Missam manus non sunt necessariò lavandæ.

129. Distractio voluntaria præsertim in canone recitando, et sub consecrationis tempus, facile est grave peccatum: et peccatur graviter quoque ita se gerendo in tremendo hoc munere, ut fidelibus pariat offensionem.

130. Addere aliquid Missæ animo novum inducendi ritum, peccatum mortale est. Qui autem ex pietatis studio, haud secundum scientiam adderet collectas ex Missali, vel *Credo*, vel *Symbolum*, venialis culpæ reus plerumque foret. Qui in Missa mortuorum recitaret *Gloria*, mortaliter peccaret, nisi ex animi simplicitate excusaretur, est enim per se gravis inordinatio. Prohibetur addere nomen alicujus sancti in Confessione, vel in Canone, vel in Litaniis

(1) S. Alph. l. vi. n. 407. (2) Can. iii. Ex parte. v. *de cel. Miss.*

publicis; sed in oratione *A cunctis*, nomen alicujus sancti ab Ecclesia agniti potest adhiberi.

131. Collecta pro publica necessitate, ex præsulis jussu dicenda, potest tertio loco dici, tamquam oratio ad libitum, vel quarto loco, alia pro arbitrio tertio loco dicta.

132. Exposito SSmo Sacramento, adhuc in festo duplici, potest de eo fieri commemoratio, ex decreto S. C. Rituum: præfatio autem communis, vel festi quod celebratur, tunc dicenda est.

133. Quæ dicenda sunt secreto, sacerdos debet ita pronunciare, "ut ipsemet se audiat," juxta Rubricas. Quod si verba consecrationis ita proferat, ut ne ipse quidem se audire possit, peccat graviter: exponit quippe temere sacramentum periculo, ne irritum sit, quum, juxta Palai sententiam, verba haud audita non sint oratio vocalis. Cæterum si verba audiri possint, licet ipse, surdus factus, ea non audiat, non est culpandus. Submisse dicere quæ alta voce sunt dicenda, plerumque veniale est: gravius peccatur alte dicendo quæ sunt secretò recitanda, præsertim si id ex affectato quodam pietatis studio proveniat, uti in more erat Jansenianis: sed quod nullum hujusmodi pravum principium habet adnexum, labe mortali caret.

134. Ministro Missæ inserviente opus est, eoque masculo, nam vetatur mulieri ad altare accessus: "Nulla fœmina ad altare præsumat accedere, aut presbytero ministrare."[2] Cæterum Missionariis indulgetur ut absque ministro celebrent, si nullus præsto sit. Quod alicubi consueverint moniales, vel sorores Charitatis, a choro vel alio loco longinquo respondere, tolerari posse videtur, quamvis præstet omitti. Est peccatum mortale, teste S. Alphonso, si mulier porrigat urceolos, vel alias apud altare ministret.

§. III. De Missarum discrimine.

135. Rubricæ de Missis dicendis servandæ sunt, quapropter indubium videtur eum graviter peccare qui ordinem turbat, Missam quæ festo duplici præscribitur, pro alia temere mutans. Equidem Missæ quæ dicuntur *votivæ*, scilicet pro devotione cujusque dicendæ, prohibentur in diebus Dominicis, et in omni festo duplici, et intra Octavas Epiphaniæ, Paschatis, Pentecostes, in die Cinerum, in hebdomada majori, et in Vigiliis Nativitatis Domini et Pentecostes,

(1) Cap. i. de cohab. cler.

ex decreto S. Cong. Rituum 28 Augusti 1627; item infra Octavam Corporis Christi, ex decreto 21 Junii 1670, approbato a Clemente X. Missæ defunctorum iis diebus pariter prohibentur: sicut et in ecclesiis in quibus expositio fit SS. Sacramenti per 40 horas, vel festum duplex celebratur, etiamsi ex voluntate testatoris celebrandæ forent. Vide decretum 27 Aprilis 1797. In aliis temporibus permittuntur, sed plerumque Missa cum officio concordare debet. Videtur grave peccatum Missas defunctorum diebus vetitis, præsertim solemnioribus, celebrare. Vide decretum S. C. 5. Augusti 1662. In professione Regularium non licet, die vetito, Missam votivam de Spiritu Sancto celebrare; id enim prohibitum a S. C. 24 Julii 1682.

136. Missæ votivæ permittuntur diebus vetitis ob publicam necessitatem. Missa defunctorum in die obitus præsente cadavere, potest dici, adhuc Dominicis, et festis duplicibus, ex decreto S. C. 23, Maji 1603, exceptis verò festis 1 classis ex decreto 5 Julii 1698. Quando notitia primum habetur mortis alicujus procul defuncti, Missa *de Requie* celebrari potest, etiam in die festo, non tamen de præcepto: quo occurrente, differenda est ad sequentem diem, ex decreto 4 Maji 1686. Hæc autem omnia decreta intelligenda sunt de Missis solemnibus, non privatis, ex decreto 10 Januarii 1693. Missæ anniversariæ in die obitus, relictæ ex testatorum dispositione, possunt celebrari in die festo duplici, non de præcepto, ex decreto 2. Novembris 1662. Missæ in die tertio, septimo, et trigesimo, eodem gaudent privilegio. Parochianis petentibus sæpius per annum pro aliquo defuncto in die anniversaria obitus, indulgeri posse, cantando Missam de Requiem, declaravit S. Cong. 19 Junii 1700. Quod si contingat in die festo de præcepto, poterit pridie cantari, vel in diem posterum differri, ex decretis 23 Maji 1603, et 5 Julii 1698.

§. IV. Decreta specialia.

137. Quædam specialius notanda duximus in lectorum utilitatem. "Sacerdos, qui celebrat Missam conventualem, in qua chorus tenetur cantare symbolum, non potest illam prosequi tempore quo a choro symbolum cantatur:" ex decreto S. Cong. 17 Dec. 1695. Ita refert S. Alphonsus. Decisio hæc nos vix respicit: sed inde colligitur sacerdotem non debere prosequi Missam, dum symbolum in choro canitur.

138. Inferioribus episcopo non permittitur sumere de altari paramenta pro Missa, ex decreto 7 Julii 1712: sed si urgeat necessitas, potest sacerdos ex angulo altaris ea sumere; quod tamen vitari facile potest mensa ad latus altaris ponenda.

139. "Non licet in ecclesiis in quibus non asservatur SS. sacramentum, celebratio Missæ in cœna Domini: nec ejus asservatio in sepulchro," ex decreto 24 Junii 1659. "Non licere exponi publice divinam Eucharistiam, nisi causa publica, et episcopi facultas intervenerit" declaravit Benedictus XIV. 16 Aprilis 1746, et Regulares adstringi hac in re episcopi auctoritate constat ex decreto S. C. Concilii 17 Augusti 1630.

140. "Eucharistia in ecclesiis quæ parochiales non sunt, retineri non potest absque Apostolico indulto, vel consuetudine immemorabili, quæ hujusmodi indulti præsumptionem inducit." Ita declaravit Benedictus XIV. in Bulla: *Quamvis justo* etc. data 30 Aprilis 1749. In ecclesiis monialium viventium in clausura permittitur, ex decreto S. C. Concilii in Ulyssiponensi anno 1585. Sed jam ubique fere in ecclesiis omnibus retinetur. Jus retinendi claves tabernaculi pertinet ad parochum, et non permittendum est monialibus, vel laicis, neque in feria quinta Cœnæ Domini.

141. In communione danda monialibus non est danda benedictio cum pyxide a fenestrella, sed tantum dextera manu. Sacerdos descendens ab altari cum pyxide debet per anteriores gradus, non per laterales descendere, ex decreto S. C. Rituum die 15 Septembris 1737. Hæc pleraque ex S. Alphonso.

CAPUT VI.

DE MISSA APPLICANDA.

142. Ex veteri more oblationes in Missa faciendi, manavit consuetudo eleemosynam tribuendi sacerdoti ea conditione ut specialiter applicaret Missam juxta intentionem dantis: nam præter utilitatem toti Ecclesiæ et sacerdoti ipsi ex sacrificii oblatione obvenientem, specialis provenit fructus ei pro quo offertur. Id Dei in antiqua lege institutis concordat, quo exemplo usus est Apostolus, ut ostenderet fideles debere sacris ministris præstare necessaria vitæ subsidia: "Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt edunt; et qui altari deserviunt, cum altari participant?"[1] Lege autem, vel consuetudine, eleemosyna illa definitur, quæ apud nos dimidio nummo argenteo, quinquaginta scilicet obolis, constat. "Sacerdos," inquit S. Thomas, "non accipit pecuniam ut pretium consecrationis Eucharistiæ hoc enim simoniacum, sed quasi stipendium suæ sustentationis."[2]

143. Si quis consuetudinis optime conscius, pecuniam det ampliorem, censetur eam liberaliter donare:[3] sed peccat contra justitiam sacerdos qui eam exigit, et excessum tenetur restituere.[4] Regulares etiam episcopi statuto, quo eleemosyna definitur, stare coguntur.[5] Prohiberi potest ab episcopo ne minor accipiatur, nam vilesceret sacrum ministerium; vel ne major exigatur:[6] sed non potest prohiberi ne major accipiatur a sponte dante.[7] Qui ampliorem accepit eleemosynam non potest alteri minorem dare ut Missam celebret, reliqua parte sibi retenta; id enim vetuit Urbanus VIII. Constitutione: *Cum sæpe:* quapropter damnata est propositio: "Post

(1) 1 Cor. ix. 13. (2) 2. 2. qu. x, art. ii. ad 2.
(3) De Syn. diœces. l. vi. c. ix n. 2.
(4) Ibidem, c. viii. n. 9. Vide et Conc. Tolet. anno 1324. c. vi. apud Harduin. t. 7. col. 1489.
(5) S. Cong. Conc. 15. Jan. 1693. in una *Romana*, l. xvi. decret. p. 138.
(6) Ibidem, 16 Julii, 1689.
(7) Ibidem, 16 Januarii, 1649. l. xviii. decr. p. 575, *a tergo*.

decretum Urbani potest sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur per alium satisfacere, collato illi minore stipendio, alia parte stipendii sibi retenta."[1] Quod si constet, donum sibi voluisse facere eum qui eleemosynam dedit, et tantum petere quendam numerum Missarum, videtur licere Missas alii tradere celebrandas, nisi donator omnino voluerit eas ab ipso celebrari: quo casu erit mortale ejus voluntatem negligere.[2]

144. Non licet eleemosynam accipere ob Missam quam quis obtulit pro eo qui proxime eleemosynam offerret: nam id vetitum est a S. Congregatione, auctoritate Pauli V: sed qui Missas celebraret pro quodam determinate, noscens stipendium deinceps sibi offerendum, satisfaceret, et illud retinere posset. Injustum foret a pluribus eleemosyna accepta, unicum pro omnibus offerre sacrificium, eo prætextu quod infiniti sit valoris; nam ex Ecclesiæ mente et ex dantium intentione, totus fructus specialis sacrificii singulis seorsim est applicandus: quapropter damnata est propositio: "Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, et sacrificium unum offerre, neque etiam contra fidelitatem, etiamsi promittam, promissione etiam juramento firmata, danti stipendium, quod pro nullo alio offeram."[3] Damnata est etiam altera propositio: "Duplicatum stipendium potest sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem: idque post decretum Urbani VIII."[4] S. Congregatio, etiam probante Urbano VIII. declaravit: "Sacerdotes, quibus diebus tenentur Missas celebrare, ratione beneficii, seu capellæ, legati, aut salarii, si eleemosynas pro aliis etiam Missis celebrandis, susceperint, non posse eadem Missa utrique obligationi satisfacere."[5]

145. Missarum mercimonia, qua quis eleemosynas colligens ubi majores dantur, Missas alibi minori stipendio celebrari curat, sub excommunicationis pœna laicis, suspensionis vero reservatæ Pontifici, clericis et sacerdotibus vetatur.[6]

146. Eleemosynas ab hæreticis non licet accipere ea conditione ut Missam pro iis offeramus, quum foret quædam in sacris com-

(1) IX. inter damnatas ab Alexandro VII. (2) Vide S. Alph. l. vi. n. 321.
(3) X. inter damnatas ab Alexandro VII. (4) VIII. —— ibidem.
(5) In Bullario tom. iv. p. 91.
(6) Bened. XIV. Const. xxii. *Quanta cura*, tom. i. Bullarii p. 55.

munio:[1] pro iis autem licet orare in sacrificio celebrando, ut fidei lumen accipiant, et salutem.

147. Si quis eleemosynam acceperit ut offerat sacrificium pro felici partu, vel re alia quæ imminet, non satisfacit obligationi, celebrando post rei eventum: peccat idcirco graviter fidem fallendo, et tenetur restituere eleemosynam, etsi deinceps celebraverit.[2] Si tempus celebrandi a dante eleemosynam definiatur, v: g: quodam die festo, peccat qui in alterum diem differt. Si nullum adsignetur tempus, nec res urgeat, intra modicum tempus obligationi satisfacere oportet, gravis enim est culpa celebrationem diu differre, puta ultra mensem.[3] Dilatio mensis habetur gravis in Missa pro defunctis celebranda. Voluntas dantis eleemosynam semper attendenda est; aliquando enim datur præcipue ad subveniendum sacerdoti, et onus celebrandi non adeo stricte imponitur.

148. Etsi eleemosyna data modica sit, quam injuste auferre non foret mortale, peccatum tamen grave admittitur Missa omittenda: quia ea conditione est accepta, ut Missa celebretur, ideoque ex justitia obligatio contracta est: gravis autem est injuria aliquem Missæ fructu injuste privare. Ita sentit S. Alphonsus, qui tamen excusat a mortali qui negligit celebrare Missam quam liberaliter promisit, nulla accepta eleemosyna, quia hujusmodi promissio non videtur graviter obligare. "Omnes autem conveniunt peccare graviter, qui omittit Missam debitam ex voto, aut præcepto prælati; quia nemo dubitare potest hanc esse materiam gravem in voto, vel præcepto."[4]

149. Si quis exigua acceptarit stipendia, sive ab uno, sive a pluribus, scienterque sese obligarit ad quendam numerum Missarum celebrandum, tenetur eas celebrare, juxta decretum S. Cong. Concilii, confirmatum ab Urbano VIII. "S. Congregatio sub obtestatione divini judicii mandat, ut absolute tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemosynæ præscriptæ fuerint."

150. Pacta de Missis celebrandis, ob justum stipendium juxta consuetudinem probatam, nihil habent per se vitii, sed evitanda est diligenter omnis species turpis lucri. Si testator reliquerit legatum,

(1) Vide P. Philippum a Carboneano app. ad tract. de Euch. Antoine §. iv. qu. 5.
(2) S. Alph. l. vi. n. 317.
(3) Dec. S. Cong. Conc. 17 Julii 1655, apud Bened. XIV. Notif. lvi.
(4) L. vi. n. 317.

conditione adnexa offerendi Missas pro ejus anima, intentio ejus investiganda est: si enim sibi visus sit proposuisse præcipue communitati, vel sacerdoti subvenire, Missarum numerus arbitrio eorum permissus censebitur: secus si suæ saluti præsertim voluerit consulere, Missarum celebratione: tunc enim Missarum numerus juxta consuetum stipendium definiendus erit, nisi aliud episcopo, habita ratione morum regionis, videatur.

151. Qui eleemosynam accepit, debet Missam celebrare pro defunctis, vel votivam, vel alias, prout petivit donator; et si obstent Rubricæ, debet eum monere. Cæterum justa de causa poterit a petitione aliquatenus recedere, voluntatem petentis æque interpretans. "Cum multæ Missæ votivæ sint acceptæ, et non sufficiant dies non impediti possunt applicari Missæ currentes, ut declaravit S. C. 19 Maji 1614." Equidem voluntas Ecclesiæ præferenda est voluntati dantis eleemosynam, qui sacrificii fructum percipiet, licet preces diversæ sint.[1]

152. Reductio numeri Missarum quæ in testamento præscriptæ sunt, vel in fundatione impositæ, nonnisi auctoritate Pontificis fieri potest.[2]

153. Applicatio Missæ facienda est vel ante Missam, vel ante consecrationem, vel in ipsa consecratione: cæterum habitualis intentio videtur sufficere, adeo ut qui per mensem celebret, ex intentione prævia applicandi Missas illas cuidam, revera satisfaciat, licet in ipsis nil de eo cogitet. Sed si quis nullo prævio proposito emisso, nonnisi post consecrationem cogitet de Missa applicanda, jam non poterit eam applicare: vel saltem non censendus est satisfecisse oneri. Non sufficit intentio cuidam ex pluribus Missam applicandi, sed determinari[3] debet persona, quamvis necesse non sit ut nomine innotescat. Hæc studiosius retulimus ut in tanto offerendo sacrificio nulla turpis lucri labes reperiatur.

(1) Vide S. Alph. l. vi. n. 422.
(2) Ex decr. S. C. Concilii probante Urbano VIII.
(3) S. Alph. l. vi. n. 335.

TRACTATUS XIX.

DE PŒNITENTIA.

CAPUT I.

DE MATERIA ET FORMA.

1. Pœnitentiæ virtus in ea animi dispositione posita est, qua homo de peccato admisso dolet ob Deum offensum, illudque in posterum vitare proponit, et pro viribus satisfacere. Sacramentum pœnitentiæ est ritus a Christo institutus, quo peccata post baptismum admissa pœnitentibus remittuntur, sacerdotis ministerio. "Est autem hoc sacramentum pœnitentiæ lapsis post baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse baptismus."[1] Ita docet concilium Tridentinum. "Necessarium est," inquit S. Thomas, "ad salutem peccatoris quod peccatum removeatur ab eo: quod quidem non potest fieri sine pœnitentiæ sacramento, in quo operatur virtus passionis Christi per absolutionem sacerdotis simul cum opere pœnitentis, qui cooperatur gratiæ ad destructionem peccati. Sicut enim dicit Augustinus super Joannem: 'Qui creavit te sine te, non justificabit te sine te.' Unde patet quod sacramentum pœnitentiæ est necessarium ad salutem post peccatum: sicut medicatio corporalis, postquam homo in morbum periculosum inciderit."[2]

2. Materia hujus sacramenti qualis in baptismo nulla est; sed actus pœnitentis ejus rationem obtinent, et quasi materia habentur, et partes pœnitentiæ, juxta definitionem Tridentinam: "Si quis

(1) Sess. xiv. cap. ii. (2) iii. p. qu. lxxxiv. art. iv. *Resp.*

negaverit ad integram et perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, quasi materiam sacramenti pœnitentiæ, videlicet contritionem, confessionem, et satisfactionem, quæ tres pœnitentiæ partes dicuntur, anathema sit."[1] "In illis sacramentis," inquit S. Thomas, "quæ habent effectum correspondentem humanis actibus, ipsi actus humani sunt loco materiæ, ut accidit in pœnitentia et matrimonio. Sicut etiam in medicinis corporalibus quædam sunt res exterius adhibitæ, sicut emplastra et electuaria: quædam verò sunt actus sanandorum, puta exercitationes quædam."[2] Animi dolor, et confitendi et satisfaciendi propositum ad essentiam sacramenti spectant; imo et confessio quædam: sed satisfactio ipsa nonnisi ad integritatem.

3. "MATERIA PROXIMA hujus sacramenti sunt actus pœnitentis: cujus *materia* sunt peccata, de quibus dolet, et quæ confitetur, et pro quibus satisfacit. Unde relinquitur, quod remota materia pœnitentiæ sunt peccata, non acceptanda, sed detestanda et destruenda."[3] Ita S. Thomas. Materia *necessaria* dicuntur peccata mortalia, post baptismum admissa: materia *sufficiens* sunt peccata venialia, vel peccata mortalia jam remissa. Quæ ante baptismum sunt patrata, lavacro abluuntur: quod si pœnitentis animi defectu id non contingat, pœnitenti deinde remittuntur vi baptismi: "fictio," inquit S. Thomas, "non removetur per baptismum, sed per pœnitentiam subsequentem: qua remota, baptismus aufert culpam et reatum omnium peccatorum præcedentium baptismum, et etiam simul existentium cum baptismo."[4] Ipsam fictionem quæ in baptismo suscipiendo admittitur, necessariam esse pœnitentiæ materiam plerique putant, quum consummetur peccatum ipso fingentis in ecclesiam ingressu: sed constat quæ præcesserunt peccata non esse sacramenti pœnitentiæ materiam. Venialia dicuntur materia sufficiens, quia possunt virtute clavium remitti, nam peccata omnia remittendi data est a Domino potestas: sed non sunt necessaria materia, quia non excludunt hominem a regno cælesti, et multis aliis rationibus eorum veniam licet consequi. Quæ antea remissa sunt pœnitenti peccata, sunt materia sufficiens, quia iis iterum defletis, confirmari potest venia jam data, et pœna remitti; et gratia amplior conferri. In mortis discrimine, quando confessionem moribundus nequit facere, vel

(1) Sess. xiv. can. iv.
(2) iii. p. qu. lxxxiv. art. iv. ad 1.
(3) Ibidem, art. ii. *Resp.*
(4) Ibidem, qu. lxix. art. x. ad 2.

doloris aliquod indicium dare, absolvitur aliquando, quamvis omnis actus sensibilis pœnitentis desit; sed "præsumitur velle et petere absolutionem signis vere sensibilibus, nempe per suspiria, motus corporis, saltem per anxiam respirationem, quamvis tunc ista signa confessarius non percipiat: sufficiunt enim talia signa in tanta necessitate, saltem ex prudenti dubio præsumpta, ad dandam absolutionem sub conditione."[1]

4. Forma sacramenti pœnitentiæ sunt verba sacerdotis quibus absolvit pœnitentem a peccatis: scilicet: "Ego te absolvo a peccatis tuis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti." Præclare, pro more, S. Thomas ait: "hoc sacramentum perficitur per ea quæ sunt ex parte sacerdotis: unde oportet, quod ea quæ sunt ex parte pœnitentis, sive sint verba, sive sint facta, sint quædam materia hujus sacramenti: ea verò quæ sunt ex parte sacerdotis, se habeant per modum formæ. Cum autem sacramenta novæ legis efficiant quod figurant, oportet quod forma sacramenti significet id quod in sacramento agitur, proportionaliter materiæ sacramenti. Unde forma baptismi est: '*Ego te baptizo:*' et forma confirmationis est, '*Consigno te signo crucis, et confirmo te chrismate salutis,*' eo quod hujusmodi sacramenta perficiuntur in usu materiæ. In sacramento autem Eucharistiæ, quod consistit in ipsa consecratione materiæ, exprimitur veritas consecrationis, cum dicitur: *Hoc est corpus meum.* Hoc autem sacramentum, scilicet pœnitentiæ, non consistit in consecratione alicujus materiæ, nec in usu alicujus materiæ sanctificatæ, sed magis in remotione cujusdam materiæ, scilicet peccati: prout peccata dicuntur esse materia pœnitentiæ: ut ex supra dictis patet. Talis autem remotio significatur a sacerdote, cum dicitur: *Ego te absolvo;* nam peccata sunt quædam vincula, secundum illud Proverbiorum V. 'Iniquitates suæ capiunt impium, et funibus peccatorum suorum quisque constringitur.' Unde patet, quod hæc est convenientissima forma hujus sacramenti: *Ego te absolvo.*"[2]

5. Quod autem auctoritatem divinam sibi sacerdos usurpare videatur, a peccatis absolvendo, explicat Angelicus Doctor: "Solus Deus per auctoritatem, et a peccato absolvit, et peccatum remittit: sacerdotes tamen utrumque faciunt per ministerium: in quantum scilicet verba sacerdotis in hoc sacramento instrumentaliter operan-

(1) S. Alph. l. vi. n. 482. (2) iii. p. qu. lxxxiv. art. iii. *Resp.*

tur in virtute divina, sicut etiam in aliis sacramentis. Nam virtus divina est, quæ interius operatur in omnibus sacramentalibus signis, sive sint res, sive verba. . . . Quia tamen sacerdos sicut minister absolvit, convenienter apponitur aliquid quod pertineat ad primam auctoritatem Dei, scilicet ut dicatur, '*Ego te absolvo, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti:*' vel per virtutem passionis Christi."[1] "Cum dicit: Ego te absolvo, ostendit hominem absolutum, non solum significative, sed etiam effective. Nec tamen loquitur quasi de re incerta: quia sicut alia sacramenta novæ legis habent de se certum effectum ex virtute passionis Christi (licet possit impediri ex parte recipientis) ita etiam in hoc sacramento. Unde Augustinus dicit in libro de adulterinis conjugiis: 'Non est turpis, nec difficilis, post patrata et purgata adulteria, reconciliatio conjugii, ubi per claves regni cœlorum non dubitatur fieri remissio peccatorum."[2]

6. Utrum verba: "a peccatis tuis" necessaria sint ut valeat forma, disceptatur inter theologos; quorum utraque sententia est probabilis; sed tutiorem sequi necesse est, quum agatur de valore sacramenti. Si pronomen *te* omittatur, valere formam: 'absolvo a peccatis tuis,' plures, aliis negantibus, affirmant. Quæ sequuntur voces: "in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti," plerisque non videntur necessariæ; sed omitti nequeunt absque culpa, saltem veniali.

7. Rituale Romanum præscribit absolutionem dandam post pœnitentiam adsignatam, et acceptatam, hac præcipue forma:

"Dominus noster Jesus Christus te absolvat, et ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, *suspensionis, (si pœnitens sit clericus)* et interdicti, in quantum possum et tu indiges." *Deinde:* "Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen."

Præmittitur plerumque: "Misereatur tui etc." "Indulgentiam, absolutionem etc." Sequitur autem oratio quæ incipit: "Passio Domini nostri Jesu Christi etc." In brevioribus et frequentioribus confessionibus hæc licet omittere. Periculo mortis instante dici potest: "Ego te absolvo ab omnibus censuris et peccatis in nomine Patris etc."

8. Communiter dicnnt theologi omnes illas preces, exceptis ver-

(1) iii. p. qu. lxxxiv. art. iii. ad 3. (3) Ibidem, ad 5.

bis: "Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen;" posse absque culpa omitti,[1] quum de iis tantum dicat concilium Tridentinum eas de Ecclesiæ more laudabiliter adjungi.[2]

9. "Dextera versus pœnitentem elevata" profert sacerdos verba: "Misereatur tui etc." et absolutionis quæ sequitur formam, sed manum non imponit, nam "ad hoc sacramentum non requiritur manuum impositio."[3] Emendandus idcirco est quorundam mos manus capiti imponentium.

10. Conditio nulla temere adjicienda est formæ; sed simpliciter est proferenda, nisi gravissima suadeat ratio: nam in ritu ab Ecclesia præscripto non est facile quid mutandum. Equidem si dubitet sacerdos utrum vivat peccator, absolvere poterit, conditione animo concepta, vel voce prolata: "Si tu es capax, absolvo te etc:" nam animæ discrimen facit ut liceat quacumque ratione subvenire periclitanti. Multi etiam, cum S. Alphonso, putant absolvi posse pueros de quibus dubitatur, utrum peccati malitiam satis noverint, et de eo rite doleant: quod licere non tantum in mortis discrimine, et dum urget præceptum Paschale, sed et sæpius, ne pueri careant sacramenti gratia, dicunt:[4] sed apponi nequit conditio, quæ ipsi absolutione necessario inhæret, nempe: "si rite es dispositus;" nam Ecclesia utique in forma præscripsit quidquid generatim proferendum est, cui proinde nihil licet adjungere.

11. Sub conditione futura non licet absolvere: v: g: absolvo te, dummodo restitueris rem alienam; vel dummodo deserueris pravam consuetudinem: nec valet hujusmodi absolutio, quum sacerdos suspendat vim ejus usque ad rem eventuram, qua eveniente absolutio nequit vim obtinere, quum jam præterierit.

12. Causæ justæ absolutionis, adjecta conditione de præterito, vel præsenti, impertiendæ, sunt I. Si sacerdos dubitet utrum jam absolutionis verba protulerit, necne: tunc enim absolvere debet, conditione mente concepta, "si te non absolverim, te absolvo." II. Si sacerdos dubitet utrum habeat jurisdictionem in pœnitentem, et res urgeat: tunc enim poterit absolvere sub conditione: "Si valeam;" monito tamen pœnitente ut sibi certius in posterum consulat, quærendo confessario, cujus jurisdictio sit certa: v: g: si dubitet, utrum

(1) S. Alph. l. vi. n. 430. (2) Sess. xiv. cap. iii.
(3) S. Thom. iii. p. qu. lxxxiv. art. iv. *Resp.* (4) S. Alph. l. vi. n. 432.

habeat jurisdictionem in sororem charitatis, quæ eum, inscio superiore, adit. III. Si urgeat necessitas suscipiendæ Eucharistiæ. De peccatore qui facile relabitur in peccatum, censet S. Alphonsus eum non esse plerumque absolvendum, nisi specialia præbeat doloris indicia: aliquando tamem absolvi sub conditione posse, si timendum sit, ne dimissus absque absolutione suæ salutis curam penitus abjiciat, et in vitiis tabescat.[1]

(1) L. vi. n. 432.

CAPUT II.

DE CONTRITIONE.

13. Contritio definitur "animi dolor ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero."[1] Vim vocis pulchre explicat S. Thomas: "ille qui in suo sensu perseverat, rigidus et durus, per similitudinem vocatur: sicut durum in materialibus dicitur, quod non cedit actui: unde et frangi dicitur aliquis, quando a suo sensu divellitur. Sed inter fractionem et comminutionem, sive contritionem, in rebus materialibus (unde hæc nomina ad spiritualia transferuntur) hoc interest.... quod frangi dicuntur aliqua, quando in magnas partes dividuntur: sed comminui vel conteri, quando ad partes minimas reducitur quod in se solidum erat. Et quia ad dimissionem peccati requiritur, quod affectum peccati homo totaliter dimittat, quem per quandam continuitatem et soliditatem in suo sensu habebat: ideo actus ille, quo peccatum dimittitur, contritio dicitur per similitudinem."[2]

14. *Perfecta* dicitur contritio, quoties ex Dei dilectione propter se oritur: *imperfecta*, si ex suppliciorum metu, vel peccati turpitudine concipiatur; quæ tamen odium peccati et propositum novæ vitæ includere debet, ut valeat ad veniam in sacramento impetrandam. Contritio perfecta, quæ votum sacramenti necessariò includit, etiam ante illud susceptum veniam impetrat et gratiam pœnitenti, nam tota animi afflictione eum quærenti Deus eam pollicitus est. Sic populo Israelitico, in gentes omnes ob crimina dispergendo, dixit olim Moyses: "Cum quæsieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quæsieris, et tota tribulatione animæ tuæ."[3] Hinc concilium Tridentinum agnovit contingere posse ut venia impetretur, antequam sacramentum actu suscipiatur, non tamen absque ejus voto: "Docet etsi contritionem hanc ali-

(1) Conc. Trid. Sess. xiv. c. iv. de pœnit.
(2) Suppl. iii. p. qu. i. art. i. *Resp.*
(3) Deut. iv. 29.

quando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, prius quam hoc sacramentum actu suscipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni sine sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam."[1] Damnata idcirco est Baji assertio: "Per contritionem etiam cum caritate perfecta conjunctam, et cum voto percipiendi sacramentum non remittitur crimen extra casum necessitatis aut martyrii, sine actuali susceptione sacramenti."[2] Utrum autem charitas ipsa perfecta esse debeat, specie et gradu, controvertitur: plerisque opinantibus veram charitatem, quantumvis remissam, et gradu veluti minimam, veniam peccatorum afferre, dicente Christo de singulis eum diligentibus: "Qui diligit me diligetur a Patre meo."[3] S. Thomas dicit: "charitas non potest esse cum peccato mortali."[4] Contritio igitur ex charitate, qua quis Deum complectitur, veniam assequitur ante sacramentum susceptum, quod tamen pœnitens in animo habet deinceps suscipere. Anima ad Deum conversa, Deus statim fit propitius: "Hæc dicit Domiuus exercituum: convertimini ad me, ait Dominus exercituum, et convertar ad vos, dicit Dominus exercituum."[5]

15. Contritio, quatenus generatim intelligitur, est omnino necessaria ut quis veniam peccatorum assequatur: nec enim Deus ignoscit peccatori quem delicti haud pœnitet: "fuit autem," inquit concilium Tridentinum, "quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius."[6] Equidem, Christo monente, interitus manet haud pœnitentes: "Nisi pœnitentiam habueritis omnes similiter peribitis."[7] Hinc prædicavit: "pœnitentiam agite."[8] Animi quidem mutatio vi vocis μετανοέω indicatur; sed et dolor de Dei offensa, cum conversione ad eum, cum ea necessario conjungitur: "Pœnitemini" inquit Petrus, "et convertimini ut deleantur peccata vestra."[9] In dilectione Dei includitur peccati odium, quod tamen oportet elici, animo illud detestante.

16. In mortis articulo contritio perfecta est elicienda, ex communiori sententia; oportet enim tunc saluti quammaxime consulere, ne quid forsan desit. In periculo mortis verosimili eadem ratione animæ est consulendum. Si nullum immineat periculum, peccati

(1) Sess. xiv. cap. iv. de pœnit.
(2) Prop. lxxi.
(3) Joan. xiv. 21.
(4) 2. 2æ. qu. xlv. art. iv.
(5) Zach. i. 3.
(6) Sess. xiv. cap. iv. *de pœnit.*
(7) Luc. xiii. 3.
(8) Mat. iv. 17.
(9) Act. iii. 19.

tamen reus est, qui diu differt admissa detestari, et ex animo ad Deum converti: nam communis vitæ conditio periculo haud vacat, et injuriam novam irrogat Deo, qui diu negligit gratiam ejus quærere, tantum bonum parvi faciens: quapropter Spiritus Sanctus interitum ei intentat: "Non tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira illius, et in tempore vindictæ disperdet te."[1] Dilata conversione est periculum in peccatum relabendi, nam, ut sapienter monet S. Gregorius M. "peccatum quod pœnitentia non diluit, ipso suo pondere mox ad aliud trahit."[2] Cæterum certò statui nequit quando quis novi peccati reus sit ob neglectum contritionis eliciendæ, quum plurimum pendeat ex indole et lapsus periculo: quo enim quis proclivior est ad lapsum, eo magis tenetur pœnitentia cavere ne cadat. "Puto" inquit S. Alphonsus, "nullo modo excusari a mortali qui existens in mortali per notabile tempus differret pœnitentiam: tum quia peccaret contra præceptum charitatis erga Deum, quod saltem pluries in anno quemcumque obstringit—tum quia insuper peccaret contra charitatem erga seipsum, cum se exponeret proximo periculo novarum culparum tentationibus succumbendo."[3] Tempus autem ex speciali fragilitate uniuscujusque pendere indicat, rudesque plerumque a novo peccato excusari, quia animum non advertunt ad obligationem dolendi de admissis. Tenetur certe ad contritionem eliciendam, qui sibi conscius peccati mortalis, debet sacramenta ministrare, vel vivorum sacramentum suscipere: item qui nequit tentationes superare, nisi contritione elicienda: item quando tenetur caritatis actum elicere, nam si peccatum memoriæ occurrat, cum animi detestatione et dolore rejiciendum est.

17. Ad venialium peccatorum remissionem contritione seu animi pœnitentia opus est, nam ipsa ratio suadet non oportere dimitti peccatum ei cui non displicet illud admisisse. Hinc Augustinus ait: "Nec quemquam putes a quocumque seu magno, seu parvo peccato ad correctionem sine pœnitentia posse transire."[4] Cæterum pro minori delicti gravitate levior animi displicentia sufficit: "Non tamen," inquit S. Thomas, sufficit habitualis displicentia quæ habetur per habitum charitatis, vel pœnitentiæ virtutis: quia sic charitas non compateretur peccatum veniale, quod patet esse falsum. Unde sequitur quod requiratur quædam virtualis displicentia: puta cum

(1) Eccl. v. 8. (2) L. xxiii. mor. cap. ix.
(3) L. vi. n. 437. (4) Ep. xlviii.

aliquis hoc modo fertur secundum affectum in Deum et res divinas, ut quicquid sibi occurreret quod eum ab hoc motu retardaret, displiceret ei, et doleret se hæc commisisse, etiam si actu de illo non cogitaret."[1] Sed fieri potest ut quis quarundam culparum veniam dolendo impetret, quin omnes ei remittantur, quum possit magis minusve acceptus Deo esse.

18. Quoties qnis accedit ad absolutionem impetrandam venialium tantum delictorum reus, debet de uno saltem dolere, ut sit locus veniæ indulgendæ: secus frustra proferentur sacerdotis verba, et injuria gravis, uti plerique censent, fiet Christo, cujus institutum nullum fit et inane: non enim dimittitur peccatum nisi pœnitenti. Cæterum opus non est, juxta plerosque, ut singula peccata levia detestetur, nam unum absque altero remitti potest, quum charitas ea non necessario excludat. De multitudine et frequentia peccatorum venialium poterit etiam quis dolere, eaque minuenda proponere, vel graviora et magis voluntaria vitare. "Pœnitentia de peccatis mortalibus," inquit S. Thomas, "requirit quod homo proponat abstinere ab omnibus et singulis; sed ad pœnitentiam venialium requiritur quod homo proponat abstinere a singulis, non tamen ab omnibus, quia hoc infirmitas hujus vitæ non patitur: debet tamen habere propositum se præparandi ad venialia minuenda."[2]

19. Contritio necessaria ad veniam et justitiam in sacramento pœnitentiæ impetrandam, debet esse *formalis*, *interna*, *supernaturalis*, *universalis*, *efficax et summa*. *Formalis* contritio est peccati detestatio, quæ actu elicitur, animo illud aversante: *virtualis* contritio in charitate necessario includitur, nec enim quis poterit Deum vere diligere, quin peccatum odio habeat. Sic et propositum non peccandi in charitate includitur: sed qui ad sacramentum accedit, debet illud elicere, sicut et peccatum detestari. *Interna* contritio omnino est, animi quippe est dolor, hortante propheta ut corda præ vestibus scindamus pœnitendo: "Scindite corda vestra, et non vestimenta vestra:"[3] "Sacrificium Deo" ait Psaltes, "Spiritus contribulatus."[4] *Supernaturalis* debet esse contritio, ex Spiritus Sancti inspiratione concepta, ob rationes fide innotescentes:[5] nec enim ignoscit Deus peccatori dolenti humanitus ob incommoda et mala quæ sibi evenerunt; facile autem contingit ut ex

(1) iii. p. qu. lxxxvii. art. i. *Resp.*
(2) Ibidem, ad 1.
(3) Joel. ii. 13.
(4) Ps. l. 19.
(5) Vide Conc. Trid. Sess. vi. c. iii.

malis peccati effectibus pœnitentiæ supernaturalis nascatur occasio. *Universalis*, sit oportet omnia respicien speccata gravia, quæ pœnitens admisit: "Falsam pœnitentiam esse constat," inquit concilium Lateranense II., "cum spretis pluribus, de uno solo pœnitentia agitur, aut cum sic agitur de uno, ut non discedatur ab alio. Unde scriptum est: 'Qui totam legem observaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus:' scilicet quantum ad vitam æternam; sicut enim si peccatis esset omnibus involutus, ita si in uno tantum maneat, æternæ vitæ januam non intrabit."[1] Singula peccata speciali dolore detestari necesse non est: imo nec expedit quæ lubrica sunt animo revolvere: sed omnia prorsus rejicienda sunt, et quæ animum magis devinctum tenuerunt, summo odio prosequi oportet.[2] Si quis peccato graviori admisso, illud confiteatur cum vera detestatione et dolore, haud sibi conscius alterius peccati etiam mortalis, quod animo fovet, quærunt theologi utrum sacramentum pœnitentiæ suscipere dicendus sit: seu uti scholastici loquuntur, utrum sacramentum hoc validum esse possit, et informe. Plerique id affirmant, quia confessio, dolor, et absolutio habentur, quæ ad valorem sacramenti videntur sufficere: quod autem gratiæ obex ex peccato alio oriatur, facit sacramentum informe. Dolor igitur universalis esse debet, adeo ut homo omne peccatum a se projiciat et detestetur, quo casu nulli dubium sacramenti fructum haberi, licet peccatum memoriæ non occurrat. *Efficax* contritio sit necesse est, quatenus animum avellat a peccato, et paret ad omnia facienda quibus lapsus vitetur: nec enim sufficit animi displicentia quæ cum peccati affectu conjuncta est. Hinc vates hortatur: "projicite a vobis omnes iniquitates vestras in quibus prævaricati estis, et facite vobis cor novum et spiritum novum."[3] *Summa* debet esse contritio, adeo ut homo peccatum præ alio quovis malo detestetur, et animo paratus sit illud numquam admittere, etiamsi oporteat idcirco gravia quæcumque tolerare. "Convertimini ad me," inquit Deus, "in toto corde vestro."[4] Attamen necesse non est ut vehementior sit doloris sensus, qui plerumque ex rebus quæ sensus afficiunt facilius oritur; sed sufficit ut animi judicio et æstimatione peccatum malo quovis alio gravius habeatur, quod voluntas proinde præ cæteris malis aversatur et rejicit. S. Thomas rem dilucide explicat: "in contritione est duplex dolor. Unus est

(1) Cap. xxii.
(2) S. Alph. l. vi. n. 438.
(3) Ezech. xviii. 31.
(4) Joel. ii. 12.

in ipsa voluntate, qui est essentialiter ipsa contritio, qui nihil aliud est quam displicentia præteriti peccati: et talis dolor in contritione excedit omnes alios dolores: quia quantum aliquid placet, tantum contrarium ejus displicet: finis autem ultimus super omnia placet, cum omnia propter ipsum desiderentur: et ideo peccatum quod a fine ultimo avertit, super omnia displicere debet. Alius dolor est in parte sensitiva, qui causatur ex primo dolore: vel ex necessitate naturæ, secundum quod vires inferiores sequuntur motum superiorum: vel ex electione, secundum quod homo pœnitens in seipso hunc dolorem excitat, ut de peccatis doleat. Et neutro modo oportet, quod sit maximus dolor: quia vires inferiores moventur vehementius ab objectis propriis, quam ex redundantia superiorum virium. Et ideo quanto operatio superiorum virium est propinquior objectis inferiorum, tanto magis sequuntur eorum motum: et ideo major dolor est in sensitiva parte ex læsione sensibili, quam sit ille, qui in ipsa redundat ex ratione. Et similiter major, qui redundat ex ratione de corporalibus deliberante, quam qui redundat ex ratione considerante spiritualia. Unde dolor in sensitiva parte ex displicentia rationis proveniens de peccato, non est major dolor aliis doloribus, qui in ipsa sunt. Et similiter nec dolor, qui est voluntarie assumptus: tum quia non obedit affectus inferior superiori ad nutum, ut tanta et talis passio sequatur in inferiori appetitu, qualem ordinat superior: tum etiam quia passiones a ratione assumuntur in actibus virtutum secundum mensuram quandam, quam quandoque dolor qui est sine virtute, non servat, sed excedit."[1] Hinc contritio debet esse summa *appretiative*, non *intensive*, uti loquuntur scholæ doctores. Plorat mater infantis mortem præ peccato admisso, quæ tamen noluerit peccando vitam ejus servare. Opus tamen non est, nec plerumque expedit, speciales eventus ponderare, deliberantes utrum ærumnas graviores pati parati simus, potius quam peccatum admittere:[2] tanta enim est rerum sensus afficientium vis, et mentis infirmitas, ut periculum sit consensus in peccatum, ne calamitate aliqua premamur: quem tamen forsan haud præstaremus, gratia adjuti ad discrimen imminens declinandum. Non oportet omnino apud se statuere peccatum præ inferno fugere, nam repugnat ordini divinæ providentiæ; infernus enim est pœna peccati, et animam in peccato

(1) Suppl. iii. p. qu. iii. art. i. *Resp.*
(2) Vide Busembaum apud S. Alph. l. vi. n. 433.

firmatam necessario exhibet: nemo igitur posset infernum eligere absque peccato. Aliquando vehementia doloris animum valde contritum indicat: sicuti contigit meretrici scelera ad pedes Domini deflenti. Spes veniæ cum contritione conjugenda est;[1] dolor enim qui spe caret, instar est animæ cruciatus quo torquentur damnati.

20. Ut sacramentum pœnitentiæ suscipiatur, contritio, quatenus generatim intelligitur, necessaria est, adeo ut nequeat suscipi, si hæc desit, licet quis putet se vere animo esse contritum. Qui igitur inculpate accedit, dolore necessario carens, a sacrilegii quidem crimine excusatur, sed nullum suscipit sacramentum.

21. Utrum fidei et spei actus una cum contritione, eliciendi sint necessariò, dum quis ad pœnitentiæ sacramentum se disponit, disputatur. Non facile ostenditur speciali aliqua lege quemque teneri ad eos ea occasione eliciendos: sed oportet ut ex fide et spe moveatur ad veniam in sacramento quærendam: nec enim ex motu naturali et humano salutaris contritio haberi potest. Utriusque virtutis actus ipso contritionis sensu contineri liquet, ideo enim quemque pœnitet delictorum, quod Deum vindicem agnoscat, eumque pœnitenti propitium fore speret. Igitur optimum est fidei speique actus speciales elicere, dum quis contritionis motum excitare studet, sed animo nemo est angendus de iis haud specialiter elicitis.

22. Gravis diu fuit inter theologos controversia, utrum attritio, dolor scilicet ex timore pœnarum conceptus, sufficeret ad veniam in sacramento assequendam. Peccati detestationem omnino requiri apud omnibus res est explorata; nemo enim veniæ idoneus est, qui animo adhæret peccato, illudque vellet patrare nisi pœnæ eum manerent: sed fieri potest ut affectum peccandi deponat, ex ipso suppliciorum metu, et toto animo a peccato abhorreat, quod Deus judex justus adeo detestatur et punit. Plerique theologi tenent attritionem sufficere ut quis in sacramento veniam impetret: nam affectu peccandi deposito, obex tollitur, adeo ut sacramenti gratia suum effectum consequi possit. Id ex doctrina Tridentina sequitur: "illam verò contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ et pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ; declarat *(sancta synodus)* non solum non facere hominem hypocritam, vel magis peccatorem, verum etiam donum Dei

(1) Conc. Trid. Sess. xiv. cap. iv.

esse, et Spiritus Sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat. Et quamvis sine sacramento pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit."[1] Equidem ex historia concilii constat vocem *sufficit* deletam esse patrum quorumdam rogatu, et loco ejus *disponit* positam, ne controversia de attritionis sufficientia dirempta supremo judicio videretur: sed sermonis contextus ostendit de dispositione proxima agi, quæ in sacramento gratiam impetrat. Quod autem concilium de baptizando dicat eum Deum tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipere, non officit attritionis sufficientiæ, sive in baptismo, sive in pœnitentia, nam qui etiam ex gehennæ metu peccatum detestatur, et peccandi affectum deponit, incipit Deum ita diligere, quum ad eum tamquam justitiæ auctorem et datorem convertatur. Favet huic sententiæ S. Thomas: "Si ante absolutionem aliquis non fuisset perfecte dispositus ad gratiam suscipiendam, in ipsa confessione et absolutione sacramentali gratiam consequeretur, si obicem non poneret."[2] Equidem flagrante in scholis controversia, vetuit Alexander VII. die 5 Maji 1677, sub excommunicationis pœna Sedi Apostolicæ reservata, ne quis audeat alicujus theologicæ censuræ, alteriusve injuriæ aut contumeliæ nota taxare alterutram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualis dilectionis Dei in attritione ex metu gehennæ concepta, quæ hodie inter scholasticos communior videtur, sive asserentem dictæ dilectionis necessitatem."

23. Ad praxim quod attinet, censemus nemini denegandam absolutionem, qui attritus est: nam injuria ei fieret, nullum certum obicem gratiæ sacramenti objicienti: et tutiori sententiæ de iis quæ spectant ad valorem sacramenti non est inhærendum cum proximi injuria, cui sententia maxime probabalis et, juxta plerosque, certa, favet. Equidem ita fere omnes confessarii agere consueverunt. Attamen Rituale Romanum præscribit confessario ut pœnitentem "ad dolorem et contritionem efficacibus verbis adducere conetur:" quapropter diligentia in eo desideratur, uti adnotat Benedictus XIV.

24. Contritio concepta ex pœnarum metu intelligitur a nonnullis de pœnis temporalibus prout infliguntur a Deo, scelerum vindice: sicut Ninivitas pœnituit, urbis eversionem a Deo irato metuentes:

(1) Sess. xiv. cap. iv. *de pœnitentia*. (2) Suppl. iii. p. qu. xviii. art. i.

constat autem non sufficere eam quæ ex hujusmodi pœnarum metu, prout in se sunt, oritur, nec enim qui carcerem, infamiam, supplicimve timet ob crimen patratum, idoneus est veniæ sacramentali, quamdiu Deum ultorem in his omnibus non spectat. Curandum est omnino ut peccator pœnas inferorum præsertim consideret, ne de dolore, utrum sit supernaturalis, dubitari queat.

25. Contritio præmittenda est absolutioni, quum hæc nonnisi pœnitenti danda sit. Præstat ut confessioni præcedat, ut hæc iude prodeat: sed qui absque animi dolore efficaci retulit confitendo peccata, idoneus est veniæ, si peccatis recensitis ea ex animo detestetur: quod ex mox laudatis Ritualis verbis colligere est. Cæterum requiritur, ex communi theologorum sententia, ut confessio ad absolutionem impetrandam fiat, ideoque ex quodam doloris sensu, vel eo animo ut dolor deinceps excitetur: nec enim peccatorum relatio in colloquiis consuetis sufficit ut quis absolvatur, licet in tribunali dicat, se de iis quæ ita retulerat ex animo dolere: nam accusatio *sacramentalis* requiritur.[1] Contritio quæ diu præcessit confessioni, vix pars sacramenti haberi potest: sed quæ elicita est animo confitendi, videtur sufficere, licet nonnisi post diem unum alterumve confessio fiat. Expedit quidem dolorem ante confessionem, vel saltem ante absolutionem iterum excitare: angi tamen animo non debet pœnitens qui peccata dolenter refert, licet verbis actum contritionis non eliciat; non enim doloris verba, sed ipse pœnitendi animus ad sacramentum requiritur. Debet contritio ad sacramentum referri, ut pars ejus habeatur: quapropter pœnitentis animus ad confessionem dirigendus est: cæterum nonnulli censent dolorem, qui ad confessionem non fuerit relatus, sufficere. Si quis post confessionem statim recordetur peccati, illud contritione animi iterum deflendum erit, ut absolutionem novam possit recipere, nova materia allata. Id minime necessarium putat nonnemo; sed tutior in re sacramentali sequenda est sententia, ne valor sit dubius.

(1) S. Alph. l. vi. n. 445 et n. 502.

CAPUT III.

DE PROPOSITO.

26. Propositum non peccandi de cætero requiri in pœnitente constat ex concilio Tridentino.[1] Illud includi necessariò in ipso contritionis motu omnes facile concedunt; nec enim eum vere pœnitet admissorum, qui ea in posterum vitare non sibi proponit: sed utrum speciale propositum eliciendum sit disputatur. Placet nobis sententia S. Alphonsi, quem ducem in plerisque sequimur, propositum eliciendum esse si de futuro occurrat cogitatio,[2] nam securitati suæ et valori sacramenti consulendum est tutiori ratione: sed si quis vere doluerit, et peccata confessus absolutionem receperit, non putamus eum animo angi debere, etsi existimet se propositum specialiter haud elicuisse: nam in vera contritione necessariò inest, et verosimiliter elicitum fuit, licet ejus non recordetur. Qui autem novit se propositum haud elicuisse, eoque caruisse videtur, uti ex facili lapsu suspicari est, debet saluti suæ consulere, confessione iteranda.

27. Firmum sit propositum necesse est, nempe pœnitens debet omnino animo ita esse dispositus, ut nullius mali timore, nullius boni cupidine, velit in posterum peccare lethaliter. Necesse quidem non est ut certò sibi persuadeat, se nunquam relapsurum; sed debet id sibi proponere, et in animo habere omnia adhibere subsidia quibus peccatum evitet. Quod si existimet se certò relapsurum, vix necessarium propositum habere censendus est: nam vel non proponit necessaria adhibere fragilitatis remedia, vel Deo adjutori non fidit. Fieri quidem potest ut suæ fragilitatis conscius, vel ex mentis infirmitate, vix audeat sibi polliceri in bono proposito perseverantiam: quæ mentis incertitudo non videtur obstare, si velit remedia fideliter adhibere, et Dei auxilium enixe petat.

28. *Universale* debet esse propositum, nam, docente S. Thoma, "pœnitentia de peccatis mortalibus requirit, quod homo, proponat abstinere ab omnibus et singulis."[3] Equidem qui non vult omnia

(1) Sess. xiv. c. iv. *de pœnit.* (2) L. vi. n. 450.
(3) iii. p. qu. lxxxvii. art. i. ad 1.

peccata lethalia vitare, Dei offensam non odisse convincitur: idcirco non tantum ea quæ admissa deflet pœnitens, quæque majus periculum illi afferunt, specialiter vitanda proponere sibi debet, sed quæcumque Deo displicent, quæ tamen sigillatim non oportet menti exhibere, ne tentationi detur locus.

29. *Efficax* debet esse propositum, ideoque ad illud executioni demandandum pœnitens paratus sit necesse est omnia usurpare adminicula, et subsidia, quæ *media* dicuntur, quibus peccatum vitetur: non enim seriò dolere videtur, qui non vult ea facere, vel vitare, sine quibus vix posset in bono proposito constans esse et fidelis. Igitur consortia malorum vitanda sunt, libri pravi destruendi, preces frequentandæ, sacræ lectioni et meditationi vacandum, aliaque pro uniuscujusque conditione et fragilitate facienda sunt, vel fugienda. At ex lapsu deinceps secuto certò concludi nequit propositum non fuisse efficax; tanta enim est hominis fragilitas, ut facile a bono avertatur, et ruat in pejus, cupiditate impellente." "In quorundam corda," inquit S. Gregorius M. "venit Deus, et mansionem non facit; ad perpetranda peccata redeunt, ac si minime planxissent."[1]

30. Periculum peccati fugiendum est, ideoque propositum illud respicere debet, nam "qui amat periculum in illo peribit."[2] Cæterum non omne fugiendum est periculum; secus oporteret ex hoc mundo exire: sed illud quod *proximum* habetur, quod, scilicet, spectata humana fragilitate verosimilem lapsus occasionem præbebit. *Formale* a S. Alphonso vocatur "illud quod est proxime conjunctum cum peccato, ita ut homo in eo constitutus probabiliter peccabit, sive in peccatum consentiet: et hoc periculum semper vitandum est. Intelligendum tamen hoc, (ut bene advertit Croix l. v. n. 204) si periculum sit consensus, non autem simplicis tentationis, aut motuum. *Materiale* vero est illud, quod cum peccato non est proxime conjunctum, sed tantum remote, ratione necessitatis, et mediorum quæ homo adhibet ad peccatum vitandum; unde tunc accidet quod occasio de se sit proxima, et periculum remotum: prout evenire potest in chirurgo, qui in medendis partibus secretioribus puellæ utique esset in occasione proxima peccandi, sed ratione necessitatis, et officii, si debitas adhibeat cautiones piarum cogitationum, precum, protestationis de non consentiendo, bene poterit a culpa excusari; quia tunc divina adjuvante gratia, periculum fit remotum et materiale."[3]

(1) Hom. xxx. *in Evang.* (2) Eccl. iii. 27.
(3) L. vi. n. 452.

31. Periculum proximum peccandi vitandum est, licet quis hacteuns in eo non lapsus fuerit, vel etiamsi semel, vel bis, in eo extiterit victor: si enim per se plerumque inferat ruinam, nemo nisi temere in id se ingerit. Hinc puella quæ a domino vehementer tentata restitit, debet quantocyus ejus deserere domum, ne forte novæ tentationi cedat: nisi ipsa virtute robusta eum ita repulerit, ut persuasum habeat eum in posterum nil hujusmodi ausurum. Qui vehementem libidinem in se accendi experitur, quoties alicujus fruitur conspectu, debet ejus consortium vitare, quamvis hactenus libidini haud cesserit. In probabili lapsus discrimine saluti suæ consulendum est: quod si urgeat aliorum necessitas extrema, iis subveniendum, etiam cum sui periculo; nam charitas id exigit, et necessitas facit periculum remotum. Si lapsus sit probabilior, saluti propriæ consulendum est juxta Tournelium: sed S. Alphonsus censet ex necessitate periculum etiam eo casu fieri remotum, ideoque adhibita majori cautela, et precibus ad Deum fusis, licere se aliorum causa tanto objicere discrimini.[1] Hæc in parochis et missionariis præcipue locum habent.

(1) L. vi. n. 453.

CAPUT IV.

DE CONFESSIONE.

§. I. De Confessionis natura.

32. Confessio, quæ ad sacramentum Pœnitentiæ pertinet, est suorum peccatorum accusatio facta sacerdoti, jurisdictionem habenti, ad obtinendam eorum veniam, vi potestatis clavium a Christo Ecclesiæ concessæ. Sexdecim ejus dotes recensentur, quæ memoriæ causæ sic enuntiantur:

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda et discreta, lubens, verecunda,
Integra, secreta, et lacrymabilis, accelerata,
Fortis, et accusans, et sit parere parata.[1]

33. Igitur oportet ut peccata exponantur verbis simplicioribus, omni fuco carentibus, et humili quidem animo. *Pura* debet esse confessio, quæ ad rem non pertinent evitatis. *Fidelis* sit necesse est, procul dolo omni et arte verborum, quibus veletur delictum. *Frequenter* confiteri consilii est; semel in anno necessarium, ex Ecclesiæ præcepto. *Nuda* dicitur confessio, quæ res prout sunt refert: quæ tamen *discreta* esse debet et *verecunda*, ne quid turpe vel noxium proferatur; ipsa enim flagitia quæ quis admiserit, vocibus verecundis indicanda sunt. *Lubens* confessio est, quam sponte quis peragit, quæ enim extorquetur aliquando a noxiis delicti confessio, omnino differt a sui accusatione, quam pœnitens facit, Deo ut obtemperet. *Integra* est, quoties nil omittitur quod lex divina declarari jubet: *secreto* fit, nemini scilicet, præter sacerdotem quis tenetur sua revelare delicta, quæ æterno silentio servanda sunt. Lacrymas effundere, dum quis confitetur, necesse non est; sed ex vero animi dolore confessio prodire debet; pœnitens quippe plangere peccata censetur: vel saltem dirigi debet confessio ad veniam impe-

(1) S. Thom. Sup. iii. p. qu. ix. art. iv.

trandam, quæ sine dolore non potest haberi. *Celeriter* peragenda est, nec enim moras nectere juvat, prolixa rerum enarratione; sed paucis plerumque verbis quæ admisimus declaranda sunt. *Fortis* habetur, qui pœnæ formidine haud deterretur a delictis declarandis. *Accusat* se peccator, quæ in sui excusationem quodammodo cedunt reticens. Denique animum paratum habere oportet ad ea exequenda quæ sacerdos jusserit in peccatorum expiationem. Confessio autem ita facienda est ut intelligatur: nec enim confiteri dici posset qui surdo, linguæ prorsus ignaro, dormitanti, vel alias haud advertenti ad dicta, referret peccata: cæterum pœnitens nimis angi non debet, verens ne haud satis intelligatur.

34. Confessionem divino jure præcipi aliàs ostendimus, quod Tridentina synodus perspicuo docet. "Ex institutione sacramenti Pœnitentiæ universa Ecclesia semper intellexit, institutam etiam esse a Domino integram peccatorum confessionem, et omnibus post baptismum lapsis jure divino necessariam existere: quia Dominus noster Jesus Christus e terris ascensurus ad cœlos, sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit, tanquam præsides et judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christifideles ceciderint: qui pro potestate clavium, remissionis, aut retentionis peccatorum sententiam pronuntient. Constat enim sacerdotes judicium hoc, incognita causa, exercere non potuisse, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis servare potuisse, si in genere duntaxat, et non potius in specie, ac sigillatim sua ipsi peccata declarassent."[1] Equidem in epistola antiquissima Barnabæ adscripta confitendi peccata lex inculcatur:[2] "Confiteberis peccata tua."

35. Diligens præmittendum est conscientiæ examen. Concilium Tridentinum docet "oportere a pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri; .... constat enim, nihil aliud in Ecclesia a pœnitentibus exigi, quam ut, postquam quisque diligentius se excusserit, et conscientiæ suæ sinus omnes, et latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum et Deum suum mortaliter offendisse meminerit."[3] Diligentia hæc ea intelligitur quæ in rebus gravissimis adhiberi solet, et proportionem servat cum tem-

(1) Sess. xiv. cap. v. de pœnit.

(2) Ἐξομολογήσῃ ἐπὶ αμαρτιαις σου. §. xix. Hebraismus videtur, vel forsan totam pœnitentiæ disciplinam complectitur.

(3) Sess. xiv. cap. v. de pœnit.

pore quod ab ultima confessione elapsum est, et negotiorum quibus pœnitens implicatus est, mole, et cautela in iis gerendis servata. Quod ad rudes litterarum, et alios parum edoctos attinet, indigent maxime sacerdotis opera, qui eos prudenter interroget, vix enim aliàs idonei evadant confessioni faciendæ; prout litteris Encyclicis monuit Leo XII. sed et nuper conversis a fide, et timidis, et scrupulosis idem præstandum est auxilium: et rarò aliquis, et humanissimis verbis,[1] dimittendus est ob examen omissum, sed adjuvandus potius interrogationibus, quæ tamen parce et prudenter pro pœnitentis conditione, ex iis quæ confitetur conjectura desumpta, faciendæ sunt.

§. II. De confitendi obligatione.

36. Divinum confitendi præceptum obligat peccatorem in periculo gravi mortis versantem, v: g: mulierem partu difficili instante, militem ingressurum certamen, ægrotantem periculose. Equidem quisque tenetur saluti suæ consulere, iis adhibitis remediis quæ in peccatorum remissionem a Christo Domino sunt relicta; et proinde peccata confiteri sacerdoti in mortis saltem discrimine, quum tunc maxima sit necessitas sibi consulendi. "Quia ea quæ sunt de necessitate salutis, tenetur homo in hac vita implere: ideo si periculum mortis immineat, etiam per se loquendo obligatur aliquis ad confessionem faciendam tunc."[1] Sæpe etiam in vita confiteri necesse est, nullo imminente periculo, nam est remedium peccati, et munimen contra hostem, quod negligi nequit absque divinæ majestatis, quam temnere videtur peccator, dispendio, et sui periculo. Quoties per vitam obliget divinum præceptum, non constat: sed Ecclesiæ lex, eo nixa, saltem semel in anno confessionem exigit. "Ad confessionem," inquit S. Thomas, "dupliciter obligamur. Uno modo, ex jure divino, ex hoc ipso quod est medicina: et secundum hoc non omnes tenentur ad confessionem, sed illi tantum qui peccatum mortale incurrunt post baptismum. Alio modo, ex præcepto juris positivi, et sic tenentur omnes ex institutione Ecclesiæ, edita in concilio generali sub Innocentio III. tum ut quilibet peccatorem se recognosceret, quia omnes peccaverunt, et egent

(1) Cat. Rom. p. ii. c. v. n. 60.
(2) S. Thom. Suppl. iii. p. qu. vi. art. v. *Resp.*

gratia Dei; tum ut cum majori reverentia ad Eucharistiam accedatur: tum etiam ut ecclesiarum rectoribus sui subditi innotescant, ne lupus intra gregem lateat."[1] Qui procliviores sunt ad peccata maxime indigent confessionis remedio, ad quod adhibendum ne relabantur tenentur ipsa salutis solicitudine. Quibus ex dilatione lapsus periculum non imminet, non tenentur statim confiteri; sed, judice S. Thoma, possunt paschatis tempus expectare: "differre confessionem usque ad hoc tempus per se loquendo licitum est: sed per accidens potest fieri illicitum, puta si immineat aliquis articulus, in quo confessio requiratur."[2] Censet S. Bonaventura præceptum confitendi obligare, opportuna data occasione:[3] cujus tamen sententia apud plerosque non est recepta.

§. III. De materia necessaria.

37. Peccata omnia in confessione declaranda ex ipsa judicii notione jure infertur, nam eadem de omnibus est ratio, scilicet ut de iis judicet sacerdos, utrum sint condonanda, et qua conditione. "In medicina corporali," inquit S. Thomas, "oportet quod medicus non solum unum morbum contra quem medicinam dare debet, cognoscat, sed etiam universaliter totam habitudinem ipsius infirmi: eo quod unus morbus ex adjunctione alterius aggravatur; et medicina quæ uni morbo competeret, alteri nocumentum præstaret. Et similiter est in peccatis: quia unum aggravatur ex adjunctione alterius, et illud quod uni peccato esset conveniens medicina, alteri incentivum præstaret, cum quandoque aliquis contrariis peccatis infectus sit, ut Gregorius in Pastorali docet. Et ideo de necessitate confessionis est, quod homo omnia peccata confiteatur quæ in memoria habet: quod si non faciat, non est confessio, sed confessionis simulatio."[4] Hinc concilium Tridentinum dicit: "Si quis dixerit, in sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse jure divino confiteri omnia et singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita et diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, et quæ sunt contra duo ultima Decalogi præcepta, et circumstantias quæ peccati speciem mutant . . . anathema sit."[5]

(1) Sup. iii. p. qu. vi. art. iii. *Resp.* (2) Quodlib. i. art. xi.
(3) In iv. dist. xvii. qu. ii.
(4) Suppl. iii. p. qu. ix. art. ii. *Resp.* (5) Sess. xiv. can. vii. *de pœnit.*

Singulorum peccatorum confessio fit, dum quis quoties peccatum aliquod admiserit, fatetur: quod quidem necessariò faciendum est, quum unum ab altero distinguatur, et eo magis reus quis fiat, quo sæpius deliquit. Numerus autem accurate statui nonnumquam nequit: quapropter pœnitens debet quid verosimilius sit referre; et, pro temporis diuturnitate, et consuetudinis frequentia, sacerdoti conscientiæ conditionem exponere: sæpe enim ad veritatem magis accedit, qui dicit se per annos tres consuevisse jurare decies circiter singulis diebus, quam qui quendam numerum, divinando veluti, refert. Quum autem internorum actuum numerus facile augeatur, quippe qui nullo nexu inter se conjunguntur, quoties renovata sit mala voluntas, explicandum erit, quatenus fieri possit. Qui juventutis tempore prava flagravit libidine, licet nihil patraverit, debet confitendo explicare quot annos consueverit interius cedere, et quoties circiter singulis diebus, prout potuerit: nec ideo angendus est animo, quod numerus plerumque accurate definiri nequeat.

38. Numerus eorum in quos peccavit pœnitens, declarandus est, saltem si singulorum jura læsa sint; uti contingit plurimis calumnia affectis, vel plurimorum expilatis bonis. Quod si cum plurimorum offensione et detrimento quis egerit perperam, quin causa fuerit damni, quod eorum vitio evenit, non videtur teneri ad numerum eorum referendum. Nemo certe tenetur numerum eorum coram quibus peccavit referre, si illis non fuerit detrimento, vel scandalo.

39. Actus externus peccati necessario declarandus est: quamvis enim solo mentis proposito quis peccet, tamen actus ad peccatum pertinet, quod obtegitur et dissimulatur, dum solum desiderium explicatur.

40. Quum fornicatio specie differt a tactibus impudicis, aliisque contra castitatem gravibus peccatis, satis non est gravis se reum agnoscere peccati contra castitatem cum soluta admissi, si ipse coitus reticeatur. Meritò igitur damnata est propositio: "Qui habuit copulam cum soluta satisfacit confessionis præcepto, dicens: commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam."[2]

41. Effectus peccatum secutus declarandus est, quatenus prævisus est, vel menti quodammodo obversatus: adeo ut voluntas in causa eum amplexa esse videatur. Quod si quis confessus fuerit actum ex

(1) S. Alph. l. vi. n. 468.

(2) XXV. inter damnatas ab Alex. VII.

proposito effectum hujusmodi producendi, non videtur rei eventus necessariò declarandus, nisi ex eo pendeat onus aliquod imponendum, v: g: restitutio: vel censura vel reservatio rem afficiat. Qui accusat se aliis propinasse potum nimium ut eos inebriaret, vix tenetur adjicere eos reapse ebrios factos: quum jam pravum suum animum, ex quo actus prodiit, declaraverit. Qui agnoscit se venenum præbuisse patri ut hæreditatem quamprimum obtineret, non tenetur referre mortem inde secutam, si nullum alteri provenerit detrimentum.

42. Species peccatorum sunt aperiendæ sacerdoti, nec enim idem erit judicium, si furto, vel vulnere, læserit quis proximum: vel si Deum loquendo contumelia affecerit, vel rebus divinis male habitis. Circumstantiæ idcirco dicendæ sunt, quæ speciem mutant : nam aliud est flagitium in templo violare mulierem, ac in postribulo: aliud est sacerdotem occidere, ac latronem.

43. Pœnitens tenetur confessarii interrogationibus legitimis respondere, iis scilicet quæ res respiciunt scitu necessarias, ut idoneum habeatur judicium. Imprimis consuetudinem aperire debet rogatus, inde enim pendet utrum veniæ sit idoneus: quapropter Innocentius XI. damnavit cujusdam assertionem: "Non tenemur confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem." Sed potest recusare nomen suum, vel vitæ conditionem, quatenus ipsum designet, vel quicquid non est necessarium ad confessionis integritatem, prodere.

§. IV. De circumstantiis aggravantibus.

44. Utrum declarandæ sint necessariò circumstantiæ quæ speciem non mutant, malitiam tamen augent notabiliter, disceptatur inter theologos, quorum plurimi, cum S. Alphonso de Ligorio, negant. Equidem iis sepositis, substantia peccati innotescit, adeo ut de eo judicare possit sacerdos: et quum concilium Tridentinum circumstantias illas quæ speciem mutant necessariò declarandas dixerit, nulla facta mentione circumstantiarum notabiliter aggravantium, non est onus confitendi ultra extendendum. In ea sententia S. Thomas fuisse videtur: "Quidam enim dicunt, quod omnes circumstantiæ, quæ aliquam notabilem quantitatem peccato addunt, confiteri necesse est, si memoriæ occurrant. Alii verò dicunt quod non sint de necessitate confitendæ, nisi circumstantiæ quæ ad aliud genus peccati

trahunt: et hoc probabilius est."[1] Attamen contingit nonnumquam peccatum reservari ob circumstantiam aggravantem, v: g: incestum primo gradu: quæ sane reservatio valet; non enim circumstantia reservatur, sed peccatum ea indutum: eo igitur casu circumstantia declaranda erit ei qui veniam largiri possit. Quanta fuerit peccati materia oportet etiam confiteri, si censura vel reservatio eam spectet; vel confessarii judicium expetatur ad onus ex delicto proveniens definiendum. Alias plerumque necesse non est, juxta plurimorum sententiam, circumstantiam notabiliter aggravantem declarare. Equidem videri posset tutiori sententiæ inhærendum, ne sacramenti valor periclitetur, confessione haud integre peracta: sed animadvertit S. Alphonsus eum in discrimine haud poni, quia integritas moralis certò sufficit ut valeat sacramentum, quæ habetur quando quis confitendo exponit ea omnia ad quæ explicanda, juxta probatorum theologorum sententiam, certò tenetur.

45. Utrum incestus cum consanguinea differat specie ab incestu cum affini, disceptatur inter theologos, quorum qui negant, S. Thomæ testimonium afferunt: "Persona affinis conjungitur alicui propter personam consanguineam conjunctam, et ideo quia unum est propter alterum, ejusdem rationis inconvenientiam facit consanguinitas et affinitas."[2] Hæc probabilis est sententia, adeo ut haud opus videatur confitendo explicare, utrum quis cum consanguinea, vel cum affini, peccaverit. Excipiendus tamen videtur primus gradus in linea recta: incestus scilicet cum parentibus differre videtur specie ab incestu inter privignum et novercam, vel inter socerum et nurum, quamvis nitatur eadem ratione, quod parentum instar socer et noverca habeantur: sed naturæ vinculum est fortius.

46. Incestus cum affinibus extra primum gradum est ejusdem speciei, adeo ut necesse non sit confitendo declarare, utrum cum consobrina primi vel secundi gradus peccaverit.

47. Incestus cum consanguineis primo gradu in linea recta v: g: patris cum filia, specie differt ab alio quocumque in linea transversali, quum natura ab eo maxime abhorreat: utrum differat ab alio in eadem linea, v: g: a secundo gradu, avi cum nepte, disputatur; negantem sententiam probante S. Alphonso. Explicare oportet utrum pater cum filia, vel filius cum matre peccaverit; quum hoc diversæ sit speciei, repugnat enim reverentiæ quam debet filius matri.

(1) In iv. dist. xvi. qu. iii. art. ii. qu. v. (2) 2. 2. qu. cliv. art. ix. ad 2.

In primo gradu lineæ transversalis incestus ab aliis gradibus specie videtur differre, nam frater et soror naturæ vinculo arcte ligantur: sed nonnullis videtur ejusdem speciei, quum coitus inter consanguineos omnes eadem ex causa sit vetitus, nempe propter reverentiam sanguini debitam. "In commixtione personarum conjunctarum," inquit S. Thomas, "aliquid est quod est secundum se indecens et repugnans naturali rationi, sicut quod commixtio fiat inter parentes et filios, quorum est per se et immediata cognatio, nam filii naturaliter honorem habent parentibus. Aliæ verò personæ quæ non conjunguntur secundum seipsas, sed per ordinem ad parentes, non habent ita ex seipsis indecentiam, sed variantur circá indecentiam secundum consuetudinem et legem humanam, vel divinam."[1] Juxta hanc sententiam, quæ æque probabilis S. Alphonso videtur,[2] ac altera, quæ discrimen statuit, pœnitens non tenetur confiteri gradum incestus, utrum scilicet cum sorore, vel consobrina concubuerit.

§. V. De complice manifestando.

48. Criminis socius non est in confessione aperiendus cum gravi ejus infamia, si aliter delictum valeat declarari: nam charitas et justitia postulant ut famæ et æstimationi reorum consulatur etiam in sacro tribunali. Ideo quærendus est confessarius cui ignotus sit socius, vel differenda est confessio. Quod si urgeat præceptum Ecclesiæ, vel necessitas aliqua, licebit juxta S. S. Thomam, et Bernardum et theologos plures, suum delictum quod in alterius dedecus cedat, confitendo aperire. "Si speciem peccati exprimere non possit, nisi exprimendo personam cum qua peccavit, puta si cum sorore concubuit, necesse est, ut exprimendo peccati speciem, exprimat personam."[3] Equidem divinum præceptum confitendi debet prævalere famæ reorum, qui peccando ei quodammodo renuntiasse censendi sunt, quatenus norunt confitendi legem. Præterea confessarius prohibetur omni usu notitiæ, qui in pœnitentis gravamen vergat, vel odium pariat sacramento. Ancilla igitur sacerdoti nota consuetudinem peccandi quam habet cum hero licite aperit, ut suæ consulat saluti: nam si occasionem proximam, in qua versatur, non declaret, remedium adhiberi non poterit. Mulier quas maritus exercet artes iniquas, furandi,

(1) 2. 2. qu. ccliv art. ix. ad 3. (2) L. vi. n. 470.
(3) S. Thom. Opusc xii. qu. vii.

vel falsam monetam cudendi, declarat, ut quas habuerit ipsa partes innotescat. Socius commercii prodit fraudes, quas ipse cum socio emptoribus fecit, confessarii æstimatione antea gaviso. Quod si circumstantia aliqua omittenda, famæ alienæ consuli queat, gravissima videtur silentii causa, præsertim si de necessitate illius aperiendæ non constet. Hinc qui incestum admisit tertio vel quarto gradu, non est damnandus, si gradum nolit designare, ne innotescat socia. Quod si cum sorore unica peccaverit, etsi plurimi dicant gradum hunc specie differre ab alio incestu, et necessario aperiendum, haud damnaremus eum qui hanc reticeret circumstantiam, tempus opportunius expectans, quo alteri confessario, absquesororis injuria, posset detegi: præsertim quum non desint qui eam haud necessario explicandam affirmant. Si ex plena confessione infamia quædam alteri, etiamsi haud reo, oritura sit, v: g: fœminæ quæ vim passa est invita, videtur circumstantia qua designetur posse reticeri.

49. Tenetur pœnitens alienæ consulere famæ, confessarium cui ignotus est socius adeundo, quoties id absque gravi incommodo fieri possit.[1] Excusatur autem ab ignoto quærendo, urgente mortis periculo, vel necessitate implendi præcepti paschalis; si debeat statim celebrare, vel communicare, ad notam effugiendam; si nolit in peccato mortali manere, etiam per diem, donec confessarius alter adeatur; si alter videatur suo juri cessisse, optime conscius alium confessarium vix adiri posse; si pœnitens vix possit conscientiam alii pandere. Aliæ etiam occurrunt excusationes, adeo ut pœnitentes plerumque angi non debeant ob ea quæ in confessione dixerunt, sua peccata manifestandi causa.

50. In peccatis quæ infamiam non afferunt, qualia sunt jurgia domestica, vel quæ alias satis innotuerunt, nullus scrupulus injiciendus est iis qui aliorum delicta, suorum confitendorum causa, pandunt, quamvis præstet vitare quidquid alteri injuriosum sit, nec omnino ad sui accusationem necessarium. Quæ diximus de socio pandendo ut integra sit confessio, intelligenda sunt etiam de eadem manifestatione, quæ necessaria sit ut remedium animæ suæ exquiratur, vel ad innocentis, vel communitatis magnum malum avertendum.

51. Omnino damnatus est a Benedicto XIV. quorumdam mos exquirentium nomen, vel habitationem, sociorum criminis, ad eorum

(1) S. Alph. l. vi. n. 489.

correctionem, vel alio quovis prætextu: quos, si denegandæ absolutionis minis coegerint pœnitentes ad revelationem hujusmodi, S. Inquisitioni denuntiandos esse, tamquam suspectos in fide, jussit, non tamen a pœnitentibus ipsis, sed ab aliis qui aliunde quam ex propria confessione noverint.[1] Equidem illa agendi ratio magnam invidiam afferret sacramento, et plurima et gravissima pareret incommoda, haud absque revelationis periculo. Confessarii munus est præcipue saluti pœnitentis studere. "Cæterum confessarii bene possunt, et tenentur, ad integritatem confessionis servandam exquirere circumstantias necessarias, nempe vel quæ speciem mutant, vel exquirendæ sunt, ut pœnitentis conscientiæ consulatur, puta si confessarius exquirat, an persona complicis sit in primo vel secundo gradu, si ligata voto, si sit ancilla, si habitet in eadem domo, licet veniat in cognitionem complicis."[2] Ita S. Alphonsus. Quod si pœnitens sponte sua manifestet socium, et confessarium roget, ut studium ponat in ejus emendatione, id vix tuto fieri poterit, quum facile sigilli violati nascatur suspicio. Si grave damnum immineat innocenti, vel communitati, ni socius reveletur, injungere poterit confessarius pœnitenti, ut eum denuntiet ei qui occurrat malo; sed minime exigendum est ut sibi manifestatio fiat in tribunali. Si contingat confessarium munere aliquo fungi, adeo ut ei denunciatio de jure, uti aiunt, facienda sit, poterit injungere ut fiat extra tribunal: sed rarò expedit.

52. Plerumque non expedit ut confessarius pœnitentium rogatu alios emendare curet, licet socii criminis non sint: nam quæ in tribunali delata sunt, occasione veluti confessionis, difficultatem et periculum habent.

53. "Inquirere nomen pœnitentis non licet, neque ejus habitationem, aliasve ejus qualitates et circumstantias, quæ personam illius detegant sine ulla rationabili causa."[3] Ita P. Philippus de Carboneano.

§. VI. De peccatis dubiis.

54. Peccata certa sunt necessariò in confessione declaranda: de dubiis autem non eadem est omnium sententia. Si quis aliquid

(1) Const. *Suprema omnium ecclesiarum*, vol. i. Bull. p. 535. et Const. *Ubi primum*, vol. ii. p. 54.

(2) L. vi. n. 491.

(3) In adnot. ad Antoine, tract. de pœnit.

fecerit, dubitans utrum peccatum mortale foret, tenetur, juxta D. Thomam, illud confiteri: "Quando aliquis dubitat de aliquo peccato, an sit mortale, tenetur illud confiteri dubitatione manente: quia qui aliquid committit, vel omittit, in quo dubitabat esse peccatum mortale, peccat mortaliter, discrimini se committens. Et similiter periculo se committit, qui de hoc, quod dubitat esse mortale, negligit confiteri: non tamen debet asserere illud mortale esse, sed dubitative loqui, et judicium sacerdotis expectare, cujus est discernere inter lepram et lepram."[1] Quod si dubitet, rationibus hinc inde pugnantibus, seu positive, ut aiunt, utrum admiserit peccatum, quod mortale esse novit, v: g: libidinem pravam; communissime dicunt theologi non esse confitendi necessitatem, quum præceptum divinum, prout explicatur a synodo Tridentina, respiciat peccata quorum quis conscius est, et quorum memoriam habet: conscius autem non est peccati, qui dubitat utrum illud admiserit: proindeque non tenetur lege confitendi. In mortis tamen discrimine advertunt plures eum teneri ad saluti consulendum contritione elicienda, vel sacramento pœnitentiæ suscipiendo, ad damnationis periculum effugiendum: sed negant eum teneri ad illud confitendum, etiam eo in discrimine.

55. Quando quis novit se aliquid fecisse, quod utrum peccatum fuerit mortale dubitat, plerique dicunt eum teneri ad illud confitendum: quia omittendo exponeret se discrimini haud satisfaciendi præcepto diuino omnia peccata mortalia in confessione declarandi. Cæterum S. Alphonsus censet eum posse dubium de confitendi obligatione deponere, sibi persuadendo se non teneri ad ea quæ non sunt certo mortalia confitenda. Consueverunt quidem fideles dubitationem hanc animi confessariis exponere; quod maxime est laudandum, sed obligationem, juxta plures, non probat.[2] Hinc dicunt non teneri ad confessionem ante communionem qui hujusmodi dubio angitur; sed posse accedere, saltem post contritionem elicitam, vel absolutionem susceptam, dubio illo peccato haud exposito. Scrupulosis id tuto suadetur, nam dubiis inanibus plerumque anguntur. Sic etiam piis plerisque hominibus, qui a peccato abhorrere consueverunt, tuto permittitur ut dubia hæc negligant, quum vix fieri possit ut in grave peccatum lapsi sint absque certa ejus conscientia. Quæ eos vexant cogitationes turpes et impiæ, sunt hostis salutis terricula et ludificationes.

(1) iii. p. Suppl. qu. vi. art. iv. ad 3. (2) L. vi. n. 474.

56. Si quis noverit se peccatum mortale admisisse, sed dubitet utrum illud jam confessus sit, fere omnes consentiunt illud declarandum, nec enim constat eum satis fecisse oneri quod certò contraxit. Cæterum si diligenter excusserit antea conscientiam, et confessario panderit, plerumque existimandum est illud fuisse explicatum, vel saltem rem specialem generali quadam accusatione inclusam: quod præsertim intelligendum est de piis hominibus qui nimis anguntur de confessionibus peractis. Ad conscientiæ tranquillitatem, quæ post confessionem generalem memoriæ occurrunt anteactæ vitæ peccata, possunt deinceps confitendo enarrari: quod si sæpius recurrant cum mentis solicitudine, plerumque prohibendus erit pœnitens aliquid referre, quod ante confessionem ultimam contigit, nisi certus omnino sit illud fuisse omissum.

57. Peccata mortalia certò admissa, quæ quis oblivione vel necessitate omiserit confiteri, sunt deinceps declaranda, licet eorum venia cum cæteris jam impetrata fuerit: nam est præceptum divinum peccata omnia post baptismum admissa subjiciendi judicio sacerdotum.[1] Hinc damnavit Alexander VII. propositionem: "Peccata in confessione omissa, seu oblita ob instans vitæ periculum, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere."[2] Qui peccatorum numerum prout potuit retulit, non tenetur plerumque accuratiorem numerum, qui memoriæ deinceps occurrit, referre, nam jam satisfecit oneri, et confessarius judicavit de numero verosimiliori, potius quam certo: sed si valde differat numerus verus ab æstimatione facta, debet error corrigi. Ad circumstantias supplendas, plerumque necesse non est peccatum iterum confiteri, nisi speciem aliam inducant: v: g: quod quis se impudicitiæ incusaverit, qui incestus reus erat; vel pollutionis, quum immani scelere bestiæ consortium quæsiisset: vel qui malarum cogitationum se reum retulisset, omissa pollutionis, quam admisit, mentione. Qui retulit peccatum tamquam dubium, quod deinceps certum esse recordatus est, debet illud iterum referre tamquam certum, nam de ipsa substantia accusationis agitur, quum certum a dubio longe distet.

(1) Vide S. Thom. in iv. dist. xxi. qu. ii. art. ii. ad i.
(2) XI. inter damnatas.

§. VII. De materia sufficienti.

58. "Venialia, quamquam recte et utiliter, citraque omnem præsumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt."[1] Ita docent Patres Tridentini. Si quis unius hujusmodi peccati se accuset, cum animi dolore, certam ponit materiam absolutioni: nec enim necesse est ut de omnibus simul doleat, quum nullum eorum eum Dei gratia privet.

59. Peccata mortalia jam remissa possunt iterum deferri, ut novo animi dolore, et sui humiliatione, gratiam ampliorem assequatur pœnitens, a peccato amplius ablutus. "Licet de necessitate non sit iterum eadem confiteri peccata," inquit Benedictus XI. "tamen ut eorundem peccatorum iteretur confessio, reputamus salubre."[2] Hæc peccati prioris accusatio facit ut certa sit sacramento materia, quum alioquin de dolore ob culpas veniales non facile constet, et nonnulli vix culpam certe venialem deferant. Quum igitur sacerdos dubitans de materia vel dolore nequeat absolvere, præstat ut certum peccatum jam remissum proferatur; sed et necesse est iterum de eo dolere: nam "peccat graviter qui etiam sola venialia, vel sola mortalia aliàs confessa, sine omni formali dolore confitetur, quia non ponit materiam sacramenti, et saltem periculo sacrilegii se exponit:"[3] quapropter animadvertit S. Alphonsus confessarii in eo desiderari diligentiam; quæ si defuerit, plurimæ erunt eonfessiones nullæ. "Cæterum, cum pœnitens non dat materiam certam, non tenetur confessarius eam exquirere ut absolvat; et casu quo exquisierit, et non repererit certam materiam, ait Sporer, n. 56. non tenetur absolvere sub conditione, cum pœnitens tunc nullum jus certum habeat ad illam, quando non affert materiam certam, saltem dubie necessariam." Quoties nova datur absolutio, præcedat confessio necesse est, nam nova sententiæ prolatio cognitionem causæ sequitur. At si eadem peccata, quæ jam

(1) Sess. xiv. cap. v. *de pœnit.*
(2) Extrav. i. *de privileg.* §. Verum, *in fin.*
(3) Busembaum, apud S. Alph. l. vi. n. 433. (4) S. Alph. l. vi. n. 432.

remissa sunt, iterum subjiciantur clavibus, sufficit se eorum incusare generatim, uno vel altero indicato. Vim clavium etiam in iis solvendis exerceri ostendit S. Thomas: "dicunt alii, etiam in secunda absolutione aliquid vi clavium dimitti de pœna: quia in secunda absolutione gratiæ confertur augmentum."[1]

60. Moribundis solet sæpe dari absolutio, etiamsi jam non valeant sensus suos manifestare, vel iterato confiteri peccata: sed ob priora pœnitentiæ indicia censentur velle confiteri et veniam petere: quapropter ne forsan quid etiam leve admiserint post absolutionem jam datam, in extremo discrimine iterum absolvuntur.

§. VIII. De integritate confessionis.

61. Integritas confessionis *materialis* a scholæ doctoribus dicitur plena peccatorum relatio, numero et circumstantiis necessariis recensitis. *Formalis* vocatur integritas, quando fit confessiò quatenus fieri possit et debeat, quamvis aliqua, ex oblivione, vel aliàs ex causa justa, omittantur. Concilium Tridentinum docet omnia declaranda "quorum memoria cum debita et diligenti præmeditatione habeatur." Equidem nemo potest culpari quod confitendo omiserit ea quorum memoriam nullam habuerit; vel quæ conscientiam nullatenus momorderint ex errore invincibili. Aliæ, præter oblivionem, causæ excusant omissionem, scilicet, quando impossibilitas physica vel moralis officit plenæ peccatorum accusationi. Muti non valent integram plenamque confessionem peccatorum peragere, qui tamen absolvi queunt, indicio aliquo peccati admissi dato, cum doloris significatione: quod si scribere possint, absque manifestationis periculo; videntur teneri, qui enim nequit ore confiteri, debet, qua ratione valet, sua peccata revelare. Non tantum in mortis discrimine, sed et urgente præcepto paschali, mutos debere scripto ad confitendum uti, tenet post alios S. Alphonsus.[1] Moribundi quibus deest loquelæ usus, vel quorum vires penitus defecerunt, vel qui indigent medicorum opera continua, vel mulieres partu laborantes, aliique subito in discrimine, ad plenam confessionem non tenentur. Sic et milites statim ingressuri certamen, et nautæ periclitantes, confessione quadam generali facta, absolvuntur: nisi copia sit specialis confessionis alicujus delicti. Quibus non est copia sacer-

(1) Suppl. iii. p. qu. xviii. art. ii. ad. 4.

(2) L. vi. n. 479.

dotis eorum callentis linguam, possunt alteri, qui aliquatenus eos intelligit, confiteri, qua valeant ratione, si mortis periculum immineat, vel juxta plures, si urgeat præceptum paschale; imo si cupiant solvi peccatorum vinculo, et timeant opportuniorem confitendi occasionem diu sibi defuturam. Sacerdos qui suum confiteri peccatum nequit, nisi fracto sigillo sacramenti, illud omittere debet: nec enim licet, etiam in tribunali, aliquid proferre, quo arcanum adeo sacrum prodatur. Qui grave damnum, confessioni haud adnexum, ex ea sibi vel alteri aliunde adventurum, timet ex quodam peccato declarato, excusatur, si illud reticeat. Quando pœnitenti, vel confessario, imminet vitæ periculum ex confessione peccatorum singulorum, sufficit quæ tuto dici possunt confiteri. Sic si pœnitens adeo ægrotet ut nequeat peccata recensere absque vitæ discrimine, satis est unum alterumve audire, ut absolvatur. Si antea haud rite confessus, totius vitæ, vel diuturni temporis spatii confessiones iterare jam non valeat, poterit absolvi, quibusdam dictis, præsertim quæ reticuit, quæque patravit sacrilegia: et integra omnium confessio differri poterit, donec convaluerit. Si sacerdos ipse periclitetur vita, pœnitentem poterit statim absolvere, uno alterove audito peccato. Peste flagrante non tenetur confessarius adstare diu pœnitenti cum manifesto sui discrimine; sed potest,uno alterove peccato audito, eum, absolvere. Quando pœnitens in gravem notam incurreret ob diuturniorem confessionem, dum urget celebrandi vel communicandi necessitas, probabiliter dicit Roncaglia singulorum plenam accusationem differri posse: sed plerumque temporis spatium, quod in confessione plena insumendum esset, non est ratio, cur quis ab ea excusetur. Inter causas quæ excusant a plena peccatorum confessione, magna diei solemnitas non est recensenda; nam consuetudo Ecclesiæ, quæ optima est divinæ legis interpres, eam non admittit: quapropter Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: "Licet sacramentaliter absolvere dimidiate confessos, ratione magni concursus pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die alicujus magnæ festivitatis, aut indulgentiæ."[1] Nemo a confitendo excusatur ob difficultatem, quæ confessioni ipsi inest, vel ob æstimationis detrimentum apud confessarium: alioquin cessaret legis vis. Sed et qui excusatur a plena confessione ob causas supra recensitas, sublato obice debet confiteri omissa.

(1) LIX. inter damnatas.

62. Extra causas prædictas, vel alias hujusmodi, "qui scienter aliquid retinent, nihil divinæ bonitati per sacerdotem remittendum proponunt:"[1] dolose quippe cum Deo agere videntur, et Spiritui Sancto mentiri. Tenentur idcirco confiteri iterum omnia quæ admiserunt, ex quo absolutionem ante celatum delictum acceperant, et ipsam fraudem et mendacium imprimis. Cæterum si apud eundem sacerdotem confessio fiat, cui generalis conscientiæ conditio patet, necesse non erit, juxta plerosque, singillatim omnia iterare, sed satis erit quæ omissa sunt referre, et ipsius omissionis se incusare, et generatim omnium quæ jam confessario sunt declarata: quod enim aliæ confessiones fuerint sacrilegæ, non facit ut repeti debeant, quum fuerint sacramentales, et accedente dolore et iterata accusatione generatim, præbeant materiam absolutioni.[2] Si alteri sacerdoti qui delicta pœnitentis antea non accepit, fiat, opus erit iterata singulorum confessione. Contingit aliquando ut peccatum omittatur, et deinceps re oblivioni tradita, bona fide confessio fiat, nec nisi post plures annos, omissionis occurrat memoria: tunc satis est peccata iterum confiteri, quæ admissa, sunt, dum mala fide ageretur. Idem dicendum de confessione aliam ob rationem irrita, nempe quod dolor animi defuerit,et propositum novæ vitæ, vel quod sacerdoti jurisdictione carenti facta sit: simili quidem pacto reparandus est defectus.

63. Eidem sacerdoti a quo absolutio datur, integra facienda est confessio, nam de pœnitente debet judicare, ideoque plenam debet habere conscientiæ, quatenus innotescere possit, notitiam: quod patet ex usu et auctoritate Ecclesiæ. Qui igitur alteri sacerdoti quædam, alia alteri referunt, nil proficiunt, sed sacrilegii reatu ob dolum se adstringunt. Qui peccata gravia omnia sacerdoti cuidam referunt, et absolutione ab eo donantur, deinceps ad confessarium consuetum accedentes, ut culpas referant veniales, in magnum se conjiciunt periculum, dum suæ apud hunc æstimationi consulunt: non tamen videntur repellendi a sacerdote extraneo, ne cum certa animæ pernicie crimina celent. Qui tamen consueverunt sæpius labi, et ita sibi consulere, sacerdotem utrumque adeundo, maxime periclitantur.

(1) Conc. Trid. Sess. xiv. cap. v. *de pœnit.*
(2) S. Alph. l. vi. n. 502.

§. VIII. De oris confessione.

64. "Nisi articulus necessitatis occurrat," inquit Benedictus [I. "sacerdoti facienda oris confessio exigitur."[1] Ita fert perpeıus et universalis usus Ecclesiæ, qui optimus est divinæ confitendi ɜgis interpres. Confessio "secundum quod est pars sacramenti, abet determinatum actum, sicut et alia sacramenta habent determiatam materiam. Et sicut in baptismo ad significandam interiorem blutionem, assumitur illud elementum, cujus est maximus usus in bluendo, ita in actu sacramenti confessionis, ad manifestandum, orinate assumitur ille actus, quo maxime consuevimus manifestare, cilicet proprium verbum: alii autem modi sunt inducti in supplenentum istius."[2] Hinc damnavit Clemens VII. propositionem equentem: "Licet per literas, seu internuntium confessario absenti acramentaliter confiteri, et ab eodem absente absolutionem obtinere:" etuitque sub excommunicationis pœna sibi reservatæ, ne hæc proositio unquam tanquam aliquo casu probabilis defendatur, aut ad raxim quoquo modo deducatur. Attamen Tamburini censet posse liquando permitti ut pœnitens scripto confessario tradendo referat eccata sua, quorum se reum præsens agnoscit: sed id raro vel unquam licere plerique docent, quum a lege generali ore sigillatim ua peccata declarandi nemo excusetur, nisi ob gravissimam plane ausam.[3] Si quis ob angorem gutturis, vel linguæ impedimentum, equeat sua peccata sigillatim recensere, satisfaciet, prout poterit, e accusando. Puella nimia verecundia fere obmutescens, poterit liquando hac ratione sibi consulere. Nulli autem dubium sufficere i sacerdos scripto usus pœnitentem de singulis interroget.

65. Qui ore nequit confiteri, sua pandit peccata qua possit ratione. Sic mutus, vel, moribundus, loquelæ usu carens, signis se prodit peccatorem, et quatenus valeat, peccata singula indicat: quem absolvendum esse jubet Rituale.

66. Utrum quis teneatur per interpretem confiteri disceptatur, S. Thoma favente affirmantibus: "In eo qui usum linguæ non habet,

(1) *Extrav.* Inter cunctas, *de privileg.*
(2) Suppl. iii. p. qu. ix. art. iii. *Resp.*
(3) S. Alph. l. vi. n. 429.

sicut est mutus, vel qui est alterius linguæ, sufficit quod per scriptum, aut per nutum, aut per interpretem confiteatur, quia non exigitur ab homine plusquam possit... Quando non possumus uno modo, debemus, secundum quod possumus, confiteri."[1] Attamen de obligatione non constat, quæ quum gravissima sit, et cum periculo revelationis conjuncta, non est absque certa auctoritate statuenda: quapropter, ne quidem in mortis discrimine, quis eo uti tenetur, sed sufficit, ut qua possit ratione se esse peccatorem, et veniam petere significet.[2] Licet quidem interpretis uti opera, quam etiam adhibere poterit sacerdos, ut dolorem de peccatis generatim, et vitæ novæ propositum insinuet, et commendet: sed exigendum non est, ut pœnitens singula per interpretem confiteatur: quamvis prohibendum non sit,[3] sed potius commendandum.[4] Ubi confessio sic peragitur, curandum ut signis potius quam vocibus responsa dentur, manuum ex: gr: compressione; et ut quæstiones fiant generales, nulla habita responsorum ratione. Solicitiorem autem non oportet esse confessarium de accurata et plena conscientiæ pœnitentis notitia, quæ tunc haberi nequit. Posse absolvi, absque ope interpretis, eum qui signis duntaxat ob defectum idiomatis petit absolutionem, decrevit S. Cong. Supremæ Inquisitionis 28 Februarii 1633.

67. Pœnitens debet confiteri sacerdoti præsenti, uti ex consuetudine Ecclesiæ constat, quæ quidem æquissima est, ut peccatorum pœnam patiatur, et judicium fiat accuratius; animi enim dispositiones ita facilius explorantur. Christus peccatores ante hoc tribunal tamquam reos sisti voluit. Damnationem a Clemente VIII. propositionis supra relatæ respicere confessionem et absolutionem conjuncte vel divisim declaravit prælaudatus pontifex, et Paulus V. In mortis discrimine absolvitur, qui, absente presbytero, dedit dolentis animi de peccatis indicia: sed confessio hæc non est dicenda: censetur tamen moribundus, quatenus potest, sua peccata et dolorem manifestare.

(1) Sup. iii. p. qu. ix. art. iii. ad 2.

(2) S. Alph. l. vi. n. 479. Vide et Antoine tract. de Pœnit. art. ii. qu. xvii.

(3) Vide decr. Cong. de Prop. Fide relatum a Philippo de Carboneano in appendice tract. de Pœnit. §. iil. qu. ii.

(4) Ibidem, decr. 10 Feb. 1668.

§. IX. De confessionibus invalidis.

68. Invalida est confessio ex parte confessarii, si non acceperit jurisdictionem, vel si ei fuerit ablata, vel impedita per censuram, in quam incurrisse ex decreto judicis ecclesiastici constabat publice: vel si absolutionis substantiam vitiaverit, vel si nullum peccatum aliquatenus intellexerit.

69. Non obstat confessionis valori, quod omnia peccata confessarius non intellexerit, sive quod surdaster esset, vel somnolentus, vel animo distractus: vel linguam pœnitentis non satis calleret: nam posset nihilominus judicium efficere, quamvis non satis accuratum. Cæterum si diligentiam necessariam ad omnia percipienda non adhiberet, peccaret, quum suo muneri deesset. Ea adhibita, non oportet esse solicitiorem, qui auditus aliquali difficultate laborat, vel qui linguæ notitiam habet minus perfectam, dummodo sit æqua causa sacri exercendi muneris, alio deficiente qui id exequatur. Missionarii idcirco plerique non sunt animo angendi, si fidelium linguam non optime callentes, confessiones non plene intelligant: necessitas enim persæpe cogit ut pœnitentiæ administrent sacramentum: sed qui extra necessitatem pœnitentem exciperet, cujus linguæ prorsus est ignarus, adeo ut nullum ejus peccatum intelligeret, non videretur valide absolvere, quum accusatio quæ non intelligitur instar nullius sit.

70. Pœnitens qui consultò adit confessarium linguæ ignarum, vel surdum, vel qui ita refert peccata ut non intelligantur, confessionem nullam facit, quum teneatur peccata pandere ea ratione qua judicium ferri possit. Quod si bona fide confiteatur, et sub finem dubitet utrum omnia perceperit confessarius, non videtur teneri ad confessionem integram, quæ longa fuerit, repetendam; assentitur enim S. Alphonsus iis "qui dicunt Christum Dominum non præsumi imposuisse præceptum integritatis cum tanto onere, scilicet omnia peccata repetendi in tali casu."[1] Si pœnitens advertat aliquod peccatum non intelligi, debet illud repetere, et verbis clarioribus explicare.

71. Ex parte pœnitentis invalida est confessio, si sacerdotem ignarum vel aliàs prorsus ineptum muneri huic exercendo, vel qui

(1) L. vi. n. 499.

ejus foveat vitia nimia indulgentia, consulto quæsiverit, adeo ut plane voluerit judicem decipere, vel mores non emendare. Cæterum haud facile existimandum est id consilii fuisse, quum plerique animæ salutem in confessione peragenda quærant, licet forsan alterum præ altero, humano potius affectu, seligant. Apud socium peccati turpis confessio ejusdem facta nil valet. Non valet confessio si peccatum grave, vel species peccati, vel numerus consulto reticeatur, vel si mendacium grave proferatur a pœnitente. Mendacium in confessione prolatum grave plerumque est, quidquid enim necessariò declarandum est, nequit sine gravi peccato denegari. Igitur in omnibus quæ supra recensuimus ad judicium sacerdotis referenda, mendacium grave est. In iis verò quæ divina lege non exiguntur declaranda, mendacium est leve:[1] v: g: si quæ mulier ætatem suam provectam mendacio celet, vel si deneget se admisisse crimen, quod diu antea pœnitentia expiaverat, venia in tribunali impetrata. Sed graviter mentitur, peccati consuetudinem qua irretita manet denegando.

72. Rudes puerique qui peccatorum quorundam malitiam, seu distinctionem, haud satis intellexerunt, non sunt ideo cogendi ad repetendas confessiones bona fide factas, præsumendum est enim eas valuisse: sed species et numerum omissum debent explicare, ut legi confitendi satisfaciant. Quando confessarius, excepta confessione peccatorum, ab ultima pœnitentis confessione, animadvertit eum non consuevisse peccatorum numerum et species in confessione referre, debet eum edocere de necessitate singula explicandi, et statim accusationem eorum audire. Satis non est ut generatim petat, utrum ea fere ratione per tot annos vivere consueverit; sed singulorum accusatio facienda est, ut legi ea confitendi, quam hactenus non implevit pœnitens, satisfiat.

73. Pro valore actus præsumendum, et ideo confessiones factæ habendæ sunt validæ, nisi contrarium constet: quapropter cogendi non sunt pœnitentes ad iterandas confessiones bona fide factas, nisi constet eas esse invalidas. De confessionibus recidivorum ea regula tenenda est; si statim post confessionem lapsi fuerint, plerumque confessiones censendæ sunt invalidæ, utpote in quibus dolor et propositum deerant, qui enim dolet, certat adversus tentationem, nec facile cedit: e contra ubi quis post confessionem diu restiterit,

(1) Vide Antoine de Pœnit. art. ii. qu. xiii. Resp. 2.

ıceps secutus est lapsus non est argumentum dolorem et pro-
ı defuisse. Cæterum eorum qui ita labuntur conditio plena
i est; et iis aliquando consulendum, ut generalem totius vitæ
ionem peragant, præsertim in sacro secessu, ut majori con-
animi defleant peccata, et proposito firmiori et efficaciori
inchoent vitam.

CAPUT V.

DE SIGILLO CONFESSIONIS.

74. Sigillum confessionis vocatur arctissimum illud arcanum quod sacerdos, confessiones pœnitentium excipiens, servare tenetur. Ex jure divino meritò derivatur, nam eo jure quo peccator ad sui accusationem obligatur, judex ad silentium de causa sibi innotescente servandum tenetur: nemo enim se proderet, nisi de fide judicis certior factus. "Præceptum," inquit S. Thomas, "de confessione celanda consequitur ipsum sacramentum, et ideo sicut præceptum de confessione sacramentali facienda, est de jure divino, et non potest aliqua dispensatione, vel jussione humana homo absolvi ab eo: ita nullus ad revelationem confessionis potest ab homine cogi, vel licentiari."[1] Lex ecclesiastica arcanum hoc servandum districte jubet: "Caveat omnino," inquit concilium Lateranense IV. "ne verbo, vel signo, vel alio quovis modo prodat aliquatenus peccatorem; sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque ulla expressione personæ caute requirat, quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solum a sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum."[2] In re tanta nulla datur parvitas; quapropter revelare venialem alicujus culpam, quæ ex confessione innotuit, esset grave sacrilegii peccatum. Triplex malitia in revelatione reperitur, nempe sacrilegii, quod sacramento fit injuria; fidei fractæ homini arcana pectoris ex fiducia secreti pandendi; et detractionis.[3] Nulla unquam dari potest rerum conditio, in qua ullatenus prodere arcanum hujusmodi liceat, nequidem ad gravissimum scandalum vitandum,[4] vel ad malum aliquod avertendum: nam ex communi fidelium sensu, et Ecclesiæ traditione, constat nullum dari locum exceptioni.

75. Omnia quæ confitendo dicuntur, sive quæ confessionis lege dicenda sunt, sive quæ ejus occasione proferuntur ad pœnitentis

(1) Suppl. iii. p. qu. xi. art. i. ad 2.
(2) Cap. xxi.
(3) S. Alph. l. vi. n. 635.
(4) Cap. *de pœnit.* dist. vi.

onditionem explicandam, et ad consilium expetendum, vel alias ex rcani fiducia, sunt inviolabiliter servanda. Tentationes igitur uibus quis impugnatur, scrupuli quibus angitur, et ipsa mentis iquietudo, (præsertim si animum prodat debilem) ignorantia qua borat, difficultates quibus impeditur, pœnitentia gravis ei injuncta, elandæ sunt silentio, præter peccata admissa, socios criminis, et ia quæ gravamen pœnitenti, vel odium confessioni, revelata parerent.

76. Defectus naturales pœnitentis, nempe quod sit spurius, ignolis, pauper, ignarus, surdus, hebes, si ab ipso manifestati fuerint ad cplicanda peccata, licet absque ulla necessitate, sunt sub sigillo ervandi: quia ea fiducia eos prodit. Quod si ultro eos manifestaverit, osque ulla ad confessionem relatione, videtur nolle eos clavibus gilli subjicere; quamvis cavendum ne cum ejus offensione, vel ravamine, aliquid, quod aliis non innotuit, dicatur. Si ex aconibus pœnitentis, et ratione confitendi, haud ex ipsius relatione, inotescant confessario, nullatenus cadunt sub sigillum. Si pœnitens e durum et difficilem præbeat, vel aliàs molestum, non licet id ianifestare, "quia, cum defectus illi sint odiosi, et confessarius overit eos occasione confessionis, dum pœnitens sua peccata explicabat, eorum manifestatio semper redderet aliquo modo confessionem diosam, et ab ea retardaret."[1]

77. Peccata in confessione commissa, v: g: contumelia in onfessarium, non cadunt sub sigillo, sed periculum revelationis ecum ferunt, "probabile enim indicium præbent, quod confessarius el noluerit absolvere, vel acriter reprehenderit propter aliquam ulpam graviorem."[2]

78. De virtutibus et revelationibus quibus donatus est pœnitens, si nanifestatæ sint, ut ingratitudo ejus, et defectus confessario innoescerent, sigillum servandum docet S. Alphonsus: secus si pandeentur ad animæ statum manifestandum.[3] Ea tutissima est, regula, it de rebus in confessione auditis, nihil unquam dicatur, nisi prudentiori consilio indiguerit confessarius:[4] quod si contigerit res erit ita proponenda ut ne quidem divinari possit pœnitens, et de re quæ evenit nesciatur esse sermo. Si scriptis consilium expetere opus sit, cavendum ne aliqua referantur ex quibus innotesceret pœnitens, si forte aliqua in aliorum manus devenerint.

(1) S. Alph. l. vi. n. 643.
(2) Ibidem.
(3) L. vi. n. 641.
(4) Cap. Omnis, Conc. Lat. iv.

79. Directe proderet arcanum, qui aliquid sibi confitendo commissum panderet: sed ne quidem suspicio levissima culpæ ingerenda est, seu voce, seu gestu, nec quid faciendum quod gravamen afferat. De nemine unquam dicendum eum mortale aliquod peccatum in confessione deposuisse : ne quidem si alias constet eum esse plurium reum ; nam nec oportet animi dolorem eximium, quo sua peccata confessus est, testari. Nunquam dicere licet se non absolvisse quendam, vel eum suam confessionem haud ad finem perduxisse, vel adhuc ad communionem non accessisse, vel ad aliud tempus fuisse remissum : hæc enim omnia suspicionem ingerunt peccati lethalis. De venialibus pœnitentium culpis etiam altum silentium est servandum : nec collatio facienda est, ut de quodam dicatur eum sola venialia confessum ; inde enim inferretur alios peccatorum mortalium esse reos. Dicit S. Alphonsus non frangi sigillum dicendo quendam solam materiam levem confessum esse : secus si dicatur eum plura venialia retulisse.[1] Cavendum est dum excipiuntur pœnitentes, ne voce altiori, increpatione, vel signo aliquo innotescat quicquid suspicionem injiciat: ideo animo pacato, voce autem submissa, et in tribunali, in loco patenti et publico quidem erecto, confessiones excipiendæ sunt.

80. Si confessarius ab initio animadvertat pœnitentem surdum esse, debet locum et tempus designare audiendæ ejus confessioni, ubi nullum sit periculum ne alii audiant: quod quidem licebit alta voce proferre, quum noverit eum surdum esse, haud ex ejus confessione, sed quod illi interroganti, non respondeat. Si surditatem non animadverterit nisi in confessionis progressu, non licebit eum dimittere, quia dabitur locus suspicandi eum grave peccatum confessum esse, quod non satis explicuerit: sed peracta ab illo peccatorum confessione qua potuerit ratione, absolvendus erit *absolute* si videatur dispositus, sub conditione verò, si dispositio ejus dubia videatur. Ita censet S. Alphonsus, qui casum hunc apud neminem theologorum se reperisse testatur.[2]

81. Contra arcanum et sacramenti reverentiam peccaret, qui grave aliquod peccatum ex confessione notum in cœtu quodam, seu communitate admissum referret: inde enim infamia oriretur communitati, haud sine singulorum gravamine. Sed nec licet dicere de loco, præsertim parvo, scelera quædam ibi frequentiora esse : imo de

(1) L. vi. n. 640. (2) Ibidem, n. 644.

ivitate vel natione vix videtur affirmandum immania quædam faci- ora in ea patrari, quæ sola novimus pœnitentium accusatione: nam icet in aliquem non ideo cadat suspicio, cives gravate ferunt pro- rum tantum illis objici, cujus alias non fuissent infamati.

82. Contra reverentiam sacramento debitam peccat qui de rebus n confessione auditis loquitur temere, licet nullum sit periculum œnitentis prodendi: sed offensionem parit hujusmodi sermo, præ- ertim coram simplicioribus, ideoque omnino vitandus est.

83. Ne quidem cum pœnitente ipso de rebus in confessione ex- ositis ullatenus licet loqui, quas oportet ignorare extra tribunal: esset nim exprobratio valde gravis. At si pœnitens ipse quærat consilium e rebus ad animæ regimen attinentibus, et de culpis suis libere oquatur, censetur facere facultatem confessario utendi notitia ex onfessione derivata, ut secum colloquatur. Plerumque tamen inter- ogandus est, utrum velit de rebus hujusmodi loqui: nisi placeat um remittere ad tempus opportunius in sacro tribunali: quod qui- lem maxime probandum est. Statim post confessionem in ipso ribunali confessarius cum pœnitente loqui potest ex notitia confes- ionis, si quid ei in memoriam revocandum sit, vel monitum præstan- lum, nam judicium vix perfectum censetur, reo non dimisso: sed ræstat omnia ante absolutionem perficere. In confessionis actu icet uti notitia ex prioribus confessionibus derivata, quatenus opus it ad dirigendum vel emendandum pœnitentem, caute tamen et rudenter, ne exprobratione haud necessaria delictorum quæ expiavit et dereliquit, gravamen patiatur.

84. Qui in confessione prævia molestum expertus est pœnitentem, vel minus dispositum, non potest idcirco e tribunali recedere, vel alias recusare confessionem ejus excipere; esset enim exprobratio quædam, quæ gravamen afferret: imo nequit, sub prætextu quocum- que, eum confiteri volentem effugere, licet pœnitens id non advertat, quia gravamen foret. Si autem ex tentatione antea ab eadem ei objecta, suspicetur pœnitentem ad tentandum eum accedere, utique licebit fugere, quum sic non utatur notitia ex confessione habita, sed sibi consulat ex probabili suspicione pravæ intentionis ejus quæ pœni- tentis speciem præsefert. Si ex confessione ejus noverit eam pravo consilio antea accessisse ad tribunal, vel ad ejus domum, non licebit eam repellere, donec indicium aliquod pravæ intentionis reapse præbuerit: alias enim notitia ex confessione uteretur.

85. Usus notitiæ ex confessione derivatæ, absque ulla arcani

proditione, illicitus est, si fiat cum quocumque gravamine pœnitentis, licet longe majus gravamen sequatur si non adhibeatur, seu, uti dicunt, *ex non usu:* contrariam quippe assertionem damnavit Innocentius XI. anno 1682. "Scientia ex confessione acquisita uti licet, modo fiat sine directa aut indirecta revelatione, et gravamine pœnitentis, nisi aliud multo gravius ex non usu sequatur, in cujus comparatione prius merito contemnatur. Addita deinde explicatione, sive limitatione, quod sit intelligenda de usu scientiæ ex confessione acquisitæ cum gravamine pœnitentis, seclusa quacumque revelatione: atque in casu quo multo gravius gravamen ejusdem pœnitentis ex non usu sequeretur. Hanc dictam propositionem, quatenus admittit usum dictæ scientiæ cum gravamine pœnitentis, etiam cum dicta explicatione, præsenti decreto prohibent, etc. Mandantes etiam universis sacramenti pœnitentiæ ministris, ut ab ea in praxim deducenda prorsus abstineant." Ratio suffragatur manifesta, quia odiosus foret pœnitentibus hujusmodi usus, cum eorum gravamine conjunctus. Si aliquis mihi ex confessione indignus munere quodam esse innotuerit, non possum ex notitia sic acquisita illud ei subducere, licet nemini, ne quidem ipsi pœnitenti, inde oriretur ulla suspicio, et aliunde ratio æqua faveret, et grave damnum alioquin illi immineret, quod tamen nonnisi ob rem ita cognitam nossem. Sic et collegii rector nequit ex re in confessione innotescente statuere regulam de ascensu ad ordines sacros, qua impediretur aliquandiu pœnitens, etsi detrimentum ei ex citiori ascensu oriretur. Hinc Clemens VIII, et Urbanus VIII. prohibuerunt regularibus ne in exteriori regimine uterentur notitia ex confessione derivata: quapropter nequeunt inde subditos ex uno ad alium locum mittere, vel ad aliud transferre munus. Idem dicendum de episcopis. "Potest prælatus sine læsione conscientiæ dimittere peccatum impunitum, quod scit tantum ut Deus: vel sine aliquo remedio, quia non tenetur adhibere remedium, nisi eo modo, quo ad ipsum defertur. Unde in his quæ ad ipsum deferuntur in foro pœnitentiæ, debet in eodem foro, quantum potest, adhibere remedium."[1] Cæterum licet ex generali conscientiarum notitia cautiores fieri in rebus gerendis, ne statim habeantur idonei, qui speciem præseferunt pietatis, vel dotibus videntur ornari eximiis. Quod si sacerdotem præsul ex confessione noverit indignum esse, vel infirmæ saltem virtutis, nequit

(1) S. Thom. Suppl. iii. p. qu. xi. art. i. ad 3.

idcirco eum loco movere, vel severius tractare. Equidem sibi objicit S. Thomas: "cum aliquis Abbas scit per confessionem, alicujus Prioris subjecti sibi peccatum, ex cujus occasione inducit ipsum ad ruinam, si ei prioratum dimittat: unde tenetur ei auferre pastoralis curæ dignitatem: auferendo autem videtur confessionem publicare:" cui objectioni respondet: "Abbas in casu prædicto debet eum admonere ut prioratum resignet: vel si noluerit, potest ex aliqua alia occasione absolvere eum a cura prioratus, ita tamen quod omnis suspicio vitetur de confessionis revelatione."[1] Sed ex pontificum decretis, quidquid gravamen affert pœnitenti, licet absit omnis revelationis suspicio, illicitum habetur. Hinc si sacerdos in episcopum proponatur eligendus, quem ex confessione quis novit omnino esse indignum, nequit quid facere quo electio illa impediatur, vel denegare ei suffragium, quovis quæsito colore.

86. Procul omni periculo arcani prodendi, et omni pœnitentis gravamine, licet uti notitia ex confessione derivata, quatenus sine odio sacramenti fieri possit. Sic confessarius ex confessione discens quam facile offensionis et ruinæ detur occasio ex liberiori agendi ratione, meritò sibi cavet, ne aliquid inconsultò proferat. Si pravas suscipiones nasci ex frequentatione cujusdam domus repererit, poterit, opportuna enata occasione, abstinere se ab ea adeunda: sed si mulier confiteatur sibi ex ejus colloquiis oriri peccati, vel tentationis occasionem, vix poterit, absque ejus licentia, eam in posterum minus familiariter habere. In concionibus poterit in vitia, etiam occultiora, ex confessione cognita, invehi, et ea quæ ex plurimorum accusationibus innotuerunt, expone refugienda, dummodo nihil dicat quod alicui affigi possit, nec frequentiam illam peccati, quæ plerosque latet, indicet cum communitatis injuria. Numquam tamen dicendum est aliquid sibi ex confessione constare. Si parvam communitatem alloquatur, v: g: seminarii alumnos, vel moniales, de defectibus qui plerumque occurrunt in seminariis, vel monasteriis poterit concionari, parce tamen et caute, ne quid alicui exprobrare videatur.[2] Si insidias sibi strui ex confessione quis didicerit, poterit sibi consulere, opportuna data occasione, non ita tamen ut suspicionem arcani sibi proditi alicui injiciat. Quoties aliquis ex sociis accessisse noscitur ad sacerdotem, novum consilium ab eo profectum censetur, qui idcirco sociorum vindictæ objici-

(1) S. Thom. Suppl. iii. p. qu. xi. art. i. ad 3.
(2) Vide S. Alph. l. vi. n. 654.

tur: quapropter caute agendum est, ne ipse detrimenti quid, vel gravaminis patiatur. Cavendum ne quæ occulta ineuntur fœdera, vel cædes patrantur, palam significentur, quoties eorum notitia nonnisi ex confessione derivata est.

87. Interrogatus confessarius utrum quis apud eum confessus fuerit, poterit plerumque respondere, prout res se habet. Quod si clam accesserit, ipsam confessionem celatam volens, putant plures, et quidem recte, judice S. Alphonso, frangi sigillum, si accessus ejus a confessario declaretur, nam gravioris peccati suspicionem facile injicit.[1] De iis autem quæ confitendo declarantur, nihil prorsus dicendum est; ea enim ignorare censetur, quum nonnisi Dei vices gerenti innotescant. "Homo non adducitur in testimonium, nisi ut homo. Et ideo sine læsione conscientiæ potest jurare se nescire, quod scit tantum ut Deus."[2] Igitur simpliciter denegare debet se ea nosse: quod si aliunde noverit, cavendum ne quid certius ex confessione proferatur. De absolutione interrogatus nunquam debet aliquid affirmare, quum de ea nemini reddenda sit ratio, nisi in sacro tribunali, si quid de ea deliquerit: quo tamen eventu, de persona altum servandum est silentium. Nec voce, nec scriptis testimonium de absolutione concessa unquam dandum est; nam si semel denegetur, dum alias solet dari, est indicium peccati mortalis admissi, cujus non pœnituit confitentem. Schedula autem confessionis peractæ non est neganda petenti, licet absolutio data non fuerit, et peti videatur ad aliis illudendum: eam enim denegare foret indirecta revelatio, si aliquibus consueverit dari.[3] Si sacerdos inviserit ægrotum, ad quem alius, eo rogante, delaturus est Eucharistiam, vel ultima salutis subsidia, debet simpliciter dicere, se ejus excepisse confessionem. Si audita confessione roget sacrista, utrum danda sit communio, debet eum remittere ad pœnitentem, vel expectare ejus accessum ad sacram mensam.[4] Si rem publice notam quæ objectum fuit peccati, pandat pœnitens sacerdoti adhuc ejus ignaro, quod scilicet patrata sit in platæa ab aliquo cædes, vel quod quis in judicio reus sit habitus, non est arcanum sacramentale, sed de eo loqui non oportet donec alias confessario innotescat.

88. Sigilli obligatio oritur ex omni et sola confessione sacramentali, scilicet quæ fit ad absolutionem aliquando obtinendam, ei qui sacerdos habetur, et judex legitimus, etsi absolutionem reapse non concedi

(1) L. vi. n. 638. (2) S. Thom. Suppl. iii. p. qu. xi. art. i. ad 3.
(3) S. Alph. l. vi. n. 639. (4) L. vi. n. 646.

contigerit: nam ex lege Christi, qua confessio præcipitur, derivatur, et proinde debet vigere, ubi legi huic obtemperari censetur. Hinc quæ dicuntur in confessione, licet absque necessaria animi pœnitentia, sunt silentio servanda: "confessio non desinit esse sacramentalis, quamvis ille qui confitetur, emendationem non proponat: et ideo nihilominus sub occulto tenenda est."[1] In dubio utrum aliquid dictum sit in ordine ad confessionem, confessarius tenetur ad sigillum,[2] quia alioquin confessio fieret odiosa, et injuria facile fieret pœnitenti. Quæ dicuntur sacerdoti cuilibet, etiamsi jurisdictione privato, sub sigillo cadunt, dummodo tamen pœnitens, seu crasso errore, seu animi pertinacia, eum habeat veluti sacrum judicem, a quo expetit absolutionem: imò quæ laicus, fingens se sacerdotem, excipit in tribunali, arctissimo arcano subjacent. E contra quæ dicuntur manifesto consilio inducendi sacerdotem ad peccatum, non cadunt sub sigillo: sed cavendum ne aliquid occasione confessionis prolatum, et cum peccatorum confessione conjunctum, temere divulgetur, vix enim fieri potest mentio rei quæ in tribunali contigit, vel colloquii habiti, absque revelationis suspicione. Quæ autem sub sigillo extra tribunal communicantur, secreti naturalis tantum vim habent: nam "sigillum confessionis est aliquid annexum sacramentali confessioni: sed ea quæ annexa sunt alicui sacramento, non se extendunt ultra sacramentum illud: ergo sigillum confessionis non se extendit nisi ad ea de quibus est sacramentalis confessio."[3] Hinc quæ consulitur a puella, ut noscat quo modo peccatum aliquod declarandum sit, secretum naturale servare debet; sed sigilli lege non obligatur. E contra sacerdos quem consulit pœnitens, ut paret se ad confitendum, debet sub sigillo servare quæ illi ita commissa sunt, est enim veluti confessio inchoata.[4] Tenetur ad sigillum servandum "superior cui se sistit absolutus a reservato, vel a quo petitur licentia absolvendi a reservato." Ita Busembaum, quem sequitur S. Alphonsus, cum plerisque. "Ratio, tum quia petitio illa est quædam inchoata confessio, quatenus ordinatur ad absolutionem obtinendam; tum quia alioquin confessio redderetur odiosa."[5] Nonnulli censent præsulem secreti naturalis lege tantum teneri.

89. Interpres, cujus opera usus est pœnitens, ad sua peccata

(1) S. Thom. Supp. iii. p. qu. xi. art. i. ad 1.
(2) S. Alph. l. vi. n. 637.
(3) S. Thom. Sup. iii. p. qu. xi. art. i. ad 2.
(4) S. Alph. l. vi. n. 649.
(5) L. vi. n. 647.

pandenda confessario suæ linguæ ignaro, videtur eodem vinculo secreti sacramentalis teneri: uti probabilius plerique censent, nonnullis opinantibus eum nonnisi arctissimi secreti naturalis lege ligari.

90. Doctor, vel alius, qui, ex pœnitentis licentia, a confessario novit ejus peccatum, ut consilium præberet, videtur secreti sacramentalis obligatione teneri: quandocumque consulitur ut confessarius recte gerat munus suum; nam peccatum ei manifestatur occasione confessionis, et haud sine relatione ad absolutionem. "Ratio habetur," inquit S. Alphonsus, "ex ipsa institutione sacramenti, ob quam creditur Christus Dominus imposuisse hanc obligationem sigilli, non solum confessariis, sed omnibus aliis, quibus immediate vel mediate pervenerit notitia peccatorum, occasione sive in ordine ad confessionem; alioquin non satis provisum esset reverentiæ hujus sacramenti, nec satis odium confessionis amotum fuisset."[1] S. Thomas ait: "ille ad quem notitia peccati devenit mediante sacerdote, de voluntate confitentis, participat in aliquo actu sacerdotis: et ideo simile est de eo, et de interprete, nisi forsan peccator velit quod ille absolute sciat et libere."[2]

91. Qui scriptum pœnitentis in quo peccata sua refert legit, tenetur servare secretum naturale; non verò sigillum frangit sacramentale, si aliquid manifestet; nec enim scriptum illud confessionis vim habet, sed est præparatio ad confessionem. Si confessarius cui pœnitens scriptum hujusmodi tradidit, illud divulgaret, frangeret sigillum, nam traditio illi facta confessionis instar est. Quod scribit mutus, illud confessario præsenti tradens, habet confessionis rationem; ideoque si tunc legatur ab alio, et divulgetur, frangeretur sigillum. Si chartam in confessionali relictam a pœnitente quis legat, censetur sigillo teneri, quia jam confessionis instar habita est, dum porrecta fuerit sacerdoti, vel ex ea peccata relata sint.

92. Peccat plerumque graviter qui scripta aliorum legunt in quibus eorum peccata suspicantur recenseri, quia arcana eorum, iis invitis, scrutantur, cum manifesto æstimationis eorum et honoris discrimine. Cæterum qui leves tantum culpas scripto contineri fere certo sciunt, possunt a gravi peccato excusari, dum ex curiositate, vel animi levitate, illud legunt. Qui magnum parari damnum communitati, vel innocenti, suspicantur ob rationes maxime probabiles, possent

(1) L. vi. n. 647.

(2) Suppl. iii. p. qu. xi. art. iv. ad 4.

aliquando excusari, scriptum secretò legentes quod aliquod ejus indicium præbere conjiciunt: nec culpandi videntur si notitia acquisita in aliorum utilitatem utantur.

93. Ex licentia pœnitentis libere data, non importune extorta, gravi suppetente causa, potest sacerdos notitia in confessione habita uti; nam quum sigillum in favorem pœnitentis institutum sit, poterit utique hic juri suo cedere; "potest," inquit S. Thomas, "confitens facere, ut illud quod sacerdos sciebat tantum ut Deus, sciat etiam ut homo: quod facit, dum licentiat eum ad dicendum: et ideo si dicat, non frangit sigillum confessionis."[1] Cæterum non oportet hanc petere a pœnitente veniam, vel sponte oblata uti, nisi gravis suppetat causa: qua occurrente, plerumque inducendus erit pœnitens, ut extra tribunal communicet quæ aliis dicenda velit; vel saltem ipsam licentiam extra illud concedat, adeo ut in quæstionem vocari deinceps non possit: oportet enim omnem suspicionem fracti sigilli longe abesse: "Debet cavere scandalum dicendo, ne fractor sigilli prædicti reputetur."[2] Vix unquam expedit hanc licentiam accipere, quando ipsius usus, præsertim apud laicos, daret notitiam, vel suspicionem peccati, aliàs non innotescentis: v: g: si restitutio cuidam facienda per sacerdotem hæredibus injungeretur: quia violati sigilli speciem habet. Si autem moribundus, loqui alta voce non valens, det licentiam sacerdoti se coram manifestandi quam doleat de vitæ pravæ exemplis, nil vetat ut verbis generalibus illud enuntiet; quamvis plerumque expediat dolentis animi indicia, quæ ipse moribundus præbere valet, satis habere. Si pœnitens cum confessario extra tribunal de peccatis quæ confessus est libere loquatur, consilii causa, vel ob æquam aliquam rationem licentiam plane dat utendi notitia in confessione acquisita, quatenus opus sit ad eum dirigendum; sed cavendum ne ultra progrediatur confessarius, vel ne res extra sigillum poni ideo existimet, adeo ut cum aliis, vel cum ipso pœnitente de iis deinceps loquatur, nam facultas quæ ex ratione agendi colligitur, est strictissimæ interpretationis, quum agatur de re odiosa, usu scilicet notitiæ per confessionem habitæ.

94. Ad avertendam publicam calamitatem, vel innocentis ruinam, licet venia pœnitentis, libere tamen et perspicuò data, uti; quod si pœnitentis nomen prodere oporteat, vel aliqua quæ ejus ingerant suspicionem, consensus ejus omnino habendus est. Ad facultatem

(1) Suppl. iii. p. qu. xi. art. iv. *Resp.* (2) Ibidem.

absolvendi vel dispensandi impetrandam venia illa aliquando exquiritur, ut superiori res exponatur: sed vix unquam oportet ut quæratur, vel acceptetur, ad conferendum cum alio de pœnitentis conditione, qui apud utrumque sua deposuerit peccata, quum unusquisque debeat seorsim judicare, et necessitas non sit satis gravis a lege arcani discedemdi. Adeo sacrosancta hæc habenda est, ut nonnissi rarissime, et gravissima de causa, licentia utendi notitia confessione acquisita acceptanda sit. Si pœnitens palam faciat confessario potestatem declarandi utrum apud se deposuerit aliquod peccatum, v: g: si mulier appellet confessarium, utrum se incusaverit adulterii; non debet unquam hujusmodi licentia uti, quomodocumque res se habeat, nam cum magno periculo fieret, haud sine arcani injuria. Post pœnitentis mortem manet arcani ligamen, nam nemo patienter ferret ea revelari quæ memoriæ ejus detraherent: sed ne quidem quæ ad laudem pertinent defuncti detegenda sunt temere, præsertim si venialis culpæ suspicionem ingerant.

95. Quamvis vetitum sit exquirere complicem, nihil prohibet ex pœnitentis licentia, vel rogatu, eum monere, sed plerumque ab hujusmodi monitione abstinendum est, ne suspicio sit revelationis, vel invidia sacro ministerio comparetur. Sic etiam morem gerere potest sacerdos mulieri de pravis mariti moribus querenti, et operam ejus postulanti, ut si qua ratione possit, eum ad bonam redigere frugem curet: sed vix oportet ex precibus in tribunali porrectis delinquentes adire.

96. Ubi agitur de sigillo servando, probabili sententiæ de licito usu notitiæ ex confessione habitæ, nequaquam adhærendum est; quum enim pœnitens jus certum habeat ne eorum quæ confitendo refert, ullus fiat usus cum sui gravamine, qui uteretur probabili hujusmodi sententia, exponeret se periculo injuriæ inferendæ in re gravissima: ideoque moraliter certus esse debet nullum pœnitenti gravamen ex usu notitiæ oriturum, ut liceat ea aliquatenus uti.[1]

97. Pœnitens naturali quodam ligamine tenetur celare quæ confessarius ei in tribunali dixerit, consilii causa, et in animæ salutem, præsertim quæ incommoda ei, vel odium saeramento afferre possent: nam quum munus illud in pœnitentis utilitatem exerceatur, juxta legem divinam, oportet ut libere et absque incommodi metu exerceri valeat. "Unde cum confessarius obligatur necessariò ad dandum

(1) S. Alph. l. vi. n. 633.

consilium pœnitenti, ut ille sibi caveat a damnis spiritualibus, ideo pœnitens rigorosius tenetur cavere, ne confessario damnum obveniat ob consilium sibi præstitum."[1] Quod si pœnitens referat ea quæ nullatenus cedunt in confessarii vel confessionis præjudicium, non erit culpandus, quamvis plerumque præstet de iis quæ in tribunali dicta sunt silere. Si contigerit confessarium suo velle abuti ministerio, jubet Ecclesia ut denuntietur inquisitoribus vel locorum ordinariis.

(1) S. Alph. l. vi. n. 647.

CAPUT VI.

DE SATISFACTIONE.

98. Satisfactio, quæ tertia pars sacramenti pœnitentiæ dicitur, est operis in pœnam peccati a sacerdote injuncti acceptatio, et impletio. Equidem satisfaciendi voluntas ad sacramentum omnino necessaria est; nemo enim veniam consequi potest, qui animo non est paratus quæ patravit mala tollere, et quæ inde secuta sunt reparare: sicut et implere quæ sacerdos, ligandi potestate utens, ideo jusserit. Injuria Deo illata peccato nulla hominis opera tolli quidem potest; sed pœnitentis humiliatio et punitio per Christi merita inservit ad pœnam peccatis debitam luendam. Attamen "Deo secundum rei veritatem nihil subtrahi potest, quamvis peccator, quantum in se est, aliquid subtrahat: et ideo in tali satisfactione principalius requiritur emendatio in futurum, quam recompensatio præteritorum."[1] Proximo etiam peccatis nostris læso satisfacere oportet; nec veniam licet sperare, nisi quæ illata sunt damna, prout potuerimus, reparemus: sed satisfactionis nomine, prout pars est pœnitentiæ, quæ ad Deum placandum fiunt, præcipue intelliguntur. Nobis autem operibus hujusmodi pœnalibus consulitur, nam tentationibus resistendis magis idoneus fit, qui peccata admissa expiare studet. "Unde et satisfactio, quæ est justitiæ actus pœnam inferentis, est medicina curans peccata præterita, et præservans a futuris."[2] Quælibet autem virtutis actio satisfactionis rationem habere potest; quatenus nonnisi cum difficultate quadam exercetur, quæ ideo pœnæ loco est. *Vindicativa* dicitur pœnitentia, quæ in delictorum admissorum pœnam præcipue suscipitur: *medicinalis* verò est quæ in animæ remedium, quo scilicet vitia tollantur, cedit. Eadem actio sæpe et pœnæ et remedii locum obtinet. Quod peragitur opus ex confessarii jussione vim habet ex sacramenti virtute derivatam, et "amplius valet ad expiandum peccatum, quam si proprio arbitrio homo faceret idem opus."[3]

99. Satisfactio re exhibita ad integritatem sacramenti refertur.

(1) S. Thom. Suppl. iii. p. qu. xii. art. iii. ad 4. (2) Ibidem, *Resp.*
(3) S. Thom. quodlib. iii. qu. xiv.

"Debent ergo sacerdotes Domini," inquit concilium Tridentinum, "quantum spiritus et prudentia suggesserit, pro qualitate criminum et pœnitentium facultate, salutares et convenientes satisfactiones injungere; ne, si forte peccatis conniveant, et indulgentius cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, et infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, et castigationem; nam claves sacerdotibus non ad solvendum dumtaxat, sed et ad ligandum concessas, etiam antiqui patres et credunt, et docent."[1] Hoc sacerdotum munus explicaverat jam concilium Lateranense IV. "Sacerdos sit discretus et cautus, ut more periti medici superinfundat vinum et oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens peccatoris circumstantias, et peccati, quibus prudenter intelligat, quale illi debeat præbere consilium, et cujusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad sanandum ægrotum."[2] Quod si nullum imponat pœnitentiæ opus, graviter suo muneri deest quia negligit partem sacramenti: quamvis eum nonnemo excuset,[3] si peccatum veniale tantum fuerit a pœnitente delatum. Si contingat pœnitentem peccati alterius recordari post absolutionem acceptam, illudque confiteri, oportet ut nova ei injungatur pœnitentia et detur absolutio; nec enim pœnitentia jam injuncta poterit sacramenti iterum suscipiendi esse materia, quum opus idem non sit duplici titulo ejusdem generis præcipiendum. Si peccatum veniale ei in mentem venerit, non est opus pœnitentia vel absolutione nova.

100. Injungi poterit in pœnitentiam, juxta plerosque, opus internum, v: g: meditatio; "quia tale opus jam per se est meritorium, et satis fit sensibile per impositionem sacerdotis, ac acceptationem pœnitentis, prout contritio fit sensibilis per confessionem."[4] Cæterum plerique angentur animo, dubitantes utrum hujusmodi pœnitentiam impleverint, ideoque videtur raro injungenda, quamvis sæpe consilii instar commendanda sit, quum præcipuum sit ad vitam novam subsidium.

101. Opus in defunctorum levamen poterit pœnitenti injungi, quia exercitium est charitatis Deo admodum gratum, quod dum in

(1) Sess. xiv. cap. viii. *de pœnitentia*. (2) Cap. Omnis.
(3) S. Alph. l. vi. n. 507. (4) L. vi. n. 514.

eorum utilitatem cedit, facienti valde prodest, et satisfaciendi habet vim, æque ac alia pietatis opera.

102. Potest etiam aliquando injungere confessarius pœnitenti, ut abstineat a communione, vel alio pietatis exercitio, quando prohibitio hæc ei profutura est, et nullam notam allatura: secus si in ejus damnum, vel famæ dispendium, verteretur: rarò autem expedit.

103. Medicinalis imprimis pœnitentia imponenda est, qua animæ sanetur infirmitas. "Contrarias peccatis pœnitentias injungat (*confessarius,*) velut avaris eleemosynas, libidinosis jejunia, vel alias carnis afflictiones, superbis humilitatis officia, desidiosis devotionis studia." Ita præscribit Rituale Romanum. Pietatis exercitia, bonorum librorum lectio, rerum æternarum meditatio, examen conscientiæ quotidianum, sacramentorum susceptio frequens, fuga otii, et occasionum peccati, confessio generalis annua, et sacer secessus per aliquot dies, inter præcipuas animæ medicinas recensentur. Oratio inter pœnitentiæ opera recensetur: "quælibet oratio," ait S. Thomas, habet rationem satisfactionis: quia quamvis habet suavitatem spiritus, habet tamen afflictionem carnis: quia ut dicit Gregorius super Ezechielem: "Dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur procul dubio fortitudo carnis."[1] Ebriosis injungendum est, ut ab omni potu qui inebriare possit, se abstineant: vix enim alias pravam consuetudinem superabunt: nec tamen oportebit ut juramento se ad illud adstringant, ne forte aliqua relabentes, in pejus ruant. Jejunium libidini domandæ inservit, quod idcirco reis impudicitiæ præscribere oportet: sed quum plerique in hac regione durioribus laboribus vacent, vel alias a jejunio se excusent, non est temere injungendum, ne negligatur, monente S. Antonino: "debet confessarius dare talem pœnitentiam, quam credat ver similiter illum implere; ne ipsam violando, deterius ei contingat."[2] Alia humilitatis et pœnitentiæ exercitia, quæ nimis a moribus nostratium, et a ratione sentiendi ipsis communi, abhorrent, v: g: ut blasphemus terram lingua lambat, ut luxuriosus flagellis domesticum hostem comprimat, non sunt facile injungenda. In eleemosyna decernenda, cavendum ne aliqua sit turpis lucri cupidinis species; quapropter numquam debet confessarius in se suscipere ejus distribuendæ onus, sed pœnitentis relinquere arbitrio: raro quidem injungitur mera eleemosyna, sed plerumque justitiæ obligationi satisfaciendum est. Quicquid vere

(1) Suppl. iii. p. qu. xv. art. iii. (2) III. part. tit. xvi. par. xxi.

necessarium est in animæ remedium, debet omnino injungi, nam saluti imprimis consulere oportet: et inhumanum est periclitanti, etiam cum ejus dolore, non succurrere. Nemini tamen injungendum est in pœnitentiam, ut religionem ingrediatur: res enim est nimis ardua quam ut jussu sacerdotis suscipiatur. Nec licet injungere matrimonii susceptionem, quum et hæc libera esse debeat.[1]

104. Quæ in pœnam peccatorum præcipue injunguntur, possunt graviora esse, vel leviora, prout in Domino judicaverit confessarius expedire in animæ salutem. Equidem scelera gravissima pœnitentia admodum severa expiari debent, quod ex canonibus qui dicuntur pœnitentiales liquet, sed quum infirmitatis humanæ habenda sit ratio, præstat ut pœna supersit luenda, quam ut quis ab agenda pœnitentia prorsus absterreatur, remedii difficultate. Exemplum Apostoli Corinthio pœnitenti indulgentis veniam proponit Chrysostomus; "Ex quo illud discimus, non ex scelerum tantum natura, sed ex peccantium etiam animo atque affectione indicendam esse pœnitentiam, ut tum fecit Apostolus, quod ipsius imbecillitatem extimesceret."[2] Igitur confessarius poterit indulgentia uti in pœna definienda, si hoc pacto pœnitens videatur in bono proposito firmandus, qui deinceps in via virtutis proficiens peccata a se admissa verosimiliter planget, et puniet. Monendus idcirco erit ut peccatorum ponderet gravitatem, et divinam in se misericordiam miretur, et pœnitentiæ donum enixis precibus a Domino imploret. Quanta autem pœna in canonibus pœnitentialibus olim fuerit peccatis gravioribus decreta, a confessario opportune explicandum erit. "Quia pœnæ satisfactoriæ infligendæ medicinæ sunt," animadvertit S. Thomas, "sicut medicinæ in arte determinatæ non omnibus competunt, sed variandæ sunt, secundum arbitrium medici, non propriam voluntatem sequentis, sed scientiam medicinæ; ita pœnæ satisfactoriæ in canone determinatæ non competunt omnibus, sed variandæ sunt secundum arbitrium sacerdotis divino instinctu regulatum. Sicut ergo medicus aliquando prudenter non dat medicinam ita efficacem, quæ ad morbi curationem sufficiat, ne propter debilitatem naturæ majus periculum oriatur: ita sacerdos divino instinctu motus non semper totam pœ-

(1) S. Alph. l. vi. n. 511.

(2) In Ep. ii. ad Cor. hom. iv. n. "ὅθεν μανθάνομεν, ὅτι οὐ δεῖ μόνον πρὸς τὴν φύσιν τῶν ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν διάνοιαν καὶ την ἕξιν των ἁμαρτανόντων τὴν μετάνοιαν ὁρίζειν· ὃ καὶ τότε ὁ ἀποςολος ἐποίησε· καὶ γὰρ ἐφοβεῖτο αὐτοῦ τὸ ἀσθενές.

nam, quæ uni peccato debetur, injungit, ne infirmus aliquis ex magnitudine pœnæ desperet, et a pœnitentia totaliter recedat."[1]

105. In pœna injungenda sacerdos debet criminum habere rationem; nec tamen necesse est ut singula memoria teneat, nam ex generali quadam conscientiæ notitia, post singula sibi declarata, judicare poterit quid injungendum sit in criminum expiationem, vel in animæ remedium. Quæ jubet facienda ad jejunium, seu corporis afflictationem, eleemosynam et orationem reducuntur: in quibus singularitas evitanda est, et quidquid vel pœnitenti, vel aliis, possit incutere horrorem.

106. Ante absolutionem imponenda est pœnitentia, quum oporteat eam acceptari, ut confessarius peccatorem venia dignum esse judicet: sed ordinis inversio non est gravis. Si oblitus fuerit confessarius pœnitentiam imponere confitenti, debet post absolutionem eam injungere, non tamen extra tribunal, quum sit actus judicialis.

107. Quæ alias præcepta sunt, vel debentur, possunt a confessario, pœnitentiæ instar juberi: v: g: ut quatuor anni temporibus, diebus statutis, jejunet, vel ut audiat Missam die festo: quo pacto ligabitur pœnitens lege generali et præcepto, adeo ut peccet contra utrumque rem omittendo. At plerumque injungenda sunt opera aliàs non debita: quapropter nisi confessarius mentem suam clare explicet, censetur quæ libera sunt injunxisse. Si quotidie per mensem Missam audiendam jusserit, non erit necesse in diebus præcepti sacro bis adstare, nam dies liberas præter festa designasse videbitur: secus si jusserit Missam audire die festo; nisi enim constet eum præceptum Ecclesiæ voluisse novo præcepto inculcare, censebitur alteram Missam injunxisse audiendam.

108. Pœnitentia *publica* ob peccata occulta numquam est injungenda; nec enim oportet cuique onus se infamandi imponere: "Pro peccatis occultis quantumvis gravibus manifestam pœnitentiam non imponant," (confessarii): ait Rituale Romanum. Peccata autem publica satisfactionem publicam postulant, "ut quos exemplo suo ad malos mores provocavit *(peccator)*, suæ emendationis testimonio ad rectam revocet vitam."[2] At solus episcopus poterit eam pœnitentiam injungere quæ publica nuncupatur, quod scilicet quis pœnitentis veste indutus ad fores ecclesiæ se sistat, cereum accensum præ manibus ferens: imo nec præsenti disciplinæ congruit, ut epis-

(1) Suppl. iii. p. qu. xviii. art. iv. *Resp.*
(2) Conc. Trid. Sess. xxiv. cap. viii.

copus ipse id jubeat. Confessarius non debet alicui injungere pœnitentiam publicam, etiam minus solemnem, v: g: quod in ecclesia se coram omnibus humiliet, pœnitentiam professus delicti: quod nec parochus, absque episcopi venia, debet jubere: nil autem vetat ut publica quædam satisfactio injungatur, v: g: ut scripto retractentur errores; ut coram cœtu quodam perperam dicta revocet. Sæpe sola vitæ in melius mutatione, et pietatis studio quæ patrata sunt mala emendantur et tolluntur, absque tanta pœnitentis humiliatione.[1] Vitandum sedulo ne quid injungatur pœnitenti, ex quo peccati patrati oriatur suspicio, nam saluti ejus, absque famæ dispendio, consulendum est: quod si ejusmodi laboret vitio, quod tolli nequeat absque famæ discrimine, recte ei injungit confessarius ea quæ necessariò facienda, vel fugienda sunt, licet fama forsan periclitetur.[2] Sic jubet ancillam, vel cognatam dimitti, quamvis suspicio consuetudinis pravæ inde forte oritura sit: prohibet medico, ne mulierum morbos pergat curare, qui id sibi certam perniciem afferre novit: injungit parocho ut munus, quod indigne exercet, in manus episcopi resignet. Hæc tamen intelligenda sunt post remedia mitiora frustra adhibita.

109. Tenetur pœnitens satisfactionem a confessario præscriptam acceptare et implere, quæ habenda est æqua, nisi constet eam nimis difficilem esse et ultra vires pœnitentis, vel gravissima secum ferre incommoda: quo casu licebit humiliter suas rationes exponere, vel recedere absque absolutione, et confessarii alius probi prudentisque se sistere judicio. Equidem sacerdotis est judicare, quid sit injungendum. Quod si pœnitens ejus declinet judicium æquum ex animi levitate, vel ut mitiores adeat animæ morborum medicos, videtur peccare graviter. "Si pœnitentia facile posset ab eo impleri, et nollet ex mera desidia illam acceptare, ac cum levi absolvi vellet, non videtur posse excusari a peccato gravi."[3]

110. Grave est peccatum pœnitentiam gravem ob peccata gravia impositam, vel notabilem ejus partem, omittere: nam res omni ex parte gravis est: v: g: si septem psalmi pœnitentiales omittantur, vel quinque decades Rosarii B. V.[4] Utrum possit pœnitentia gravis sub levi injungi quærunt theologi; sed recte dicit S. Alphonsus teneri confessarium, juxta Tridentinum, sub gravi eam injungere, quamvis aliam graviorem sub levi, vel consilii instar, addere possit.

(1) S. Alph. l. vi. n. 512.
(2) Vide Suarez. disp. xxxiii. §. vii.
(3) S. Alph. l. vi. n. 516.
(4) Ibidem, n. 515.

Si levis sit pœnitentia, licet gravia delicta declarata sint confitendo, quod aliquando contingit ob vehementem pœnitentis contritionem, vel infirmitatem corporis, vel aliam hujusmodi causam, eam omittere nonnisi venialis videtur culpa; quamvis nonnulli eam gravem censeant ob causam propter quam imposita est.

111. Pœnitentia levis ob levem culpam injuncta omittitur, juxta plerosque, absque gravi peccato: et si pœnitentia gravis ob levem culpam injuncta fuerit, v: g. Litaniæ sanctorum ob mendacium jocosum, nonnisi veniale videtur eam omittere; non enim videtur æquum grave onus leviori culpæ adnectere. Cæteruum, "si per accidens peccata illa venialia valde disponerent pœnitentem ad mortale, tunc posset confessarius gravem ei imponere pœnitentiam, ut ipsum removeat a periculo peccandi mortaliter: et tunc tenebitur pœnitens, si velit absolvi, illam acceptare et adimplere. Præterea censeo" (S. Alphonsus loquitur) "quod si pœnitens pro mortalibus confessis condignam non egerit pœnitentiam, tunc si iterum eadem peccata clavibus subjiciat, bene poterit confessarius gravem injungere pœnitentiam, et pœnitens, si acceptet, tenetur eam implere."[1] Equidem confessario curandum est, ut pœnitentia respondeat crimini: et pœnitentis studium in sui punitione versari debet, qui et humili animo debet amplecti quæcumque sibi occurrerint adversa. Sic David olim placavit Deum, ærumnas forti et patienti animo ferens.

112. Etiam tempore Jubilæi, et dum indulgentiæ aliæ conceduntur, pœnitentia in confessione injungenda est, etsi levior, ut sacramentum mancum non sit, et ut ipsa pœnitentiæ virtus, quæ ad indulgentias lucrandas necessaria est, foveatur.[2]

113. Pœnitentia persolvenda est tempore a confessario designato: quod si omissa fuerit casu, vel culpa, erit deinceps peragenda, nisi fuerit diei alligata. Plerumque quidem diei designatio ad præcepti substantiam non pertinet, et ideo die elapso manet obligatio pœnitentiæ peragendæ. Dilatio ultra mensem a tempore præfinito gravis plerisque videtur: communionem, quæ singulis mensibus injuncta est facienda, ultra 6 vel 8. dies differre est grave. Quando modus pœnitentiæ persolvendæ a confessario definitus est: v: g: flexis genibus, brachiis extensis; vel locus in quo facienda sit, peccat pœnitens eum negligendo: sed ex adjunctis rei dijudicandum est, utrum modus sub gravi obliget.

(1) S. Alph. l. vi. n. 517.
(2) Bened. XIV. Epist. Encyclica: *Inter præteritas.* Bull. t. iii. p. 170, §. 65.

114. Curandum est ut pœnitenti animo, a peccati affectu immuni, opus injunctum fiat: sed qui illud exequitur peccato iterum irretitus, præcepto confessarii satis facere censetur, quamvis fructu pœnitentiæ sua culpa privetur, et peccet venialiter, obice posito gratiæ sacramentali.

115. Qui pœnitentiæ oblitus est, non tenetur ad confessionem iterandam, ut nova ei imponatur,[3] nam gravissimum onus repetendæ confessionis, quando venia peccatorum est semel impetrata, nullo probatur documento: sed debet, si possit, eundem adire confessarium, qui forsan pœnitentiæ impositæ recordetur.

116. Pœnitentia non potest in aliam licet severiorem et meliorem, a pœnitente mutari, quum judicis sententia sit executioni demandanda. Confessarius poterit æqua ex causa eam in tribunali mutare, v: g: si nimis sit ardua, vel pœnitens vix eam impleturus sit. Extra tribunal non debet quid mutare, quia judicium jam transiit; quamvis si pœnitens accedat, rem sibi præceptam querens se non posse exequi, poterit, inquisitione facta, aliud opus satisfactionis adsignare, monens ut totum referat in proxima confessione, ad judicii formam inducendam.

117. Alius sacerdos non debet temere sententiam alienam mitigare, vel aliquatenus mutare, quum judicii gravitas, et sanctitas sacramenti vetet, ne quid leviter mutetur: sed si confessarius haud satis prudenter egerit, vel pœnitens periclitetur, poterit, novo instituto examine, novam proferre sententiam. Quinimo si constet pœnitentem non posse opus sibi injunctum exequi, videtur licere alteri sacerdoti, in tribunali tamen, aliud opus magis congruum adsignare, absque nova peccatorum præteritorum confessione, nisi specialem ob causam, quam explorare oportet et perpendere, pœnitentia imposita sit. Quod autem opus non sit iterata confessione ex eo deducitur quod de obligatione hac non constet; et judicio jam facto, nunc tantum judicandum est utrum pœnitens eximendus sit ab onere imposito. Sic cui injunctum est, ut fidei, spei, et caritatis actus eliciat, quum eos memoria non teneat, nec sciat legere, facile eximitur absque novo causæ examine.

118. Nemo potest per alterum pœnitentiam sibi injunctam implere; nam judicis sententia reum adstringit, et quum pœnitentia remedii et punitionis vim obtineat, ipsi ægroto et reo subeunda est,

(1) S. Alph. l. vi. n. 521.

Meritò igitur damnavit Alexander VII. propositionem hanc: "Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat." Qui legere nequit, aliquando curat ut alter ei legat, vel una recitet preces præscriptas; sed ipse mente et voce conjungitur: cui eleemosyna injuncta est tribuenda, si non habeat pecuniam, facit ut alter suo nomine det: ipse autem merito censetur per illum dare.

119. Non constat Christum jussisse ut satisfactio præiret absolutioni: sed potius ex recepta Ecclesiæ disciplina, liquet veniam rite indulgeri, imposito tantum onere satisfaciendi. Ex rei natura probari nequit pœnitentem solvi non posse peccatorum vinculis, donec diuturna satisfactione eluerit culpas, quum magis conveniat Deo misericorditer ignoscere pœnitenti, qui deinceps, satisfaciendo pro viribus, animi dolentis exhibet indicia et argumenta, fructusque dignos pœnitentiæ facit. Equidem vetus fuit disciplina peccatores publicos diu in stadio pœnitentiæ detinere, laboribusque et afflictationibus corporis exercere, antequam ad sacramentum Eucharistiæ accederent: sed licet magnas habuerit utilitates illa severitas, nil suadet eam e divino jure profectam, adeo ut semper obtineat. Hinc Pontifices sæpius damnarunt eorum assertiones, qui, veteres æmulantes mores, novam disciplinæ rationem improbant. Sixtus IV. damnavit hanc Petri de Osma propositionem: "Non peracta pœnitentia confitentes absolvi non debere." Alexander VIII. plures ejusdem tenoris damnavit.[1] Cæterum nil vetat ut confessarius jubeat aliquando pœnitentiam, sive omnem sive partim, impleri ante absolutionem, quando ita expedire judicet:[2] dummodo non affectet veterem severitatem cum præsentis disciplinæ detrimento, vel injuria. Plerumque vere pœnitenti statim ignoscendum est, patris filium prodigum amplectentis instar: qua ratione infirmitati humanæ succurritur, divino præstito gratiæ subsidio: quapropter qui de sincero pœnitentis animo nihil dubitantes, absolutionem differunt, verentes ne forte aliqua in bono proposito non perseverent, et satisfactionis opera prius implenda cupientes, non ea qua par est indulgentia peccatoribus subveniunt, nec peritos se exhibent animarum medicos.

120. Verba illa absolutionis: "Quicquid boni feceris, vel mali patienter sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum, augmentum

(1) Vide prop. xvi. xvii. xviii. inter damnatas.
(2) Vide Delugo disp. xiv. §. x.

iæ, et præmium vitæ æternæ," juxta plerosque vim tribuunt amentalem operibus pœnitentiæ etiam quæ pœnitens sponte sus- ɜrit. "Hæc quæ præter injunctionem expressam facit, accipiunt orem vim expiationis culpæ præteritæ ex illa generali injunctione, sacerdos dicit: 'Quicquid boni feceris,' etc. Et quantum ad talis satisfactio est sacramentalis, in quantum virtute clavium est ›æ commissæ expiativa."[1]

(1) Quodlib. iii. ar. xxviii.

CAPUT VII.

DE JURISDICTIONE CONFESSARII.

§. I. De approbatione.

121. Absolutio est sacerdotis sententia, Christi nomine, remittentis peccata pœnitenti. Solius sacerdotis est hanc exercere potestatem, quam a Christo Domino Apostolis concessam, et per eos eorum successoribus episcopis datam esse constat, per quos sacerdotibus communicatur. Equidem consulit S. Thomas, ut, deficiente sacerdote, laico fiat confessio, "qui quamvis sacramentum perficere non possit, tamen sacerdotis defectum summus sacerdos supplet:"[1] sed nequit alius præter sacerdotem a peccatis solvere. Vix expedit plerumque ut laico singula animi arcana pandantur; sed humilis peccatorum agnitio vocibus generalioribus, inservit ut pœnitentia animi innotescat: quapropter qui ejusmodi præstitit doloris indicia, poterit sepulturæ more christiano demandari, solutis censuris, si quibus forsan fuerit irretitus.

122. Non cuilibet sacerdoti absolvendi potestas competit, sed ei qui *jurisdictionem* accepit. "Quoniam" inquit concilium Tridentinum, "natura et ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos tantum feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, et verissimum esse synodus confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem."[2]

123. Jurisdictio ecclesiastica *in foro externo* est potestas regendi subditos legibus, adjecta censurarum sanctione, in quibus tollendis etiam exercetur. *In foro interno* jurisdictio est potestas qua conscientiæ ligamina injiciuntur, vel tolluntur, prævia ipsius peccatoris accusatione spontanea. *Ordinaria* jurisdictio est quæ muneri inest, qualis est Pontificis, episcopi, vicarii generalis, parochi: *delegata* dicitur quæ a præsule ordinario alicui specialiter communicatur, v: g: presbytero curam animarum non exercenti. Delegatio aliquando

(1) Suppl. iii. p. qu. viii. art. ii. ad 1.
(2) Sess. xiv. cap. vii. de pœnit.

tacite fit, quando scilicet novit præsul jurisdictionem ab aliquo exerceri; et externo aliquo indicio suum consensum manifestat: internus autem consensus non sufficit.[1] Sic si sacerdos bona fide excipiat confessiones, episcopo sciente et consensum manifestante, jurisdictionem habet ex tacita concessione. Semel concessa jurisdictio absque termino præfixo manet, juxta probabiliorem sententiam, etiam præsule e vivis sublato, donec a successore revocetur, est enim gratiæ instar, et "decet concessum a principe beneficium esse mansurum."[2] Sed si data sit in casu particulari, non censetur manere nisi confessio fuerit incœpta, dum episcopus viveret.

124. Delegatam habens jurisdictionem non potest plerumque subdelegare, nisi delegetur a principe, vel supremo rectore ad officium aliquod: vel nisi delegetur ei officium ad universitatem causarum, vel nisi delegata jurisdictio muneri suo adnexa fuerit. Qui a Summo Pontifice delegatam jurisdictionem cum munere accepit, poterit alteri eam subdelegare. Qui parochi munus, veluti ex delegatione habet, ipso absente, vel munia obire non valente, potest alteri committere quoddam suæ jurisdictionis exercitium: et episcopi possunt subdelegare facultates quas vi concilii Tridentini, tamquam delegati Sedes Apostolicæ exercent, jam enim suo muneri inhærent et ad ordinariam eorum potestatem referuntur. Si episcopus det confessario jurisdictionem in casum quendam sibi reservatum, nequit hic subdelegare: sed si parocho eam det in casus reservatos universe, ob munus quod gerit, potius quam ob speciales ejus dotes, posset parochus in speciali aliquo casu eam facultatem alteri communicare.[3]

125. Jure Tridentino episcopi approbatio necessaria est ut quis confessiones audire valeat, nisi parochiale beneficium ei fuerit concessum, quod jurisdictionem secum trahit. "Quamvis presbyteri in sua ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipiant; decernit tamen sancta synodus, nullum etiam Regularem, posse confessiones sæcularium, etiam sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium, aut ab episcopis per examen, si illis videbitur necessarium, aut aliás idoneus judicetur."[4]

126. Examen plerumque præcedere debet approbationi episcopi: sed doctores quistuduerunt Morali Theologiæ examini non decet

(1) S. Alph. l. vi. n. 570.

(2) Reg. xvi. Juris in 6.

(3) S. Alph. l. vi. n. 566.

(4) Sess. xxiii. cap. xv. de Ref.

subjicere. Ea apud nos obtinuit consuetudo, ut sacerdotes aliunde advenientes, et idonea secum afferentes testimonia, et Regulares examini non subjiciantur; sed omnes lege Tridentina tenentur; et plane expedit ut in dies disciplina hac in re arctior servetur: quo pacto errores plurimi evitarentur. Ad examen ex justa causa revocari possunt a successore episcopi, qui eos approbavit, sacerdotes, etiam regulares.

127. Approbatio ab episcopo loci in quo audiendæ sunt confessiones obtinenda est, uti constat ex Bulla Innocentii XII. edita 10 Aprilis 1700: *Cum sicut:* et ex Bulla Benedicti XIV. *Apostolica.* Declaravit Innocentius X. "Regulares in una diœcesi approbatos non posse in alia confessiones audire, sine approbatione episcopi loci illius:" quod et statuit Innocentius XIII. in Bulla: *Apostolici ministerii.* Episcopus autem electus et confirmatus, quamvis adhuc non consecratus, potest approbare sacerdotes ad audiendas confessiones, habet enim jurisdictionem. Approbatio episcopi concedi potest per Vicarium Generalem, vel alium sacerdotem, cui episcopus facultatem approbandi delegaverit.

128. Peccat episcopus qui approbationem sine justa causa negat sacerdoti, præsertim Regulari, idoneo muneri exercendo.

129. Episcopus potest limites quosdam jurisdictioni statuere, et restringere facultates, nam tota ab ejus voluntate pendet: quapropter damnavit Alexander VII. anno 1659 in causa Andagavensis episcopi et regularium, hanc propositionem: "Non possunt episcopi limitare, seu restringere approbationes, quas regularibus concedunt ad confessiones audiendas, neque ulla ex parte revocare." Sic solet in Italia facultas puerorum vel virorum confessiones excipiendi concedi, antequam mulierum confessiones audire concedatur. Sed "decretum episcopi in quo habetur, quod nullus confessarius etiam ab Ordinario approbatus possit tempore Paschali confessiones alicujus audire sine licentia proprii curati, nullo modo est observandum."[1] Ad annum aliquando datur jurisdictio, quæ proinde tempore elapso cessat. Approbatio "ad nostrum beneplacitum" moriente episcopo, expirat: et Vicarius Capitularis poterit revocare ad examen Regulares, quibus ita data est, eosque privare facultate audiendi confessiones.[2]

130. Venialium confessionem excipere absque jurisdictione dis-

(1) S. C. Episc. 3. Aprilis 1584. (2) S. Alph. l. vi. n. 552.

tricte vetuit Innocentius XI. anno 1679: quamvis plerique theologi olim censerent sacerdotes valere venialia remittere, absque approbatione ad audiendas confessiones: quod tamen jam non videtur probabile.[1]

131. Ex supra laudatis concilii Tridentini verbis constat Regulares audire non posse confessiones sæcularium, etiam sacerdotum, nisi ab episcopo approbationem acceperint, aut beneficium parochiale. Id ubique terrarum dicendum est, etiam in locis in quibus pleraque concilii decreta recepta non sunt; nam Alexander VII. anno 1659, damnavit asserentes Regulares in Galliis non teneri episcopi approbationem petere.[2] Si denegata fuerit ab episcopi approbatio, etiam injuste, non valet regularis confessiones sæcularium accipere: damnata quippe est propositio: "Satisfacit præcepto confessionis annuæ, qui confitetur regulari episcopo præsentato, sed ab eo injuste reprobato."[3] Damnata est etiam altera propositio: "Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere confessarium simplicem sacerdotem non approbatum ab ordinario."[4]

132. Regulares possunt audire confesssiones suorum absque episcopi licentia, ex superioris venia: sed ordinis cujusque statuta servanda sunt, quæ plerumque vetant ne alterius ordinis religiosis quis confiteatur. In itineribus autem, quandocumque non habent sui ordinis socium, et quidem idoneum, fit eis plerumque facultas confitendi cuilibet sacerdoti approbato, imo juxta plerosque cuilibet etiam non approbato, specialibus privilegiis.[5] Sæcularium qui in monasteriis sunt de familia, et continui commensales, non autem qui tantum Religiosis serviunt, absque episcopi licentia ad confessionem excipi.[6]

133. Approbatus in una diœcesi non potest in alia excipere confessiones, absque episcopi diœcesani nova approbatione.[7]

134. Qui beneficium acceperunt parochiale, eo ipso approbati censentur. Sacerdos cui committitur parœcia approbatus censetur "ad audiendas confessiones, duntaxat in ea civitate, vel oppido, ubi sita sit parochialis, non autem passim per totam diœcesim." Ita S. C. Concilii respondisse dicitur.[8] Cæterum ex

(1) S. Alph. l. vi. n. 543.
(2) Vide et Constit. Clementis X. *Superna.*
(3) Prop. xiii. damnata ab Alexandro VII.
(4) Ibidem, prop. xvi..
(5) Vide Constit. *Superna.*
(6) S. Alph. l. vi. n. 575.
(7) S. Alph. l. vi. n. 552.
(8) Ibidem, n. 544.

regionis more, et nota voluntate episcopi, res pendet. In hac regione in qua parœciæ desunt, sacerdotes approbati censentur pro tota diœcesi, quamvis non debeant facultatibus sibi commissis uti cum aliorum gravamine: quapropter nonnisi bona cum venia missionarii loci, debent confessiones extra suam missionem excipere. In aliena diœcesi nil possunt absque speciali venia ordinarii, nec enim sufficit consensus missionarii loci ut approbati illic habeantur. Parochi quidem possunt suos subditos in aliena diœcesi absolvere:[1] sed missionarii nullos subditos censentur habere. Episcopi extra suas diœceses olim poterant sibi eligere confessarium, qui eo ipso potiebatur jurisdictione,[2] sed id jam restringitur ad sacerdotem approbatum a proprio ordinario.[3] Inter episcopos fœderatarum provinciarum convenit episcopos iter agentes in aliena diœcesi habere facultates, quas et sacerdoti itineris comiti communicare valeant. Parochi non habent facultatem sibi eligendi in confessarium sacerdotem non approbatum ab ordinario: contraria quippe assertio damnata est:[4] sed nonnullibi permittitur ut parochis alienæ diœceseos confiteantur. Ob difficultatem nostrarum regionum, nonnullus episcopus permittit missionariis qui ab aliis procul distant, ut communicent jurisdictionem pro sua confessione audienda sacerdoti cuicumque, nulla censura adstricto, quem contigerit iter agere per loca suæ missionis.

135. Jurisdictio exerceri non potest ex certa fiducia ejus exercitium ratum habendum, nam illa animi persuasio nil ponit in re. Sed nec licet probabili uti, nisi in iis in quibus theologi plerique censent Ecclesiam eam jurisdictione supplere, quum sacramentum non sit discrimini temere objiciendum.

136. Amplectitur S. Alphonsus sententiam quæ "dicit licitum quidem esse ministrare hoc sacramentum pœnitentiæ cum jurisdictione probabili, sed nonnisi quando adest causa gravis necessitatis, aut magnæ utilitatis, ut aiunt Elbel et Wigandt, vel causa rationabilis, ut inquiunt Suarez et Sporer. Ratio hujus limitationis est; quia licet Ecclesia eo casu ob bonum animarum bene censeri possit jurisdictionem supplere, tamen non præsumitur nulla justa causa accedente, velle connivere meræ libertati sacerdotum. Hujusmodi autem causa (ut censent Sporer et Holzmann) accidit. 1. Quando pœnitens indigeat auxilio sive consilio illius confessarii. 2. Si complex

(1) S. Alph. l. vi. n. 544. (2) Cap. fin. Ne pro dilatione, de pœnit.
(3) Ex decl. Gregorii XIII. Dec. 1582.
(4) Prop. xvi. inter damnatas ab Alex. VII.

peccati pœnitentis sit notus apud confessarium qui certa pollet jurisdictione, et ignotus apud confessarium habentem solam probabilem. 3. Si confessarius, qui habet jurisdictionem probabilem, prudenter timeat pœnitentem non facturum confessionem integram apud eum qui certam habet. 4. Addit Sporer, ne pœnitens incidat in aliquam aversionem, vel damnosam suspicionem confessarii certi. 5. Si urgeat præceptum confessionis, aut singularis indulgentia lucranda, vel quia diu quis non poterit confiteri."[1] Dicunt etiam "sufficere ad absolvendum cum jurisdictione dubia sequentes causas. 1. Si urgeat periculum mortis. 2. Si urgeat præceptum annuæ confessionis. 3. Si pœnitens deberet celebrare vel communicare, aliàs infamiæ notam incurreret. 4. Addunt Salmanticenses c. ii. n. 72. Si sacerdos tenetur celebrare ex obligatione. Probabiliter autem censent Suarez d. 26. s. 6. et Salmanticenses ib. cum Aversa (contra Salas et Cornejo) in iis casibus pœnitentem non teneri ad confessionem, sed tantum ad contritionem, qua semper eget, etiamsi confiteatur."[2]

137. Jurisdictionem exercere licet in fideles ex alia diœcesi advenientes, et absolutionem etiam a reservatis in illa diœcesi, quæ non reserventur in altera, concedere, dummodo in fraudem legis, seu reservationis, non advenerint.[3] Non tamen potest jurisdictio delegata in alia diœcesi a sacerdote in ea ad tempus versante exerceri in fideles ex diœcesi in qua approbatus est confessarius advenientes: nam pendet omnino ab episcopo loci. Jurisdictio verò ordinaria, qualis est parochi, exercetur in subditum suum, quem extra diœcesim versantem invenerit: nam quum voluntaria sit, absque strepitu fori, exerceri potest extra territorium absque alicujus injuria.

§. II. De monialium confessariis.

138. Specialis episcopi approbatio requiritur ad confessiones monialium excipiendas, etiamsi exemptæ sint ab ordinariorum jurisdictione: id enim declaravit Clemens X. statuens regulares indigere ea approbatione etiam quoad moniales sibi subjectas, et approbatos pro uno monasterio, non ideo censeri approbatos pro alio, et confessarios extraordinarios approbatione speciali indigere

(1) S. Alph. l. vi. n. 573. (2) Ibidem, n. 571.
(3) Clemens X. Constit. *Superna*.

quoties eos deputari contigerit.[1] Dandi sunt autem bis terve in anno, a prælato regulari ex approbatis ab episcopo, vel ab episcopo ipso, si ille neglexerit, qui etiam dare potest confessarium extraordinarium moniali in mortis periculo, si prælatus regularis recuset. Ex altero ordine, vel ex clero sæculari, confessarius extraordinarius saltem semel in anno seligendus est. Monialibus haud exemptis confessarii extraordinarii bis terve in anno ab episcopo dandi sunt.[2]

139. Confessarii monialium exemptarum præsentantur a propriis prælatis, et approbantur ab episcopis: cæteri ab ipsis episcopis eliguntur. Ultra triennium eligi nequeunt absque licentia S. Congregationis: sed apud nos consuetudo obtinet ut episcopus eos, nullo temporis limite apposito, designet. Ex justa causa possunt moniales recusare confessarium ab episcopo designatum: qua in re quum agatur de animarum salute, non nimis difficilem se debet episcopus, præbere. Vicarii Generales, parochi, si cura notabiliter læderetur et omnes Regulares prohibentur eligi in confessarios monialium: sed sacerdotum deficiente apud nos copia, episcopus quemquam idoneum pro suo arbitrio designat.

140. Confessionalia monialium in sacristia, vel aliis in locis occultis non sunt erigenda, sed in ecclesiis: solentque ita locari, ut sacerdos in ecclesia sit, moniali intra monasterium, quod pariete tantum separatur, posita. Aspectus mutuus confessarii et monialis in tanto munere obeundo vitandus est. Hæc pleraque ex decretis S. Cong. apud S. Alphonsum.

141. Conservatoria puellarum, ex Benedicti XIV. constitutione, egent confessario ab episcopo specialiter approbato, qui post triennium debet muneri renuntiare. Apud nos puellarum orphanotrophia non videntur hac lege adstricta.

142. Sorores charitatis moniales non sunt, ideoque eas non spectant constitutiones et decreta quæ recensuimus. Confessarius earum, juxta institutum, a superiore designatur ex approbatis ab episcopo ad audiendas confessiones: sed specialis approbatio ad jurisdictionem in eas tribuendam requiri non videtur. Cæterum episcopus poterit facultatem eas audiendi excipere ex facultatibus, quas missionariis plerisque concedit: quod ni fecerit, videtur valere absolutio iis concessa a sacerdote haud specialiter approbato ad earum confessiones audiendas.

(1) Vide Constit. VII. Clem. X. et Bullam *Inscrutabili* Gregorii XV.

(2) Bened. XIV. Bulla *Pastoralis*, edita 5 Aug. 1748.

§. III. De complice.

143. Omnis jurisdictio in criminis turpis socium a Benedicto XIV. sublata est: vetitum est enim ne "extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, et deficiente tunc quocumque alio sacerdote, qui confessarii munus obire possit, confessionem sacramentalem personæ complicis in peccato turpi atque inhonesto, contra sextum decalogi præceptum commisso, excipere audeat, sublata propterea illi, ipso jure, quacumque auctoritate, et jurisdictione ad qualem cumque personam ab hujusmodi culpa absolvendam."[1] Si pœnitens in mortis articulo nequeat alium eligere, "sine periculo se ipsum infamandi, aliisque malam sui suspicionem ingerendi," "in eo rerum statu, non prohiberi sacerdotem suæ impudicitiæ complicem absolvere" deinceps declaravit Pontifex.[2]

144. Excommunicatione Papæ reservata irretitur qui absolvit complicem turpis peccati, extra mortis discrimen; in quo etiam eandem censuram contrahit, nisi quod in se est fecerit ad avertendum pericula scandali et infamiæ, ut alius sacerdos arcessatur. Qui complicem confitentem audit, quin absolvat, non videtur excommunicationem contrahere. Ab hac pœna eum absolvi posse ab episcopo, ubi recepta est disciplina Tridentina, censet S. Alphonsus, quamdiu absolutio ab ipso complici data occulta est, quum concilium facultatem episcopis fecerit absolvendi in casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis.[3] Sed facultate hujusmodi non fruuntur qui in locis versantur, in quibus concilii decreta non sunt usu recepta, quum æquum non sit ut gaudeant commodis, qui nolunt subesse oneri. Speciali tamen indulto, episcopis provinciarum fœderatarum conceditur ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reservatis absolvere: quam facultatem solent missionariis communicare, ea tamen adjecta exceptione: "nunquam tamen absolvendi complicem in peccato turpi et inhonesto contra sextum præceptum." Si contigerit sacerdotem hoc vinculo ligari ob absolutionem datam complici, videtur posse absolvi a confessario, cui hujusmodi facultas ita est communicata: sed nulla prorsus est absolutio complici concessa.

145. Peccati turpis et inhonesti nomine, venit ipso S. Alphonso

(1) Const. xx. in i. bullarii tomo, 1 Junii 1741.
(2) Const. cxx. ibid. 8 Feb. 1745. (3) Sess. xxiv. cap. *Liceat.*

judice, quicquid sexto præcepto adversatur graviter, sive sit solus tactus, sive colloquium impudicum; nam verba constitutionis Apostolicæ omne externum peccatum grave plane complectuntur; et finis legis id manifestum facit, quum eo dirigatur ut omnis turpitudo et impudicitia a sancto munere procul sit. Cæterum quæ venialia sunt, vel quæ exterius non videntur gravia, quamvis ejusmodi sint ob pravum animi affectum, vel quæ dubie sunt mortalia, non censentur comprehendi. Puella tentata quæ restitit non est complex, et ideo absolvi potest, sicut etiam quæ leviter peccavit, quamvis forsan sacerdos peccaverit graviter ob pravam intentionem, " quia Bulla intelligenda est de complici formali in peccato mortali turpi."[1] Sed ab hujusmodi ministerio quærendo extra necessitatem gravissimam aliena esse omnino debet.

146. Jurisdictio in complicem non videtur in perpetuum sublata, sed tantum quoad ipsum delictum: quapropter postquam ab alio sacerdote absoluta est illo reatu, poterit ab aliis quæ deinceps admiserit, a sacerdote complice absolvi: sed nequit ab aliis peccatis absolvi ante absolutionem ab alio impetratam.

§. IV. Quandonam suppleatur jurisdictio.

147. *Si titulus sit coloratus, et error communis*, v: g: si quis beneficium parochiale obtinuerit, et vulgò censeatur parochus, licet occultum obstet, jure canonico, impedimentum, disceptatur utrum ob errorem communem suppleatur jurisdictio, nullo suffragante tituli colore: quod plures affirmant, quum ratio præcipua sit animarum quæ deceptæ sunt salus: attamen negant alii, contendentes non esse causam satis gravem cur jurisdictio tribuatur. " Probabiliter dicunt *(nonnulli theologi, referente S. Alphonso)* non esse obligandos fideles ad repetendas confessiones bona fide factas apud sacerdotem, qui ex communi errore confessarius reputabatur."[2] Id autem non videtur extendendum ad sacerdotem vagum, qui aliquibus fidelibus illusit, se approbatum falsò asserendo; confessiones enim ei factæ invalidæ omnino videntur, et necessariò iterandæ.

148. De casuum reservatione loquens concilium Tridentinum, ait: " Pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo

(1) S. Alph. l. vi. n. 554. (2) L. vi. n. 572.

mortis, atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis et censuris absolvere possint."[1] Cæterum sacerdos haud approbatus, vel censura aliqua irretitus, non debet se ingerere, si copia sit confessarii approbati:[2] nam juxta plerosque jurisdictio non datur nisi ob necessitatem, quæ nulla est, præsente presbytero approbato. Disputatur utrum hæretici et schismatici, qui sacerdotio fuerint insigniti, jurisdictione in mortis articulo potiantur; sed apud nos quæstio hæc nullius est momenti quum sacro ordine careant. De sacerdote suspenso, vel excommunicato, qui etiam ad hæreticos defecerit, quæri potest. Affirmans nobis sententia probatur, quum ratio obtineat, quod saluti decedentium consulendum sit, dummodo tamen fiat absque Ecclesiæ injuria, quæ contingeret, si consortium cum hæreticis in rebus sacris foveretur. Articulus autem mortis censetur grave mortis periculum.[3] "Tale autem periculum censetur adesse in prælio, in longa navigatione, in difficili partu, in morbo periculoso et similibus. Idem de eo qui est in periculo probabili incidendi in amentiam."[4]

149. Simplex sacerdos potest absolvere, etiam præsente approbato, I. Si approbatus nollet, vel non posset audire confessionem. II. Si approbatus sit excommunicatus, vel suspensus, quia præferendus est qui nulla irretitur censura. III. Si approbatus sit alienæ diœcesis, qui in diœcesi moribundi non habet jurisdictionem. IV. Si moribundus valde ab approbato abhorreat, ejus enim infirmitati pia mater Ecclesia subveniendum optat. V. Si cœperit jam audire confessionem, ante approbati adventum, judicium enim semel cœptum perficiendum est. VI. Si approbatus fuerit complex.

150. Excipitur casus in quo moribundus censura reservata ligatus sit, tunc enim si præsens sit superior, a quo solvi possit, debet absolutionem a censura prius petere; nam ab alio absolvi non potest, nisi sub conditione se præsentandi Superiori, sub pœna reincidentiæ: ideoque data jam copia, debet ea uti, et deinceps perficere confessionem. Si confessione peracta superveniat sacerdos approbatus, et pœnitens peccati quod omiserat recordetur, debet approbato illud confiteri, quia judicium aliud absolutum jam est, et necessitas recurrendi ad alium desiit.

151. Si censuræ reservatæ sint Papæ, quæritur utrum pœnitens

(1) Sess. xiv. cap. vii. (2) Rit. Rom.
(3) C. Si quis suadente xxix. caus. xvii. qu. iv.
(4) S. Alph. l. vi. n. 561.

ab episcopo, si adsit, debeat absolutionem a censuris petere. Variæ sunt theologorum sententiæ, quarum quæ affirmat verosimilior est, præsertim in casibus occultis, quorum facultas a concilio Tridentino episcopis data est. De percussore clerici jus decernit eum adire debere episcopum absolutionis causa, si Pontifex adiri nequeat.[1] Sed apud nos difficultas esse nequit, quum episcopi a Pontifice amplissimas acceperint facultates.

152. Si superior adiri nequeat, vel arcessi, absque famæ jactura, sacerdotis in censuras reservatas non habentis facultates, licet uti opera: nam impeditus adire superiorem, non tenetur, juxta probabiliorem sententiam, per litteras vel per internuntium absolutionem petere, quum id nullibi in jure præscribatur, et periculo revelationis non careat.[1] Attamen licet ea ratione uti, debita adhibita cautela ne res innotescat.

(1) C. Ea noscitur, etc. De cætero. *De sent. excom.*
(2) S. Alph. l. vi. n. 563.

CAPUT VIII.

DE CASUUM RESERVATIONE.

153. Quum ligandi et retinendi potestas præsulibus Ecclesiæ competat, certum est eos posse quorundam peccatorum graviorum veniam suo servare judicio, ut absolutionis facilitate diminuta, vitia coerceantur. *Reservatio* hæc probata est concilio Tridentino, quod nullius momenti esse declaravit absolutionem prolatam a sacerdote qui jurisdictione, seu ordinaria, seu delegata in pœnitentem caret.[1] Episcopus quilibet in sua diœcesi, vel præsul alius jurisdictionem exercens quasi episcopalem, casus sibi reservare potest: sicut Pontifex Romanus pro tota Ecclesia crimina quædam sibi reservare absolvenda consuevit.

154. Reservatio facta absque justa causa valet, quum enim præsul potestate sibi commissa utatur, suo arbitrio standum est: attamen Lugo censet hujus potestatis abusum manifestum, quo parochorum munus ita impediretur, ut exerceri vix possit in peccatis dimittendis, nullum per se esse.

155. Utrum ignorantia reservationis excuset pœnitentem, adeo ut a confessario, non habente facultatem in reservata, possit absolvi, quæritur inter theologos, quorum plerique affirmant, quoad casus Papæ reservatos, quum enim hi plerumque habeant censuram annexam, quæ ab ignorantibus eam non contrahitur, existimant reservationem etiam haud obtinere. Reservatur quidem Papæ absque censura absolutio cujuscumque falsò incusantis apud judices ecclesiasticos sive per se, sive procurando ut per alios fiat, sacerdotem solicitationis. Reservatur etiam casus acceptati doni a regularibus, utriusque sexus, absque sui Superioris licentia: quod nisi totum restitutum fuerit, si valeat ultra decem scuta Romana, venia concedi nequit: si minus valeat, pars restituenda est necessariò, juxta arbitrium Pœnitentiarii. In his reservatio videtur obtinere etiam quoad ignorantes, quum censura deficiente videantur instar reservationum plerarumque ab episcopis factarum. Reservatio videtur obtinere in

(1) Sess. xiv. cap. vii.

casibus quos sibi episcopi reservant, etiamsi pœnitentes eam ignoraverint, quia directe afficit confessarios, quorum potestatem intra limites arctiores continet, ut peccatores veniæ difficultate abstineantur a peccatis, et a superioribus salutaria monita, et pœnitentias accipiant: "magnopere verò," uti animadvertit concilium Tridentinum, "ad christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis patribus nostris visum est, ut atrociora quædam crimina non a quibusdam, sed a summis duntaxat sacerdotibus, absolverentur."[1] Finis legis obtinetur, dum illi etiam qui ignorarunt. censuram coguntur adire superiorem, ab eo monendus, et nonnisi salutari injuncta pœnitentia absolvendus. Quod si casus censuram habeat adnexam, hæc quidem, ob juris dispositionem, non ligat ignorantes: sed non ideo desinit reservatio, quæ præcipua est in casibus episcopalibus, censura adnexa ut peccatores fortius ligentur, et absterreantur a peccatis; dum in casibus papalibus censura est præcipua, reservatio verò censuræ adjecta, ideoque quicquid a censura excusat, a reservatione etiam excusat.[2]

156. Peccatum *mortale* tantum reservari solet; frustra enim reservaretur veniale, quum illud confiteri non sit necesse, quamvis si reservaretur, non posset remitti per sacramentum pœnitentiæ, quum episcopus facultatem subduxisset, sed aliis rationibus venia impetranda foret.

157. *Interna* peccata etiam gravissima, non solent reservari, quamvis procul dubio reservari possent, quum absolvendi potestas intra limites, ex arbitrio episcopi, contineatur. Reservantur peccata externa, et quidem re consummata: odiosa enim censetur reservatio, et ad actus consummatos restringitur, nisi alias constet de mente reservantis. Si incestus reservetur, absolvi potest qui tactus habuerit turpes, imo et copulam, semine extra vas effuso, cum propinqua. Si sodomia reservata sit, intelligitur maris cum mare, vel fœminæ cum fœmina coitus: non autem quæ imperfecta sodomia dicitur, maris scilicet cum fœmina in vase indebito. Sed provocatio ad duellum, et ejus acceptatio, etiam conflictu non secuto, reservatur specialibus constitutionibus pontificiis. Si actus externus levis sit, quamvis interius peccet quis gravissime, reservatio non obtinet, nam respicit præcipue actum externum.

158. Impuberum peccata non censentur reservata, nisi episcopus

(1) Sess. xiv. cap. vii. *de pœnit.*

(2) S. Alph. l. vi. n. 582.

speciatim id declaraverit. Peccata de quibus dubitatur utrum admissa sint, non habentur reservata, quia restringi debet ad casus certos, cum sit odiosa reservatio: idem dicitur a plerisque de peccatis certò admissis, sed quæ non constat esse reservata. Cæterum Clemens VIII. prohibuit ne confessarius quilibet absolveret, "ab ullo ex casibus clare vel dubie in bulla in cœna Domini legi solita contentis:" qui tamen rigor postea mitigatus est: et percussio clerici, quando dubitatur an sit gravis, Papæ reservatur speciali juris sanctione.[1]

159. Absolvere potest a reservatis qui ea reservavit, vel qui ejus locum tenet, vel qui potiori gaudet auctoritate. Sic episcopus, vel vicarius generalis absolvit a peccatis ab ordinario reservatis: Pontifex supremus potest a peccatis quæ episcopus reservaverit absolvere: quod tamen non facit, nisi gravissimam ob causam. Alteri autem non censetur concedere facultatem absolvendi a peccatis episcopo reservatis, licet fecerit potestatem absolvendi a peccatis ipsi Pontifici reservatis: quapropter diœcesanæ reservationes quoad sæculares ab omnibus, etiam a regularibus, servandæ sunt.[1] Archiepiscopus nil potest in peccata quæ episcopus suffraganeus suo servaverit judicio.

160. Concessit concilium Tridentinum facultatem episcopis "in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos, in diœcesi sua per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ gratis absolvere, imposita pœnitentia salutari."[2] Quandocumque nequeunt subditi adire Papam, legitimo impedimento detenti, episcopi ex juris sanctione absolvunt a reservatis.[3]

161. Qui absolutus est a reservatis in mortis discrimine, non tenetur deinde, si convaluerit, adire superiorem; quia omnis reservatio tunc cessat; secus si a censuris fuerit absolutus, hæ enim nonnisi ea lege tolluntur, ut absolutus sistat se superiori ad mandata ejus suscipienda, si convaluerit, quod si omiserit, in eas iterum incidet: quapropter inferior, præsente superiore qui possit ab eis solvere, nequit etiam in mortis articulo absolutionem a censuris dare: quia est copia adeundi superioris.[5]

(1) Extrav. Perlectis.

(2) Vide Clemen. X. Const. *Superna.* et prop. iii. inter damnatas ab Alex. VII. 30 Jan. 1659. et prop. xii. inter damnatas ab eodem 24 Sept. 1665.

(3) Sess. xxiv. cap. vi. de Reform.

(4) Cap. vi. de sent. excom.

(5) S. Alph. l. vi. n. 563.

162. Inquirunt theologi, utrum aliquo in rerum discrimine, extra mortis periculum, possit absolutio a reservatis ab illo concedi qui non habet auctoritatem in reservata. Negantibus favent maxime verba Tridentinorum patrum: "extra quem articulum sacerdotes, cum nihil possint in casibus reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nitantur, ut ad Superiores, et legitimos judices pro beneficio absolutionis accedant."[1] Attamen plurimi censent verba hæc intelligenda de ordinaria et directa absolvendi potestate; sed in gravissima necessitate, si urgeat: v: g: necessitas celebrandi, et sacerdos non adsit, qui celebraturum a peccato reservato facultatem habeat absolvendi, putant licere absolutionem impertiri *directe* a non reservatis, *indirecte* a reservatis, onere tamen relicto adeundi superiorem. "Quando igitur" inquit S. Alphonsus, adest impedimentum, et urget gravis causa confitendi, quivis confessarius potest indirecte absolvere a casibus reservatis ab episcopo, et etiam a reservatis a Papa, si episcopus non possit adiri . . . Et hoc etiamsi peccatum sit reservatum cum excommunicatione . . . Diximus, si adsit *gravis causa*, nempe si nequeat adiri superior sine scandalo, aut nota infamiæ, vel sine magna difficultate; puta si habens facultatem longe distet, (ut dicunt Laymann, Elbel et Bonacina) et ex alia parte urgeat necessitas communicandi, vel implendi præceptum annuæ confessionis, aut ne diu pœnitens maneat in peccato mortali."[2]

163. Si quis confessus fuerit habenti facultatem a reservatis absolvendi, sed oblivione ea confiteri omiserit, dubitatur utrum absolutus habendus sit. Plures negant quia peccatum non est judicio subjectum, qui est præcipuus reservationis finis. Constat autem confessionem rite factam tempore Jubilæi confessario necessaria in reservata instructo potestate valere ad tollendam reservationem, etiamsi peccata fuerint præ oblivione omissa: nam Pontifex ita solet indulgere iis qui lucrandi jubilæi causa pia exercitia persolvunt: sed non tollitur reservatio confessione invalida, quia facultas conceditur tantum ad effectum jubilæi lucrandi. Si fiat confessio bona fide ei qui caret potestate in reservata, valet quidem absolutio, sed manet obligatio se sistendi judicio superioris.

164. Si quis confessus fuerit superiori peccatum reservatum, et ab eo fuerit absolutus, sed doloris defectu caruerit ejus beneficio, videtur aliquibus non posse ab alio deinceps absolvi, quum superioris mens

(1) Sess. xiv. cap. vii. *de pœnit.* (2) S. Alph. l. vi. n. 585.

fuerit reservationem nonnisi sacramento conferendo tollere. Attamen contraria aliorum sententia magis probatur S. Alphonso, nam finis reservationis jam obtentus est, ut peccata judicio superioris subjicerentur, quod contingit etiam dum fit confessio nulla, vel sacrilegia.[1] Sed si superior ipse, audito peccato reservato, remiserit pœnitentem ad sacerdotem alium, censetur reservationem sustulisse, ut alter eum absolvere valeat. Negant plerique id licere, quum peccata reservata non sint extra sacramentum tollenda: quod ubi agitur de casibus occultis Papæ reservatis, in quos nihil potest episcopus nisi in foro sacramentali, videtur verissimum: sed ubi reservatio ab ipso episcopo proveniat, nescio quid obstet, ut tollat reservationem extra sacramentum, facultate confessarii libera relinquenda. S. Alphonsus sic loquitur: "Alii dicunt id tantum licere in casu gravis necessitatis, puta si superior non posset se expedire ab aliquo gravissimo negotio, et contra, necessarium judicaret personaliter audire peccatum reservatum. Idque admittunt Lugo, Croix, et Palaus cum Vasquez et Coninch: sed in casu rarissimo, addito quod pœnitens esset in necessitate communicandi, et nollet eadem peccata bis confiteri. Hoc ultimum non videtur improbabile, posito cum omnibus his conditionibus."[2] Hæc intelligenda videntur etiam de peccato ab episcopo reservato, quando pœnitens necesse habet sacramentum recipere, et nequit absque gravissimo incommodo peccata omnia superiori referre.

165. Qui absolutus est *indirecte* a confessario ob gravem causam, tenetur deinceps se præsentare episcopo, quum extra mortis articulum sacerdotes nihil possint in casus quos episcopus sibi reservaverit; ideoque obligatio se præsentandi suspensa sit, haud sublata. *Directe* tamen absolvit episcopus impeditos adire Pontificem, et sacerdos, si episcopus adiri nequit, sub onere se præsentandi cessante impedimento: quod si perpetuum fuerit, omnino liberantur.

166. Etsi superior injuste deneget facultatem absolvendi a reservatis, nihil potest in ea sacerdos, quia tum in reservatione facienda, tum in ea haud tollenda, utitur jure suo: peccat tamen episcopus duriorem se exhibens cum animarum damno, præsertim si noverit pœnitentem nullatenus induci posse ad eum adeundum.

167. Plerumque non expedit ut confessarius sibi assumat onus

(1) S. Alph. l. vi. n. 598. (2) Ibidem, n. 595.

episcopi adeundi, præsertim si pœnitentis mentio facienda est, quod absque ejus licentia nullatenus licet, vel si ex adjunctis suspicio in reum cadere possit.

168. Peregrini absolvi possunt juxta diocesis statuta in qua versari contigerit, quoties ex sua diœcesi non migraverint in fraudem reservationis. Si peccatum admiserint, quod tum in diœcesi in qua versantur, tum in sua, reservatum est, nequeunt absolvi nisi ab eo qui habet facultatem in reservata, in diœcesi ubi confitentur. Si sit reservatum in ea diœcesi, non tamen in sua, nequeunt absolvi, quia reservatio respicit directe confessarios, quorum potestas intra limites croecetur. Si sit reservatum in sua diœcesi, quin sit in ea in qua confitentur, possunt absolvi, quia confessariorum potestas juxta statuta diœcesana exercenda est. In Bulla quæ incipit *Superna*, Clemens X. declaravit: "posse regularem confessarium in diœcesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia diœcesi a peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem confessarius est approbatus, absolvere; nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam diœcesim pro absolutione obtinenda migrasse."[1] *In fraudem*, autem, juxta S. Alphonsum, fit, "quando quis alienam petit diœcesim ob principalem finem obtinendi absolutionem, vitandique judicium proprii pastoris. Ratio, quia fraus dicitur intervenire, ubi lex redditur elusoria, ut ait Barbosa, Axiomate 102. n. 4. Eluderetur autem hic reservationis lex, si pœnitens alio migraret ex principali motivo petendi absolutionem. Unde bene ipse absolvi poterit, si abscesserit ad aliquam diœcesim ob aliquem honestum finem, puta negotii agendi, vel indulgentiæ lucrandæ; vel ut confiteatur, cum minori incommodo, aut citius confessionem expediat; vel ut confessarium incognitum, aut prudentiorem inveniat, qui melius eum dirigat, et tranquillitati suæ conscientiæ consulat, et similia. Secus (ut diximus) si ibi accederet ex principali fine, ut effugiat judicium sui superioris, vel ut facilius absolvatur."[2] Non autem in fraudem reservationis pro absolutione obtinenda migrat, qui ex diœcesi discedit ad peccatum patrandum quod in ea reservatum est, nam id facit ad reservationem effugiendam.

169. A censuris in patria reservatis nequit peregrinus absolvi, "quia tota facultas simplicis confessarii absolvendi a censuris habetur ex c. Nuper *de sent. excomm. in* 6. ibi autem dicitur simplex

(1) Edita 21 Junii 1670. (2) L. vi. n. 589.

confessarius non posse absolvere a censuris, quando sunt reservatæ."[1]

170. Peregrinus peccatum reservatum in diœcesi in qua moratur patrans, reservationi subjacet, quia legibus loci tenetur, non tamen excommunicationem, si forte adnexa sit, contrahit, nam jus decernit: "solos subditos comprehendi sub excommunicatione lata ab episcopo pro futuris delictis."[2] "Excipit Mazzotta excommunicationes quæ feruntur per statutum respiciens commune bonum territorii, etc."[3]

171. Personæ haud exemptæ peccatum reservatum patrantes in monasteriis, seu locis aliis exemptis, reservationem contrahunt, quia reservatio afficit potestatem confessariorum, qui proinde reos delicti hujusmodi absolvere nequeunt.

172. Qui peccarunt, extra suam diœcesim, in alia in qua nulla fuit reservatio, nequeunt absolvi in patria a delicto quod in ea reservatur, quia confessarii potestas ab episcopo loci pendet.

173. Ex facultate Tridentini concilii[4] episcopi possunt absolvere peregrinos a casibus Papæ reservatis, modo sint occulti, quia "subditi etiam dicuntur tales peregrini, qui in foro sacramentali subjiciuntur episcopo diœcesano."[5] Idem licet vicariis capitularibus, seu administratoribus, sede vacante: et juxta plerosque, iis qui jurisdictionem quasi episcopalem habent. Ea autem facultas nonnisi in foro sacramentali exercenda est. Si episcopus ipse inciderit in crimen hujusmodi, "poterit deputare proprium ipsius confessarium, esto sit extra suam diœcesim, ad se absolvendum cum eadem facultate qua ipse posset alios sibi subditos absolvere." Casus autem occulti censentur, quando probati non sunt in judicio, vel non palam innotuerunt, ita ut nulla tergiversatione possint celari. Ea absolvendi facultas videtur extendi ad reservationes concilio Tridentino posteriores, nisi specialiter ei derogetur, uti fit in Bulla *Cœna Domini:* et in Bulla S. Pii V. in qua moniales frangentes clausuram ad malum finem, necnon licentiam concedentes, comitantes, etc., excommunicationi subjacent, "a qua præterquam a Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi nequeant."

174. Episcopi nequeunt absolvere a casibus occultis reservatis ab aliis episcopis, quia facultas Tridentina respicit casus Sedi Aposto-

(1) L. vi. n. 590.
(2) Cap. A nobis, *de sent. excom. in* 6.
(3) S. Alph. l. vi. n. 591.
(4) Sess. xxiv. Cap. Liceat.
(5) S. Alph. l. vi. n. 593.
(6) Ibidem.

licæ reservatos: vox autem *etiam* eo loci adhibita, ex consuetudine et stylo, non censetur eam extensionem importare.[1]

175. Possunt episcopi, ex plerorumque sententia, sacerdotibus quibuscumque facultatem absolvendi a casibus occultis delegare, quia jam inhæret episcopi muneri: et sacerdotes quibus ita committitur, habentur tanquam specialiter deputati. Speciali hac deputatione indiget ipse Vicarius generalis, nam "recte ait Sanchez, vicarium episcopi non habere potestatem absolvendi ab his casibus ex generali commissione vicariatus, nisi specialiter ab episcopo committatur."[2]

176. Regulares nequeunt absolvere a casibus quos episcopus specialiter sibi reservavit, sive in synodo, sive extra synodum, uti patet ex Bulla Gregorii XIII. *Cum a sacra.* Nequeunt etiam absolvere a sex casibus a Clemente VIII. recensitis, nimirum percussione clerici, duello, violatione immunitatis ecclesiasticæ, violatione clausuræ ad malum finem, simonia reali, et simonia confidentiali; nam facultas ab his absolvendi expresse regularibus est adempta: a cæteris autem casibus in jure episcopis reservatis regulares censentur probabilius absolvere posse.

177. Moniales haud exemptæ reservationibus ab episcopo factis subjacent: de exemptis disputatur, probabilibus utrinque rationibus, judice S. Alphonso.[3] Utrum possit episcopus reservare casus quoad has, ubi agitur de clausura custodienda, v: g: si ostio aperto loquantur cum sæcularibus; etiam in controversiam vocatur, quamvis custos sit clausuræ, tamquam Sedis Apostolicæ delegatus.

178. Absolvens a reservatis, sive episcopo, sive Sedi Apostolicæ, prætextu privilegii, incurrunt ipso facto excommunicationem Papæ reservatam, ex decretis S. C. anno 1601 et 1602, auctoritate Clementis VIII. et anno 1607. auctoritate Pauli V.

179. Prælatis regularium permittitur ex Clementis VIII. constitutione, undecim tantum casus sibi reservare: v: g: I. apostasiam a Religione: II. nocturnum ac furtivum e monasterio egressum: III. veneficia, incantationes, et sortilegia: IV. proprietatem contra votum paupertatis, in materia gravi: V. furtum mortale de rebus monasterii. VI. peccatum carnis consummatum: VII. juramentum falsum in judicio legitimo: VIII. procurationem, consilium, vel auxilium

(1) S. C. Conc. 24. Jan. 1711, et 29. Nov. 1712.
(2) S. Alph. l. vi. n. 594. (3) Ibidem, n. 602.

ad abortum fœtus animati, etiam effectu non secuto: IX. occisionem, vel vulnerationem, vel gravem percussionem cujuscumque personæ: X. falsificationem manus, vel sigilli officialium monasterii: XI. malitiosum impedimentum, retardationem, aut apertionem literarum a superioribus ad inferiores, vel e contra,

180. Religiosi exempti non subjacent reservationi episcopi: nec eorum novitii, vel familiares, modo inibi sint quasi de familia, et continui commensales. Si inciderit novitius in reservationem ante ingressum, poterit, ex privilegio Religionis, absolvi a confessario ejusdem Religionis.

CAPUT IX.

DE ABSOLUTIONE.

§. I. De sacerdotis judicio.

181. Sacerdos jurisdictione præditus post exceptam peccatorum confessionem, potestatem solvendi et remittendi peccata exercet, pœnitentem absolvendo: ligat quoque imponendo opera satisfactionis, et retinet peccata eorum qui haud idonei veniæ videntur. Equidem potestas a Christo Domino concessa, nonnisi juxta sanctissima ejus instituta exerceri valet, ut pœnitentibus sit venia; nam, uti optime animadvertit S. Thomas, "sacerdos operatur in usu clavium sicut instrumentum et minister Dei: nullum autem instrumentum habet efficacem actum nisi secundum quod movetur a principali agente: et ideo dicit Dionysius, *in fine Ecclesiasticæ hierarchiæ*, quod sacerdotibus utendum est virtutibus hierarchicis, quomodo divinitas eos moverit..... Unde si quis præter illum motum divinum uti sua potestate præsumpserit, non consequeretur effectum, ut Dionysius dicit: et præter hoc a divino ordine averteretur; et sic culpam incurreret."[1] Equidem manifestum foret peccatum temere uti potestate divinitus concessa.

182. Qui pœnitenti animo sua confessus est peccata, et paratum se exhibet ad jussa sacerdotis implenda, jus habet ad absolutionem, quum gravissimum confitendi onus ea conditione subierit, ut veniam ex Christi instituto consequeretur: quapropter gravis ei fieret injuria, si, nullo a se objecto obice, venia denegaretur. Statim plerumque absolvendus idcirco est: quamvis contingere possit aliquando, ut dilatio absolutionis ad breve quoddam tempus ei profitura sit in cautelam et remedium: quapropter animæ medico, qui et judex est, licet æqua ex causa eam differre, præsertim eo consentiente.

183. Sacerdotis judicium ex causæ cognitione proferendum est, ideoque debet eo quo absolvit temporis momento conscientiæ pœnitentis statum habere perspectum. Equidem in tribunalibus plerisque

(1) Sup. iii. p. qu. xviii. art. iv. *Resp.*

causæ cognitio sententiæ præcedit, dierum nonnumquam intervallo: et in ipso pœnitentiæ tribunali sæpe confitetur pluries pœnitens antequam absolutione donetur: sed oportet ut judicii sacri materia actu subjiciatur clavibus Ecclesiæ, ut sic forma cum actibus pœnitentis qui dolet, et confitetur, et satisfacere promittit, conjungatur: arctior enim, uti monet S. Alphonsus, debet esse nexus inter sententiam et causæ cognitionem in sacro hoc judicio. Cæterum facile contingit, ut obliviscatur sacerdos peccatorum, quæ ante hebdomadas aliquas, vel menses, pœnitens declaravit; quapropter consuetudo hæc protrahendi judicii non omnibus probatur. Si recordetur status pœnitentis, quamvis singulorum quæ exposuit, non habeat notitiam, omnes facile concedunt eum absolutionem dare posse: sicut etiam si recordetur peccatorum *in confuso*, uti aiunt, generalem habens eorum notitiam. Si pœnitentiæ recordetur, vel a pœnitente ejus notitiam expiscari possit, hac ratione eum posse sufficientem causæ cognitionem tunc habere plerique censent, quum singulis vicibus quodammodo judicaverit, et remisso pœnitente ad id temporis cum absolutionis spe, dederit locum judicio perficiendo. Cæterum sæpius contingit ne quidem pœnitentiæ impositæ notitiam haberi ullatenus posse: quo rerum eventu, puto oportere ut in graviora peccata ab ultima communione admissa inquirat ad refricandam memoriam, quamvis onus gravissimum confessionis repetendæ vix unquam imponendum sit. "Sacerdos," inquit S. Alphonsus, "dum sententiam profert, debet efformare judicium, saltem de statu conscientiæ pœnitentis."[1]

184. Confessarius non tenetur de singulis peccatis certum formare judicium, sed tantum de obviis et claris."[2] Equidem studium ejus in eo præcipue ponendum est, ut judicet utrum peccatorem vere pœniteat, et quæ ei injungenda sint, in admissorum expiationem, et animæ remedium. De plerisque difficultatibus aliqua dicemus.

§. II. De occasione peccati.

185. Imprimis dicendum est de peccatoribus qui in occasione proxima peccandi versantur. *Occasio peccati* dicitur quidquid ad peccatum allicit, sive ex natura sua, sive ob cujusdam fragilitatem. Quidquid, spectata communi hominum fragilitate, peccati periculum

(1) L. vi. n. 502. (2) Ibidem, n. 499.

grave affert, adeo ut in ea plerumque peccent, occasio proxima *per se* dicitur: sic puellæ lascivibundæ consortium diuturnum, semotis arbitris, est occasio proxima *per se* impudicitiæ. Occasio proxima *per accidens* dicitur quidquid grave lapsus periculum affert cuidam ob specialem ejus fragilitatem, adeo ut frequenter in ea peccet; licet plerisque non noceat. Sic potus modicus vini, vel alterius liquoris est quibusdam proxima ebrietatis occasio. *Remota occasio* dicitur illa in qua homines plerumqne non peccant, quamvis aliquando in ea etiam peccent. Sic colloquia cum amicis, deambulatio, et necessarium cum concivibus commercium, possunt peccato præbere locum. Res omnis potest esse remota occasio peccati: "quoniam creaturæ Dei in odium factæ sunt, et in tentationem animabus hominum, et in muscipulam pedibus insipientium."[1] *Voluntaria* occasio ea est quam quis sponte appetit, quum facile posset eum declinare: de qua meritò damnata est ab Innocentio XI. propositio hæc: "Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, et non vult omittere, quinimmo directe et ex proposito quærit, aut ei se ingerit."[2] *Necessaria* occasio est quæ nullatenus possit deseri, vel saltem haud sine gravissimo incommodo. Mancipium quo herus in sui libidinem abutitur, in necessaria occasione peccati versatur; nec enim fugere valet: uxor, quo maritus contra leges conjugii utitur, est in occasione quodammodo necessaria. *Moralis* dicitur necessitas, quæ ex magna sui utilitate oritur, qualis est eorum, qui munus, quo sustentantur, deserere cogerentur, ad peccati occasionem declinandam. Sic medicus aliquando, in venerem proclivis, vix posset saluti consulere, nisi arte deserenda. Occasio aliqua subsistit et permanet, et ideo *in esse* dicitur, qualis est consortium concubinæ, quam domi quis retinet. Eam domi retinere censetur, quæ domum conducit in qua ipsa habitat, eamque visitat veluti suam, licet ipse alibi moretur: occasio foris quæritur, quando quis quandam invisit quam non ita sibi retinet. Hæc occasio proxima habenda est, si homo peccet quoties quandam invisit, licet id contingat semel, vel bis, in anno; quæ proinde nullo modo ab eo invisenda est.[3] Sed et proxima est occasio, si quis sæpe cum quadam peccet, licet haud toties, quoties datur copia.

186. Certum est occasionem *voluntariam* et *proximam* peccati, sive communem, sive specialem, præsertim quæ apud se retinetur,

(1) Sap. xiv. 11. (2) Prop. lxi. (3) S. Alph. l. vi. n. 452.

esse deserendam; qui enim in ea versari pergit, manifesto discrimini lapsus se objicit. Frustra quidem sibi blanditur, qui putat se victorem futurum peccati, hoste prope se relicto. Ideo pœnitens qui apud se retinet hujusmodi occasionem, omnino cogendus est ut eam amoveat: quo proposito si careat, vera contritione carere convincitur: sed et propositum executioni est demandandum, antequam absolutio detur, nam tanta est cupiditatis vis, externa manente occasione, ut nemo possit sibi, proponenti ejus amotionem, fidere: "Ordinarie loquendo," inquit S. Alphonsus, "nunquam absolvi debet pœnitens qui versatur in occasione proxime voluntaria, etiamsi extraordinaria signa doloris afferat, antequam occasionem removeat; occasio enim extrinseca, præsertim ubi agitur de vitio turpi, quando præsens est, ita mentem excæcat, ut omnia proposita e memoria deleat, et ad peccata ita impellit, ut aliquis etiamsi certam suam damnationem ab illo crimine secuturam cognosceret, adhuc a peccato non desisteret."[1] Etiamsi propositum tollendæ occasionis sincerum sit, contendit S. Alphonsus pœnitentem haud esse vere dispositum, nisi reapse sustulerit, ob periculum manifestum relabendi, quod differendo subit. "Ablatio occasionis est res magnopere ardua, et non fit nisi quis magnam vim sibi inferat, ut avellatur ab illa occasione, ad quam, propter præteritam sui animi adhæsionem, remanet valde propensus; et ideo, si occasio non aufertur ante absolutionem, pœnitens de facili post absolutionem se decipiet, falsò sibi suadendo quod tentationibus resistet, et sic, occasione non dimissa, profecto redibit ad vomitum. Qua de re, si talis vellet absolvi, antequam occasionem deserat, esset indispositus, quia se constitueret in probabili periculo infringendi propositum: ac propterea confessarius, qui eum absolveret, ipsum relinquendo in tali periculo, utique peccaret tam contra officium judicis, quam medici, quia absolveret indispositum, non applicando illi remedium suæ saluti necessarium."[2]

187. Non excusatur pœnitens a tollenda occasione, licet solatio magno ac delectatione privandus sit, consortio hujusmodi in rebus licitis renuntians: nam meritò rejecta est cujusdam excusatio quod ejecta concubina vix alia inveniretur famula quæ dapes sibi pararet congruas, veluti ac si gulæ voluptas præ animæ salute habenda foret: quapropter Alexander VII. damnavit eam propositionem:

(1) L. vi. n. 452. (2) Ibidem, n. 454.

"Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad delectamentum concubinarii, vulgò regalo; dum deficiente illa, nimis ægre ageret vitam; et aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, et alia famula nimis difficile inveniretur." Gravior est excusatio quando quis nequit absque infamia dimittere ancillam: sed imprimis considerandum, utrum fama jam non sit amissa, cui medebitur offensionis causa auferenda. "Revera potius scandalo erit," inquit S. Alphonsus, "si post confessionem occasionem non auferat: aut enim alii suum peccatum aut periculum ignorant, et tunc nihil mali suspicabuntur, puta si quis famulam dimittit, vel jam alii id animadverterunt, et tunc famam potius recuperabit, quam amittet."[1]

188. Contingit sæpe hominem peccare haud ex affectu erga mulierem aliquam, sed insana instigante libidine, cui cum quacumque gratificari studet: sic heri erga mancipia plerumque afficiuntur. Amoveri vix potest hujusmodi occasio, cum inter res suas recenseantur, et uxoris suspiciones vehementes excitarentur, si aliqua alii traderetur, alia in ejus locum suffecta. Iis in rerum adjunctis non videtur cogendus ad removendam ancillam, quæ vix dicenda est occasio peccandi, quamvis sit *objectum* peccati, et socia: sed libidini opportuna adhibenda sunt remedia, antequam ad sacramenta herus admittatur.

189. Etiamsi *extraordinaria* contritionis indicia dentur a pœnitente, qui et pollicetur quamprimum tollere occasionem, differenda est venia, nisi urgeat gravis valde ratio ut statim concedatur. Equidem nonnumquam pœnitens nequit occasionem statim tollere, absque gravissimo famæ dispendio, vel damno alio magni momenti: vel nequit ad confessarium redire post ablatam occasionem: in quibus rerum adjunctis voluntas pro re acceptanda erit, et venia concedenda. Quod si semel, alterave vice fallat fidem, non erit ei pollicenti credendum.

190. Occasio *necessaria* est vel *physice*, vel *moraliter*, uti supra diximus. Qui in occasione physice necessaria versatur, absolvendus est, quando de contritione et proposito constat, nam occasionem tollere omnino nequit: attamen, extra mortis discrimen differenda est aliquando absolutio, ut in remediis adhibendis fiat solicitior, et ad Eucharistiam suscipiendam morum emendatione paretur. Sic

(1) L. vi. n. 452.

cum mancipiis agendum, quæ cum heris vel eorum filiis peccare consueverunt. In mortis articulo absolvitur pœnitens, qui non habet tempus, vel modum, expellendi amicam; quæ tamen, si ullo pacto fieri posset, foret ab ejus aspectu amovenda. Occasionem moraliter necessariam, quæ, scilicet, ad sui sustentationem requiritur, vel deseri nequit absque gravissimo famæ, honoris, vel rerum dispendio, nemo deserere cogitur, nisi post adhibita semel iterumve remedia, absque felici successu. Cæterum plerumque oportet, præsertim quando de vitio turpi agitur, absolutionem differre, ut remedia reapse adhibeantur, quandocumque id commode fieri possit: quam rationem se semper servasse S. Alphonsus testatur. "Censeo enim, quod confessarius tamquam medicus tenetur aptare suo pœnitenti remedia opportuna, ut ille suam faciat salutem; reorque nullum aliud aptius antidotum ministrari posse ei, qui est in occasione proxima, quam dilationem absolutionis; dum experientia docet, quod pœnitentes postquam absoluti discedunt, ut plurimum negligunt media præscripta adhibere, et sic facillime recidunt. Cum e converso quando ipsis absolutio denegatur, vigilantius satagunt remedia exequi, et tentationibus obsistere, impulsi quidem a timore, ne cum ad confessarium redibunt, iterum sine absolutione dimittantur. Et casu quo pœnitens prius admonitus ab alio confessario media præscripta neglexerit, et eodem modo fuerit relapsus, dico omnino dimittendum esse sine absolutione, nisi forte extraordinaria signa doloris exhibeat. Et etiam huic adhuc extraordinaria compunctione donato, ordinarie loquendo, absolutionem denegarem, quando commode absolutio posset differri. Fortasse alicui hæc tradens nimis rigidus videbor: sed ego, cum pœnitentes offendissem hujusmodi occasionum laqueis irretitos, sic semper egi, et semper agam; hac enim via incedens non me rigidum, sed maxime erga eos benignum esse puto, quandoquidem nullo isto aptior modus mihi videtur, ut ipsi a peccatis, et ab æterna damnatione eripiantur; et e contrario crederem, quod, si benigne agendo absolutionem quam petunt eis præstarem, causa essem ut misere in vitiis marcescerent."[1]

191. Qui animo contrahendi matrimonii se invisunt, juxta Roncagliam, possunt ad sacramentad amitti: cui tamen contradicit S. Alphonsus, hujusmo diconsortium peccandi esse occasionem proximam declarans: "ego experientia doctus vix semel vel iterum per-

(1) L. vi. n. 456.

mitterem sponso ad domum sponsæ accedere ; vel sponsæ, aut parentibus, illum in domo excipere: raro enim reperi, qui in tali accessu non peccaverit, saltem verbis aut cogitationibus, cum omnes aspectus et colloquia inter hujusmodi sponsos sint incentiva ad peccandum, et moraliter impossibile sit ipsos invicem tractare, et stimulos turpes non sentire ad ea, quæ tempore conjugii inter se futura erunt. In his autem omnibus, præsertim ubi turpium lapsuum periculum imminet, advertat sedulus confessarius, quod nunquam crudelius se geret cum pœnitente quam benignius agendo, et quo majorem severitatem adhibebit, eo melius illius saluti consulet. D. Thomas a Villanova (*Fer.* 6. *post Dom.* 4. *Quadrag,*) vocat confessarios "impie pios, qui ne confitentem contristent, illum in sua nequitia manere permittunt."[1] Hæc nonnulli haud sine gentis injuria, ex depravatis Italorum moribus durius dicta a S. Alphonso censent: sed melius æquiusque regionibus omnibus convenire censentur, unicuique enim compertum esse debet, ab hujusmodi consortio, diu continuato, vix abesse graviora peccata. Ut autem quæ mores nostri vetant penitus tolli, quantum possimus, moderemur, quædam enucleatius explicanda duximus.

192. Qui se mutuo invisentes, vel altera alterius consortium admittens, in peccata carnis frequentur labuntur, vel copula perfecta, vel inchoata, vel tactibus turpioribus, vel aliàs cum pollutione in se, vel in alterutra, nequaquam possunt absolvi, donec consortium hujusmodi deserant; tenentur enim plane consuetudine peccandi, et in proxima et voluntaria occasione versantur. Quod si polliceantur consortium illud privatum deserere, et nonnisi arbitris præsentibus se mutuo invisere, vel aliam adhibere cautelam ne peccent, poterit eis una alterave vice credi; sed relabentes cogendi sunt ad occasionem prorsus deserendam. Parentes qui norunt eos graviter peccare, et tamen sinunt ut consortio mutuo fruantur, sunt pariter indigni venia sacramentali.

193. Sponsi qui in nullum gravius peccatum labuntur, sed oscula, manuum prensationem et amplexus leviores mutuò excipiunt, absque libidinis motu, videntur posse excusari a peccato mortali, eo quod hæc videantur casti amoris indicia, qui fovendus est ante matrimonium. Cæterum si pollutio sequatur, uti facile contingit in amplexu, vel osculo diuturno; vel si aliàs libido ab alterutro foveri noscatur,

(1) S. Alph. l. vi. n. 452.

abrumpendum est consortium, vel adhibenda cautela, ut occasio proxima esse desinat.

194. Qui absque ulla promissione matrimonii consortium hujusmodi frequentant, et oscula, aliave amoris indicia dant excipiuntve, sunt in occasione proxima, quam deserere tenentur; hæc enim utpote, nulla ratione cohonestata, inter gravia peccata enumeranda sunt; oriuntur enim ex libidine, et periculum manifestum afferunt. Puellæ quæ invisuntur aliquandiu, possunt a gravi peccato excusari, si oscula haud libenter admittant, et spem habeant sponsalium mox faciendorum. Hæc mihi videntur, sed rem difficultatis plenam ad sapientiores remitto.

195. Quotiescumque remediis pluries adhibitis, oratione scilicet, rerum æternarum meditatione, jejunio, etc., emendatio nulla sequitur, tollenda est occasio quacumque cum jactura, ne anima in æternum pereat. Hinc communis est sententia, teste S. Alphonso, eum qui remediis adhibitis non emendatur, "non posse absolvi, nisi occasionem deserat cum jactura adhuc vitæ, si opus sit, quando nulla emendatio, nec probabilis spes emendationis appareat. Ratio quia homo tenetur cum omni jactura vitare periculum proximum peccati formalis."[1] Si tamen extraordinaria dentur doloris indicia, erit spes emendationis.

196. Licet causa aliqua utilis aut honesta proximam occasionem non fugiendi occurrat, fugienda tamen est, nam animæ saluti imprimis consulendum: quapropter damnata est propositio: "Proxima occasio peccati non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit."[2] Fuit qui diceret licere quærere directe causam proximam peccandi pro bono spirituali vel temporali nostro, vel proximi:"[3] sed abhorret ab omni pietatis sensu, quum peccatum sit per se malum, quod nullius boni obtentu faciendum est. Quod si externa occasio peccati muneri suo inhæreat, et cum magna sui utilitate conjuncta sit, licebit peccandi periculum, adhibita cautela, tollere, quin statim munus deseratur. Sic medicus debet pietatis præsidiis paratum se efficere, ut suam exerceat artem, quam non statim deserere tenetur, licet semel vel bis in ea peccaverit: quod si sæpius relabatur, adeo ut spe cadat emendationis, debet id saltem artis exercitium deserere, quod perniciem animæ consuevit afferre: v: g: puellarum curationem. Hinc dicit jus canonicum: "Falsa etiam fit pœnitentia,

(1) L. vi. n. 457.

(2) Prop. lxi. inter damnatas ab Innoc. XI.

(3) Prop lxiii.

cum pœnitens ab officio vel curiali, vel negotiali non recedit, quod sine peccato agi nulla ratione prævaleat."[1] Ipse Christus jussit ut quæ magis necessaria, vel utilia videntur, ad inferorum supplicia evitanda, abjiciamus: "Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, et projice abs te; expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizat te, abscinde eam, et projice abs te etc."[2] Omnes igitur qui non possunt vincere tentationes, nisi abjicendo munera sua, vel deserendo eos a quibus sustentantur, debent saluti providere, omnibus abjectis.

197. Externæ occasiones peccati, quæ inutiles sunt et perniciosæ, sunt omnino deserendæ: nec absolvendus est qui eas deserere haud pollicetur. Sic pravorum consortium, popinarum, fori aleatorii, et theatri frequentatio, et alia hujusmodi, quæ periculum absque ulla utilitate sua, vel aliena, afferunt, sunt deserenda. Promittenti eorum fugam fidere poterit confessarius: quod si semel iterumve fidem fregerit pœnitens, non statim erit absolutione donandus, sed rei periculo facto: "donec certis et evidentibus indiciis constet, illum ab his occasionibus esse segregatum." Ita præscripsit S. Carolus Borromæus.[3] Sed nec alicui frequentare vel retinere licet occasiones peccati cum aliorum scandalo, quamvis peccandi consuetudinem dereliquerit.[4]

§. III. De consuetudine peccandi.

198. *Consuetudinarii* a *recidivis* in eo a theologis distinguuntur, quod hi dicantur qui confitendo renuntiarunt peccato, et in illud deinceps lapsi sunt, quum illi pravam foveant consuetudinem, quam sancto proposito et conatu ad vitam novam ineundam non abruperunt. Consuetudine irretitos esse absolutione donandos, quum prima vice accesserint, docet S. Alphonsus de Ligorio;[5] quoties scilicet animi vere pœnitentis exhibent argumenta, quæ ex adjunctis colliguntur: si enim subitò tacti sint conscientia remordente, vel aliàs ad veirtutis studium incitati, adjuvandi sunt sacramenti gratia, ne ægroto sanitatis studioso remedia denegari videantur. Hæc con.

(1) Conc. Lat. ii. can. xxii. (2) Matt. v. 29.
(3) Inst. ad Confess. (4) S. Alph. l. vi. n. 452.
(5) L. vi. n. 459.

fessarii indulgentia patrem decet filium prodigum excipientem cum magna animi exultatione. Non ita agendum, si non appareant pœnitentiæ indicia, cum emendationis spe; esset enim projicere sanctum canibus, margaritas porcis, vitiosos homines nullam spem emendationis præseferentes donare venia, qua utique frui non possent: quapropter Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: "Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, et proponere emendationem."

199. Erga peccatores *recidivos* minor exhibenda est indulgentia, nam lapsus facilis, post veniam semel impetratam, facit ut de doloris et propositi vi et efficacia aliquatenus dubitetur; quippe "irrisor est, non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet."[1] Cæterum si lapsus videatur vi consuetudinis, post luctam, vel ex subito libidinis impetu, vel fere inopinatò, pœnitenti, et doloris indicia præbenti majora, subveniendum est; facile quippe vulnus recrudescit, et vires non statim integræ validæque restituuntur. Magna in medicamine adhibendo opus est cautela, ne ingravescat morbus, cum ægroti certo discrimine. Igitur recidivo peccatori tabulam pœnitentiæ iterum arripienti non est penitus subtrahenda. Sed nec absolvere præstat eum quoties se sistit, pœnitentiam professus: nam explorandus prius animus, et lapsus occasio; et venia danda, vel differenda, prout visum fuerit in Domino, juxta propositum mentis, et voluntatis infirmitatem.

200. Juxta S. Alphonsum, "certum est I. Quod confessarius tenetur differre absolutionem, usque dum fiat moraliter certus de dispositione sui pœnitentis, saltem per experimentum temporis, vel mediorum, si pœnitens sufficiens nondum præbeat signum suæ dispositionis." Moralem hanc certitudinem ita explicat: "sufficit quod confessarius habeat prudentem probabilitatem de dispositione pœnitentis, et non obstet ex alia parte prudens suspicio indispositionis; aliàs vix ullus posset absolvi, dum quæcumque signa pœnitentium non præstant nisi probabilitatem dispositionis."[2] Docet etiam confessarium posse differre absolutionem rite disposito, quoties judicat dilationem ejus emendationi utilem, nam medici et judicis munus simul obit: jus autem pœnitentis ad absolutionem non

(1) S. Isidor. in cap. xi. de pœnit. dist. iii. (2) L. vi. n. 461.

est in sui detrimentum vindicandum. Injuria quidem ei fieret, si absolutio differretur cum sui damno, vel famæ jactura, vel aliàs absque gravi causa: sed lucratur sæpe dilatione. Certa autem regula hac in re statui nequit, quum nonnullis prosit dilatio; aliis obsit.

201. De relabentibus in peccata quæ ex fragilitate intrinseca contingunt, v: g: pollutionem, delectationem morosam, odium ,blasphemiam, censet S. Alphonsus absolutionem iis vix differendam, si extraordinaria præbeant doloris signa. Octo, vel decem dierum, vel ad summum quindecim, dilationem permittit, quoties ex causa intrinseca lapsus oritur. Quando ex causa extrinseca, differenda est donec occasio sublata fuerit. Ratio discriminis desumitur ex vi hujusmodi causæ, quæ faciliter libidinem accendit, et optima evertit consilia: quum e contra fragilitas pœnitentis et infirmitas sananda sit, et roboranda interno gratiæ remedio, quippe, docente S. Thoma, " majus remedium præbetur contra peccata vitanda ex gratia, quam ex assuetudine operum nostrorum."[2] Favet Rituale: " in peccata facile recidentibus utilissimum fuerit consulere ut sæpe confiteantur, et, si expediat, communicent."[3]

202. Temporis experientia quærenda est, quando propositum dubium videtur, et dolor exiguus: sed quoties de animo pœnitente constat, dari potest absolutio, quia juxta præsentem animi dispositionem judicandus est pœnitens. Temporis idcirco nullum exigitur spatium, nam non id inquiritur utrum perseveraturus sit; sed utrum impræsentiarum doleat de admissis,.et perseverare firmiter proponat. Docuit Christus ignoscendum esse fratri admissorum in alium pœnitenti septuagies septies: quod ad imitationem divinæ erga peccatores misericordiæ fieri censendum est.

203. Extraordinaria doloris indicia, sunt I. lacrymæ, suspiria, verba ex imo corde veluti profecta, præsertim ab hominibus, qui durioris plerumque sunt indolis. " In dispensandis donis Dei," inquit S. Leo, " non debemus esse difficiles, nec accusantium se lacrymas gemitusque negligere, cum ipsam pœnitendi affectionem credamus ex Dei inspiratione conceptam."[2] II. Numerus peccatorum diminutus, in iisdem, in quibus sæpius peccaverat, rerum adjunctis: inde enim liquet eum in cupiditatibus reprimendis studium ponere: ex: gr: si quis semel peccavit in mense, qui antea quotidie

(1) Suppl. iii. p. qu. xxv. art. i. ad 4. (2) De Sac. Pœnit.
(3) Epist. lxxxii. Theodor. Episcop.

labi consuevit: vel si post certamen magnum tentationi cessit. III. Pietatis exercitia ad præcavendum lapsum suscepta, v: g: jejunia, eleemosynæ, orationes, sacer secessus, fuga occasionum, et quæ præscripsit confessarius accurate impleta. IV. Solicita inquisitio subsidiorum quibus se muniat contra tentationes; et magna animi promptitudo ad ea amplectenda. V. Confessio sponte facta, haud alterius jussu, vel rogatu; extra tempora consueta, et cum magno sui incommodo. VI. Si pœnitens accesserit, subitanea alicujus morte, vel eventu alio, qui cum divinis judiciis connexus videtur, percussus; vel vehementer commotus ex prædicatoris concione. VII. Si peccata quæ prius præ pudore omisit, confiteatur. VIII. Si rem ablatam abstulerit, vel satisfecerit læso, ut se ad confitendum pararet. IX. Si ex confessarii hortatione videatur novo peccati odio flagrare.

§. IV. De doloris defectu.

204. Absolutio differenda est, quoties non satis sibi persuasum habet confessarius pœnitentem animo vere dolere, et propositum fovere peccatum evitandi: prudens quippe exigitur de eo judicium, ut quis veniam impetret. Opus quidem non est sibi persuadere pœnitentem haud amplius lapsurum, nam Deus ignoscit vere dolenti, qui ex animo proponit peccatum vitare, et adminicula necessaria adhibere, licet prævideat eum aliquando a bono defecturum proposito. Sed si hæreat animo confessarius de pœnitentis proposito sincero et dolore, non debet temere absolvere, omissis subsidiis quæ dubitationem tollant. Si urgeat celebrandi necessitas, erit gravissima ratio cur pœnitentiam profitenti detur statim venia, ne celebrare cogatur anima haud mundata: non ita tamen, si, re sæpius tentata, semper noscatur fragilis, tunc enim de dolore et proposito est gravis dubitandi ratio: et extraordinaria dolentis animi indicia exigenda sunt. Si sacramentum suscipiendum sit *vivorum*, uti aiunt, erit etiam ratio cur detur absolutio ei qui dolorem et propositum præsefert, ne, peccati labe haud abstersa, indignus accedat: v: g: si matrimonium contracturus sit. Quoties de pœnitentis dispositione dubitatur, et res non urget, opportunum erit absolutionem aliquamdiu differre, præceptis interim pietatis exercitiis, quibus muniatur in bono proposito animus: sed brevis debet esse dilatio, ne diuturniori mora pœnitens deficiat. Qui pro more habent pœnitentes

in aliud tempus remittere, eo quod nonnisi semel accesserint post annos plurimos, vel peccatis gravissimis onusti, videntur prodigi, quem pater statim amplexus est, oblivisci, et nescire quod tarda molimina nesciat Spiritus Sancti gratia. Igitur pro indole et dotibus pœnitentis venia statim indulgeri poterit gravissimo peccatori; alteri de cujus dolore dubitatur, nonnisi post tempus: alteri etiam qui dolere vere censetur, aliquando dilatio instar est medicinæ qua cautior reddatur. Sed cavendum ne qui animo dispositus est, in discrimen temere conjiciatur, gratiæ subsidio carens, et suæ fragilitatis periculum facturus.

205. Qui absque ullo doloris sensu sua peccata referunt, adeo ut confessarius indicium nullum animi in melius mutati detegat, nequeunt absolvi: non enim nisi pœnitenti venia indulgetur. Cæterum non statim judicandum aliquem haud dolere, quod siccis oculis, et frigide admissa enarret, nam ex indole cujusque plurimum pendet doloris significatio.

§. V. De inimicorum reconciliatione.

206. Qui odium nolunt deponere, nequeunt venia donari, nam: "qui non diligit manet in morte:"[1] sed qui recusant amicitiæ, vel reconciliationis dare testimonia, non sunt statim rejiciendi. Equidem qui præstant auctoritate, nonnunquam durius se habere debent erga subditos qui eos læserunt: qui aliorum experti sunt nocendi libidinem, non coguntur eos familiarius tractare: qui jura repetunt, possunt ab iis abstinere amicitiæ significationibus quibus ea cedere viderentur. Cæterum quoties nulla obstat ratio gravis, reconciliatio quærenda est; nec facile credendum est pœnitentibus veniam et amicitiam profitentibus, qui tamen ab omni inimicorum consortio recedunt: "Falsa fit pœnitentia," inquit concilium Lateranense II. "si odium in corde gestetur, aut si offensor cuilibet non satisfaciat, aut si offendenti offensus non indulgeat."[2]

§. VI. De restitutione.

207. Qui aliena nolunt restituere, nequeunt absolvi: quod si propositum restituendi foveant, quin possint, voluntas pro re habetur. Equidem quoties de re gravissima agitur, restitutio facienda est

(1) 1 Joan. iii. 14. (2) Can. xxii.

quantocyus, ne voluntatis nutet propositum ; constat enim id facile evenire. Si semel jussus restituere neglexerit pœnitens, quum copia ei fuerit, non est plerumque venia donandus, nisi re perfecta. Cæterum nunquam debet sacerdos exigere, vel suadere, ut res ei tradatur restituenda. Si precibus pœnitentis, ejus opera uti rogantis, cedendum aliquando censuerit, curandum ut, restitutione facta, habeatur scriptum creditoris, quo liqueat sacerdotem rem fideliter tradidisse: omnis quippe suspicio a sacro ministerio absit necesse est.

208. Hæc pleraque quæ de absolutione disseruimus, Ritualis Romani monito continentur. "Videat diligenter sacerdos," inquit "quando et quibus, conferenda, vel neganda, vel differenda sit absolutio; ne absolvat eos, qui talis beneficii sunt incapaces: quales sunt, qui nulla dant signa doloris, qui odia et inimicitias deponere, aut aliena, si possunt, restituere, aut proximam peccandi occasionem deserere, aut alio modo peccata derelinquere, et vitam in melius emendare nolunt, aut qui publicum scandalum dederunt, nisi publice satisfaciant, et scandalum tollant."

§. VII. De ignorantibus.

209. Qui præcipua fidei mysteria ignorant, non sunt capaces absolutionis, nam est arctissima lex fidei qua credenda proponuntur, quapropter damnata est propositio : "Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, etiamsi per ignorantiam culpabilem nesciat mysterium SS. Trinitatis et Incarnationis Domini." Igitur edocendi sunt pœnitentes rudiores, quibus mysteria singula proponenda sunt, ut iis fidei præstent obsequium, facile enim contingit eos non posse documenta mandare memoriæ. Equidem plerumque confessarii opera in pœnitentibus edocendis desideratur, qui possit pueros virosve remittere, ut ad se veniant opportuniore loco instruendi: quod tamen de mulieribus puellisque non expedit, quum decentius sit ut privatim a mulieribus instruantur.

§. VIII. De moribundis.

210. Moribundi, qui peccata confitentur et detestantur, absolvendi sunt eo facilius quo magis urget necessitas, sed ea quoque adhibita diligentia, quæ animam paret gratiæ certò suscipiendæ. Quæ onera

ex peccatis admissis oriantur attendendum est, ut eorum impletioni provideatur: si enim neglecta fuerint, et filiorum conscientiæ permissa, facile oblivioni tradentur. Curandum etiam ut filiorum institutioni christianæ consulatur, quum sæpe contingat filios a fide avita desciscere, propinquorum acatholicorum opera. Amovendi sunt a conspectu et domo moribundi, qui ei fuerant socii et occasiones peccati: præsertim quorum præsentia vel publicæ honestati repugnat, vel periculum morituro afferre possit: at si id fieri nequeat, pœnitenti tamen in discrimine posito succurrendum est. Propinquorum, quos forsan simultas aliqua procul tenuerit, accessus quærendus, ut pax ineatur, et charitatis fœdus.

212. Moribundi, qui, sensibus destituti, nullum valent edere doloris indicium, absolvendi sunt, si confitendi desiderium et animi dolorem ostenderint juxta Rituale Romanum, quod concilii Carthaginensis IV. et Arausicani I.[1] fulcitur auctoritate. Sic et jussit S. Leo M.: "Si aliqui ægritudine ita fuerint aggravati, ut quod paulo ante poscebant, sub præsentia sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium et circumstantium prodesse debebunt, ut simul et pœnitentiam et reconciliationis beneficium consequantur."[2] Simpliciter dandam esse eo casu absolutionem, nulla apposita conditione, plerique putant, quia est probabilis materia, et de conditione silet Rituale: quod si sit gravis ratio dubitandi, utrum doloris indicia fuerint sufficientia, tutius erit conditionem apponere: 'Si dispositus es.' Si non constet eos desiderium hujusmodi ostendisse, plerique concedunt eos absolvi posse qui christiano more vixerunt, voluntas enim sacramentum hoc accipiendi ex vitæ constanti ratione colligitur. Si neglexerint diu sacramenta, vitiis palam inquinati, servato tamen erga religionem affectu, est quidem ratio conjiciendi eos velle sub mortem Ecclesiæ subsidiis muniri, quamvis valde dubium sit utrum possint aliquem inde derivare fructum. Cæterum de iis valet Augustini dictum: "Ego non solum alios catechumenos, verum etiam ipsos, qui viventium conjugiis copulati retinent adulterina consortia, cum salvos corpore in his permanentes non admittamus ad baptismum; tamen si desperati, et intra se pœnitentes jacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto, ut etiam hoc peccatum cum cæteris lavacro regenerationis abluatur. Quis enim novit, utrum fortassis adulterinæ carnis illecebra usque ad

(1) Can. lxxvi. (2) Can. xii. (3) Epist. lxxxix.

baptismum statuerant detineri?... Quæ autem baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si forte pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit. Nec ipsos enim ex hac vita sine arrha suæ pacis exire velle debet mater Ecclesia."[1] Qui ipsum pietatis affectum, et religionis sensum deposuisse videntur, et muniis omnibus religionis neglectis, in ultimum discrimen adducuntur, nullo dato dolentis animi indicio, nonnisi ex magna charitate censeri possunt dispositi: quos tamen si quis voluerit venia sub conditione donare, ut periclitanti qua possit ratione consulat, non audemus repugnare. Qui in ipso peccati actu morte correpti sunt, v: g: rixando, lasciviendo, vel nimis potando, non possunt absolvi, quum sint in peccato mortali manifesto: quod si aliquamdiu supervixerint, licet sui non compotes, vel extra se abrepti furore, quem dicunt *mania a potu*, poterit quis conjicere eos intus dolere, quamvis turbata phantasia nequeant sua sensa pandere, quem eos absolventem sub conditione non improbamus. Qui catholicam fidem nunquam professi sunt, sed voluntatem in eam proclivem ostenderunt, possunt eo in discrimine sub conditione absolvi a censuris et peccatis, si in suis sectis fuerint jam baptizati, est enim ratio quædam conjiciendi eos velle in Ecclesiæ communione vita fungi: quod si ejus voluntatis nullum datum sit indicium, non sunt absolvendi, etiamsi dent doloris signa: "quia tales numquam prudenter præsumi valent ea signa præbere in ordine ad confessionem, a qua summopere abhorrent."[2] Moribundis absentibus nequit dari absolutio, etsi prævideantur sine ea alioquin decessuri: uti patet ex usu Ecclesiæ. Præterea vox "Te" designat hominem præsentem.

(1) L. i. *de adult. conj.* c. xxviii. (2) S. Alph. l. vi. n. 483.

CAPUT X.

DE MUNERE CONFESSARII.

§. I. De confessarii scientia.

213. Confessarii dotes his versibus enuntiari solent:

Sit probus, et fortis confessor, sitque peritus,
Discretus, patiens, mitis, pius, atque fidelis.

Scientia imprimis necessaria est, ut quis munere hoc recte fungatur; sed ut valeat absolutio, satis est ut quis sciat eam proferre, et de actus gravitate morali queat aliquatenus judicare, gravia a levibus peccatis, in iis quæ communiter occurrunt, distinguendo: quapropter vix est cui deest scientia ad valorem sacramenti necessaria. Ut licitum sit muneris hujus exercitium, longe major requiritur scientia; nam scire oportet legem divinam, Ecclesiæ præcepta, et morum regulas generales, ut quis judicet de gravitate criminum, et oneribus imponendis, et utrum pœnitentes possint absolvi a peccatis: "oportet enim ut sciat cognoscere quidquid debet judicari: judiciaria enim potestas hoc postulat, ut quod debet judicare, discernat."[1] Optandum est eam haberi scientiam eximiam, qua de singulis rerum eventibus judicium sit idoneum; sed quum hæc paucorum sit, satis erit præcipua nosse ex quibus pendeat rerum judicium, et difficultates posse animadvertere, ut aliunde quæratur solutio. Quousque extendatur ejus potestas, et quibus vinculis peccatores adstringantur, ex lege generali, vel speciali ordinarii statuto, imprimis nosse oportet, ne limites transgrediatur. "Nulli sacerdotum," ait Cælestinus Pontifex, "liceat canones ignorare, nec quicquam facere, quod patrum possit regulis obviare."[2] Unicuique idcirco confessarii munus ambienti studium Theologiæ Moralis pernecessarium est: et vehementer falluntur qui putant sensu tantum suo, quem sensus communis nomine dignantur, omnia facile dirimi. Verissime dicit

(1) Cap. i. dist. vi. *de pœnit.* (2) Cap. Nulli, dist xxxviii.

S. Alphonsus: "Moralis scientia non solum valde necessaria est christianæ reipublicæ, cum ex ea dependeat bonum regimen animarum, sed etiam est summopere difficilis; tum quia ipsa generalem notitiam requirit omnium aliarum scientiarum, officiorum, et artium; tum quia tot diversas complectitur materias inter se dissitas; tum quia in magna parte constat tot legibus positivis, quæ nonnisi apud Casuistas allatæ inveniuntur, et maxime apud recentiores, cum hujusmodi leges in dies prodeant; demum difficillima evadit, propter innumeras casuum circumstantias, ex quibus resolutionum pendet variatio: nam ex circumstantiarum diversitate diversa applicanda sunt principia: et in hoc difficultas consistit."[1] Qui ob fidelium necessitatem ad confessiones audiendas admittuntur parum edocti morum principia, et sanctiones ecclesiasticas, et judicandis singulis rebus, juxta has normas, haud assueti, magno versantur in discrimine. Qui autem non temere, sed superiorum judicio, evecti sunt, excusari possunt, si curent, quatenus valeant, sua munia addiscere, et obire, honori divino et animarum saluti consulentes.

214. Confessarii qui, studio Theologiæ Moralis prætermisso, munus suum exercent, vix possunt a gravi peccato excusari, quum scientiam necessariam ad id rite obeundum comparare negligant: qui semel edocti haud curant refricare memoriam, auctores consulendo, vel doctiores, quos norunt, confessarios, omniaque temere decernunt, magno errandi periculo se exponunt. Licet idcirco episcopis confessarios ad casuum conscientiæ discussionem pluries in anno convocare, quibus intervenire tenentur regulares, qui approbati sunt ad confessiones sæcularium audiendas, nisi casus conscientiæ in suo conventu discutiantur statis temporibus.[2]

§. II. De interrogationibus faciendis.

215. Quamvis pœnitentis sit seipsum accusare, attamen si confessarius animadvertat eum non satis suas explere partes, debet supplere interrogationibus prudenter factis: "Sacerdos autem sit discretus et cautus; diligenter inquirens et peccatoris circumstantias et peccati." Ita decrevit concilium Lateranense IV.[1] Cæterum non ea a confessario exigitur in examine diligentia, quæ pœnitenti convenit: sed vi

(1) L. vi. n. 628.

(2) Decr. S. Cong. Disciplinæ 8. Nov. 1752. approb. a Benedicto XIV. tom. iv. Bullarii.

(3) Cap. xxi.

sui officii interrogat de iis quæ ad judicii valorem necessaria sunt scitu; et charitatis ergo, adjuvat pœnitentem ut perfectius accusationem sui faciat. Qui cultiores sunt, et sua munia satis edocti, et qui sæpe confitentur, non sunt plerumque interrogandi, quum censendum sit eos quidquid necessario dicendum est, sponte referre: sed rudes, qui vix unquam dimittendi sunt ut examine se parent ad confitendum, vel qui diu abfuerant, vel qui malis consuetudinibus implicati noscuntur, opemque quærunt amicam, interrogationibus adjuvandi sunt. In vitio luxuriæ indagando opus est prudentia magna et peritia, ut virus extrahatur e vulnere, quin periclitetur anima, vel aliquid subeat detrimenti. Pro pœnitentis conditione, et conscientia jam exposita, interrogandus est: qui enim se turpium cogitationum incusaverit, poterit interrogari, utrum et prava desideria libens admiserit: qui pravo consortio se usum esse agnovit, in suspicionem se injicit fœdorum tactuum, vel forsan concubitus; ideoque lente et caute interrogandus erit. Juniores, præsertim feminæ, magna cum cautela tractandi sunt, ne peccandi rationem addiscant, vel pravum aliquid de confessario suspicentur. "Caveat" inquit Rituale Romanum, "ne curiosis interrogationibus quenquam detineat, præsertim juniores de eo quod ignorant imprudenter interrogans, ne peccare discant." Plerumque præstat deficere in examine, quam peccatorum indagine accuratiori, pœnitenti, præsertim ad fidem converso, occasionem tentationis præbere, quamvis qui confessarii petit opem ut clarius sua exponat peccata sit adjuvandus. De moribus aliorum cum quibus versatur pœnitens nihil est exquirendum cum famæ eorum dispendio.

216. Quando confessarius ex propria scientia certò novit pœnitentis peccatum, quod confitendo omittit, debet eum interrogare, nisi probabiliter existimet eum illud alteri jam confessum esse, vel habere justam causam tacendi: nec enim poterit absolvere quem novit reum esse peccati, quod negligit confiteri. Quod si notitia ex confessione alterius derivata sit, ea uti non potest confessarius cum aliquali revelationis periculo, quamvis liceat rei veritatem expiscari, interrogando de iis in quæ homines in iisdem rerum adjunctis plerumque labuntur, v: g: utrum cum sponsa tactus habuerit impudicos. Si pergat negare, nullo modo debet confessarius quæstiones importunas facere, ex quibus alterius confessio aliquatenus innotescat; sed nec oportet eum absolvere, quum indignus plane sit. Eo casu consulit S. Alphonsus, ut aliquid oret ad occultandam absolutionem: cavenda

est tamen sacramenti simulatio. Si notitia confessarii aliorum relatione nitatur, plerumque fides pœnitenti præ aliis adhibenda est, præsertim si errori sit locus: nec facile debet denegari absolutio ob rumores, vel relationes alienas: sed ubi testes sunt omni exceptione majores, non potest dari ei qui delictum certum tacet et negat: "nam regulam illam quod credendum sit pœnitenti, dico procedere quidem in re dubia, non vero in re moraliter certa, moralis enim certitudo vera certitudo est."[1]

§. III. De monitionibus.

217. Absoluta confessione objurgationes faciendæ sunt, si iis opus sit: a quibus plerumque abstinendum est, ne exulceretur pœnitentis animus. Equidem si noverit hic peccatorum suorum gravitatem, et detestetur, consolatione potius eget, ne abundantiori absorbeatur tristitia. Ille tantum objurgandus est, cui peccati malitia non est perspecta, et propositum et dolor desunt, qui a confessario excitandus est, ut e laqueis se eripiat quantocyus: sed plerumque hortamenta præ increpationibus valent. In excitandis piis animi affectibus, dolore, proposito, amore Dei, magnum ponendum est studium. "Confessarius tenetur, quantum potest, ad disponendum suum pœnitentem, qui indispositus accedit. Quocirca nescio quomodo a culpa excusari possint desides illi confessarii, qui statim ac noverint pœnitentem non satis dispositum, dimittunt, nulla aut valde modica præmissa diligentia ad eum curandum. Dico enim, quod confessarius tenetur ex rigorosa obligatione charitatis eum disponere quantum valet, exponendo ipsi deformitatem peccati, valorem divinæ gratiæ, periculum damnationis, et similia, etiamsi multum temporis in hoc impendere debeat. Nec ei curæ esse debet, quod alii pœnitentes expectent: nam tunc confessarius non tenetur attendere ad bonum aliorum, sed tantum sui pœnitentis, pro quo tantum ille tunc, non verò pro aliis, rationem est Deo redditurus."[2]

218. Monendus est pœnitens qui sua culpa ignorat quæ facere tenetur: vel qui, etiamsi absque culpa, ignorat quæ ad salutem omnino necessaria sunt, seu, uti dicunt, necessitate medii: nam ignorantia quæ cum peccato conjuncta est, obest saluti; et in iis quæ necessaria sunt scitu ignorantia, quamvis a culpa excuset, non

(1) S. Alph. l. vi. n. 631. (2) Ibidem, n. 608.

prodest. In cæteris ignorantia quæ dicitur invincibilis potest dissimulari, si ex monitione gravia immineant mala, uti olim respondit Innocentius III. interrogatus de quodam qui bona fide consortio marito fruebatur, licet impedimentum occultum obstaret: "Dissimulare poteris, ut remaneat in copula sic contracta, cum ex separatione, sicut asseris, grave videas scandalum imminere."[1] Si pœnitenti ipsi monitio videatur haud profutura, omitti poterit, juxta S. Alphonsum. "Sententia communis et vera docet, quod si pœnitens laborat ignorantia inculpabili (sive sit juris humani, sive divini) et non speratur fructus, imo prudenter judicatur monitio fore magis obfutura, quam profutura, tunc confessarius potest et tenetur eam omittere, relinquendo pœnitentem in sua bona fide."[2]

219. I. "Si confessarius noverit pœnitentem invalide contraxisse matrimonium ob aliquod impedimentum occultum, et periculum sit infamiæ, scandali, aut incontinentiæ, si nullitatem manifestet; tunc debet omittere monitionem, et illum relinquere in bona fide, donec obtineatur dispensatio; nisi dispensatio de facili, et statim obtineri possit ab habente facultatem, et etiam ab episcopo (recte dicit Palaus,) ut liberetur pœnitens a peccato materiali." Ita S. Alphonsus.[3] Monendus est autem si fama publica matrimonium nullum esse habeat.

220. II. Si agatur de matrimonio contrahendo, plerumque monendus est pœnitens impedimenti: facile enim continget ut postea detegatur cum magno prolis detrimento, vel cum certo periculo peccati formalis. Quod si nullus speretur fructus, præstat silere, ne occasio detur peccati, absque ulla utilitate. Si advenerint jam ad ecclesiam matrimonium contracturi, cum plurimorum comitatu, et occultum detegatur impedimentum, adeo ut nisi celebretur matrimonium, suspiciones scandalaque gravia oritura sint, plures dicunt confessarium de eo silere debere, et sponsos in bona fide relinquere, si omnino desperetur de fructu monitionis. Communissime vero alii doctores et probabilissime docent in eo casu posse episcopum dispensare, quia censetur Pontifex nolle reservationem sibi factam cum tanto gravamine sponsorum obtinere: quam facultatem pro casibus adeo difficilibus delegari posse parochis etiam generaliter nonnulli censent: imo absque delegatione parochum posse, si episcopus

(1) C. Quia circa, *de consanguin.* (2) L. vi. n. 610.
(3) Ibidem, 611.

adiri nequeat, matrimonium celebrare, eo quod finis legis cesset in contrarium, quamvis in casu particulari, censet nonnemo.[1] Attamen securitatis causa dispensatio deinceps quærenda est. "Ubi non speratur fructus, omittenda est monitio etiam de restitutione facienda:"[2] nam saluti pœnitentis, potius quam utilitatibus aliorum consulere tenetur confessarius. Sed non facile judicare debet pœnitentem non restituturum, si monitus fuerit.

221. Ubi rixæ, infamia, vel scandala aliorum, imminent, omitti poterit monitio, nam peccata formalia aliorum vitanda sunt præ peccato materiali pœnitentis. Excipitur tamen si error bono communi adversetur, nam confessarius tamquam reipublicæ pars omnium utilitatem unius commodo anteferre debet. Hinc parochus qui ex ignorantia errores tradit, monendus est: sicut et ille qui se gerit tamquam sacerdotem, quum rite non fuerit ordinatus. Monendi sunt etiam reipublicæ rectores, episcopi aliique suis perperam fungentes muneribus cum civium vel religionis detrimento. Monendi quoque qui sacramenta frequentant, quum eorum actiones cæteris sint exemplo et normæ, "cum quis arbitretur ea sibi licere, quæ ab iis qui Ecclesiæ sacramenta frequentant, impune exerceri animadvertit:" uti bene notat Benedictus XIV.[3]

222. Si pœnitens interroget, veritas pandenda est, nam ejus ignorantia invincibilis haberi nequit, dum dubitat: attamen confessarius ultra quæsita progredi non tenetur, si prævideat monitionem haud profuturam. Sic de usura enormi aliquando interrogat pœnitens, qui de ea quæ lege permittitur nullo angitur scrupulo, quamvis forsan desit titulus.

223. Si pœnitens videatur brevi obtemperaturus monitioni, quamvis initio resistat, plerumque monendus est, præsertim si cum aliorum scandalo, vel sui periculo, in peccato materiali pergat, uti quando "dissimulante confessario, peccator in pravo opere obfirmaretur cum scandalo aliorum; vel quando quis in proxima peccandi occasione versatur, sin minus in externis actibus, saltem in pravis cupiditatibus ac morosis delectationibus assentiri consuevit."[4]

224. Quando confessarius dubitet utrum monitio profutura sit, debet eam facere, nisi timeat damnum inde oriturum. Si autem de

(1) L. vi. n. 613. (2) Ibidem, n. 614.
(3) Bulla *Apostolica*, 26 Junii 1749. in Bull. t. iii. p. 82. §. 10.
(4) Ibidem.

damno etiam dubitet, præcavendum videtur periculum peccati formalis.

225. Utrum idoneus habendus sit veniæ quem nulla mordet conscientia peccati, quamvis verosimiliter haud obtemperaturus sit confessario monenti ut consuetudinem declinet, vel munus exequatur, dubitari potest. Sic qui amore licito mulieri quam putat suam adhæret in magnum affectus et consortii illiciti discrimen adducitur, impedimento detecto, quod nullatenus suspicabatur. Fuerunt qui dicerent eum necessario dolore et animi proposito carere, quem confessarius verosimiliter æstimat monitis restiturum: sed humanius est et æquius pœnitentem judicare ex præsenti animi consilio, quapropter si respuat quicquid noverit divinæ legi adversari, venia ei deneganda non est, conjectura temere sumpta. "Confessarius non debet attendere ad indispositionem interpretativam quam pœnitens haberet, sed ad actualem quam nunc habet. Et ideo, sicut non licet proximum exponere ad occasionem in qua positus ille succumberet, ita confessarius, cum prævidet ex monitione ruinam pœnitentis, tenetur ab ea abstinere, esto pœnitens relinquendus sit in peccato materiali, eo quod unum peccatum formale omnibus præponderat materialibus peccatis."[1]

§. IV. De probabilium opinionum usu.

226. Ex iis quæ de probabilium opinionum usu moderato tradidimus, liquet confessarium posse pœnitenti sententiarum delectum permittere, dummodo gravis iis faveat doctorum auctoritas: nec enim in tribunali dirimendæ sunt theologorum lites, sed consulendum est pœnitentium saluti, iis adhibitis sententiis quæ pœnitentem magis a peccato et salutis discrimine retrahunt. "Sententia communis et sequenda," teste S. Alphonsus, "dat non solum posse, sed etiam teneri sub gravi confessarium absolvere pœnitentem, qui vult sequi opinionem probabilem, licet opposita videatur probabilior confessario." . . . "Ratio autem valde urgens hujus sententiæ est, quia pœnitens, facta confessione, cum sit dispositus, habet strictum jus ad absolutionem, quam denegando confessarius gravem illi injuriam irrogaret, tum quia privaret eum gratia sacramenti, tum quia obligaret ad magnum onus subeundum, nempe ad repetenda apud alium

(1) S. Alph. l. vi. n. 610.

sua gravia peccata."[1] Quod autem pœnitens nolit stare confessarii judicio in re inter theologos controversa, non probat eum dispositione necessaria carere, quum sacerdos non sit judex controversiarum. Si sacerdos de rationibus utrinque instructus, apud alium sacerdotem confiteatur, manifestum est eum non teneri theologorum quos sequitur auctoritati et argumentis unius confessarii judicium anteferre: laicus verò noscens theologorum varias esse sententias, cui ratio videtur favere poterit eligere; vel suæ favere libertati, eo quod de lege et vetito non satis constet, quum illud negent homines doctrina et pietate insignes. Si pœnitentis sententia plane sit falsa, confessarius non debet permittere ut eam sequatur, nec eum absolvere si pertinaciter velit eam sequi: quia tunc non est vere pœnitens. Non ita si confessario minus probabilis videatur, quum enim varia sint hominum judicia, fieri poterit ut probabilior appareat pœnitenti, vel reapse sit.

227. In opinionum delectu sententiæ tutiores anteferendæ sunt, quoties pœnitens paratus est eas sequi: nam ad perfectiora semper adducendus est et impellendus: sed et infirmitatis ejus habenda est ratio, ne majora viribus ausus in pejus ruat. Eæ plerumque sententiæ quæ periculum peccati formalis amovent, tutiores sunt, ideoque anteferendæ. "Confessarius in delectu opinionum tunc debet benigniores sententias sequi, quando illæ potius inducunt pœnitentem ad vitandum peccatum. Secus verò, si illæ potius conducant ad legis transgressionem, prout sunt opiniones illæ, quæ licet speculative videantur probabiles, tamen in praxi sunt valde periculosæ, sicut in materia sexti præcepti sunt opiniones aliquæ de tactibus, osculis, choreis, comœdiis, de reprimendis motibus sensualibus, et similibus; item in materia simoniæ, et usuræ, ubi plura videntur excusari ratione liberalis gratitudinis, sed in praxi magnum periculum involvunt; item quando agitur de compensatione facienda, vel de accusatione prosequenda contra offensores, ubi facile est periculum injustitiæ aut vindictæ."[2]

§. V. De erroribus corrigendis.

228. Si in suo obeundo munere erraverit confessarius absque sua culpa, circa valorem sacramenti, errorem corrigere debet: quia

(1) L. vi. n. 604. (2) Ibidem, n. 605.

charitas obligat ad corrigendum errorem etiam inculpatum, qui in alterius damnum vergit: idque præsertim si pœnitens vita periclitetur, et non sit amplius confessurus: quo casu tenebitur etiam cum gravi sui incommodo. Extra illud periculum vix tenetur confessarius, qui parochus non sit, ad emendandum errorem, cum magno honoris et famæ dispendio: quia charitas non obligat cum tanto sui gravamine: parochus autem vi sui muneris tenetur ad utilitates spirituales suorum promovendas, ideoque debet errorem inculpatum qui in eorum vergat damnum, corrigere etiam cum sui incommodo notabili. Error ex culpa ortus corrigendus est, etiam cum gravi confessario incommodo: "quia licet confessarius ex charitate onus susceperit audiendi confessionem pœnitentis, tamen, postquam audivit, tenetur ex officio, et ex quasi contractu cum pœnitente initio rite ipsi ministrare sacramentum; unde, si invalide ministraverit ex sua culpa, tenetur utique etiam cum gravi suo damno (petita licentia) illum de errore monere."[1]

229. Absque licentia pœnitentis error emendari nequit, quæ et petenda est verbis quæ nullam revelationem delicti important: v: g: Quæso ut mihi liceat aliquid quod in confessione dixi, tua bona cum venia, corrigere. Quod si ipsa petitio molesta pœnitenti futura sit, ab ea abstinere oportet, ne uti videatur confessarius notitia in tribunali acquisita, cum aliquali pœnitentis gravamine: quod nunquam licet. Si pœnitens deinceps alteri confessus fuerit, vel ad Eucharistiam accesserit, judicare potest confessarius eum veniam gratia sacramenti assecutum, ideoque minus solicitus esse, si non occurrat opportuna corrigendi erroris occasio.

230. Si error respiciat integritatem confessionis, et absque culpa contigerit, nulla confessario est obligatio ejus corrigendi, nisi opportuna sese offerat occasio in ipso tribunali. Si culpa confessarii contigerit, qui neglexit inquirere in species et numerum peccatorum, tenetur intra confessionem pœnitentem monere, vel inducere ut plenius confiteatur: nam integritati sacramenti consulere debet, et errorem ex negligentia sua ortum tollere: imo si gravi sua culpa impedierit ne ea dicerentur, tenetur, etiam extra confessionem, petita licentia, eum tollere, sed sine scandalo, vel gravi suo damno: "nam sicut grave damnum excusat pœnitentem ab integritate confessionis, ita etiam confessarium."[2] Quod si bona fide egerit, licet haud sine culpa, non tenebitur cum multo sui incommodo.

(1) S. Alph. l. vi. n. 619. (2) Ibidem, n. 620.

231. Cæterum plerumque si quid admiserit confessarius in suo obeundo munere, vix poterit reparari, nisi pœnitens se iterum sistat judicandum, nam gravamen quoddam facile infert petitio licentiæ de rebus quæ ad confessionem spectant colloquendi. In ipso tribunali dum quis errorem emendat, qui ex consilio præpropere dato, vel ex omissione muneris inculcandi, ortus est, caute et prudenter debet loqui, ne pœnitens se inde gravari sentiat, vel scandalum patiatur. Si gravi sua culpa omiserit restitutionem injungere, nec valeat jam eam urgere, non videtur teneri ad reparandum damnum, quum non sit efficax ejus causa, quamvis sua diligentia cavisset ne continuaretur: si possit adhuc monere pœnitentem, cum spe fructus, et absque gravamine, debet, etiam cum magno sui incommodo: quia charitas obligat ad reparandum grave nocumentum proximi. Si consilio imperito impedierit restitutionem quam pœnitens meditabatur, plures tenent confessarium teneri ad restituendum, quum censendus sit causa efficax cur damnum non reparetur: multo magis si pravo id fecerit in alium animo. Si jusserit restitutionem temere, cum pœnitentis injuria, est manifesto causa damni, quod reparare proinde debet. Si probaverit rationem negotiandi, vel lucrandi, quam damnant vulgò theologi, debet errorem corrigere, et jura læsa reparanda docere: quæ tamen ipse non tenetur resarcire, nisi omnibus perpensis, visus sit pœnitentem impulisse et determinasse ad injustitiam patrandam, et mala quidem fide, vel temere prorsus: æquum enim non videtur ut teneatur in iis quæ bona fide, licet imperite, egerit. Sed principia de consulente recolenda sunt,[1]

232. Confessarii munus, quum difficile sit et plenum periculi, nemo tenetur plerumque exercere, qui animarum curam non susceperit. Cæterum in magno fidelium discrimine omnes sacerdotes tenentur ex charitate subvenire, si animarum pastores non sufficiant, vel suo muneri desint: et alicui periclitanti sacerdos quilibet, parocho deficiente, debet succurrere. Equidem muneris hujus exercitium Deo valde gratum est, utpote quod magnas pariat fidelibus utilitates: sed unicuique considerandum quid sibi conveniat. In omnium periculo, peste grassante, vel bello imminente, decet operam præstare strenuam fratribus subveniendis. Parochus, vel missionarius, qui difficilem se præbet confiteri volentibus, facile peccat graviter, quum omnibus sibi commissis dare occasiones sua expiandi peccata tenea-

(1) Cap. ultim. *de injur.*

tur. Igitur oportet statis horis in tribunali adesse, et pœnitentes omni tempore benigne excipere. Juxta S. C. decreta mulierum confessiones non sunt post solis occasum excipiendæ: a qua tamen regula necessitas cogit ut in civitatibus oppidisque discedamus, quum ancillæ vix queant nisi post solis occasum accedere. Curandum tamen ut nonnisi in ecclesia, et quidem fidelibus simul congregatis, audiantur.

§. VI. De crimine solicitationis.

233. Vix audemus de scelere immani loqui, quo confessionis audiendæ munus in ruinam animarum vertitur, nefandis hominibus suis cupiditatibus obsequentibus. Utinam id sola mentis cogitatione concipi, et ab inimicis fidei, calumniandi libidine, inventum habere liceat! Sed quæ Pontifices edidere decreta ad sanctitatem sacramenti tuendam ignorare non oportet.

234. Gregorius XV. Bulla edita anno 1622, injunxit inquisitoribus ut procederent contra omnes et singulos sacerdotes tam sæculares, quam regulares, quomodolibet exemptos, ac Sedi Apostolicæ immediate subjectos, quorumcumque ordinum, institutorum, societatum, et congregationum, cujuscumque dignitatis et præeminentiæ, aut quovis privilegio et indulto munitos, qui aliquem pœnitentem, quæcumque persona illa sit, vel in actu sacramentalis confessionis, vel ante vel immediate post confessionem, vel occasione, aut prætextu confessionis, in confessionali, sive in alio loco ad confessiones audiendas destinato, aut electo, cum simulatione audiendi ibidem confessionem, ad inhonesta et turpia solicitare, vel provocare, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, aut tunc, aut post legendam, tentaverint, aut cum eis illicitos et inhonestos sermones, vel tractatus, temerario ausu habuerint;" et monendos pœnitentes voluit Benedictus XIV. de obligatione denunciandi inquisitoribus, sive locorum ordinariis prædictis, personam quæ solicitationem commiserit, etiamsi sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolutionem valide impertiendam careat, aut solicitatio inter confessarium et pœnitentem mutua fuerit, sive solicitationi pœnitens consenserit, sive consensum minime præstiterit, vel longum tempus post ipsam solicitationem jam effluxerit, aut solicitatio a confessario non pro seipso, sed pro alia persona peracta fuerit. "Caveant insuper," pergit Pontifex, "diligenter confessarii, ne pœnitentibus,

quos noverint jam ab alio solicitatos, sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius denunciationem prædictam ad effectum perducentes, delinquentem indicaverint competenti judici, vel saltem se cum primum poterunt, delaturos spondeant ac promittant." Calumniam autem impactam sacerdotibus innoxiis ulcisci voluit, reservato sibi crimine eorum qui eos solicitationis falso insimularent, vel alios ad insimulandum impellerent. Sub excommunicationis pœna denuntiatio intra mensem facienda est, saltem ubi viget Inquisitionis tribunal.[1]

235. Sacerdotes quicumque solicitationis rei fuerint, denuntiandi sunt, non autem laici, vel clerici inferiores, qui forsan simulaverint confessiones audire: qui tamen sacerdotio non insignitus confessionem exceperit, alia constitutione Gregorii XIII. præcipitur denuntiandus, tamquam in fide suspectus, quod intelligendum est etiamsi absolutionem impertiri ausus non sit.[2] In locis in quibus viget Inquisitio, denuntiatur solicitans inquisitoribus; alibi episcopis, seu ordinariis. Episcopi delinquentes denuntiandi forent Summo Pontifici; quamvis Inquisitores de iis capere possent informationem ad Pontificem transmittendam.[3]

236. Solicitatio dicitur actus, gestusve, vel loquela, ad libidinem provocans: "ad inhonesta et turpia, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, tunc aut postea legendam." Necesse non est ut turpe quid fiat, sed admittitur peccatum quoties indicium datur certum pravi affectus: osculum idcirco, manus, vel pedis compressio, brachii circa collum extensio, vox minus pudica, vel oculi studiosus motus, aut aliud quodvis amoris signum, inducit denuntiandi necessitatem "quia licet tales actus sint ex se leves; ex circumstantia tamen sacramenti, cum qua sunt conjuncti, sunt graves et mortales." Ita Felix Potest.[4] Cæterum pravus animus confessarii quem pœnitens suspicatur, non est ratio denuntiandi, si voce, vel gestu non detur certum ejus indicium: nam actus externus qui mortalis sit, requiritur ad tantum onus inducendum. Si in interrogationibus, vel alias, quid dicatur ambigui sensus, interpretatio benigna est danda, præsertim si sacerdos alioquin probus videatur: secus si mores ejus et ratio agendi vehementem injiciant suspicionem.

237. In actu sacramentalis confessionis solicitasse dicitur, qui

(1) S. Alph. l. vi. n. 693.
(2) Ibidem, n. 688.
(3) Ibidem, n. 685.
(4) Tom. ii. par. iii. c. iv.

inter confessionis initium et absolutionem incitat ad libidinem : qui igitur ante aliqua audita peccata, postquam pœnitens se ad confitendum paraverat, prævia confessione generali, eam impudice tentaret, in actu confessionis solicitasse diceretur : sic et qui auditis aliquibus peccatis, aliò diverteret, tentandi eam causa, vel qui integra audita confessione, tentandi quæreret occasionem ante absolutionem, in actu confessionis solicitat. Si confessarius inquirat ubi pœnitens habitet, eamque roget ut expectet eum domi, pravumque consilium se fovisse deinceps manifestet, censetur in confessione solicitasse.[1] Charta ad venerem incitans, seu litteræ amatoriæ, in tribunali traditæ, solicitationis instar sunt: damnata quippe est propositio: "Confessarius qui in sacramentali confessione tribuit pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur solicitasse in confessione, ac proinde non est denuntiandus."[2] Ante confessionem soliciat, qui confiteri volentem ad libidinem traducit, ejus paulo post confessionem exceptura. Sic si puellam domi, vel in cubiculo, petentem confessionem quis libidinose tangeret, et post breve intervallum in ecclesia confitentem exciperet, denuntiandus foret. *Immediate post* confessionem solicitat, qui audita confessione, pœnitente nondum dimissa, minus caste se gerit. Item qui eam in ecclesia, vel cubiculo, aliquandiu morantem prave alloquitur, vel liberius tangit: vel juxta plurimos, qui eam domum sequeretur pravæ concupiscentiæ indicia ibi daturus.[3] Licet jurisdictione caruerit sacerdos, qui in confessione solicitavit, denuntiandus est.[4]

238. *Occasione confessionis* solicitat, qui confiteri petentem ad libidinem distrahit, vel qui ex fragilitate in confessione cognita sumit occasionem eam tentandi :[5] sed ubi certa non suppetunt indicia occasionis inde derivatæ, censendus est libidine sua motus. Qui autem puellæ vel voce, vel signo aliquo, peccati in confessione declarati memoriam refricaret, dum alias eam solicitaret, occasione confessionis solicitasse merito censeretur, et reus foret proditi sigilli. Sic etiam qui aliquam solicitaret, promittens se eam confitentem deinceps excepturum, occasione confessionis videtur solicitare.[6]

239. *Prætextu confessionis* solicitat qui ficte invitat mulierem

(1) S. Alph. l. vi. n. 676.
(2) Prop. VI. ab Alex. VII. 24 Sept. 1665. damnata.
(3) Vide P. Philippum de Carboneano in appendice ad tract. Antoine de pœnit.
(4) S. Alph. l. vi. n. 688.
(5) Ibidem, n. 678.
(6) Ibidem.

ad confitendum, et deinceps eam solicitat. Si prætextu confessionis sacerdos et puella ex condicto uterentur ad pravum consilium exequendum, non ideo censeretur ille in confessione, vel ejus prætextu solicitasse. Si autem ille suggesserit ei renuenti ob famæ periculum, ut eum prætextu confessionis accerseret, denuntiandus foret, quippe qui revera prætextu confessionis solicitavit.[1]

240. *Etiam extra occasionem confessionis in confessionali* solicitans denuntiandus est. Sic sacerdos in tribunali sedens pœnitentes excepturus, si cum muliere ad illud accedente minus honeste agat, vel loquatur, quamvis omnis absit prætextus confitendi, denuntiandus est:[2] porro confessionale intelligitur sedes fixa, quæ in ecclesia erigitur, quæ habet laminam ferream cum parvis foraminibus, uti fert Italiæ usus, apud nos plerumque lamina omissa, sed cratibus interjectis ligneis. Sed alia quæcumque sedes fixa ad audiendas confessiones usurpata confessionalis nomine venit.

241. "In alio loco ad confessiones audiendas destinato" si solicitatio fiat, denuntiatio facienda erit. Sic nonnumquam, quod tamen emendandum est quantocyus, audiuntur confessiones in sede mobili, in sacristia posita, ubi si quid admitteretur ea occasione, reus denuntiandus foret. Locus eligitur ad audiendas confessiones, v: g: cubiculum rure, dum habetur statio, ubi nulla est ecclesia. Si ea occasione deliquerit sacerdos, eadem sequitur denuntiandi necessitas. Cæterum ubi locus sic pro arbitrio electus est, simulatio audiendi ibidem confessionem requiritur, ut illa sit obligatio: si enim in hujusmodi cubiculo quis cum puella minus pudice versetur, quando omnis abest confessionis prætextus, crimen non est, vi illius constitutionis, necessario deferendum.

242. Etiamsi omnis absit intentio copulæ, omnisque gestus impudicus, si tamen "illicitos et inhonestos sermones, vel tractatus" habuerint confessarii cum pœnitentibus, denuntiandi sunt. Equidem colloquia prava quibus mores facile vitiantur, sunt sacrilegia immania, quoties in tribunali, pietatis veluti specie, habita fuerint.

243. Quæcumque persona solicitata fuerit, etiam masculus, denuntiare debet confessarium:[3] quapropter si puerum confitentem impudice tetigerit, denuntiatio necessario facienda est. Si puella in

(1) S. Alph. l. vi. n. 679. (2) Ibidem, n. 680.

(3) Vide decreta a Laurentio Cozza relata apud Philippum De Carboneano, App. *de Solicit.*

simplicitate constituta solicitata fuerit, tenebitur, postquam compos facta fuerit, ad denuntiationem.[1] Si mulier ipsa prima solicitaverit, denuntiandus tamen erit confessarius consentiens, saltem si solicitatio fuerit mutua, utpote si confessarius ad aliam speciem impudicitiæ eam solicitaverit: sed S. Alphonsus censet denunciationem non esse faciendam, si confessarius non solicitaverit, licet solicitanti consenserit.[2]

244. Cogendi non sunt confessarii solicitantes ad se ipsos denuntiandos:[3] constat tamen "mulierem solicitatam teneri ad denunciandum, etiam si sciret sponte solicitantem comparuisse:"[4] nec præmittenda est monitio.[5] Mulier nequit a solicitante liberari denuntiationis onere.[6]

245. Denuntiatio facienda est voce, mulierque idcirco coram ordinario sistere se debet interrogandam. "Qui per epistolam denunciant, nisi subscribant proprium nomen et cognomen, non satisfaciunt, ac sunt deinceps ab inquisitore vocandi, ut iterum juridice deponant." Ita P. Philippus de Carboneano. Aliquando dat inquisitor, vel ordinarius, de solicitatione jam monitus, facultatem confessario, vel alteri, excipiendi in scriptis juramento firmatam denunciationem:[7] quæ extra tribunal vel saltem post absolutionem excipienda est. Decrevit S. Congregatio Sancti Officii 22 Januarii 1727, "mulieres solicitatas non teneri ad denunciationem, si ministri inquisitionis et vicarii episcopi in longinquis regionibus degentes, sine gravi incommodo adiri nequeant." Absolvi igitur possunt mulieres quæ ob itineris longitudinem nequeunt adire episcopum, vel ejus vicarium, sed cessante impedimento, v: g: in episcopi visitatione, tenentur denuntiare, prout de mulieribus in partibus schismaticorum, hæreticorum, et Mahumedanorum degentibus, quæ periculorum metu excusantur aliquando, respondit eadem S. Congregatio die 21 Feb. 1630. Quæ nequit voce denuntiare, tenetur per epistolam, aut internuntium, quatenus absque propria infamia fieri possit, nam "obligatio denuntiandi solicitantem, non tam est adeundi personaliter superiorem, quam deferendi sive indicandi ei delinquentem (ut loquitur Benedictus XIV. in sua Bulla,) quæ

(1) Dec. S. Offic. 11. Maji 1707.
(2) S. Alph. l. vi. n. 681.
(3) Dec. 17 Nov. 1624.
(4) Dec. 26 Julii 1628.
(5) Dec. 8 Julii 1660.
(6) Prop. ii. damn. ab Alex. VII. die 24 Sept. 1665.
(7) Decr. Inquis. 27 Sept. 1624.

delatio, si ab aliquo nequit fieri per se, saltem est facienda (modo absit periculum propriæ infamiæ) per epistolam, vel aliam personam, vel monendo judicem, ut mittat notarium in domum suam; qui enim tenetur ad finem, tenetur etiam ad media."[1] Non tenetur confessarius in se id oneris suscipere; sed suo muneri satisfacit, monendo pœnitentem ut opportuno tempore reum rite denuntiet:[2] poterit tamen, si censuerit expedire; sed oporteret extra tribunal rei notitiam excipere. Denuntiatio, ubi desunt, prout apud nos, inquisitores, episcopis facienda est, et quidem loci in quo versatur pœnitens, ipsius enim est excipere juratam denuntiationem, eamque ad episcopum rei, si forte diversus sit, transmittere.

246. Si constet confessarium emendatum esse, nihilominus juxta sententiam probabiliorem, facienda est denuntiatio, quæ ad cautelam præscribitur universim, relicto arbitrio judici pœnas irrogandi.[3] Cæterum sunt qui dicunt cessare denuntiandi obligationem, emendato reo, quia desinit finis principalis legis: sed de emendatione debet omnino constare. Diuturnum quod effluxit temporis spatium a solicitatione non solvit pœnitentem onere denuntiandi, juxta decretum Benedicti XIV.[4] sed quum "longum tempus" in jure intelligatur decennium, vix eo elapso videtur denuntiandi obligatio manere. Si e vivis discesserit reus, utique desiit omnis denuntiationis obligatio.[5]

247 Pœnæ severissimæ, ordinariorum arbitrio, irrogantur reis, qui et incurrunt perpetuam inhabilitationem ad sacrificii Missæ celebrationem, ex Benedicti XIV. auctoritate qua decretum S. Cong. Inquis. 5. Augusti 1745. confirmatum est. Fit facultas "procedendi cum testibus etiam singularibus, dummodo præsumptiones, indicia, et alia adminicula concurrant."[6] Cæterum nemo damnandus est gravissimis illis pœnis ob unius denuntiationem: nec quis tenetur eas in se suscipere, cum famæ detrimento, quamvis, si possit brevi absolutionem et dispensationem obtinere, deberet aliquamdiu abstinere a missa celebranda, quando possit fama illaesa.[7]

248. Constitutiones Pontificiæ de hac re "in singulas nationes universim vires suas extendunt,"[8] et apud nos receptæ videntur.

(1) S. Alph. l. vi. n. 699. (2) Ibidem.
(3) Ibidem, n. 686. (4) Bulla *Sacramentum.*
(5) S. Alph. l. vi. n. 692.
(6) Const. Benedict. XIV. *Sacramentum pœnitentiæ.*
(7) S. Alph. l. vi. n. 705. (8) Const. *Etsi pastoralis.*

Cæterum quum episcopi nostrates non consueverint cum judicii forensis apparatu procedere, videtur finis legis præcipue respiciendus, qui est ut sacramenti sanctitas servetur, et vindicetur: quapropter si nefas hoc admitti contigerit (quod absit!) reus erit episcopo, vel ejus vicario, a muliere ipsa denuntiandus: vel si præ verecundia id facere recuset, vel itineris distantia impediatur, confessarius cui solicitationem pandit, vel potius alius sacerdos, ea rogante, poterit de scelere tentato episcopum facere certiorem. Si ipsa nolit nomen suum episcopo manifestare, vel denuntiationem firmare juramento, vel alia quæ in solemni denuntiatione necessariò servanda sunt, servare, non videtur idcirco repellenda a sacramentis, dummodo de rei veritate satis aliunde constet. Episcopus autem caute et prudenter sacramentum ita vindicet oportet, ut ex incerta alicujus denuntiatione sacerdoti probo et pio nihil incommodi contingat: quod si de rei veritate nulla sit dubitandi causa, a sanctissimo munere amovendus est homo scelestus, ne animabus insidiari pergat. Pœnæ autem a Pontificibus latæ vix incurruntur, nisi judicium in reum instruatur, testibus juratis, et re penitus explorata. Pœnitentem poterit episcopus ab inhabilitate solvere in casibus occultis, vi Tridentinæ facultatis, vel specialis indulti: adeo ut ad Pontificem non sit necesse recurrere, nisi res fuerit ad episcopum, forma servata judicii, delata.

APPENDIX I.

DE INDULGENTIIS.

249. De indulgentiis aliàs egimus, et potestatem eas concedendi vindicavimus:[1] sed plura de iis manent dicenda, quæ ad praxim pertinent. *Indulgentia* dicitur potestatis ecclesiasticæ extra sacramentum exercitium, quo canonum pœnitentiæ rigor relaxatur, pœnæ peccatis jam remissis debitæ concessa remissione. Fit vi clavium et solvendi potestatis, a Christo Petro, et cæteris Apostolis concessæ, satisfactione Deo oblata ex Ecclesiæ thesauro, infinitis scilicet Christi meritis, quibus, ad cumulum veluti, adjunguntur sanctorum etiam opera, quatenus pœnalia sunt. *Plenaria indulgentia* est totius pœnæ peccatis debitæ remissio; *partialis* habetur quæ partem tantum pœnæ remittit, v: g: septem annos pœnitentiæ juxta veterem disciplinam peragendos. In diplomatibus nonnullis veteribus omnium peccatorum remissio conceditur, quod de pœnæ plenaria remissione theologi omnes intelligendum agnoscunt: in aliis tertiæ vel quartæ partis peccatorum remissio datur, quod de pœnitentiæ a canonibus præscriptæ in peccatorum pœnam remissione, quoad tertiam, vel quartam partem, pariter intelligunt. Indulgentia per modum absolutionis conceditur fidelibus, utpote qui Ecclesiæ potestati subjacent: per modum verò *solutionis* applicatur defunctis, in Purgatorio detentis, *suffragii* instar, quod emittit Ecclesia pretium redemptionis nostræ, et sanctorum merita Deo offerens in delictorum nostrorum satisfactionem: nec enim habet in defunctos potestatem.

250. Ut valeat Indulgentia, causa æqua et pia requiritur, proportionem habens cum fine qui proponitur: sed non exigitur ut opus injunctum sit valde arduum. Sic nuperrime concessit Pontifex

(1) Theol. Dogm. vol. iii. tract. xiii. p. 377.

Gregorius XVI. indulgentiam plenariam orantibus ter in ecclesia aliqua ab ordinario designata, pro Hispaniarum levamine, rite tamen confessione expiatis, et eucharistia refectis: quæ causa est æquissima ejus concedendæ, quum rei christianæ valde intersit, ut conjunctis omnium precibus, religionis triumphus in ea regione impetretur. Sic et recitantibus quinquies orationem dominicam cum salutatione angelica ampla indulgentia concessa dicitur; multum scilicet ad pietatem confert, ut Christi crucifixi mysterium recolatur.

251. Status gratiæ ad indulgentiam lucrandam necessarius est; nec enim potest pœnæ impetrare remissionem, qui, peccato inquinatus, Dei est hostis: attamen sufficit, juxta sententiam verosimiliorem, ut ultimum quod injungitur opus perficiatur ab homine jam gratiam adepto: cætera scilicet, quæ præcesserunt opera, pio quodam affectu facta, ad finem indulgentiæ quodammodo animum disponunt, eique inserviunt. Hinc qui jejunat, dat eleemosynas, visitat ecclesias animo lucrandi indulgentiam, non tamen adhuc confessione expiato, eam adipiscitur quando confessionem rite peragit, et opus ultimum perficit. "A fructu indulgentiæ," inquit Benedictus XIV. "minime excludendos illos existimavimus, qui non præmissa confessione visitationem incipiunt, dummodo, quando opus ultimum perficiunt, in statu gratiæ sint."[1] Quæ præscribuntur sunt integre facienda, et ex pio animi motu, qui enim inanis gloriæ studio preces præscriptas recitat, nequit lucrari indulgentiam, quæ tamen comparatur ab his qui, operum substantia peracta rectum ob finem, venialiter deficiunt in eorum adjunctis. Non igitur titillatio quædam superbiæ quæ obvenit pie oranti eum facit indulgentia indignum. Si notabile quid omittatur, etsi ex oblivione, vel si fiat ratione diversa a præscripto, non comparatur indulgentia.

252. Indulgentiæ, quum gratiæ habeant rationem, non desinunt morte concedentis, sed perpetuæ habentur, si limes iis non sit appositus: largissimam quippe excipiunt interpretationem. Comparandæ mortis articulo impetrantur in proximo mortis discrimine, etsi mors haud statim sequatur, et iterata vice comparantur, si quis ex periculo evadens in illud denuo incidat. Conceduntur hæ plerumque invocantibus corde, si ore nequeant, nomen sanctissimum Jesu, vel acceptantibus mortem a manu Domini: quæ idcirco absque opera sacerdotis comparari queunt, nisi indultum Apostolicum eam exigat.

(1) Constit. *Inter præteritos.*

Concessæ vivis nequeunt defunctis applicari, nisi in indulto exprimatur: quæ autem applicari possunt, exigunt accuratam operum impletionem, quæ in statu gratiæ saltem perficiatur, debet enim prius sibi comparare indulgentiam qui eam vult alteri applicare. Porro effectus non est certus quoad defunctos; sed pendet ex Dei beneplacito, quum desit promissio.[1]

253. Nemo plenariam prorsus indulgentiam consequitur, qui ab omni erga peccatum veniale affectu liber non sit, quum pœna non remittatur culpa manente: sed potest cæterorum veniam plenam consequi, qui alicujus tantum tenetur affectu, ideoque pro animi dispositione perfectiore, effectus major est: nam Pontifex censetur concedere plenariam remissionem impetrandam pro capacitate subjecti, ut remittatur pœna peccatorum venialium remissorum. Confessio ad indulgentiæ consecutionem necessaria est, licet quis mortalis peccati sibi conscius non sit, si in diplomate verba hæc legantur: "Qui vere pœnitentes confessi, &c.," ita enim probante Clemente XIII. statuit S. C. Indulgentiarum.

254. Jubilaeus est indulgentia plenaria cum privilegiis conjuncta; scilicet fit facultas Regularibus confessarium quemlibet, etiam sæcularem, ex probatis ab Ordinario,[2] et sanctimonialibus quemlibet ex probatis ad audiendas monialium confessiones, sibi eligendi,[3] cui plena tribuitur potestas ab omnibus peccatis et censuris, licet reservatis Summo Pontifici, vel episcopo, absolvendi; et vota simplicia, exceptis iis quæ in communitatibus emittuntur, et in quibus aliorum interest, in alia pia opera commutandi; et dispensandi ab irregularitatibus contractis ob censurarum violationem.[4] Dum celebratur Jubilæus aliæ indulgentiæ suspenduntur, præter eas quæ moribundis conferuntur, vel quæ defunctis applicari queunt,[5] vel quæ quibusdam fidelibus datæ sunt, vel quæ ab episcopo loci dantur. Facultates autem episcoporum jure communi, vel speciali indulto innixæ, manent. Facultates absolvendi a peccatis reservatis Sedi Apostolicæ et commutandi vota, Regularibus a Sede Apostolica concessæ, suspenduntur tempore Jubilæi Anni Sancti.[6]

(1) S. Alph. l. vi. n. 534. 10. (2) Die 19 Martii 1759.
(3) Alex. VII. in Const. *Unigenitus.*
(4) Bened. XIV. Constit. *Celebrationem.* in Bull. t. iii.
(5) Ibidem, Const. *Convocatis.* n. 12.
(6) Ex decl. Urbani VIII. ann. 1625.
(6) Bened. XIV. Const. *Inter præteritos.*

255. Jubilæus plerumque ad quindecim dies protenditur, operaque in una hebdomada peragenda sunt: ex usu tamen confessio facta sabbato prævio, vel in festivitatis vigilia, censetur intra tempus præscriptum fieri: sicut et communio ultima Dominica facta: media autem Dominica ad utramque hebdomadam censetur pertinere.[1] Jejunia ter in eadem hebdomada, feriis quarta, sexta et sabbato, plerumque præscribuntur; et eleemosyna pauperibus tribuenda pro cujusque facultate, vel animi arbitrio; et ecclesiæ quædam designatæ visitandæ sunt, et quidem omnes eodem die. Cæterum conditiones ex diplomate quærendæ sunt; nonnunquam enim, eleemosynæ et jejuniorum omissa mentione, sacramentorum susceptio et visitatio ecclesiæ cum oratione tantum exiguntur, uti in recenti de Hispaniarum regno indulto.

256. Opera aliàs debita non sufficiunt Jubilæo lucrando; nam "una solutione nequit satisfieri duplici debito oneroso, prout est opus, sive conditio apposita in Indulto. Et sic hodie tenendum ex dictis a N. P. Bened. XIV. in Constitutione pluries citata;"[2] itaque dans pauperibus pecuniam ex confessarii præscripto ad fraudem reparandam, vel jejunans quatuor anni temporibus, non præstat opera injuncta, sed debet alia sponte adjicere.

257. Non datur etiam in Jubilæo facultas absolvendi complicem. Absolutio autem a peccatis reservatis et censuris, quæ culpa et mala fide confitentis nulla est, non tollit reservationem; quum facultas detur ut indulgentia comparari queat: imo si bona fide confessio facta sit, quam doloris defectu contigerit esse nullam.[3] Quod si quis absolutionem a censuris et a peccatis reservatis obtinuerit, et deinceps neglexerit opera ad lucrandam indulgentiam præscripta, non incidit denuo in censuras,[4] nec peccare graviter plerisque videtur.

258. Aliquando apponitur conditio, quod qui censuras occultas contraxit, alium lædendo, ei satisfaciat, vel saltem se satisfacturum juratus promittat, antequam absolvatur: quapropter si copiam habeat satisfaciendi, satisfactio plerumque absolutioni præire debet. "Ab occultis censuris ob partem læsam incursis non prius absolvant *(confessarii)* quam parti læsæ pœnitens satisfecerit; vel si prius

(1) S. Alph. l. vi. n. 537. (2) Ibidem, n. 538.
(3) Vide S. Alph. l. vi. n. 537. Quær. ii.
(4) Ben. XIV. Const. *Inter præteritos*, n. 86.

pœnitens nequeat, non eum absolvant, nisi juret se satisfacturum cum primum poterit."[1] Cæterum si perpetuò sit impotens, juramentum non exigitur. Quod si negligat deinceps juramentum implere, non censetur contrahere iterum censuras.

259. In Jubilæo data facultate absolvendi ab omnibus peccatis et censuris, etiam reservatis Sedi Apostolicæ, intelligitur facultas dari absolvendi a reservatis episcopo, uti communiter dicunt theologi.[1] Ab hæresi tamen externa nequeunt confessarii absolvere, quum reservatio sit maxime specialis: in hac autem regione inter facultates a Pontifice concessas, quas missionariis communicant episcopi, ea facultas reperitur, quam idcirco etiam extra Jubilæum exercent. Absolvunt etiam a censuris publice contractis, et ad forum externum deductis: et "a censura ab homine, seu a quocumque judice de partibus nominatim lata," ad effectum, dumtaxat, indulgentias Jubilæi consequendi, sed nequeunt ea de re dare ullum testimonium.[2] Ita concessit Benedictus XIV. qui tamen "præsentis Jubilæi" faciens mentionem, non videtur legem generalem statuisse.

260. Qui dum tempore Jubilæi confiteretur, peccatorum reservatorum oblitus est, vel ea omisit ex causa, poterit eorum absolutionem deinceps consequi, nam jus ad eam confitendo eo tempore acquisivit. Sic et qui cœpit confiteri, sed absolutione non est donatus intra tempus Jubilæi, poterit a reservatis absolvi, eo etiam transacto, nam est continuatio cœpti judicii.

261. Votorum commutatio post tempus Jubilæi ab eo impetrari posse videtur, qui opera præscripta implevit, acquisivit enim jus ad eam: proinde ab alio quocumque confessario concedi potest.

262. Vocalis aliqua oratio videtur plerisque necessaria ad indulgentiam Jubilæi consequendam, nam ea præcipue intelligitur in decretis Ecclesiæ. Plerique censent, nescio quo fundamento, quinquies orationem Dominicam et salutationem angelicam recitandam. Si visitatio ecclesiæ præscribatur, sufficit extra eam orare, quoties multitudine hominum ingressus impeditur, vel clausum sit ostium.

263. Eleemosyna, si pro cujusque facultate danda sit, copiosa a divitibus detur oporteat, pro rei in quam conferenda est ratione:

(1) Ben. XIV. Const. *Convocatis.*
(2) Apud S. Alphonsum, l. vi. n. 537. Quær. viii.
(3) Ben. XIV. Const. *Convocatis.*

secus si *pro arbitrio* danda præscribatur, tunc enim modica sufficiet. Ipsi pauperes modicam quandam eleemosynam dare debent, si ea apponatur lucrandæ indulgentiæ conditio: quod si nihil omnino habeat quisque quod suo jure possit tribuere, superiorem roget ut ejus nomine quid tribuat, vel petat commutationem oportet.

APPENDIX II.

CANONES PŒNITENTIÆ.

PLACET LECTORIBUS SUBJICERE CANONES PŒNITENTIÆ OLIM IN ECCLESIA VIGENTES, UT INDE SUMANT OCCASIONEM PŒNITENTIUM STUDIUM ACCENDENDI, UT SUAS LUANT CULPAS.

CANONES PŒNITENTIÆ

Spectantes peccata contra primum Decalogi præceptum commissa.

Qui a fide Catholica desciscens, intimo summoque prævaricationis suæ dolore affectus ad Ecclesiam redierit, pœnitentiam aget annis decem.

Qui more gentilium elementa coluerit; qui vel segetibus faciendis, vel ædibus extruendis, vel arboribus serendis, vel nuptiis contrahendis, inanem signorum fallaciam observaverit, pœnitentiam aget annos duos feriis legitimis.

Nota: Feriæ legitimæ, *sunt secunda, quarta, et sexta, Canonum legibus pœnitentiæ jejunioque in pane et aqua consecratæ.*

Qui auguriis et divinationibus servierit, quive incantationes diabolicas fecerit, pœnitens erit annos septem.

Mulier incantatrix pœnitentiam aget annum.

Qui herbas medicinales cum incantationibus collegerit, pœnitentiam aget dies viginti.

Qui magos consuluerit, quive domum suam conduxerit aliquid arte magica exquirendi causa, in pœnitentia erit annos quinque.

Qui ædes magicis cautionibus lustrat, aliudve tale admittit, et qui ei consentit, quive consulit, in pœnitentia erit annos quinque.

Si quis ligaturas aut fascinationes fecerit, pœnitens erit annos duos per legitimas ferias.

Si quis sortilegus fuerit, pœnitentiam aget dies quadraginta.

Si quis in codicibus, aut in tabulis sorte ducta res futuras requisierit, pœnitens erit dies quadraginta.

Respiciens furta in astrolabio, annis duobus.

Si quis clericus vel monachus, postquam Deo voverit, ad sæculum redierit, pœnitentiam aget annos decem, quorum tres in pane et aqua.

Canones spectantes peccata contra secundum Decalogi præceptum.

Quicumque sciens pejeraverit, quadraginta dies in pane et aqua, et septem sequentes annos pœniteat, et nunquam sit sine pœnitentia, et nunquam in testimonium recipiatur; post hæc communionem recipiat.

Qui perjurium in Ecclesia fecerit, pœnitentiam aget annos decem.

Qui sciens pejerat domini impulsu, pœnitens erit quadragesimas tres, et ferias legitimas: dominus autem quia præcepit, quadraginta dies in pane et aqua, et septem sequentes annos.

Si quis sciens pejeraverit, aliosque in perjurium induxerit, pœnitens erit dies quadraginta in pane et aqua, et septem sequentes annos, et per tot perjuria jejunabit, quot homines in perjurium induxerit.

Si quis per cupiditatem perjurium fecerit, carinam in pane et aqua jejunet: *item*, si quis per cupiditatem pejeraverit, omnes res suas vendet, et pauperibus distribuet, et monasterium ingressus jugi se pœnitentiæ subdet.

Nota: Carina, *vocatur jejunium in pane et aqua per quadraginta dies; dicitur ab aliis*, carena, carentena et quadragena.

Si quis coactus, necessitateque alia impulsus perjurium commiserit, in pœnitentia erit quadragesimis tribus.

Item, si quis coactus pejeraverit, pœnitens 40. diebus pane et aqua victitet, ac præterea omnibus sextis feriis.

Si quis seductus, ignorans, et postea cognoscit, pœnitentiam aget annum unum, vel quadragesimas tres, vel dies quadraginta.

Qui compellit alium ut falsum juret, quadraginta dies in pane, et aqua, et septem annos in pœnitentia erit.

Si quis se jurejurando obstrinxerit, ut cum aliquo litiget, nec pacem cum eo reconciliet, pœnitentiam aget dies quadraginta in pane et

aqua, per annum a sacra Communione segregatus: ad charitatem vero celeriter redeat.

Si quis per capillum Dei, aut per caput ejus juraverit, si semel nesciens fecerit, pœnitens aqua et pane septem dies victitet, si secundo ac tertio monitus idem fecerit, dies quindecim.

Si per cælum, aut per aliam aliquam creatarum, dies item quindecim.

Si quis blasphemat, tandiu pœnitens erit, quandiu impœnitens permansit.

Si quis Deum, vel beatam Mariam Virginem, vel aliquem Sanctum publice blasphemaverit, pro foribus Ecclesiæ diebus Dominicis septem in manifesto, dum Missarum solemnia aguntur, stet: ultimoque ex illis die sine pallio et calceamentis, ligetur corrigiis circa collum; septemque præcedentibus feriis sextis in pane, et aqua jejunet, ecclesiam nullo modo tunc ingressurus. Singulisque item septem illis diebus Dominicis, tres aut duos, aut unum pauperem pascat, si potest, alioquin alia pœnitentia afficiatur, recusans Ecclesiæ ingressu interdicatur; in obitu ecclesiastica careat sepultura; dives a magistratu mulctetur pœnæ solidorum quadraginta, alioquin triginta, seu viginti.

Canones spectantes peccata contra tertium Decalogi præceptum.

Qui opus aliquod servile die Dominico Festoque fecerit, pœnitentiam aget tres in dies pane et aqua.

Qui die Dominico opus terrenum fecerit . . . dies septem pœnitentiam aget.

Si quis ante ecclesias, vel die festo saltationes fecerit, emendationem pollicitus, pœnitentiam aget annis tribus.

Si quis sacram communionem sumpserit post aliquam vel minimam degustationem, pœnitentiam aget dies decem in pane et aqua.

Si quis in ecclesia confabuletur, cum divina fiunt, pœnitens erit dies decem in pane et aqua.

Si quis jejunia a Sancta Ecclesia indicta violaverit, pœnitentiam aget dies viginti in pane, et aqua.

In quadragesima, carne sine inevitabili necessitate vescens, in Pascha non communicet, at præterea a carne abstineat.

Qui in quadragesima jejunium violaverit, pro uno die pœnitentiam aget dies septem.

Si quis jejunium quatuor Temporum non custodierit, pœnitens erit dies quadraginta in pane et aqua.

Canones spectantes peccata contra quartum Decalogi præceptum.

Qui parentibus maledixerit, quadraginta dies pœnitens sit in pane et aqua.

Qui parentes injuria affecerit, tres annos.

Qui percusserit, annos septem.

Qui expulerit, tandiu pœnitens, quandiu in impietate permanserit.

Si quis contra Episcopum, Pastorem, et Patrem suum insurrexerit, in monasterio omnibus diebus vitæ suæ pœnitentiam aget.

Si quis contra Episcopum conspiraverit, gradu suo amovebitur.

Si quis episcopi sui, aut ministrorum ejus, vel parochi sui præcepta contempserit, vel irriserit, pœnitentiam aget dies quadraginta in pane et aqua.

Canones spectantes peccata contra quintum Decalogi præceptum.

Qui presbyterum occiderit, pœnitentiam aget annos duodecim.

Si quis Presbyter presbyterum occiderit, pœnitentiam aget, annos viginti octo.

Si quis presbyterum armis contra se irruentem occiderit, pœnitens erit annis decem.

Si quis patrem aut matrem, fratrem aut sororem occiderit, toto vitæ suæ tempore non suscipiat Corpus Domini, nisi in obitu: abstineat a carne et vino dum vixerit; jejunet secunda, quarta, et sexta feria.

Si autem nolenti accidit, decem annis pœniteat judicio sacerdotis.

Qui voluntarie filium suum, aut filiam suam, vel germanum, aut germanam suam occiderit, quinque annis extra metas ipsius terræ exul fiat, deinceps viginti annis pœniteat.

Quæ mulier filios suos necarit, peracta septennii pœnitentia, in monasterium detrusa monasticam vitam perpetuo regulariter aget.

Si quæ mulier, post partum, filium, filiamque sponte interfecerit, pœnitentiam aget annos duodecim, et nunquam erit sine pœnitentia.

Paupercula, si ob difficultatem nutriendi id fecerit, annos septem.

Si quæ mulier sponte abortum fecerit, pœnitentiam aget tres annos; si nolens, quadragesimas tres.

Item, mulier partum suum perdens voluntarie ante quadraginta dies, pœnitens erit annum unum; si post quadraginta dies, annos tres; si vero postquam editus est in lucem, tanquam homicida.

Quæ, sceleris occultandi causa, filium necarit, pœnitentiam aget annos decem.

Qui nolens filium oppresserit, si post baptismum, pœnitentiam aget dies quadraginta in pane et aqua, oleribus et leguminibus; abstinebit ab uxore dies totidem; deinde pœnitens erit tres annos per legitimas ferias. Si ante baptismum, quadraginta dies, ut supra, et quinquennii præterea pœnitentiam explebit.

Cujus parvulus sine baptismo per negligentiam moritur, tres annos pœniteat, unum in pane et aqua.

Cujus parvulus sine Confirmationis sacramento moritur, parentes, quorum negligentia id factum est, pœnitentiam agent annos tres.

Si quis, explendæ causa libidinis, vel odii meditatione, ut non ex eo soboles nascatur, homini aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, ut non possit generare, aut concipere, homicida teneatur.

Qui uxorem occiderit, aut monasterium ingrediatur pœnitentiam perpetuam acturus, aut cuncta negotia sæcularia dimittens, perpetuo abstineat a carne, sagimine, vino, melone, mellina, cerevisia, exceptis diebus resurrectionis et nativitatis Domini; uxorem non ducat, etc. in fine tantum vitæ Eucharistiam accipiet.

Si mulier maritum suum, causa fornicationis, veneno interfecerit, aut quacumque arte perimere facit, sæculum relinquat, et in monasterio pœniteat.

Qui mortem sibi consciverit, pro eo nulla in Missa commemoratio fiat, neque cum Psalmis cadaver ejus sepeliatur.

Si quis sponte hominem occiderit, ad januam Ecclesiæ semper erit, et in obitu communionem recipiet; si casu necarit, pœnitentiam aget annos septem.

Si quis hominem necare voluerit, neque hoc scelus patrare potuerit, ut homicida, pœnitentia afficietur.

Si quis per iram subitam, aut per rixam hominem necaverit, pœnitentiam aget annos tres,

Si quis, jussu domini, homicidium perpetrarit, dies quadraginta in pane et aqua, et prætera septem annos sequentes per legitimas ferias jejunabit.

Qui homicidii auctor fuit ob consilium quod dedit, erit in pœni-

tentia quadraginta dies in pane et aqua cum septem sequentibus annis.

Si quis casu homicidium fecerit, pœnitens erit quadraginta dies in pane et aqua; quinquennio Communione privabitur; a cibis abstinebit arbitrio sacerdotis.

Qui homicidio, quod postea factum est, consenserit, pœnitentiam aget annis septem; tres in pane et aqua.

Si quis aliquem vulneraverit, vel ei aliquod membrum præciderit, pœnitentiam aget uno anno per legitimas ferias; si cicatrix gravis est, et vulneratum deformem reddit, quadraginta etiam dies pœnitebit in pane et aqua.

Si quis ictum proximo dederit, nec nocuerit, tridui pœnitentiam aget in pane et aqua, clericus, unius anni et mensium sex.

Si quis aliquem per iram percutiens, debilitaverit, soluta medicamenti impensa, si laicus est, pœnitens erit quadraginta dies in pane et aqua; si clericus, duas quadragesimas; si diaconus, septem mensibus; si Presbyter, uno anno.

Si quis fratri suo, quem oderit, reconciliari non vult, tandiu in pane et aqua pœnitentiam aget quoad reconcilietur.

Canones spectantes peccata contra sextum Decalogi præceptum.

Si laicus solutus cum femina soluta concubuerit, pœnitens erit annos tres; & quanto sæpius, tanto majori pœnitentia afficietur.

Uxor viro conscio mœchata, ne in obitu quidem communicabitur; si dignam pœnitentiam egerit, post decem annos sacram communionem sumet.

Si quis uxorem nolentem adulterium perpetrare, coegerit, pœnitentiam aget dies quadraginta in pane et aqua, et septem præterea annos, e quibus unum in pane item et aqua.

Vir solutus, si cum alterius uxore adulterium commiserit, pœnitentiam aget annos septem, mulier quinque.

Mulier soluta cum alterius marito adulterium patrans, pœnitentia afficietur decennali.

Si quis maritus semel lapsus est, pœnitentiam aget annos quinque: si sæpius mœchatus est, in fine vitæ est conveniendus; sique promisit se cessaturum, dabitur ei communio.

Si quis uxorem simul et concubinam habuerit, pœnitens erit quadraginta dies.

Si quis adolescens cum virgine peccaverit, pœnitentiam aget unum annum.

Qui puellam, aut mulierem libidinose obtrectaverit, si clericus est, quinque dies; si laicus, tres dies pœnitentiam aget; monachus vel sacerdos a ministerio suspensus, pœnitens erit dies viginti.

Si quis in balneis cum muliere se laverit, pœnitentiam aget triduo.

Qui concupierit virginem, quam postea uxorem duxerit, pœnitentiam aget annum per legitimas ferias: si vero non duxerit, annos duos per legitimas ferias.

Vidua quæ stuprum admiserit, pœnitentiam aget annum unum, et præterea altero anno dies jejuniorum, *feriis nempe legitimis.*

Cum duabus sororibus fornicatus, pœnitentiam aget toto vitæ suæ tempore.

Qui incestum fecerit *(non ita enormem)* ei alii annorum duodecim, alii quindecim, alii decem, alii septem pænitentiam constituunt.

Quicumque sacerdos spiritualem filiam violaverit, dignitatis honorem amittet, et perpetuam pœnitentiam aget.

Qui monialem violaverit, pœnitens sit annis decem.

Presbyter, si fornicationem admiserit, sponte confessus, pœnitentiam aget annos decem.

Qui cum brutis coierit, pœnitentia afficietur annorum decem et diuturniori etiam pro personæ conditione.

Qui contra naturam coierit, si servus est, scopis castigabitur, et pœnitebit annos duos; si liber est, et matrimonio junctus, annos decem; si solutus, annos septem: pueri, dies centum: laicus matrimonio junctus, si in consuetudine habet, annos quindecim: si clericus, de gradu amotus, ut laicus pœnitentiam aget: qui cum fratre tale scelus admiserit, ab omni carne abstinebit, pœnitensque erit annos quindecim; si clericus, diuturniori et graviori pœnitentia.

Mulier in se, aut cum altera fornicans, pœnitentia afficietur duorum annorum. Vir in se inquinans, primo dies decem; si iterum, dies viginti; si tertio, dies triginta: si nefarie agere perget, pœnitentiæ accessio ei fiet: si puer, dies quadraginta; si major, quindecim annis, dies centum.

Qui complexu feminæ vel osculo polluitur, pœnitentiam aget dies triginta: qui contactu inverecundo, menses tres.

Qui concupiscit mente, sed non potuit, dies decem pœnitentiam aget.

Qui turpiloquio, aspectuque polluitur negligens, nec vere peccare voluit, pœnitentiam aget dies viginti: si vero impugnatione tentationis et cogitationis inquinatur, pœnitebit item dies viginti.

Quicumque lenocinium exercuerit, pœnitentiam aget annos duos per legitimas ferias: item sacram communionem non accipiet, nisi in fine.

Si quæ mulier perusia, aliove pigmento se oblinit, ut aliis viris placeat, pœnitentia afficietur annorum trium.

Canones spectantes peccata contra septimum Decalogi præceptum.

Qui furatus est aliquid de ecclesiæ supellectili, vel thesauro, quod sustulit, reddet; et tres carinas cum septem sequentibus annis pœnitebit.

Qui sacras reliquias furatus est, illis restitutis, carinas jejunabit.

Pecuniam ecclesiasticam furatus, quadruplum reddet, si quid item de ministerio ecclesiæ aliquo modo surripuerit, pœnitens erit annos septem. Sacrilegus rerum ecclesiasticarum invasor, tres annos communione privabitur: ac præterea sine esu carnis et potatione vini usque ad septennium pœnitens permanebit.

Qui ecclesiam incenderit, aut incendio consenserit, restitutione facta, pœnitentiam aget annos quindecim.

Si quis malo studio, vel odio, vel ulciscendæ injuriæ causa, incendium commiserit; committive jusserit, aut incendiario auxilium vel consilium scienter dederit, excommunicetur: mortuus christiana sepultura carebit. Nec vero absolvetur, nisi damnum pro facultatibus resarcierit; juretque se in posterum tale facinus nunquam admissurum.

Si quis sepulcrum violaverit, pœnitens erit annos septem, e quibus tres in pane et aqua.

Qui sepulcrum infregerit, ut defuncti sepulti vestimenta furaretur, pœnitens erit annos duos per legitimas ferias.

Qui de oblationibus, quæ ecclesiis factæ sunt, aliquid retinuerit, pœnitens erit dies quadraginta in pane et aqua.

Qui decimam sibi retinuerit, aut dare neglexerit, quadruplum restituet, et pœnitentiam aget dies viginti in pane et aqua.

Qui hospitalis domus administrator aliquid de administratione subtraxerit, restituet quod abstulit, pœnitensque erit annos tres.

Qui pauperem oppresserit, ejusque bona abstulerit, reddet ei suum, et pœnitens erit dies triginta in pane et aqua.

Clericus furtum capitale faciens, septennii pœnitentiam explebit; laicus quinquennii, et quod furatus est, uterque reddat.

Qui fregerit noctu alicujus domum, ut aliquid auferret, pretium reddet, et pœnitentiam aget annum in pane et aqua; si non reddit, annos duos.

Si quis furtum de re minori semel, aut bis fecerit, restituta re, pœnitentiam aget annum unum.

Qui rem inventam non reddit, furtum committit: idcirco tamquam de furto pœnitentiam aget.

Si quis usuras accipit, rapinam facit, ideoque quicumque illas exegerit, pœnitentiam aget annis tribus, uno in pane et aqua.

Canones spectantes peccata contra octavum Decalogi præceptum.

Qui affirmaverit verum esse quod falsum est, pœnitentiam aget ut adulter; ut homicida, qui sponte id facinus admiserit.

Qui falso testimonio consenserit, pœnitens erit annos quinque.

Qui proximo falsum crimen objecit, pœnitentia afficitur ut falsus testis.

Qui proximo peccatum imputarit, priusquam eum arguerit, primum illi satisfaciens pœnitentiam aget tres dies.

Si quis contra proximum lingua laxivus erit, triduana pœnitentia expiabitur.

Si quis murmuraverit, judicio sacerdotis pœnitentiam aget pro culpæ gravitate.

Si quis convicium manifestum fratri intulerit, diuturna expiabitur pœnitentia pro modo peccati.

Si quis facile detraxerit, falsumque in hoc dixerit, pœnitens erit dies septem in pane et aqua.

Qui falsitatem fraudemve in ponderibus et mensuris admiserit, pœnitens erit in pane et aqua dies viginti.

Falsarius, in pane et aqua pœnitentiam agat, quamdiu vivit.

Canones spectantes peccata contra nonum Decalogi præceptum.

Rem alienam nefarie concupiscens, avarusque, pœnitens erit annis tribus.

Qui aliena concupiscit, furtum est; qui aliena rapere cupit, rapina est: qui rem ecclesiæ furari appetit, sacrilegium est: ideo cum nefarie concupiscendo graviter peccet, ut peccati mortalis pœnitentiam aget sacerdotis arbitratu.

Qui rem aliquam proximi pretiosam invenire cupit, ut illam sibi retineat, mortale peccatum concipit, cujus pœnitentiam aget, ut supra dictum est de furto.

Canones spectantes peccata contra decimum Decalogi præceptum.

Si quis concupiscit fornicari: si episcopus, pœnitens erit annos septem; si presbyter, quinque; si diaconus vel monachus, tres, e quibus unum in pane et aqua; si clericus, aut laicus, annos duos.

Si quis in somniis ex immundo desiderio polluitur; surgat et cantet psalmos pœnitentiales, et dies triginta pœniteat.

Si clericus, aut laicus ex mala cogitatione, concupiscentiaque semen effuderit, pœnitens erit dies septem.

CANONES PŒNITENTIÆ.

De septem Peccatis Capitalibus.

Pro capitali mortalique crimine pœnitentia septem annorum indicitur, nisi peccati gravitas, et personæ status severiorem diuturnioremque pœnitentiam requirat.

Pro capitali crimine pœnitentiam aget laicus annos quatuor; clericus quinque; subdiaconus sex; diaconus septem; presbyter decem; episcopus duodecim.

Sacerdos imprudenter ebrius factus, pane et aqua pœnitentiam agat dies septem; si negligenter, dies quindecim; si per contemptum, dies quadraginta.

Diaconus et alius clericus ebrius factus, arbitrio sacerdotis pœnitens erit.

Monachus ebrius, pane et aqua mensibus tribus: si clericus, viginti dies.

Laicus ebriosus graviter arguatur, et pœnitentiam agere a sacerdote cogatur.

Qui humanitatis gratia alium inebriare cogit, pœnitentiam aget dies septem: si per contemptum, dies triginta.

Qui ad bibendum invitat plus quam naturæ satis est, pœnitentiam agat.

Qui præ ebrietate et crapula vomitum fecerit, si presbyter aut diaconus, pœnitentiam agat dies quadraginta: si monachus, aut clericus, dies triginta: si laicus, dies quindecim, abstineatque a vino et carne dies tres.

Si quis gulæ causa ante horam legitimam jejunium fregerit, duos dies pœnitentiam agat in pane et aqua.

Si quis nimio cibo se ingurgitaverit, ut inde dolorem senserit, unum diem pœnitentiam aget in pane et aqua.

CANONES PŒNITENTIÆ.

De variis Peccatis.

Si quis sacerdos Missam canit, neque communicat, per annum pœnitentiam agat, nec vero interea celebret.

Sacerdos excommunicatus, si celebret, tribus annis pœnitens sit, hebdomadisque singulis feria secunda, quarta, et sexta a vino, et carnibus jejunet.

Sacerdos sacerdotii gradu, ordineque in perpetuum amotus, si celebrare audet, privatur communione Corporis et Sanguinis Jesu Christi usque ad ultimum diem, et in excommunicatione est, Viaticum tantum in fine sumens.

Si gutta Sanguinis Christi in terram cadit, sacerdos in pœnitentiam sit quinquaginta diebus: si usque ad tres, diebus novem. Si incaute dimisit, quamvis nil nefandi acciderit, tribus mensibus a sui muneris administratione amovetur.

Si per ebrietatem Eucharistiam evomit; si laicus est, quadraginta diebus; si clericus, sexaginta; si episcopus, nonaginta diebus: si infirmus, pœnitentiam aget diebus septem.

Sacerdos qui interest clandestinis desponsationibus, per triennium ab officii sui administratione amovetur.

Qui legata pia Ecclesiæ non solvit, uno anno pœnitens erit per legitimas ferias.

Qui vir faciem suam transformaverit habitu muliebri, et mulier habitu viri, emendationem pollicitus, annis pœnitens sit tribus.

Infirmos aut vinctos visitare negligens, pœnitentiam aget dies decem, pane et aqua.

TRACTATUS XX.

DE EXTREMA UNCTIONE.

CAPUT UNICUM.

§. I. De materia et forma.

1. Extrema unctio est sacramentum a Christo Domino institutum, quo per unctionem olei et orationem a sacerdote factam, confertur ægroto, vita periclitanti, gratia, qua tentationibus resistat, dolores patienti animo ferat, et peccati reliquiis abstersis, bene moriatur: vel si ita expediat animæ saluti, pristinam recuperet sanitatem. Christi institutio ex S. Jacobi verbis jure optimo colligitur, nec enim nisi divinitus instructus, descripsisset certa cum fiducia effectus unctionis: "Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum oleo, et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus, et si in peccatis sit, remittentur ei."[1] S. Thomas opiniones diversas de ejus institutione recenset: "quidam enim dicunt, quod sacramentum istud, et confirmationis, Christus non instituit per se, sed Apostolis instituendum dimisit. ...... Alii dicunt, quod omnia sacramenta Christus instituit per seipsum: sed quædam per seipsum promulgavit, quæ sunt majoris difficultatis ad credendum; quædam autem Apostolis promulganda reservavit, sicut extremam unctionem et confirmationem. Et hæc opinio pro tanto videtur probabilior, quia sacramenta ad fundamentum legis pertinent:

(1) Jac. v. 14.

et ideo ad legislatorem pertinet eorum institutio: et iterum, quia ex institutione efficaciam habent, quæ eis nonnisi divinitus inest."[1]

2. Materiam hujus sacramenti oleum esse ex verbis S. Jacobi liquet: "et quia oleum principaliter nominatur olivæ liquor, cum alii liquores solum ex similitudine ad ipsum, olei nomen accipiant; ideo oleum olivæ etiam debet esse, quod assumitur in materiam hujus sacramenti."[2] Constat illud, saltem ex præcepto Ecclesiæ, debere esse ab episcopo benedictum: utrum autem id ad essentiam referendum sit, disputatur. Posse Summum Pontificem delegare sacerdoti benedicendi oleum facultatem colligitur ex concessione pluries facta, quæ haud temere facta censenda est:[3] cui etiam suffragatur Græcorum consuetudo, apud quos sacerdotes illud perficiunt; quod nullo pacto liceret, si ita episcopi esset, ut nequaquam posset presbyteris communicari. Sacerdotem autem Latini ritus numquam debere hoc munus sibi arrogare, nequidem episcopo probante, constat, quum Summi Pontificis sit delegare hanc facultatem: quam sacerdotes Græci ex patriarchæ forsan cui immediate subjiciebantur venia, et ex pontificis ipsius indulgentia, qua consuetudini vetustæ robur adjicitur, exercent. Probabile est olei benedictionem specialem ad infirmos ungendos requiri necessario, adeo ut oleo catechumenorum, vel chrismate nequeat confici unctio extrema: sed quum contraria aliquorum sententia verosimilitudine haud careat, culpandus non est qui deficiente oleo infirmorum, alio utitur, conditione apposita: *si idoneum sit:* sed postea, si copia olei infirmorum habeatur, unctio sub conditione iteranda erit.

3. Pollice in oleum intincto facienda est unctio, adeo ut oleum diffundatur, ad quod gutta una sufficit, quamvis præstet ut major sit copia. Virgula in ungendo non est adhibenda, nisi in magno discrimine, quando ex tactu contagio imminet: extra quam necessitatem ea uti, venialis saltem est culpa,[4] quum a ritu Ecclesiæ temere discedatur. Crucis signum faciendum est dum unctio fit: quod si omittatur, salva est essentia sacramenti, quamvis sacerdos venialiter peccet.

4. Forma hujus sacramenti sunt verba hæc: "Per istam sanctam unctionem et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per *visum* deliquisti." Hæc conveniunt præcepto Apostoli

(1) Suppl. iii. p. qu. xxix. art. iii. *Resp.*
(2) Ibidem, art. iv. *Resp.*
(3) De synodo diœc. l. vii. c. xvi. n. 3.
(4) S. Alph. l. vi. n. 710.

orationis cum unctione conjungendæ. Quod autem misericordiæ Dei fiat mentio, nonnulli putant prorsus necessarium, aliis negantibus: quæ sententiarum varietas de vocibus "quidquid deliquisti," etiam reperitur. Apud omnes constat mortale esse peccatum voces quæ in quæstione positæ sunt, consulto omittere, quum sacramenti valor periclitetur cum moribundi injuria.[1]

§. II. De ritu ungendi.

5. Unctio quinque sensuum, saltem ex præcepto ecclesiæ facienda est; "quia curatio interiorum vulnerum non potest perfecte significari nisi per appositionem medicinæ ad diversas vulnerum radices:[2] et ideo plures actiones sunt de perfectione hujus sacramenti." Multi censent eam ad essentiam pertinere. Si tempus non suppetat ritui perficiendo, unica, in capite præsertim, poterit fieri unctio,[3] vocibus illis prolatis: "Per istam sanctam unctionem indulgeat tibi Dominus quidquid per sensus deliquisti;" vel "quidquid deliquisti per visum, auditum, odoratum, gustum et tactum." Deinceps si supervixerit aliquantulum unctus, poterit ritus sub conditione perfici, juxta ordinem consuetum. Ad essentiam non censetur attinere, ut duplex sensus organum, v: g: uterque oculus ungatur; quapropter si infirmus nequeat verti, vel si pes alter sit impeditus, omitti poterit; quamvis utraque unctio ex præcepto facienda sit. Oculi, aures, nares, os, manus, pedes, et renes ungendi sunt juxta rituale Romanum. "Renum unctio in mulieribus honestatis gratia semper omittitur, atque etiam in viris, quando infirmus commode moveri non potest: sed sive in mulieribus, sive in viris, alia corporis pars pro renibus ungi non debet." Apud nos renum unctio, tum in viris, tum in mulieribus, omittitur: pedes tamen semper unguntur, quamvis non ubique terrarum eadem sit consuetudo.[4] Unctionum ordinem temere invertere grave foret peccatum, sed sacramenti valorem non attingit.

6. Si quis careat aliqua parte corporis ungenda, "pars loco illi proxima inungatur eadem verborum forma.'[4] Si aure careat, pars capitis propinqua inungenda est: Si pede vel brachio, genu vel

(1) S. Alph. l. vi. n. 711.
(2) S. Thom. Supp. iii. p. qu. xxix. art. ii. *Resp.*
(3) Vide Benedict. XIV, *de synodo diœces.* l. vii. c. xviii. n. 5.
(4) Ibidem, n. 1.

humero esset unctio facienda: si cæcus semper fuerit, inungendi tamen sunt oculorum loculi, ut si quid videre concupiscens admiserit, ignoscatur.

7. "Dum oculos, aures, et alia corporis membra, quæ paria sunt, sacerdos ungit, caveat ne altero ipsorum inungendo, sacramenti formam prius absolvat, quam ambo hujusmodi paria membra perunxerit." Ita Rituale Romanum.

8. Sacerdos solus est hujus sacramenti minister: sed extra necessitatem succurrendi periclitanti, opus est jurisdictione, ut liceat illud ministrare, nam ad parochi munus spectat. Hoc jus ut vindicaretur, excommunicatio in religiosos lata est, qui sine parochi licentia unctionem extremam sæcularibus conferunt.[1] Unus sufficit sacerdos, uti definivit Alexander III.[2] Tres saltem, septem plerumque, a Græcis adhibentur: quem morem commendandum esse docet S. Thomas:[3] sed a ritualis præscripto discedendum non est, ita ut unus ritum perficiat, aliis adstantibus, et prece tantum adjuvantibus: in periculo tamen imminente, censet Busembaum[4] plures posse simul ungere, dummodo organa cujuscumque sensus ab uno ungantur, et verba congrua simul ab eodem proferantur, altero simul alterius sensus organa ungente. Si sacerdos deficiat viribus, vel moriatur, dum ægrotum ungit, alter poterit statim prosequi: "in extrema unctione non potest a capite incipere, sed debet semper procedere: quia unctio in eadem parte facta tantum valet, ac si consecraretur bis eadem hostia: quod nullo modo faciendum est. Nec tamen ministrorum pluralitas tollit unitatem hujus sacramenti, quia instrumentaliter tantum operantur. Mutatio autem martellorum non tollit unitatem operationis fabri."[5] At si tempus notabile elabatur, antequam sacerdos reperiatur qui unctionem perficiat, censet S. Alphonsus unctionem esse iterandam sub conditione, ut ex singulis unctionibus unica integra simul habeatur.[6]

9. Minister adstare debet sacerdoti ungenti; quem omittere culpa videtur venialis, sed apud nos vix haberi potest, ideoque omissio necessitate excusatur.

10. Ritus præscriptus accurate servandus est. Dicit S. Alphonsus certum esse graviter peccare sacerdotem qui extra necessitatem stola et superpelliceo in ungendo ægroto non utitur: cæterum apud

(1) Clement. I. *de privileg.* (2) In cap. Quæsivi, *de verb. signific.*
(3) L. iv. *contra gent.* c. lxxv. (4) Vide S. Alph. l. vi. n. 724.
(5) Suppl. iii. p. qu. xxix. art. ii. ad 3. (6) L. vi. n. 724.

nos, rure præsertim in missionibus, superpelliceum vix consuevit adhiberi; quapropter missionariis haud injiciendus videtur eâde re scrupulus, quum necessitas eos plerumque habeat excusatos: sed mos in urbes plures invectus, et alibi etiam servatus, eo utendi, ubique inducendus est, ut æmulemur universalis Ecclesiæ disciplinam, et decreto concilii provincialis Baltimorensis I. obsequamur: quod superpelliceum, una cum stola, in omni sacro munere obeundo adhibendum commendat.[1]

11. "Omittere orationes in Rituali præscriptas, extra casum necessitatis, sine dubio est mortale."[2] Litaniæ autem ab astantibus dicendæ cum psalmis pœnitentialibus, dum ungitur ægrotus, non videntur injungi sub peccato, et rarò apud nos dicuntur. Cæterum dum plures adstant, curandum ut eas recitent, lingua vernacula; nec enim Latino sermone eas recitare valent. Quæ præscribuntur sacerdoti recitandæ orationes integre perficiendæ sunt, nisi immineat mors: quo casu licebit ungere statim periclitantem, et preces deinceps recitare, prout Rituale monet.

12. Oleum infirmorum in ecclesia servari debet, et ad infirmum deferri, præcedente lumine, quod et in unctione adhibendum est: cæterum apud nos missionariis permittitur, ob necessitatem, illud apud se retinere, et occulte deferre ad ægrotum; sed curandum omnino est, ut loco decenti habeatur in vase nitido, et ut decenter deferatur. Lumen in unctione facienda adhibendum est, et quidem ex cera, pro more Ecclesiæ: sed si ejus copia non sit, non audeo damnare sacerdotem ungentem ægrotum, oleo lumen præbente, vel si nec hoc haberi possit, absque lumine in necessitate.

13. Novus globulus bombycis in cujuslibet sensus organi unctione adhibendus est, et deinceps comburendus, et cineres in sacrarium projiciendi: quod vix a missionariis accurate servari potest.

14. Parochus tenetur ovibus suis præstare extremam unctionem, etiam cum discrimine vitæ, si alio subsidio salutis nequeant adjuvari: "Qui autem peste affectus," ait synodus Namurcensis anno 1639, "non est confessus, nec potest confiteri, pastor teneatur illi extremam unctionem, etiam cum periculo vitæ dare."[3]

(1) Decr. xxvii. (2) S. Alph. l. vi. n. 727.

(3) Tit. xiv. cap. x.

§. III. De effectibus.

15. Effectus extremæ unctionis sunt imprimis gratiæ sanctificantis augmentum, cum illis auxiliis, quibus anima sublevatur, et excitatur: quæ gratia, juxta nonnullos, tribuitur, quando organum quodlibet sensuum ungitur; juxta alios, nonnisi in totius ritus consummatione: tolluntur peccata, si quæ supersint; venialia, scilicet, vi sacramenti propria; mortalia autem secundariò et per accidens, si ea admiserit moribundus, nec eorum veniam adhuc impetraverit: "si in peccatis sit, remittentur ei." De eo dicit concilium Tridentinum: "Res etenim hæc gratia est Spiritus Sancti, cujus unctio delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit." Equidem qui sibi conscius est peccati mortalis, ad pœnitentiæ sacramentum debet confugere: sed si non valeat illud suscipere, adhuc idoneus esse poterit extremæ unctioni, qua animæ, alioquin pœnitentis, delicta deleantur. "Adhibetur autem hoc sacramentum," inquit S. Thomas, "secundum modum cujusdam medicationis, sicut baptismus per modum ablutionis. Medicina autem est ad pellendum infirmitatem. Unde principaliter hoc sacramentum est institutum ad sanandum infirmitatem peccati: ut sicut baptismus est quædam spiritualis regeneratio, et pœnitentia quædam spiritualis suscitatio; ita et extrema unctio sit quædam spiritualis sanatio vel medicatio. Sicut autem corporalis medicatio præsupponit corporalem vitam in medicato, ita spiritualis spiritualem. Et ideo hoc sacramentum non datur contra defectus, quibus spiritualis vita tollitur, scilicet contra peccatum originale, vel mortale: sed contra illos defectus, quibus homo spiritualiter infirmatur, ut non habeat perfectum vigorem ad actus vitæ, gratiæ, vel gloriæ. Et hic defectus nihil aliud est, quam quædam debilitas et ineptitudo, quæ in nobis relinquitur ex peccato actuali, vel originali: et contra hanc debilitatem homo roboratur per hoc sacramentum. Sed quia hoc robur gratia facit, quæ secum non compatitur peccatum: ideo ex consequenti, si invenit peccatum aliquod, vel mortale, vel veniale, quo ad culpam, tollit ipsum, dummodo non ponatur obex ex parte recipientis."[1]

16. Inservit hoc sacramentum valetudini recuperandæ, si ita expediat animæ saluti, quo refertur excitandi ægrotum promissio,

(1) Suppl. iii. p. qu. xxx. art. i. *Resp.*

quin instar miraculi sit; virtus quippe sacramenti tantum adjuvat remedia et subsidia ut valeant. "Extrema unctio," inquit S. Thomas, "non facit corporalem sanationem ex proprietate naturali materiæ, sed ex virtute divina quæ rationabiliter operatur. Et quia ratio operans numquam inducit secundarium effectum, nisi secundum quod expedit ad principalem: ideo ex hoc sacramento non semper sequitur corporalis sanatio, sed quando expedit ad spiritualem sanationem: et tunc semper eam inducit, dummodo non sit impedimentum ex parte recipientis."[1] Qui differunt unctionem expetere ad exitum usque vitæ, non possunt sanationem sibi polliceri, quum absque miraculo contingere non posset: quapropter oportet ungi, dum quis, licet graviter ægrotet, possit animo conjungere se ungenti.

§. IV. Quinam ungendi sint.

17. Administrari potest unctio extrema cuilibet homini Catholico morbo periclitanti, cujus voluntatis indicium præcessit, non tamen si in manifesto peccato moriatur. Equidem, quum sit vivorum sacramentum, qui sui compos est, debet se ad illud suscipiendum parare, sacramentum pœnitentia prius excipiendo, quod tamen lege non præcipitur, et omitti potest absque culpa ab eo qui contritionem perfectam animo concepit. Eucharistia etiam, instar viatici, ex consuetudine generali Ecclesiæ prius suscipienda est, juxta rituale Romanum: quod si obstet corporis conditio, vel rerum adjuncta, poterit unctio præcedere viatici susceptioni: sed non est facile recedendum ab ordine consueto:[2] quamvis ordinis inversio vix venialis habeatur culpa.[3]

18. Mos autem dandi unctionem, omisso prorsus viatico, moribundis qui hebetis sunt ingenii, et vitiis insenuerunt, v: g: mancipiis, nequit cum Ecclesiæ consuetudine, et lege Christi de eucharistia suscipienda conciliari: ideo instruendi sunt, et quo melius fieri possit pacto, præparandi, ut utroque sacramento muniantur, ne necessario prorsus viatico careant. Recte ministratur etiam adultis statim post baptismum, qui in exitu vitæ positi videntur, quia præcipuus ejus effectus est, ut moribundum vi quadam muniat contra dæmonis tentationes in ultimo certamine.[4] Ministratur ex ritualis Romani

(1) Suppl. iii. p. qu. xxx. art. ii. *Resp.*
(2) Bened. XIV. de syn. l. vii. c. xxiii.
(3) S. Alph. l. vi. n. 716.
(4) Ibidem, n. 721.

præscripto etiam moribundis qui sensa sua pandere nequeunt, sed qui meritò censentur velle hoc subsidio adjuvari: quales sunt omnes qui fidem Catholicam professi sunt. "Impœnitentibus verò, et qui in manifesto peccato mortali moriuntur, et excommunicatis, et nondum baptizatis, penitus denegetur."

19. "Infirmis de quorum morte timetur"[1] ministranda est, hi enim voce infirmorum viribus deficientium a S. Jacobo[1] intelliguntur: iis "qui præ senio deficiunt, et in diem videntur morituri, etiam sine alia infirmitate" ministrari potest. Si morbus mortis periculum afferat, unctio fieri poterit, quamvis infirmus non sit in exitu vitæ adhuc positus. "Non ministretur etiam prælium inituris, aut navigationem, aut peregrinationem, aut alia pericula subituris, aut reis ultimo supplicio afficiendis, aut pueris rationis usum non habentibus." Pueris qui satis compotes rationis visi sunt, ut peccare possent, datur unctio extrema: et aliis de quibus dubitatur, sub conditione dari potest. Amentibus, si lucida habeant intervalla dari potest: sed non furiosis: datur etiam morituris ex vulnere, vel veneno, etiam qui mortem sibi consciverunt, vel qui in singulari certamine percussi sunt, dummodo pœnitentiam deinde professi sint. "Parochus unctionis sacramentum ministrare non debet mulieribus in partu laborantibus" juxta concilium Mediolanense: iis tamen in proximo periculo mortis actu versantibus ministrari potest.

20. Haud expectandum est, ut omnis vitæ spes amissa fuerit, vel ut ægrotus sensibus destitutus sit: gravissime enim peccant, juxta Catechismum Romanum qui adeo differunt unctionem. Id de parocho culpa sua differente ungere moribundum qui ungi petit intelligendum videtur. "Ratio," inquit S. Alphonsus, "quia sic privatur infirmus uberiori fructu quem recepisset, si suscepisset sacramentum, dum erat rationis compos, cum magis tunc se ad illud disposuisset; item quia privatur spiritualibus viribus ad resistendum dæmoni, et ad perferenda morbi incommoda; item, quia infirmus, si

(1) Rit. Rom. Anabaptistæ Anglicani olim ungebant ægrotos: "So for extream unction of the sick, spoken of in James v. 14, 15, Mr. Russen of Hyth in Kent, a place that is full of these people, says: 'I am sure it is both their opinion and practice, as to some, tho' probably all do not use it.' P. S. This I find to be confessed since by Mr. Sennet. But he tells me, it is but rarely practised: and that not (as the Papists use it) only or chiefly in cases desperate; but mostly in hopes of recovery, and for that end." Wall, *Hist. Infant Baptism*, p. ii. ch. viii.

forte esset in mortali, et compos rationis sacramentum recepisset, auxilio attritionis gratiam forte fuisset adeptus, qua alioquin privatur; demum quia virtute hujus sacramenti forte consecutus fuisset sanitatem corporis, si tempore congruo collatum fuisset, licet enim hoc sacramentum virtute quadam supernaturali operetur etiam salutem corporalem, si animæ saluti expedierit (ut loquitur Tridentinum) non tamen per modum miraculi operatur, sed via quodammodo ordinaria, nempe causas naturales adjuvando."[1]

21. In eodem vitæ discrimine non iteratur unctio: sed si morbus sit diuturnior, et quis e periculo imminente eripiatur, nil vetat iterare unctionem, variato jam periculo. "Quædam sunt ægritudines diuturnæ, ut hectica, hydropisis et hujusmodi; et in talibus non debet fieri inunctio, nisi quando videntur perducere ad periculum mortis: et si homo illum articulum evadat, eadem infirmitate durante, et iterum ad similem statum per illam ægritudinem reducatur, iterum potest inungi."[2] Si dubium sit utrum idem sit periculum, ad iterationem propendendum dicit Benedictus XIV. ex veteri Ecclesiæ consuetudine. Paucorum dierum intervallum non sufficit ut quis e periculo evasisse censeatur; sed notabile temporis spatium requiritur.

22. Utrum quis divina teneatur lege ad unctionem expetendam, disputatur. Affirmantibus favent Jacobi verba: "inducat presbyteros Ecclesiæ:"[3] et conciliorum decreta ejus susceptionem urgentium: "Secundum beati Apostoli Jacobi documentum, cui etiam documenta patrum consonant, infirmi oleo quod ab episcopis benedicitur, a presbyteris ungi debent." Ita concilium Cabillonense II.[4] Constat contemptum tanti sacramenti absque ingenti scelere, et ipsius Spiritus Sancti injuria, esse non posse:[5] sed non putamus graviter peccare, qui, necessariis subsidiis jam munitus, differt recipere unctionem, sibi persuadens, licet leviter et temere, se haud adeo periclitari. Nec peccare graviter videtur aliquis, qui moribundum, alioquin satis paratum, urgere negligit ad unctionem recipiendam.

(1) L. vi. n. 714.
(2) S. Thom. Sup. iii. p. qu. xxxiii. art. i. *Resp.*
(3) Jac. v. 14.
(4) Cap. xlviii.
(5) Trid Sess. xiv. cap. iii.

TRACTATUS XXI.

DE ORDINE.

CAPUT UNICUM.

§. I. De ordinum materia et forma.

1. Ordo, prout hic sumitur, vel indicat ritum quo potestas confertur ad munera sacra obeunda, qui plerumque ordinatio dicitur; vel ipsam potestatem ea obeundi munera. Septem numerantur ordines, sacerdotium scilicet, diaconatus, subdiaconatus, acolythatus, exorcistatus, lectoratus, et ostiariatus: quorum tres priores dicuntur majores et sacri, eo quod sacra munera propius respiciant, et hominem Deo sacratum perpetuo ligamine devinciant. Hi omnes recensentur a Cornelio Papa, in epistola ad Fabium Antiochenum tertio sæculo medio scripta.[1] Prima tonsura est ritus ecclesiasticus quo quis ad ordines suscipiendos paratur, capillorum, coronæ ad instar, tonsione. Lato sensu dicitur ordo, quatenus quis in clerum e laicorum cœtu sic transfertur.

2. Ordinem esse sacramentum fide constat, quapropter nemo inter Catholicos dubitat sacerdotium sacramentum esse; quod plerique de diaconatu etiam affirmant: de cæteris non adeo constat, quum impositio manuum in iis non fiat, et iidem non sint ordines minores apud Græcos qui apud Latinos.

3. Utrum Episcopalis consecratio sit sacramentum a sacerdotio distinctum numero, inter theologos quæritur. Affirmantibus plura favent. Testimonia ad Timotheum episcopalem ordinationem respicere videntur. Apostolus etiam affirmat episcopos a Spiritu Sancto constitutos: "Attendite vobis, et universo gregi, in quo vos

(1) Apud Euseb. l. vi. hist. Eccl. c. xliii. alias xxxv.

Spiritus Sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei."[1] CLEMENS ALEXANDRINUS ait, in Ecclesia "esse progressiones episcoporum, presbyterorum, diaconorum, quæ sunt imitationes gloriæ Angelicæ, et illius œconomiæ ac dispensationis."[2] S. EPIPHANIUS, refellens Aerium, qui presbyteros episcopis adæquabat, ait: "episcoporum ordo ad gignendos patres præcipue pertinet, hujus enim est patrum in Ecclesia propagatio. Alter" (nempe ordo presbyterorum) "cum patres non possit, filios Ecclesiæ regenerationis lotione producit; non tamen patres aut magistros."[3] S. LEO ad episcopos Mauritaniæ scribens, ordinationem episcopalem diserte vocat SACRAMENTUM, cui injuriam irrogari ait, bigamum ordinando episcopum.[4] Et quidem quum episcopatus conferat jus confirmationis et ordinis sacramenta ministrandi, quod nunquam amitti potest, nulla videtur esse ratio cur sacramentum a sacerdotio distinctum non habeatur. Nec tamen inde sequitur episcopum posse consecrari, qui sacerdotium non sit consequutus, jure enim divino sacerdotalis character in episcopis exigitur, uti patet ex traditione Apostolica.

4. Materia subdiaconatus in concilio Carthagensi IV. præscripta est calicis vacui cum patena traditio,[5] et libri epistolarum. Plerique dicunt hunc non necessario tradendum: sed securitatis causa, adhibendus est: nec enim absque gravi peccato munus tanti momenti discrimini objicitur. Ex lege Ecclesiæ calix et patena subdiacono tradenda consecrata sint necesse est, quamvis plures contendant non inde pendere valorem ordinationis: cæterum peccaret graviter qui haud consecratis uteretur cum periculo ordinem haud conferendi.

5. Subdiaconi munus est calicem et patenam tradere diacono, panem et vinum in sacrificium præsentare, canere epistolam in Missa solemni, et deferre crucem in processionibus.

6. Materia diaconatus videtur esse manus impositio ab episcopo, forma vero quæ ea ocoasione profert verba: "Accipe Spiritum Sanctum ad robur et ad resistendum diabolo et angelis ejus, in nomine Domini. Amen." Equidem constat Apostolos diaconis imposuisse manus,[6] quem ritum refert etiam concilium Carthaginense IV.: "Cum diaconus ordinatur, solus episcopus manus super caput ejus ponat."[7] Cæterum quum probabilis sit theologorum

(1) Act. xx. 28. (2) L. vi. Strom. (3) Hær. lxxv.
(4) Epist. lxxxvii. (5) Can. v. et Flor. in decr. pro Armenis.
(6) Act. vi. (7) Can. v.

sententia dicentium evangelium necessario tradendum esse, haud absque gravi peccato omitteretur.

7. Materia presbyteratus videtur esse ea manus impositio, quæ fit dum præfatio recitatur, episcopo dexteram manum supra caput ordinandi tenente, et sacerdotibus, qui adstant, pariter tenentibus: solemnis autem illa precatio forma videtur. Equidem quæ præcedit manuum impositio nulla verba conjuncta habet: quæ fit sub finem Missæ, dicendo: "Accipe Spiritum Sanctum, etc.," eum jam sacerdotio insignitum habet, quum vocetur passim ordinatus, et una cum episcopo consecrare censeatur. Instrumentorum autem traditio vix haberi potest materia, nisi lato quodam sensu, prout in decreto pro Armenis usurpata videtur, quum non consueverit fieri apud Græcos, et apud Latinos haud ante sæculum nonum, vel octavum inducta credatur.[1] Præterea in Scriptura manuum impositione sacra potestas semper tradita refertur. Quæ igitur dicuntur verba dum traduntur instrumenta: "Accipe potestatem offerendi sacrificium Deo, etc.;" et dum manus ultimò imponuntur: "Accipe Spiritum Sanctum;" explicant potestatem jam datam secunda manuum impositione. Cæterum quum alii aliud opinentur, grave foret peccatum ritum præscriptum aliqua ex parte omittere, valore ejusdem discrimini temere exposito. "Ordinatio facta sine secunda manuum impositione tota repetenda est, ut etiam declaravit S. Congregatio apud Benedictum XIV.[2] Ratio, quia qui non accipit potestatem supra Corpus Christi verum, nec etiam potuit accepere potestatem supra Corpus Christi mysticum. Si verò Ordinatio facta fuit sine tertia manuum impositione, hæc tantum supplenda est."[3] Si prima manuum impositio omissa fuerit, videtur etiam totus ritus iterandus sub conditione, quum nonnulli habeant eam una cum secunda instar unius, eamque ad valorem censeant requiri. Illud plerumque servandum est, quod "non est aliquid iterandum, sed caute supplendum, quod incaute fuerat prætermissum."[4] Si de valore actus constet, ritus omissus, v: g: manuum unctio; sub gravi peccato supplendus erit quamprimum ab eodem episcopo, si fieri possit, sed cætera non erunt iteranda. Occulte defectus plerumque supplendus est, ne scandalum nascatur.

8. Materia episcopatus videtur esse manuum impositio, quæ fit

(1) Bened. XIV. de Synodo, l. vii. c. ii. n. 5. (2) Ibidem, n. 13.
(3) S. Alph. l. vi. n. 749. (4) Cap. i. *de sacramentis non iterandis*.

dum solemnis fit precatio præfationis ad instar, quæ manibus extensis recitatur. Equidem quæ præcedit manuum impositio, dum episcopi dicunt: *Accipe Spiritum Sanctum:* ad materiam propius accedere videtur; sed obstat quod in antiquis desit ritualibus, et nonnisi sæculis mediis inducta dicatur.

9. Quoties defectus essentiam respicit supplendus est "statuto tempore ad hujusmodi ordines conferendos;"[1] secus si defectus sit accidentalis. "Probabiliter verò dicit Tamburini . . . quod si ob solum dubium iteretur ordo sub conditione, vel cæremonia aliqua poterit iterari quovis die, et a quovis episcopo; eodemque die poterunt simul conferri ordines, tam majores, quam minores, adhibitis solis solemnitatibus probabiliter necessariis ad valorem."[2]

10. Si quis ad porrectionem calicis cum vino, et patenæ cum hostia, non accesserit, dum presbyter fieret, erit sub conditione iterum ordinandus, ex decreto S. Congregationis apud Benedictum XIV.[3] Utrum instrumenta hæc physice, seu reapse tangi debeant, vel sufficiat contactus quem dicunt moralem, scilicet quo tangi censentur ob propinquitatem, controvertitur inter eos qui eorum porrectionem æstimant necessariam: curandum autem omnino est ut reapse tangantur, nec enim dum de valore sacramenti agitur, probabilem sententiam sequi licet. Peccaret igitur graviter episcopus, vel ordinis susceptor, qui incuriose se de ea re gereret: et ad omnem tollendam dubitationem instrumenta tradenda forent iterum sub conditione. Censent probabiliter nonnulli tangendam esse necessario utramque speciem, panem scilicet et vinum: quod ad omne discrimen valoris evitandum servandum est. Si hostia tangatur, et non patena sufficit juxta plures, sed quum a nonnemine in dubium vocetur, securitati consulendum. Sufficit tangere patenam et calicem, quin hostia tangatur; sed hæc quoque tangenda est, ut nullus sit dubitationi locus. Calicem qui tangit, patenam, quæ ei superimposita est, tangere censetur. Sed curandum ut ipsa quoque tangatur.

§. II. De ordinum ministro.

11. Solus episcopus est minister ordinarius ordinum, uti ex conciliis Florentino et Tridentino constat: attamen ex Papæ auctoritate

(1) Cap. Presbyter, *de eodem.*
(2) S. Alph. l. vi. n. 759.
(3) L. viii. c. x. n. 13.
(4) S. Alph. l. vi. n. 743.

sacerdos dare potest tonsuram et ordines minores, imo et subdiaconatum; quæ facultas consuevit abbatibus concedi. Multi negant sacerdoti tribui posse potestatem diaconatum conferendi. Constat nemini, qui episcopus non sit, dari posse potestatem conferendi sacerdotium, vel episcopatum: id enim perpetua Ecclesiæ consuetudo et traditio docet.

12. Ad episcopatum conferendum ex lege Ecclesiæ tres requiruntur episcopi: "episcopum," inquiunt Nicæni patres "convenit maxime quidem ab omnibus qui sunt in provincia episcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter instantem necessitatem, aut propter itineris longitudinem; tribus tamen omnimodis in id ipsum convenientibus, tunc ordinatio celebretur."[1] Sufficere tamen unum episcopum ut valeat consecratio, plurimis probatur dispensationibus pontificiis vetustis et recentioribus, aliisque veterum exemplis. Theodoretus testatur Evagrium consecratum fuisse episcopum Antiochenum a solo Paulino, quam tamen ordinationem ratam habuit Ecclesia in Synodo Romana.[2] Equidem canones, quibus trium episcoporum opera exigitur, concedunt ut necessitate urgente a duobus episcopus ordinetur.[3] Pelagius Pontifex a duobus episcopis, presbytero adsistente, consecratus est, uti refert Anastasius Bibliothecarius in ejus vita. Dioscorus Alexandrinus a duobus episcopis munus consecrationis suscepit.[4] Siderius Palæbiscæ episcopus a Philone Cyrenensi solo ordinatus est.[5] Augustino concessit S. Gregorius M. episcopos ordinare absque aliorum episcoporum opera: "Et quidem in Anglorum ecclesia, in qua adhuc solus tu episcopus inveniris, ordinare episcopum non aliter nisi sine episcopis potes."[6] Dicit Thomas Bruno, (Browne) Anglicanus: "Multos episcopos reperire est ab uno solo episcopo ordinatos, quorum rata fuit ordinatio; cum talem ordinationem sedes Romana sibi quasi speciale προνομιον, et prærogativam vindicet ut ex concilio discimus: unus episcopus episcopum non ordinet, excepta ecclesia Romana."[7]

(1) Can. iv. (2) Hist. Eccl. l. v. c. xxiii.

(3) Constit. Alex. c. v. apud Ecchel. de Eccl. Alex. orig.

(4) Vide epist. episcoporum Ponti ad Leonem Imp. apud Bin. Conc. t. ii. p. 400. edit. an. 1618.

(5) Synes. epist. lxvii. p. 210 edit. Pet.

(6) Apud Bed. hist. Eccl. l. i. c. xxvii. Lectionem propugnat, et unum sufficere episcopum ostendit Beveregius in Annot ad Can. Ap. i. Vide et Bingham antiq. Eccl.

(7) Thom. Brun. judic. de Can. et Const. Apost. n. xviii.

13. Qui in statu peccati mortalis ordines dat minores et tonsuram, persuasum habens eos non esse sacramenta, non videtur damnandus novi peccati: secus si censura ligatus est, quam violare peccatum est grave. Qui eo in statu diaconatum, sacerdotium, vel episcopatum dat, novum peccatum admittit, et quidem pro numero ordinandorum toties peccat, singuli enim actus sunt in se completi.

§. III. De ordinandis.

14. Qui baptismum non acceperat, ordinem nullum reciperet, licet ritus in eo peractus fuisset, nam minister Christi esse non potest, qui charactere christiano non est insignitus.[1]

15. Soli subditi ab unoquoque episcopo ordinandi sunt, nisi litteras dimissorias sui ordinarii alii afferant, vel privilegium habuerint speciale. Ratione *originis* subditus est qui in diœcesi est natus, "dummodo tamen ibi natus non fuerit ex accidenti, occasione nimirum itineris, officii, legationis, mercaturæ, vel cujusvis alterius temporalis moræ, seu permanentiæ ejus patris in illo loco; quo casu nullatenus ejusmodi fortuita nativitas, sed vera tantum et naturalis patris origo erit attendenda."[2] Ita Innocentius XII. Ratione *domicilii* subditus fit qui ad diœcesim pervenit animo ibi permanendi, qui decennii habitatione probetur, vel domo ædificata, et majore bonorum parte illuc translata,[3] et per notabile aliquod tempus ibi manendo: debetque jurare hunc animum tunc se habere. Ratione *beneficii* subditus fit qui beneficium ecclesiasticum ab episcopo accepit,[4] qui tamen si fuerit tonsura, vel minoribus ordinibus, a suo episcopo initiatus, debet exhibere litteras testimoniales de suis natalibus, ætate, et moribus. Quum nulla apud nos sint stricti nominis beneficia, originis et domicilii jura attendenda sunt. Qui ex Europa huc venerunt suorum episcoporum litteras dimissorias plerumque afferunt: quod si legibus patriis vetetur, ne episcopus,

(1) Conc. Nic. Can. xix. et c. veniens, *de presb. non baptiz.*

(2) Constit. *Speculatores.* Communis juris principia consonant: "It is said, that, in every case, the children born of English parents were capable, at common law, of inheriting as natives if the father went and continued abroad in the character of an Englishman, and with the approbation of the Sovereign." Kent's Comm. vol. ii. n. 51. Queritur de civium Americanorum filiis in exteris regionibus natis nihil lege definitum. Ib. n. 53.

(3) Const. *Speculatores.* (4) C. cum nullus, de temp. ord.

absque civilis regiminis venia, det exeundi facultatem, imploranda erit S. Sedis indulgentia, ut liceat advenam absque litteris dimissoriis ordinare. Qui ex Statu aliquo in alterum migraverunt, easdem litteras debent afferre, ut ordinentur: quod si animo redeundi in suam diœcesim, morati sint in collegio, vel alibi studiorum vel negotiorum causa, possunt redire, quum manendi animus requiratur, ut jus illud perfectum sit. Quando integræ familiæ migrant, et animus manendi liquet, non ideo licere videtur a constitutionis Innocentianæ supra laudatæ terminis recedere: idcirco litteræ dimissoriæ expetendæ erunt. Non sufficit præsumpta ordinarii licentia, et spes ratihabitionis, sed expressa licentia requiritur.[1] Quoties quis ratione domicilii ordinandus est, debet juramento probare se illud contraxisse: debet etiam afferre litteras testimoniales episcopi originis de natalibus ac ætate, etiamsi in ætate infantili ab illius diœcesi discesserit. Qui per triennium apud episcopum moratus est, inter familiares adscitus, potest ab eo ordinari, dummodo beneficium ei statim conferatur,[2] scilicet intra mensem.[3] "Nomine autem *familiarium* intelliguntur omnes, qui episcopo famulantur, et vivunt ejus expensis, etsi in ejus ædibus non habitent, modo degant in loco, ubi est episcopus, vel prope."[4]

16. Pœna ordinantis alienos est suspensio ab ordinum collatione ad annum; et ordinatus suspenditur ab ordinis suscepti exercitio, donec Ordinario suo videatur.[5]

17. Licentia ordines suscipiendi voce data sufficit, quapropter episcopus tutò ordinat eum quem certo testimonio novit a suo episcopo ad se remissum.[6]

18. Licentia data alicui ordines suscipiendi ab episcopo alieno non expirat morte concedentis, est enim gratia.[7]

19. Episcopus confirmatus, quamvis non consecratus, potest litteras dimissorias concedere, sunt enim actus jurisdictionis. Cui ablata est jurisdictio nequit eas concedere. Hinc quando constat episcopum esse excommunicatum, vel suspensum, licet ordines a viciniori episcopo suscipere.[8]

20. Episcopus extra suam diœcesim versans, potest suis subditis

(1) Conc. Trid. Sess. xiv. cap. ii. de Ref.
(2) Ibidem, Sess. xxii. cap. ix. de Ref.
(3) Const. Speculatores.
(4) S. Alph. l. vi. n. 780.
(5) Conc. Trid. Sess. xxiii. c. viii. de Ref.
(6) S. Alph. l. vi. n. 788.
(7) C. Super gratia, de offic. deleg. in 6.
(8) C. ii. de temp. ord. in 6.

dare litteras dimissorias: non enim est actus jurisdictionis, quam dicunt, contentiosæ.

21. Absque speciali episcopi mandato vicarius generalis nequit litteras dimissorias concedere, nisi episcopus sit extra provinciam, vel una vel altera dieta a sua diœcesi distet. "Episcopo autem in remotis agente, ipsius vicarius generalis, Sede vacante capitulum, seu id ad quem tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi."[1] Intra annum ab episcopi morte capitulum, vel diœcesis administrator, non potest litteras dimissorias concedere, nisi res urgeat.[2]

22. Regulares ab episcopo loci in quo est monasterium, ordines suscipere debent, nec ad alium episcopum dimitti possunt, nisi habito testimonio vicarii generalis de episcopi absentia, vel quod ordinationem non sit habiturus.

§. IV. De dotibus ordinandorum.

23. Vocatio divina omnino necessaria est ut liceat ordines suscipere, nam nec in veteri lege permissum est temere sacra munera usurpare: "Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron. Sic et Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, sed qui loquutus est ad eum: Filius meus es tu."[3] Monuit idcirco Christus Dominus Apostolos: "Non vos me elegistis, sed ego elegi vos."[4] Præcipua autem vocationis divinæ indicia sunt I. scientia conveniens. II. probitas vitæ. III. desiderium salutis suæ et alienæ. Qui in ministerium se ingerit absque vocatione, et suæ utilitati, honori, vel voluptati præcipue studens, gravis peccati reus est: "Qui enim se ingerit, et propriam gloriam quærit, gratiæ Dei rapinam facit, et ideo non accipit benedictionem, sed maledictionem."[5] Ita præclare scribit S. Anselmus. Episcopus temere ordinans eos qui indicia cælestis vocationis haud præseferunt, eorum peccati fit particeps, tenetur enim vi sui muneris idoneos homines quibus sacra munera credat, seligere. In verba Apostoli: "Manus citò nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis:"[6] scribit S. Leo: "Quid est communicare peccatis alienis, nisi talem

(1) C. Cum. nullus, de temp. ord. in 6.
(2) Conc. Trid. Sess. vii. c. 1.
(3) Heb. v. 4.
(4) Joan. xv. 16.
(5) In c. v. ad Heb.
(6) 1 Tim. v. 22.

effici ordinantem, qualis est ille qui non meruit ordinari?"[1] Sed et major adhibenda est diligentia in parochis et episcopis designandis.

24. Examen ordinandorum faciendum est. Si contingat episcopum proprium eos dimittere ad alium ordinandos, debet prius examen instituere, nam "non aliter quam probatos et examinatos ad alium episcopum ordinandos" dimittere debet ex concilio Tridentino.[2] Licet quoque episcopo ordines conferenti examen instituere eorum qui jam a suo præsule probati sunt.

25. Linguam Latinam callere debent qui minores ordines suscipere volunt. Qui ad subdiaconatum et diaconatum promoventur, examen subire debent de litteris et de iis quæ ad ordinum exercitium pertinent. Examen eorum qui sacerdotium ambiunt, debet respicere quæ doceant oporteat populum fidelem, scilicet quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, et quæ pertinent ad sacramentorum administrationem. Præcipua ethices christianæ principia, et quæ magis necessaria sunt scitu, omnes callere debent, etiam qui ad munus confessiones audiendi non destinantur, sed ii præsertim qui sacris missionibus vacaturi sunt. Mitiorem nullam decreti Tridentini dari posse interpretationem censuit Benedictus XIV. quam si Theologiæ Moralis scientia ab iis exigatur. A gravi culpa non excusat S. Alphonsus sacerdotem qui non habet aliqualem scientiam circa materias magis obvias, quæ pertinent ad sacramentum pœnitentiæ.[3] Consonat S. Thomas: "Ad quod homo ordinatus officium exequatur, oportet quod habeat tantum de scientia, quod sufficit ad hoc quod dirigatur in actu illius ordinis, ideo talis scientia requiritur in eo, qui ad ordines promoveri debet."[4] Qui ordinandi sunt, quin statim vacent missionibus, haud indigent tanta scientia ac alii quibus cura animarum committitur.

26. Qui litteras ignorant, adeo ut nequeant omnino perficere quæ ordinis sui sunt, irregulares habendi sunt, nam illiteratus arcetur a suscipiendis ordinibus eo pacto quo corpore vitiatus.[5]

27. In regularibus non eadem exigitur scientia ac in sæcularibus, quia magis addicuntur pietatis exercitiis, et nonnisi ex superiorum judicio ad aliorum salutem assumuntur, postquam in scientia profecerint intra socios. Cæterum qui ordinantur eo fine ut curam

(1) Epist. i. alias lxxxvii.
(2) Sess. xxiii. c. iii. de Ref.
(3) L. vi. n. 791.
(4) In iv. dist. xxiv. qu. i. ar. iii. qu. ii.
(5) Cap. Illiteratus, dist. xxxvi.

animarum statim suscipiant, debent scientia congrua instrui. Episcopus potest eorum superioris testimonio fidere, eosque absque examine ordinare: sed et licet eos examini subjicere.[1]

28. Nulla certa ætas præscribitur qua tonsura et minores ordines suscipiantur: quapropter in regionibus Catholicis dantur nonnumquam pueris, qui haud ita pridem ex infantia excesserunt. Subdiaconatus non datur nisi iis qui vigesimum secundum, diaconatus iis qui vigesimum tertium, presbyteratus iis qui vigesimum quintum annum attigerunt:[2] sed ipso initio anni potest dari. Triginta anni completi jure communi requiruntur ad episcopi munus. Qui absque ætate legitima scienter ordinatur, incurrit suspensionem perpetuam Papæ reservatam.[3]

29. Ut liceat suscipere ordines, debet quis censuris, irregularitate et labe gravi esse immunis, et iis ornari virtutibus quæ spem faciunt ministerii utiliter exercendi. Qui in statu peccati recipiunt ordines majores, novo peccato se adstringunt: qui minores suscipiunt, pro animi persuasione judicandi sunt: si enim eos habeant veluti munera ecclesiastica, non videntur peccare mortaliter: secus, si ea credant esse sacramenta.

30. Regulares ordinantur titulo paupertatis, scilicet quod voto paupertatis emisso, fit spes certa sustentationis ex communitatis bonis. Sæculares indigent titulo, seu certo quodam subsidio quo sustententur, ne cum ordinis sacri dedecore mendicare cogantur. Statuit quippe synodus Tridentina "ne quis deinceps clericus sæcularis . . . ad sacros ordines promoveatur, nisi prius legitime constet, eum beneficium ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere." . . . "Patrimonium vero, vel pensionem obtinentes ordinari posthac non possint, nisi illi, quos episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate ecclesiarum suarum."[4] Præter *beneficii*, et *patrimonii*, seu bonorum suorum, quæ instrumento certo designantur, titulos, invectus est recentius *missionis* titulus, quo ordinantur qui se sacris missionibus vacaturos jurati affirmant:[5] nec enim alias licet eos ordinare, quum non teneantur vi obedientiæ promissionis ad missiones amplectendas,

(1) Ex Bulla Benedicti XIV. *Impositi nobis.*
(2) Conc. Trid. cap. xii. (3) Cap. vii. *de elect.*
(4) Extrav. Pii II. "Cum ex sacrorum."
(5) Conc. Trid. Sess. xxi. cap. ii. de Reform.
(6) Conc. Balt. iii. decr. i.

ideoque subsidio vitæ, quod inde derivandum foret, carere facile possent. Qui fingunt titulum ut ordinentur, ecclesiasticas pœnas coutrahunt.[1] Episcopo qui sacerdotem absque titulo ordinat, in pœnam injungitur, ut ei necessaria ad sustentationem suppeditet.[2] Concilium autem Baltimorense Missionarios, etiam ægrotantes, a fidelibus quibus inservierunt sustentandos decrevit.[3]

§. V. De ordinationis adjunctis.

31. Dum ordinatio fit, ipse episcopus qui ordinat Missam celebrare debet, quamvis valeat ordinatio, etiamsi presbyter Missam celebret, dummodo episcopus totum ritum essentialem ordinationis ipse peragat. Illicita igitur, quamvis valida, ejusmodi ordinatio foret.[4] Sed minores ordines dari possunt, quin Missa celebretur. Subdiaconatus cum minoribus ordinibus non est eodem die eidem tribuendus.[5] Nec duo ordines majores licet eodem die alicui conferre, absque speciali Pontificis dispensatione.[6]

32. Prima tonsura non est danda nisi confirmatis, et fidei rudimenta edoctis, quos verosimile est "ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse."[7] Qui tonsuram recipit absque animo mancipandi se divino cultui, videtur peccare venialiter, quum externæ professioni mens non respondeat. Cæterum nulla lege tenetur ad ordines suscipiendos: nec videtur peccare, si re melius perpensa deinceps recedat, et uxorem ducat, liber enim manet donec sacrum ordinem susceperit. Equidem qui divinæ vocationis conscius, ad sæculi amorem revertitur, magno se discrimini objicit; quamvis non statim sit peccati mortalis damnandus ob propositum derelictum. Apud nos nemo potest tonsuram appetere sæcularis judicii fugiendi fraude, quum nulla sint clericorum in foro civili privilegia: sed posset quis eam recipere animo in seminario manendi, ut studia coleret, deinceps ad sæculum reversurus; quod fraudem et injustitiam gravem secum ferret.

33. "Minores ordines iis qui saltem Latinam linguam intelligant, per temporum interstitia, nisi aliud episcopo magis videretur, confe-

(1) Const. Urbani VIII. *Secretis.*
(2) Cap. iv. et xvi. *de præbend.*
(3) Conc. Balt. iii. decr. ii.
(4) S. C. Gen. habita an. 1715, coram Clemente XI. et Cong. 5 Feb. 1722.
(5) Ben. XIV. de Syn. l. vii. c. lxiii. n. 5.
(6) Cap. Littera, de temp. ordin.
(7) Conc. Trid. Sess. xxiii. cap. iv.

rantur . . . Si vero non nisi post annum a susceptione postremi gradus minorum ordinum ad sacros ordines promoveantur, nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas, judicio episcopi, aliud exposcat. . . . Promoti ad sacrum subdiaconatus ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud episcopo videatur, ascendere non permittantur." . . . "Ad Presbyteratus ordinem assumuntur . . . qui . . in diaconatu ad minus annum integrum, nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem, aliud episcopo videretur, ministraverint."[1] Hæc de ordinum interstitiis statuit concilium Tridentinum, judicio episcoporum ea permittens. Minores ordines dantur iis qui bonum testimonium a parocho et magistro scholæ in qua educantur habent.

34. Eorum qui ad sacros ordines sunt assumendi nomina sunt in ecclesia recitanda, quod solet fieri ter diebus dominicis, vel festis, ante ordinationem, ut de eorum natalibus, ætate, moribus, et vita constet.[2] Mos hic apud nos non obtinet.

35. Ordines majores nonnisi quatuor anni temporibus, et Sabbato *ad Sitientes*, et Sabbato Sancto conferendi sunt: ordines minores qualibet die Dominica, et festo duplici, de præcepto tamen.[3] Sed episcopis fœderatarum provinciarum indulgetur ut ordines conferant extra tempora: quapropter videtur licere eos conferre quolibet die, pro æquo episcopi arbitrio. Episcopatus nonnisi in festis Apostolorum, vel die Dominica, conferendus est.

36. Si episcopus ordines collaturus protestetur se non habere intentionem ordinandi irregulares, excommunicatos, vel alio pacto indignos, ex ejus intentione repetendum esse utrum vere sint ordinati, docet Benedictus XIV.[4] et S. Congregatio sæpius ita determinasse dicitur; sed hujusmodi protestatio, et intentionis determinatio omnino reprobandæ sunt, nam dubios faciunt ordines, vel invalidos, cum magno fidelium detrimento.

37. Qui duos sacros ordines eodem die suscipit, incurrit suspensionem ab eorum exercitio, et fit irregularis.[5] Qui in sabbato unum sacrum ordinem susciperet, et in Dominica, continuato jejunio ecclesiastico, alterum, fictione juris eos eodem die suscipit, et incurrit irregularitatem.[6] Id vero non intelligendum, quando habetur

(1) Sess. xxiii. c. xi. et seq. (2) Conc. Trid. Sess. xxiii. cap. v. de Ref.
(3) S. Alph. l. vi. n. 794. (4) De Sacr. Miss. Sect. ii. §. 70.
(5) C. Innotuit, *de eo qui furtive*, et C. Litteras, ac C. Dilectus de temp. ord.
(6) Litteras, sup. cit.

facultas eos, interstitiis haud servatis, suscipiendi. Quando, absque hac dispensatione, ordines sacros quis suscipit continuatis diebus extra tempora, incurrit suspensionem; non vero si temporibus statutis ordinetur, licet interstitia non servet: sed peccat graviter. "Qui eadem die susciperet quatuor ordines minores una cum subdiaconatu etiam peccaret graviter, ut habetur ex c. II. *de eo qui furtive:* ubi dicitur; 'Quatuor minores ordines contulisti, quibus non contentus subdiaconatum etiam temerario ausu recepit.' Mandamus quatenus eum in minoribus duntaxat celebrare permittas."[1] Sed si alicubi esset consuetudo subdiaconatum eodem die quo ordines minores, conferendi, eam sustineri posse censet S. Alphonsus. Suspensio non incurritur a subdiacono sic ordinato, sed absque dispensatione nequit ad ordines alios promoveri.

38. De cœlibatu a sacris ministris servando alibi egimus. Conjugio ligatus nequit hanc obligationem assumere, sine licentia uxoris, quæ etiam ad primam tonsuram requiritur.[2] Irregularis fit qui absque ea, vel divortio legitimo, ordinatur, etiamsi matrimonium non fuerit consummatum. Uxor debet castitatem vovere, ut liceat marito ordines sacros suscipere:[3] sed non videtur teneri ad religionem profitendam, nisi vir ad episcopatum assumatur,[4] vel ipse religionem ingrediatur. Uxori seni indulgetur ut maneat in sæculo, castitatem tamen promittenti.[5] Post viri mortem vetatur mulieri nubere, sed nuptiæ valent.

(1) Apud S. Alph. l. vi. n. 797.
(2) C. ult. *de temp. ord.* in 6. et in Extrav. Antiquas, *de voto.*
(3) C. Conjugatus, de convers. conjug.
(4) C. Sane 6. de conv. conjug.
(5) C. cum sis. 4. eod. tit.

TRACTATUS XXII.

DE MATRIMONIO.

CAPUT I.

DE SPONSALIBUS.

§. I. QUÆ SINT SPONSALIA.

1. SPONSALIA sunt promissio mutua et legitima matrimonii, uti jus habet civile : " Sponsalia sunt mentio et repromissio nuptiarum futurarum."[1] Ut valeant, *verus consensus* requiritur, scilicet animus se obligandi per verba, vel alia signa externa, indicatus et acceptatus. Qui nullum animi serium propositum præseferentes, dicunt se inituros matrimonium, plane non contrahunt sponsalia, quia verus consensus omnino deest. Si alteruter fingat se consentire, altero vere consentiente, nulla sunt sponsalia ; injuria autem, si qua inde orta sit, reparanda est : " Tenetur quidem," inquit S. Alphonsus, " postea ratione deceptionis damna resarcire : sed non tenetur ratione promissionis verum consensum ponere, et matrimonium contrahere. Secus vero dicendum si intervenerit defloratio, quia tunc deflorans omnino tenetur ad matrimonium, cum non possit tunc alia via sat æquivalenter damnum resarcire."[2] Quoties ex adjunctis fictio facile conjicitur et detegitur, vis nulla sponsalibus inest, licet alter reapse non suspicetur fraudem. Qui igitur opibus abundans,

(1) Leg. i. §. *de sponsal.* (2) L. vi. n. 833.

et genere, vel munere insignis, ancillæ promittit se eam ducturum, si ipsi morem gerat, non censetur sponsalia contrahere; nam fictio se prodit, adeo ut ipsa sibi imputare debeat errorem.

2. Sponsalia exigunt eam animi deliberationem quæ ad gravem contrahendam obligationem requiritur: nec enim leviter, et re haud perpensa, tantum assumendum est onus. Hinc qui inter ludendum interrogati promittunt se matrimonium inituros, non censentur sponsalia contrahere, licet ex animo promittant, sed re parum perpensa: attamen necesse non est ut per magnum temporis spatium deliberatio fiat, vel ut oneris assumendi gravitas judicio maturo et æquo libretur.

3. Verbis plerumque fiunt sponsalia; sed et nutibus valent. Quando dubitatur utrum verba vel signa vim sponsalium habeant, communis loquendi et agendi ratio spectanda est, sed et pollicentium animus: quod si dubitatio tolli nequeat, videtur favendum libertati, obligatio enim contrahendi matrimonii onus est haud temere imponendum, et libertas matrimonii, quatenus liceat, servanda est.

4. Mutua promissio requiritur; sponsalia enim pactum duorum est de futuro matrimonio. Si vir promittat se ducturum puellam, dummodo ipsa det sui corporis usum, conditione impleta absque mutua promissione, sponsalia non sunt, sed mera promissio. Si promittat etiam juratus, ipsaque renuat promissione se adstringere, ipse solutus promissione habetur, nec enim promissio nisi acceptata, obligat.

5. Uterque debet esse idoneus matrimonio, adeo ut nihil impediat illud suo tempore contrahi: nam promissio de re impossibili, vel illicita vim non habet. Hinc promissiones etiam juratæ sponsalium instar habendæ non sunt, si alteruter sit jam ligatus matrimonii vinculo, vel si sit impotens; vel si canones obstent. Qui jam votum emisit simplex ingrediendi religionem, vel suscipiendi ordines sacros, nequit sponsalia contrahere: si igitur alteri illuserit, debet, quatenus possit, satisfacere. Promissiones inter sanguine junctos, vel alias lege impeditos, non sunt sponsalia: quod si apponatur conditio dispensationis impetrandæ, et si dispensatio facile detur, pluribus videntur eam habere vim: sed verius ea carent, quum lex adhuc obstet: obligant tamen ad quærendam dispensationem, si consueverit concedi: qua impetrata vim statim obtinent. Ab iis igitur non est temere recedendum, præsertim cum damno alterius. Promissiones factæ hæreticis de nuptiis cum iis ineundis non sunt sponsalia, quum sint de re illicita, et cum perversionis suæ et prolis periculo con-

juncta: cæterum cavendum ne famæ alterius inferatur injuria, fidem datam temere fallendo, ideoque standum est promissis, cautela necessaria adhibita ut prolis educationi catholicæ provideatur.

6. Ut liceant sponsalia, debent inter eos fieri inter quos nuptiæ conciliari queunt absque gravi familiarum discordia et incommodo: nemini enim licet se obligare ad id quod in plurimorum vergat damnum. In hac quidem regione, ubi nulla agnoscitur prosapia nobilis, omnes censentur eodem gradu: quamvis revera plurimum inter se distinguantur vel genere, vel divitiis, vel munere publico. Conditionum diversitate neglecta plerumque licebit sponsalia implere; nam parentum et propinquorum objectiones ex vitæ conditione desumptæ non debent facile vim obtinere contra jus certum ex sponsalibus ortum: attamen nonnumquam rescindenda erunt. Quod si extorserit quis copulam a puella honesta, sponsalibus cum ea initis, tenetur eam ducere, licet aliquatenus sit inferior, dummodo non sit humillimæ conditionis, quæ familiæ afferret dedecus: "Casu quo sponsus vi promissionis copulam extorserit a virgine, vel a femina honesta, tunc omnino tenetur eam ducere: quia proditio virginitatis, aut bonæ famæ est res pretio inæstimabilis, quæ prævalet, aut saltem æquivalet excessui disparitatis sponsi."[1]

7. Utrum alteruter occultos defectus alteri detegere teneatur, dum ineuntur sponsalia, vel ante nuptias, quæritur. Constat defectus qui perniciem afferunt esse manifestandos, vel a nuptiis absistendum esse: nam nemini licet cum altero inscio contrahere in ejus detrimentum. Hinc qui morbo venereo, vel alio contagioso, vel lepra laborat, nequit sponsalia contrahere, nisi in animo habeat nuptias haud inire antequam eo liberetur, vel altero monito, et consentiente. Si defectus minus noceant, non tenetur quis ad eos manifestandos; nec enim sic fert consuetudo, et nimis grave foret eos detegere, præsertim cum sui probro et infamia. Qui epilepsim patitur, vix tenetur ad eam declarandam ante nuptias. Quæ puella vitiata est, non tenetur suum fateri delictum. Quod si interrogata illud neget, plures eam habent excusatam, eo quod responsum intelligendum sit de delicto quod fateri teneatur. Nequit tamen alteri nubere quæ jam ab alio est gravida, quia injuria ei fieret alienam prolem nutrituro. Quæ filium alteri jam peperit, non tenetur illud fateri: sed nec debet temere se discordiæ, jurgiisque domesticis objicere, si verosimile sit

(1) S. Alph. l. vi. n. 851.

illud alio pacto notum fore. Cæterum adeo grave est suam manifestare infamiam, vel perpetuò abstinere a nuptiis, ut plures excusent puellam nubentem, etsi timeat quod olim ei contigerat deinceps marito notum futurum.[1]

8. Error circa personam, vel qualitatem quæ in personam redundat, vim sponsalibus tollit, sicut et matrimonio: oportet enim ut duo consentiant ad se invicem excipiendos, quocum agatur perspectum habentes. Quod si alter alterum deceperit in iis quæ dotes quasdam et commoda respiciunt, non ideo tollitur vis contractui, quamvis jus habeat deceptus postulare ejus rescissionem, injuria quippe ei facta est. In foro conscientiæ a pluribus habetur liber ab omni sponsalium vinculo, etiam absque judicis ecclesiastici sententia, quando error suus fuit invincibilis, et alter dolum adhibuit: vel si tertius quidam, altero etiam ignorante, eum in errorem traduxerit.

9. Metus levis non obstat sponsalium valori; sed cui injuria incussus est, jus habet ad eorum rescissionem petendam, "quia cum metus dederit causam contractui, ita ut aliàs initus non fuisset, incutiens metum tenetur contractum rescindere."[2] Metus gravis injuste incussus sponsalia facit irrita; nam libertas eadem exigitur in sponsione ac in executione, et matrimonium ex metu hujusmodi nullum est. Qui propinquis puellæ vim mortemque minantibus, sponsalia cum ea facit, non iis tenetur, quum mortis minæ injustæ sint, etiamsi eam corruperit consentientem: secus si minati sint eum coram tribunali traducere plectendum, est enim metus justus.

10. Jure canonico septennii ætas ad valorem sponsalium requiritur:[3] quod consonat juri civili.[4] Ea ætate aliquando fiunt eorum nomine a parentibus, quorum voluntas eorum habetur, donec ad pubertatem pervenientes contradixerint. "Ex sponsalibus quæ parentes pro filiis puberibus, vel impuberibus, plerumque contrahunt, ipsi filii, si expresse consenserint, vel tacite, ut si præsentes fuerint, nec contradixerint, obligantur."[5] Si contraxerint parentes, filiis insciis et ignaris, non valent sponsalia, nisi hi rata ea habeant vel tacite, vel expresse. "Filio-familias dissentiente, sponsalia nomine ejus fieri non possunt."[6] Sic et licet puberi rescindere

(1) S. Alph. l. vi. n. 865.
(2) Ibidem, n. 844.
(3) C. iv. et. v. *de despons. impub.*
(4) L. xiv. D. *de sponsalibus.*
(5) Cap. un. §. i. fin. de desp. impub.
(6) Leg. 13. §. *de sponsalibus.*

sponsalia suo nomine et consensu facta ante pubertatem.[1] Frater vel soror nequit suo consensu ligare sororem vel fratrem adstantem: nam jus id speciale de parentibus statuit.

11. Qui puberes facti sunt, suo veluti jure sponsalia contrahunt: attamen obsequium parentibus debitum exigit ut eorum voluntas et consensus exquiratur. Constat quidem ex Scripturis eos in matrimoniis conciliandis præcipuas semper egisse partes: quod et commendant plurimæ utilitates: sed et lex civilis, qua regimur, vetat ne nuptiæ ineantur a minoribus ætate, absque parentum venia: quo pacto et sponsalia vetita videntur. Salva tamen parentibus reverentia, filiorum libertas tum in eligendo matrimonio, vel cœlibatu, pro lubito, tum in conjuge seligenda, vindicanda est: "pater," inquit S. Thomas, "non potest cogere filium ad matrimonium per præceptum, sed potest eum inducere ex rationabili causa; et tunc sicut se habet filius ad causam illam, ita se habet ad præceptum patris; at si illa causa cogat de necessitate, vel de honestate, et præceptum similiter cogat; alias non."[2] Plerumque fiunt sponsalia parentibus insciis, quorum jura graviter infringi, pro moribus nostris, vix dici possunt, ideoque a gravi peccato, quamvis haud ab omni culpa, excusantur spondentes, si nihil aliunde occurrat reprehendendum.

12. Sponsalia ineuntur aliquando inter absentes, per litteras, vel per procuratorem, nam "constat et absenti absentem desponderi posse."[3] Si sponsalibus conditio apposita fuerit, ante eam impletam impedimentum non pariunt:[1] sed expectandus est rei eventus. Sic quæ spopondit se nupturam viro, si intra biennium advenerit, debet totum illud temporis spatium expectare ejus adventum: sed si interim fratri ejus nupserit, valet matrimonium. Si mittantur dona mutua, præcipue annulus, et acceptetur, videntur fieri sponsalia: sed utriusque animus clare significari debet.

13. Sponsalia aliquando fiunt publice coram parocho et testibus; sed nulla hujusmodi solemnitas exigitur ut valeant, nam "sufficit nudus consensus ad constituenda sponsalia:"[5] et nihil innovavit hac in re concilium Tridentinum. Cæterum quæ leviter et temere fiunt promissiones, non sunt sponsalium instar habendæ; sed de seria voluntate se utrinque obligandi constare debet, ut iis tanta inesse vis agnoscatur.

(1) C. viii. de desp. imp.
(2) In iv. dist. xxix. qu. i. art. iv.
(3) Leg. iv. *de Sponsal.*
(4) C. unic. *de Sponsal.* in 6.
(5) Leg. iv. *de Sponsal.*

14. Ex sponsalibus oritur gravis obligatio contrahendi suo tempore matrimonii: quapropter "hi qui de matrimonio contrahendo pure et sine omni conditione fidem dederunt, commonendi sunt, et modis omnibus inducendi, ut præstitam fidem observent."[1] Ita docet Innocentius III. Peccant igitur qui temere resiliunt, fidem enim fallunt in re gravissima, quæ et famæ discrimen alteri plerumque affert. Penes episcopum est censuris cogere sponsos ad fidem servandam: et si tempus ab ipsis definitum non fuerit, illud statuere, intra quod nuptiæ celebrentur: quod si renuat alteruter, raro expedit auctoritatem adhibere. "Cum libera debeant esse matrimonia," inquit Lucius III. de muliere renuente implere promissionem, "monenda est potius quam cogenda, cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere."[2]

15. Oritur etiam ex sponsalibus impedimentum dictum publicæ honestatis, quo fit ut non possit iniri matrimonium cum consanguinea in primo gradu: sed de eo erit deinceps locus dicendi.

16. Ex sponsalibus jus quoddam inchoatum habetur ad usum corporis sponsi: quod quidem nequit ullatenus exerceri, quum id non liceat nisi matrimonio conjunctis. Negari vix potest tantam necessitudinem cohonestare quæ amoris indicia, pro more patriæ, dantur, oscula scilicet et amplexus leviores, dummodo absit libido, et pollutionis periculum, quod vix abesse, nisi hæc raptim fiant et leviter, fatemur. Equidem in re adeo lubrica facile quis labitur, ideoque verba S. Alphonsi, qui vix quid hujusmodi permittit, lectorum oculis subjicienda duximus. Quum Sanchesii aliorumque retulisset sententiam, excusantium a mortali oscula et tactus pudicos inter sponsos, vel etiam a veniali, si adsit justa causa: v: g: ostendendi amorem, captandi benevolentiam, effugiendi inurbanitatem, vel servandi morem patriæ;" subjunxit: "Secunda sententia longe probabilior et omnino sequenda ... docet tales actus prohibitos esse sponsis eodem modo quo vetantur omnino solutis. Ratio, quia sponsus ratione sponsalium nullum acquirit jus ad corpus sponsæ; et si forte aliquale jus acquirit per sponsalia, quia tamen non adhuc est perfecte dominus rei, non potest re illa uti, ne imperfecte quidem; sicut ille cui promissa est venditio vineæ, nequit illa uti, ne imperfecte quidem, donec vinea de facto ei vendatur et tradatur. Præterea, cum sponsis non liceat copula, nec licent tales actus, qui tantum ad copulam sunt ordinati. Con-

(1) Cap. ii. *de Sponsal.* (2) Cap. xvii. *de Sponsalibus.*

cedunt tamen Croix et Viva, cum aliis auctoribus ab ipsis adductis, quod oscula et amplexus juxta morem patriæ aliquando sponsis permitti possunt; sed non aliter quam solutis permittuntur. Et hoc est probabile, modo tales actus non sint pressi per aliquod tempus protracti; ut bene advertit Roncaglia, qui, etiam eos admittit ad benevolentiæ demonstrationem: sed ego non admitterem, nisi ubi vigeret talis usus."[1]

§. II. De sponsalium solutione.

17. Solvuntur sponsalia *mutuo consensu*,[2] quamvis fides jam præstita temere revocanda non sit. Sed impuberes nequeunt ante pubertatem ea scindere:[3] potest tamen alteruter pubes jam factus, etiam altero invito, consensum retrahere, quum ob ætatem teneram parum firma sint: dummodo copula non intervenerit.[4] Licet fuerint juramento firmata solvi possunt: quia sequitur naturam contractus cui adnectitur.

18. *Matrimonio post inito* cum alia sponsalia solvuntur;[5] quamvis enim fidem violando peccet sponsus, contractus vis non tollitur, resque data alteri non potest retrahi ob promissionem alteri prius factam: sicut si merx tradatur emptori, valet contractus, licet alteri prius fuerit promissa. Hinc sponsalia de futuro, etiam jurata, amittunt vim, matrimonio contracto: sed sponsalia posteriora de futuro matrimonio, omni carent vi, præcedentibus aliis sponsalibus hujusmodi, nam illicita est promissio rei alteri jam promissa. Hinc Innocentius III. respondit episcopo cuidam: "Si forte per verba de futuro sponsalia cum utraque contraxit, juramentum primum, sicut licite factum est, ipsum servare compellas: de secundo ei pœnitentiam injuncturus."[6] Quod si copula cum secunda conscia prioris vinculi intervenerit, adhuc manet vis priorum sponsalium; si hæc illud ignoraverit, plures ei favent: sed communius et probabilius theologi dicunt adhuc cum priori contrahendum necessario. Plerumque volenti secundam, cum qua rem habuit, ducere, vix obex præbendus est, quum alio pacto injuria haud reparetur, et sponsa

(1) L. vi. n. 854.
(2) Cap. ii. *de Sponsal.*
(3) C. vii. *de despons. impuberum.*
(4) C. viii. ibidem.
(5) C. xxxi. *de sponsalibus.*
(6) C. xxii. ibidem.

prior censeri possit jus suum remittere, nisi et ipsa fama periclitetur. Præterea de vi sponsalium priorum poterit dubitari, quum iis parum tribuat qui ea fecit. Quod si de iis constet, et ipsa suum jus nolit remittere, poterit eum maritum sibi vindicare.

19. Soluto matrimonio conjugis morte, sponsalium priorum vis non reviviscit, juxta plerosque, "in perpetuum enim sublata obligatio restitui non potest:"[1] sed contra sentit S. Alphonsus.[2] Hinc qui neglectis quæ fecit sponsalibus, uxorem duxit, ea mortua tenetur, juxta eum, ad implenda sponsalia, si puella adhuc innupta maneat, nam suspensa, haud extincta, ea censet: alii tamen negant eum teneri.

20. *Superveniente impedimento dirimente* matrimonium, solvuntur sponsalia; nec enim amplius impleri possunt. Sic qui sponsæ sororem vitiat, nequit alterutram ducere, nam obstat impedimentum in primo gradu ex copula illicita, ne sponsalia impleat:[3] obstant sponsalia ne vitiatam ducat. Tenetur tamen reus dispensationem quærere, ad reparandum jus alterius læsum, nisi ipsa eum liberum faciat. Qui posuit impedimentum, non potest commodum ex sua iniquitate reportare, ideoque non fit liber a sponsalium, obligatione: sed innocenti statim licet resilire, quando de impedimento culpa alterius inducto constat, etiam fama communi, quæ fide sit digna.

21. *Discessus sponsi in terram longinquam*, altera inconsulta, est justa causa solvendi sponsalia:[4] nam cedere censetur juri suo qui ita discedit. Si in terram propinquam profectus sit, animo redeundi, non solvuntur: sed monendus est, et certum præfigendum tempus, intra quod redeat; sponsalibus alioquin solvendis in alterius utilitatem.

22. *Mora diuturna* implendi sponsalia est justa causa alteri ea solvendi, nam æquum non est, ut alter habeatur ligatus, dum alter sua culpa differt. Hinc qui levi ex causa differt, suo cadit jure, quamvis ipse non possit, altero invito, resilire. Sic sponsæ licet nuptias cum alio inire, si sponsus nimis differat matrimonium:[5] nam "in omnibus obligationibus in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur."[6] Non ita si dilatio, etiam diuturna, contingat necessaria

(1) Leg. xcviii. *de solutionibus*.
(2) L. vi. n. 875.
(3) C. ii. de eo qui cognovit.
(4) Cap. v. *de sponsalibus*.
(5) L. v. c. *de sponsalibus*.
(6) L. In omnibus ff. *de Reg. Jur.*

ex causa:[1] quamvis, si ponatur terminus ad finiendam obligationem, eo elapso, desinat.

23. *Fornicatio sponsæ* est causa legitima sponsalia solvendi, licet fuerint juramento firmata, "quia in illo juramento talis debet conditio subintelligi, si videlicet illa contra regulam desponsationis non venerit."[2] Ipsa fornicatio injustitiæ speciem induere nonnemini visa est: sed id non probatur, nam jus sponsi non est perfectum ante nuptias. Præcedens fornicatio quæ jam innotuerat sponso, nequit esse ratio cur solvantur sponsalia,[3] nisi forsan deinceps fama divulgata fuerit: secus si post ea inita innotuerit:[4] non enim censetur spondere nisi ejus virtute integra confisus. Licet etiam sponso resilire, si sponsa ita se gerat ut dubiam faciat fidem de ejus virtute, se ab aliis impudice tangi sinens, vel aliàs minus cante agendo. Utrum autem liceat sponsæ resilire ob sponsi fornicationem inquiritur. Communiter dicunt non licere ob fornicationem quæ præcessit, nisi prolem ex alia habuerit, vel nisi noscatur huic vitio deditus, ita ut cum pluribus consueverit. Quod si post sponsalia fornicetur, plerique dicunt non licere resilire, quum sponsi fornicatio ex communi hominum estimatione non inferat dedecus sponsæ. Cæterum si cum meretricibus versatus morbum inde contraxerit, erit utique causa resiliendi. Si uterque fornicetur, sponso licet resilire, non item sponsæ, quia turpior est hujus quam illius fornicatio, et non datur idcirco injuriæ compensatio. Si comperiat sponsa sponsum esse in aliam proclivem, et cum ea consuescere, erit causa rescindendi sponsalia; nec enim fidem sibi servandam potest sperare.

24. *Professio alterutrius in religione approbata* solvit sponsalia, nam quum liceat ingredi religionem etiam post matrimonium contractum, non consummatum, sponsalibus intelligitur conditio inesse, *nisi ingressus fuero religionem.* Licet idcirco perfectionis studio hunc amplecti statum: sed qui ingreditur religionem, non liberatur promissione nubendi, nisi votis emissis; ideoque si iterum egrediatur, tenebitur ad sponsalia implenda, si alter ita velit. Ipso ingressu alterius in religionem, qui manet in sæculo liber est, nec ad expectandum donec tyrocinium fiat, tenetur, alter enim suo juri renuntiasse censendus est.

25. *Ordinis sacri susceptione* solvuntur sponsalia, quippe quæ

(1) L. xvii. D. *de spons.*
(2) Cap. xxv. *de jurejurando.*
(3) Ibidem.
(4) L. v. c. *de sponsalibus.*

jam nequeunt impleri. Utrum autem liceat hunc ponere obicem disceptatur: sed quoties nulla sponsæ injuria illata est, nullumque famæ detrimentum imminet, videtur licere divino se mancipare cultui, quum hæc conditio promissioni haud repugnet. E contra si damnum sponsæ injuste illatum sit, quod nonnisi nuptiis initis queat reparari, non licet ordines sacros suscipere, fide sponsalium neglecta. Voto ordines suscipiendi, vel servandi castitatem solvi sponsalia, quoad voventem, tenent plures, si fuerit bona fide emissum: sed cavendum ne fiat cum alterius injuria. Si eam deinceps cognoverit, debet omnino matrimonium inire, ad reparandam injuriam, dispensatione a voto prius impetrata.

26. *Quælibet notabilis mutatio* potest esse causa justa sponsalia rescindendi, scilicet quoties prudenter judicatur consensum ad eam rerum conditionem non extendi. Sic de sponsalibus etiam juratis decisum est ab Innocentio III.: "Si post hujusmodi juramentum mulier fieret non solum leprosa, sed etiam paralytica, vel oculos, vel nasum amitteret, vel quicquam ei turpius eveniret, nunquid vir teneretur eam ducere in uxorem."[1] Idem dicendum videtur de paupertate, infamia, familiarum inimicitiis, sponsæ etiam invitæ ab alio violatione, lapsu sponsi in hæresim, morum corruptione, vel alia gravissima rerum mutatione. Quæ spopondit se nupturam homini sobrietatis et aliarum virtutum laude insigni, non tenetur ad implendam promissionem, ipso jam potui nimio et vitiis aliis indulgente. Sic et quæ latebant vitia, si detegantur, vel dotum, quæ falso jactabantur, absentia, causam resiliendi præbent. Si sponsa reperiatur fuisse jam vitiata, nequit sponsalium impletionem urgere: si sponsus fraudes patrasse detegatur, non potest sponsam sibi vindicare. Si divitem nobilemve se falsò jactaverit, nullum jus ex sponsalibus, quæ mendaciis ejus nitebantur, poterit comparare. Quod si alterutrius mutatio contingat, divitiis vel honoribus subito acquisitis, esse poterit causa cur sponsalia rescindantur, quando scilicet videri posset ad gradum altiorem evectus. Familiarum etiam dissidia post sponsalia orta poterunt præbere occasionem ea rescindendi.

27. Plerumque præsulis auctoritas imploranda est, quando de sponsalibus publice initis solvendis agitur, ne offensio fidelibus nascatur: imo et implorari poterit a parentibus ad impediendas nuptias ex quibus grave dedecus familiæ oriturum sit. Apud nos

(1) Cap. xxv. *de jurejurando.*

sponsalia nunquam contrahuntnr ritu aliquo solemni, sed solo consensu spondentium, parentibus nonnunquam testibus. Hæc ut solvantur, solo partium consensu, vel causa gravi opus est; quamvis expediat sacerdotis judicium expetere, si præsulem adeundi non sit copia. In sacro tribunali res plerumque judicatur.

CAPUT II.

DE NATURA MATRIMONII.

§. I. De consensu.

28. Matrimonium, tamquam contractus, est duorum pactum quo sibi invicem tradunt perpetuo potestatem in sua corpora in generationis actum: vinculum seu status matrimonii est "maris et fœminæ conjunctio individuam vitæ consuetudinem retinens."[1] Sacramentum matrimonii est ipse contractus inter baptizatos initus. Signum est conjunctionis Christi cum Ecclesia, gratiamque, qua anima Deo conjungitur, auget, specialiaque impertitur auxilia, quibus sancte se gerant conjuges. *Legitimum* dicitur matrimonium, quandocumque lex Dei, vel Ecclesiæ non obstat contractus valori: sic qui baptismum non susceperunt, quales sunt ex *Amicorum* seu *Quakerorum* secta, legitimum inter se fœdus conjugii ineunt. *Ratum* matrimonium est inter baptizatos, nullo obice objecto, quale Catholicorum, vel etiam hæreticorum, nullo impedimento laborantium, dicitur, antequam conjuges coierint. *Consummatum* dicitur post copulam. Ipsos contrahentes esse sacramenti hujus ministros alias docuimus;[2] juxta sententiam communem quam S. Alphonsus probat.[3] Sacerdotis ministerium ad solemnitatem pertinet: *forma* verò sunt verba, vel nutus, vel alia consensus indicia. *Materia* remota ipsa sunt corpora, quæ in usum conjugii traduntur. Proxima est traditio juris in ea, quæ fit dum consensus exprimitur.

29. Contrahentes matrimonium debent esse in gratia, quum sit sacramentum vivorum, et ideo peccati mortalis rei sunt illud indigne suscipiendo: quamvis autem a plerisque habeantur ministri sacramenti, ideoque peccare dicantur indigne ministrando sacramentum, et indigno, probabiliter excusantur a novo reatu, qui præcipue adstringit ministrum specialiter ad id muneris consecratum. Procurator alieno nomine contrahens, qui peccato inquinatus contractum init, haud

(1) Cap. xi. de præsumpt.
(2) Theol. Dogm. tract. xvi. De Matrimonio, c. iii. vol. iv.
(3) L. vi. n. 880.

novo reatu tenetur, non enim suscipit, vel administrat sacramentum quod contrahentium est.

30. Consensus contrahentium imprimis necessarius est ut sit matrimonium, qui quidem debet esse verus et internus, mutuus, liber, ex animi deliberatione profectus, et per verba de præsenti enuntiatus. "Matrimonium," inquit Innoc. III., "in veritate contrahitur per legitimum viri et mulieris consensum."[1] Hinc si alteruter fingat se consentire, absque consentiendi consilio, non perficitur matrimonium, licet coierint, uti olim decrevit Innocentius III. de homine qui mulierem deceperat, alieno nomine consensum enuntians, quin animo consentiret: "Si res ita se habet, videlicet quod ille eam non proposuit ducere in uxorem, nec unquam consensit in prædictam personam, non debet ex illo facto conjugium judicari, cum in eo nec substantia conjugalis contractus, nec forma contrahendi conjugium valeat inveniri; quoniam ex altera parte dolus solummodo affuit; et defuit omnino consensus, sine quo cætera nequeunt fœdus perficere conjugale."[2] Cæterum in foro externo consensus præsumitur quoties matrimonium publice initum sit, nec attenditur alterutrius negatio: tenetur etiam in conscientia deceptor reparare injuriam vere consentiendo, nisi gravissima excuset eum ratio, v: g: quod deceptio potuerit facile conjici vel quod mulier moribus sit levioribus, vel conditione vili.

31. Consensus *de præsenti* esse debet, quapropter Gregorius IX. scripsit: "Si inter virum et mulierem legitimus consensus interveniat de præsenti, ita quod unus alterum mutuo consensu verbis consuetis expresso recipiat, utroque dicente: *Ego te in meam accipio:* et, *ego te accipio in meum;* vel alia verba consensum exprimentia de præsenti, sive sit juramentum interpositum, sive non; non licet alteri ad alia vota transire."[3]

32. Debet esse *mutuus* consensus, est enim duorum pactum; ideoque qui consensum prius enuntiat, non tenetur matrimonii vinculo, nisi mulier consensum etiam præstet. Debet simul dari, adeo ut prudenti judicio uterque eodem tempore consentire censeatur: sed si breve sit temporis intervallum, et alter pergat consentire animo, consensus alterius huic accedere et conjungi videtur: secus si consensus revocatus sit dum alter differret suum enuntiare.

33. *Liber* consensus requiritur, nam contractus, præsertim de

(1) Cap. xxv. *de sponsalibus.* (2) Ibidem, c. xxvi.
(3) Cap. xxxi. *de sponsalibus.* et cap. iii. *de sponsa duorum.*

individua vitæ societate, propriæ voluntatis electionem et libertatem exigit. Hinc metus gravis injuste incussus ejus valori obstat,[1] uti postea explicabitur fusius.

34. Debet ex animi deliberatione consensus procedere, quatenus hæc ad gravem obligationem contrahendam requiritur: cæterum valet consensus temere datus, dummodo natura contractus innotescat, et voluntas sua libertate utatur. Ebrius autem, qui sui compos non est, nequit necessarium præstare consensum: secus qui aliquatenus vacillat judicio, satis tamen habet perspectum quod aggreditur, et sua voluntate consentit.

35. Externa consensus indicia, sive verbis, sive nutibus, exiguntur, ut Ecclesia matrimonium agnoscat, quod ipso animi consensu constat: "sed necessaria sunt, quantum ad Ecclesiam, verba consensum exprimentia de præsenti. Nam surdi et muti possunt contrahere matrimonium per consensum mutuum sine verbis."[2] Si puella verecundia præpedita non respondeat presbytero interroganti, utrum velit quendam in maritum habere, manus prensatio, vel capitis inclinatio sufficiet ad consensum exprimendum.

36. In usum matrimonii tradunt sua corpora contrahentes; attamen necesse non est ut sibi proponant jure inde acquisito uti, quum dominio sibi invicem tradito contractus perficiatur. Hinc S. Joseph censetur vere conjux Virginis, quamvis huic propositum fuerit a viri consuetudine abstinere, uti liquet ex ejus dicto; "Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco?"[3]

37. Per procuratorem valide contrahitur matrimonium, habet enim contractus naturam. Procuratoria opera contrahi posse declaravit Bonifacius VIII. dummodo speciale detur mandatum; nec enim valeret matrimonium ab alio contractum alterius nomine, qui generale dedisset mandatum uxorem ei quærendi: "procurator non aliter censetur idoneus ad matrimonium contrahendum, quam si ad hoc mandatum habuerit speciale:"[4] sed nec valet, si procurator, absque speciali in id auctoritate, alium deputaverit, qui contrahat: vel si mandati leges prætergressus fuerit.[5] Quod si mandatum fuerit revocatum ante contractum, nullum est matrimonium, quum desit consensus. "Sane si procurator, antequam contraxerit, a domino fuerit revocatus, contractum postmodum matrimonium ab eodem (licet

(1) Cap. xxviii. *de sponsalibus*.
(2) Cap. xxv. *de sponsalibus*.
(3) Luc. i. 34.
(4) Cap. ult. *de procurat. in* 6.
(5) L. Diligenter D. Mandati.

tam ipse, quam ea cum qua contraxit, revocationem hujusmodi penitus ignorarent,) nullius momenti existit, cum illius consensus defecerit, sine quo firmitatem habere nequivit."[1] Per litteras etiam contrahi valet matrimonium, quum contractus quilibet sic iniri possit: sed non solet hæc ratio contrahendi matrimonium usurpari, quum plurima habeat incommoda, et pericula: sed nec plerumque adhibentur procuratores, nisi inter magnos principes.

38. Distinguit S. Alphonsus fines intrinsecos essentiales matrimonii a finibus intrinsecis accidentalibus, hosque a finibus extrinsecis accidentalibus. "Fines intrinseci essentiales sunt duo: traditio mutua cum obligatione reddendi debitum, et vinculum indissolubile. Fines intrinseci accidentales pariter sunt duo, procreatio prolis, et remedium concupiscentiæ. Fines autem accidentales extrinseci plurimi esse possunt ut pax concilianda, voluptas captanda, etc."[2] Constat nullum esse posse matrimonium absque mutua illa obligatione et vinculo: sed haberi potest, licet quis non sibi proponat prolem gignere, senes enim nuptias solent inire. Qui matrimonium contrahit in remedium concupiscentiæ, videtur plerisque venialiter peccare, eo quod finis proprius sit prolis procreatio; sed aliis videtur ab omni culpa excusatus, Apostolus enim ait: "propter fornicationem unusquisque uxorem suam habeat, et unaquæque suum virum."[3] Ideo autem patres videntur hunc finem culpæ arguere, quia libidine agi conjuges supponunt: quod si huic repugnantes infirmitatis quærant remedium, non videntur culpandi. Quando quis finem sibi proponit extrinsecum et accidentalem, excusari eum S. Alphonsus existimat, si finis per se sit honestus, v: g: pax familiarum, honoris earum conservatio: secus si finis sit mera voluptas, divitiarum cupiditas, ambitio.

§. II. De conditionibus.

39. Conditio apposita consensui eum suspendit, si de re futura contingenti agatur; v: g: *si pater consenserit:*[4] qua conditione non impleta, consensus irritus est: sic si vir mulieri nuptias polliceatur,[5] dummodo pecuniam quamdam donet, non tenebitur, ipsa dare

(1) Cap. ult. *de procur. in* 6.
(2) L. vi. n. 882.
(3) 1 Cor. vii. 2.
(4) Cap. v. *de conditionibus.*
(5) Cap. iii. *eodem tit.*

renuente: si verò de re præsenti vel præterita, de qua dubitatur, conditio sit, consensum suspendit, donec de rei veritate constet: sic si puella ignoto homini dicat; 'contraho tecum, si sis, uti affirmas, filius viri illius:' matrimonium valet, si reipsa sit qualem se exhibuit: secus non valebit.

40. "Si conditiones contra substantiam conjugii inserantur, puta si alter dicat alteri: 'Contraho tecum, si generationis prolem evites;' vel 'donec inveniam aliam honore, vel facultatibus digniorem;' aut 'si pro quæstu adulterandam te tradas,' matrimonialis contractus, quantumcumque sit favorabilis, caret effectu: licet aliæ conditiones appositæ in matrimonio, si turpes aut impossibiles fuerint, debeant, propter favorem ejus, pro non adjectis haberi."[1] Ita decrevit Gregorius IX. Cæterum eorum qui coram sacerdote contrahunt, nulla adjecta conditione, voluntas non videtur colligenda ex pactis quæ forsan inter se inierant, nisi ipsi omnino voluerint consensum ita definire. Hinc qui sponsalia fecit, illa apposita conditione de vitanda generatione, si more consueto consensum de præsenti præstet, matrimonium vere contrahere censendus est: multo magis constat de valore consensus simpliciter præstiti, licet contrahentes sibi proposuerint ad tempus vitare generationem. Sed iniqua sunt et scelesta quæcumque hujusmodi pacta.

§. III. De parentum consensu.

41. Parentum consensus necessarius non est ad valorem matrimonii filiorumfamilias, quamvis expetendus omnino sit. Equidem theologi plures "excusant a culpa gravi filios matrimonium ineuntes invitis parentibus, quia .... per matrimonium quisque perpetuæ obligatur servituti maxima secum afferenti onera, quæ nisi ex omnino spontanea voluntate suscipiantur, difficillime perferri poterunt."[2] Quoties consensum denegant injuste, vel religionis odio, vel arbitrio suo abutentes, filiifamilias excusantur a culpa, sed obnoxios se præbent legibus, quæ patriæ potestati hac in re favent: quod si extra *status*, seu provinciæ, limites se conferant ad nuptias contrahendas, vel alio pacto legum pœnas evadere studeant, veritate illæsa, non videntur culpandi: secus si falso juramento, vel falsis testibus rem conficiendam curent. Magistri, artium similem habent,

(1) Cap. vii. *de condit.* (2) S. Alph. l. vi. n. 851.

juxta leges, potestatem in matrimonia tyronum suorum, et alii omnes quibus instrumento alii sunt adscripti donec ad ætatem maturam pervenerint.

42. Sacerdos suam præstans operam filiofamilias, cui pater injuste refragatur, vel tyroni, vel alii lege obligato, obnoxium se facit mulctæ gravi, a qua immunis non habetur, licet deceptus fuerit a contrahentibus, vel testibus: sed eam solvere cogitur, quam deinceps actione civili in deceptorem poterit recuperare.

§. IV. De vinculo.

43. Docet Bonifacius VIII. quod "matrimonii vinculum ab ipso Ecclesiæ Conditore ipsum in paradiso, et in statu innocentiæ instituente, unionem et indissolubilitatem acceperit."[1] Naturæ matrimonii congruit ut perpetuum sit vinculum, et unicum, quo pacto mutuus fovetur amor, et proli consulitur.

44. Polygamia, seu plurium uxorum consortium ab initio non fuit, sed, Lamecho auctore, inducta est, et postea Deo sanciente ob humani generis propagationem, præsertim verò populi electi, invaluit: Christi verò auctoritate sublata est, qui conjugium ad suam originem revocavit: "erunt duo in carne una."[2] Optime animadvertit Innocentius III. "non dixit tres, vel plures, sed duo: nec dixit: adhærebit uxoribus, sed uxori."[3] Sic etiam fert perpetua Ecclesiæ traditio et consuetudo, quapropter concilium Tridentinum decrevit: "Si quis dixerit licere christianis plures simul habere uxores, et hoc nulla lege divina esse prohibitum, anathema sit."[4] Equidem recta filiorum institutio et pax domestica ex unitate conjugii plurimum pendent. Qui plures habent uxores, si ad fidem conversi fuerint, primam retinere debent, reliquis dimissis: quod si noluerit fidem amplecti, pontificia datur dispensatio ut aliam quæ fidem amplectitur seligat, priori postposita: quod fit eo quod Apostolus facit converso facultatem solvendi conjugium in infidelitate initum, si infidelis discedat, scilicet renuat vivere cum eo absque pietatis detrimento.

45. Polyandria, seu plurium virorum consuetudo per se repugnat conjugio, quod quum ad humanum genus propagandum institutum

(1) Cap. i. *de voto in* 6. (2) Matt. xix. 5.
(3) Cap. viii. *de divort.* (4) Sess. xxiv. cap. ii.

sit, tollitur, dum eadem mulier cum pluribus viris consuevit, nam plurimorum semen admixtum sterile est.

46. Matrimonium infidelium consummatum, utpote naturalis contractus, perpetuam habet vim. Valet autem hujusmodi contractus, si lex naturæ non obstet; nec enim quæ lege Ecclesiæ statuta sunt, homines baptismo haud imbutos spectant. Quod si alteruter ad fidem conversus, baptismum acceperit, solvi poterit matrimonium, si infidelis noluerit cum fideli conversari: "si enim alter infidelium conjugum" inquit Innocentius III. "ad fidem Catholicam convertatur, altero vel nullo modo, vel non sine blasphemia divini nominis, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare volente, qui relinquitur ad secunda, si voluerit, vota transibit: et in hoc casu intelligimus quod ait Apostolus; 'si infidelis discedit, discedat: frater enim vel soror non est servituti subjectus in hujusmodi.'"[1] Si infidelis nolit converti, quamvis consentiat habitare cum converso, multi theologi censent solvi adhuc posse matrimonium: quum periculum perversionis conjugis fidelis, vel prolis, vix absit.[2] Coitu post alterutrius conversionem nulla vis additur contractui, qui proinde solvi deinceps possit quocumque tempore, si infidelis nolit habitare absque contumelia Creatoris: sed utroque simul converso contractus naturalis vim obtinet firmam, et indissolubilem, absque ritu ullo, vel novo consensu, dummodo copula intercedat, quæ indicium est consensus, ut contractus juxta Christi institutum valeat in perpetuum. Si consummatum non fuerit matrimonium post conversionem, censet S. Alphonsus Pontificem posse ex urgentissima causa dispensare.[3]

47. Interpellandus est infidelis conjux a converso, ut de voluntate constet, ex præcepto Gregorii XIII. et S. Pii V.: quod si infidelis detrectet, vel respondere prorsus negligat, converso licet ad novas nuptias transire. Si constet eum esse pertinacem, vel si in longinquas abierit regiones, vel adiri nullatenus queat, nonnulli theologi censent conversum posse, interpellatione omissa, ad nova vota transire, saltem accedente pontificia dispensatione.[4] Non solvitur matrimonium infidelis dissensu, sed fidelis voluntate novas contrahentis nuptias: quapropter nuptiæ infidelis cum altero infideli initæ, fideli adhuc cælibe, sunt irritæ.

48. In hac regione si contigerit quempiam ad fidem converti, qui

(1) Cap. vii. *de divortiis*.
(2) Vide Antoine tract. *de Matr.* c. ii. qu. 8. et S. Alph. l. vi. n. 957.
(3) L. v. n. 956. (4) Ibidem, n. 957.

non fuerit baptizatus, conjugio tamen cum altero haud baptizato junctus, omnis opera adhibenda erit ut consors retineatur, absque fidei et pietatis detrimento: nam libertate ad nova vota transeundi lex civilis frui vetat, nisi iis qui divortio separati sunt: quod si absit consors, et consensus ejus exquiri nequeat, quum domicilium ejus lateat, ab alio conjugio ineundo abstinere oportet, ne novæ nuptiæ offensionem pariant, et speciem bigamiæ præseferant. Si graves rationes suadeant eum e vivis discessisse, quum diutissime abfuerit, et nuntius nullus plurimos annos de eo advenerit, non videtur consors prohibendus nuptiis, nam alter nequit moneri, ideoque fidelis jure suo utitur, præsertim accedente mortis opinione verosimili. Quod si ad fidem converti contigerit qui ab hæreticis baptizatus cum altera pariter baptizata nuptias inierat, nuptiæ nullatenus solvi queunt, ratæ quippe ac consummatæ sunt. Si de consortis baptismo non constet, nec certum haberi queat testimonium, in eam propendere oportet sententiam de baptismo, et matrimonii valore, cui favent indicia et adjuncta: et si quid obstet valori, ex dispensatione supplendum. Equidem conjugium semel initum censendum est valere, quamdiu obex non se prodat: quod si bona fide aliæ initæ fuerint nuptiæ, non sunt solvendæ, donec de priori vinculo, re plene investigata, exploratum sit.

49. Christi lege ea vis contractui matrimonii indita est, ut conjugium baptizatorum semel consummatum nullo unquam casu solvi queat: "Quod Deus conjunxit, homo non separet:"[1] quod si opere completum non sit, non tantam habet vim; nam Christi cum Ecclesia conjunctionem non exhibet.[2] Hinc baptizatorum conjugium *ratum*, quod scilicet initum est, sed non consummatum, solvitur professione religionis alterutrius conjugis, adeo ut alter valeat novas inire nuptias: "quia cum non fuissent una caro simul effecti, satis potest unus ad Deum transire, et alter in sæculo manere."[3] Intra duos menses conjux cogitur ad Religionem transire, vel conjugi adhærere:[4] sed quamdiu consummatum non fuerit matrimonium, libera manet facultas eligendi Religionem. Quæ Scripturæ testimonia matrimonii vim perpetuam declarant, illud re perfectum spectant: solvi posse idcirco a Summo Pontifice matrimonium ratum censent plurimi theologi, aliis negantibus. Re quidem vera plures Pontifices ea

(1) Matt. xix. 6. (2) Cap. v. *de Bigamis.*
(3) Cap. ii. *de convers. conjug.* (4) Cap. vii *eodem tit.*

potestate usi fuisse dicuntur, quando boni publici plurimum intererat ut proles nasceretur: "Summus Pontifex," inquit S. Alphonsus, "tanquam Christi Vicarius, cui regimen Ecclesiæ est commissum, bene potest cum justa causa dispensare in aliquibus quæ sunt de jure divino, et humanos actus concernunt."[1]

§. V. De dubio contractu.

50. Ante adhibitam diligentiam ut veritas detegatur, nullatenus licet dubitanti de impedimento dirimente matrimonium contrahere, temere enim se objiceret periculo contractus irriti: sed re diligenter investigata plerisque videtur matrimonium iniri posse, si opinio juris ejusmodi sit quam theologi vulgò habent veluti probabilem, quod scilicet impedimentum non subsit: "quando enim adest opinio probabilis de jure, quod non subsit impedimentum, tunc Ecclesia ex antiquissima consuetudine præsumitur contractum matrimonii approbare, et omne removere impedimentum, ut communiter dicunt præfati auctores cum aliis, et fuse probat Cardenas pluribus decisionibus Rotæ Romanæ, ac quibusdam declarationibus Urbani VIII."[2] sed in dubio seu positivo, seu negativo, de morte prioris conjugis, non licet ad secundas transire nuptias; et si constet de impedimento, et dubitatio sit de dispensatione, impedimentum est servandum: si constet de dispensatione, et dubius sit ejus valor, habenda est valida, quia præsumitur pro actus valore, in iis quæ juris ecclesiastici sunt, et in quibus proinde Ecclesia supplere censetur; non ita in iis quæ sunt juris divini, vel naturalis, quæ potestatem Ecclesiæ excedunt.

51. Quando probabile est impedimentum de jure naturali, et probabilis e contra opinio illud non subsistere, plerumque non licet contrahere matrimonium, quia valor sacramenti periclitaretur, quum Ecclesia non possit impedimentum, si subsit, tollere. Sic si dubitetur utrum quoddam matrimonium verum fuerit, probabilibus utrinque pugnantibus rationibus, non licet novas nuptias inire. Id facile contingit apud mancipia, quæ pluribus inter se connubiis aliquando conjunguntur, eo tamen pacto ut non constet aliquod verum connubium ab iis initum. Dicit S. Alphonsus soli Pontifici licere jus divinum hac in re explicare in specialibus rarisque rerum adjunctis, quod

(1) S. Alph. l. vi. n. 959. (2) Ibidem, n. 901.

contigisse refert Lugo, regnante Urbano VIII., qui inter sententias probabiles theologorum quos consuluit, eas quæ Indis magis faverent secuturum se declaravit, ut iis qui in regionibus Paraquariæ versabantur de matrimoniis in infidelitate contractis consuleret.[1]

52. Quando dubium est *factum*, adeo ut probabile sit rem evenisse cui adnectitur impedimentum, et e contra probabile videatur eam non evenisse, tunc Ecclesia non potest censeri impedimentum, si forte adsit, tollere, quia plerique doctores non affirmant hanc ei esse mentem; et proinde non licet, dubitatione manente, nuptias contrahere: nam sacramenti valor esset dubius. Attamen sunt qui dicunt propositionem quæ vetat uti opinione probabili in administratione sacramentorum damnatam esse præsertim ob injuriam recipientibus inferendam, incerta illis suppeditando subsidia: qui idcirco dicuut in hac rerum conditione licere probabili opinione de facto haud subsistente uti, ut consulatur utilitatibus suscipientis sacramentum, qui tamen monendus est, ne incommodum inde patiatur. "Quod si verò (addunt Sanchez et Cardena) in tali dubio præsumptio urgeret pro impedimento, et nulla esset præsumptio pro illius carentia, v: g: si vir coierit, et postea dubitet an seminarit, vel an intra vas, aut extra, tunc præsumptio orta ex communiter contingentibus est pro impedimento, et impediendum est matrimonium. Secus autem, si adsit præsumptio in contrarium, ut si vir seminaverit prope vas; tunc enim (ut ait Sanchez) procul dubio nuptiæ contrahi possunt."[2]

53. In impedimentis dubiis quæ juris sunt ecclesiastici episcopi censentur probabiliter posse dispensare, quia Pontifex non videtur voluisse sibi reservare nisi certos casus, et dispensandi necessitas, utpote odiosa, est restringenda.

54. Quando post contractum matrimonium oritur dubitatio de ejus valore, diligentia adhibenda est ut rei veritas innotescat; sed interim conjux dubitans petenti reddere debet, ne jure quod possidet temere eum privet. Si re investigata, dubium non evanescat, plures dicunt licere tum petere, tum reddere, nam jure ex matrimonio bona fide inito privandus non est, absque certa auctoritate. Equidem dubitantibus de impotentia trium annorum experientia a Jure conceditur:[3] cujus rei ratio ex possessione matrimonii videtur desumpta; habetur scilicet validum donec contrarium plane sit exploratum. Si ratio

(1) L. vi. n. 902. (2) Ibidem.
(3) C. Laudabilem, *de frigidis et malefic.*

probabilis suadeat matrimonium esse nullum, nec ullum habeatur argumentum quod valeat, disputant hinc inde theologi utrum post diligentiam frustra adhibitam, liceat tum petere, tum reddere. Qui affirmant, dicunt dubitantem posse certam sibi conscientiam efficere, eo nixum principio, quod nemo jure bona fide acquisito privandus sit, nisi certo probetur quod nullum jus habeat. Quod si conjux dubitans habeat rationes ita convincentes de nullitate matrimonii, ut fundent de ea moralem certitudinem, tunc certe nec petere, nec reddere potest. Item recte advertit Croix . . . quod dubitans, si adhuc spem prudentem habet inveniendi majorem certitudinem, tunc nequit petere, quia, cum dubium adhuc est vincibile, non potest uti jure petendi."[1]

55. Si quis dubius de impedimento contraxerit matrimonium, et deinceps omni adhibita diligentia, haud potuerit rei veritatem habere exploratam, nonnulli dicunt eum posse jure petendi uti: quia in dubio standum est pro valore actus,[2] et matrimonio favendum est, et fori interni judicium hac in re cum externo concordare debet, in quo pro valore matrimonii fit sententia.

56. In dubio positivo de valore matrimonii, ex: g: si dubitetur de impedimento, vel de consensu præstito, judicandum est in favorem matrimonii contracti, quia actus semper habendus est validus, nisi contrarium constet.

57. Plerumque non tenetur conjux alteri fidem adhibere protestanti se haud præstitisse consensum, licet id juratus dicat: nam "nimis indignum est, ut quod quisque sua voce protestatus est, valeat proprio testimonio infirmare."[3] Sed in specialibus rerum adjunctis quæ fidem conciliant loquenti credi potest.

58. Rumor incertus, vel nullo certo teste commendatus, non est ratio sufficiens, cur quis a matrimonio abstineatur: sed unius testis fide digni affirmatio de re sibi cognita, est ratio inquirendi, quamvis nemo teneatur uni testi credere.

(1) S. Alph. l. vi. n. 905. (2) L. Quoties, ff. *de reb dub.*
(3) C. Cum a nobis, *de testibus et attest.*

CAPUT III.

DE OFFICIIS CONJUGUM.

§. I. De officiis generalibus.

59. Individua vitæ consuetudo servanda est inter conjuges, adeo ut neuter debeat, altero invito, discedere a domo, mensa et toro. Cæterum major libertas marito permittitur, quam uxori, tum ob negotiorum necessitatem, tum ob sexus præstantiam; sed graviter peccat maritus uxoris consortium deserens, vel diu negligens. Peccat graviter qui solum mutat temere, conjuge derelicta, quam tenetur quamprimum accersere, ut culpam reparet. Regulariter tenetur uxor sequi domicilium viri, licet illud mutet absque justa causa, dummodo non sit turpis, quia cum vir caput sit, ejus est sedem eligere. Tenetur idcirco, marito id exigente, parentes patriamque derelinquere et in regione longinqua consistere: sed si haud diu abfuturus sit, poterit ejus reditum domi expectare: quod si urgeat maritus ut secum iter in mari agat, debet obtemperare. Non tenetur eum vagantem sequi, nisi nupserit, probe conscia eum vitam ducere incertam, per regiones varias iter agentem. Non tenetur cum proximo vitæ vel salutis periculo ei comitari. Quod si maritus velit in longinqua se conferre, ubi deerunt subsidia salutis, precibus eum flectere poterit uxor, sed vix ei nolle obtemperare, nam Deus non deerit piis ejus conatibus. Maritus plerumque non tenetur secum ducere uxorem, cum magnoi ncommodo et impensis, quando negotiorum causa circumcursari contigerit.

60. Quum matrimonium ideo ineatur ut conjuges una sint caro, valde se invicem diligere debent: "nemo enim unquam carnem suam odio habuit."[1] Dilectionem hanc marito præsertim injungit Apostolus, Christi erga Ecclesiam affectu benevolo in exemplum proposito: "Viri diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea."[2] Quod autem Christus ait: "Si quis veniat ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et ux-

(1) Eph. v. 29. (2) Ibidem, 25.

orem . . . non potest meus esse discipulus:"[1] indicat uxorem minus Deo diligendam, adeo ut ejus voluntas nihili habeatur, quoties divinæ legi adversatur. Merito injungitur amor, ut affectu potius quam imperio regat uxorem, quæ obediendo se illi gratam debet præstare. "Mulieres," (jubet Apostolus,) "viris suis subditæ sint, sicut Domino: quoniam vir caput est mulieris: sicut Christus caput est Ecclesiæ: Ipse Salvator corporis ejus. Sed sicut Ecclesia subjecta est Christo, ita et mulieres viris suis in omnibus."[2]

61. Contra amorem uxori debitum graviter peccat vir, nimium erga feminam aliam fovendo affectum, vel ita se gerendo ut uxori det gravem rationem suspicandi se minus diligi, adeo ut infelix fiat, et misera. Item peccat levi de causa uxorem suspicans illicitum habere cum altero commercium, eamque idcirco incusans, et vituperans. Peccat pariter eam durius tractando, et negligendo, adeo ut sui consortii eum tædeat. Hinc qui tabernas, theatra, aliave hujusmodi loca frequentat, nec nisi nocte jam adulta domum redit, quique, uxore nesciente, alio recedit, abestque plurimum temporis, nulla necessaria de causa, graviter deest affectui quo uxorem prosequi debet. Qui eam ira correptus vehementer percutit pugno, calce, vel telo aliquo, cum vitæ suæ, vel fœtus discrimine, reus est gravioris delicti: sed et qui contumeliose tractat uxorem, quin vulnus inferre aggrediatur. Qui eam deserit inopem, et sibi providere non valentem, præsertim cum filiis, gravissime peccat contra munus maritum. Reus etiam est occasione criminum quibus uxor objicitur, et discriminis fidei amittendæ et salutis, in quo filii constituuntur.

62. Singularem affectum erga se invicem fovere oportet, adeo ut nec vir fœminam aliam, nec mulier virum alium ita diligat, sed propinquis naturæ instinctu dilectis, conjuges unice amandi sunt. Cum magna animi lenitate vir debet uxoris defectus tolerare, eamque consiliis suis dirigere, et instruere. Ei etiam debet providere, sicut et filiis, præsertim si ipsa omni ad se sustentandum subsidio careat. Quod si sua habeat ipsa bona, quæ dicuntur paraphernalia, non ideo deneganda sunt alimenta consueta, et quæ ad conditionem suam spectant, præsertim si dotem acceperit vir, qua oneribus matrimonii satisfieret: nam specialia illa bona ad impensas alias uxori reservata plerumque censentur: nec ab ea alenda excusatur maritus si dos perierit.[3] Uxor tamen viri pauperis debet suam præstare operam,

(1) Luc. xiv. 26. (2) Eph. v. 22.
(3) ff. *Solut. matrim.* l. *Si cum dotem*, §. *Maritus*.

ut communibus necessitatibus subveniatur. Lege civili tenetur maritus ad necessaria alimenta præstanda uxori, et ad solvendum æs alienum quod ea de causa ipsa contraxit: nec eximitur onere, licet in ephemeridibus, vel alias, monuerit omnes se nihil uxoris causa soluturum, nisi ipsa adulterii noscatur rea, vel fuga se subduxerit nulla mariti culpa.[1]

63. Monet Apostolus maritos ne amaros se præbeant conjugibus: "Viri diligite uxores vestras, et nolite amari esse ad illas."[2] Abstinendum idcirco est a contumeliis, vel reprehensione acerba, multo magis a verberibus, alapis, aliave punitione. Equidem pro conditione conjugum verba vim habent majorem, vel minorem; inter homines enim viles non adeo gravem pariunt offensionem. Contingere etiam poterit ut uxor hujusmodi correptione gravi, vel punitione etiam indigeat; sed cavendum ne quid sævitiem redolens admittatur. Plerumque benigne et cum honore quodam uxor tractanda est, juxta illud Petri: "Viri similiter cohabitantes secundum scientiam, quasi infirmiori vasculo mulieri impertientes honorem, tamquam et cohæredibus gratiæ vitæ: ut non impediantur orationes vestræ."[3]

64. Uxor viro obediat oportet in iis quæ conjugium spectant, et domus et familiæ gubernationem: "Mulieres," inquit Apostolus, "subditæ estote viris, sicut oportet in Domino."[4] Exemplum sanctarum mulierum, quæ sub Veteri lege extiterunt, proponit S. Petrus imitandum.. "Sic enim aliquando et sanctæ mulieres, sperantes in Deo, ornabant se, subjectæ propriis viris. Sicut Sara obediebat Abrahæ, dominum eum vocans."[5] Honor igitur præstandus est ab uxore, quæ verbis et obsequiis virum colere debet.

(1) "The husband is bound to provide his wife with necessaries suitable to her situation, and his condition in life; and if she contracts debts due for them during cohabitation, he is obliged to pay those debts; but for any thing beyond necessaries he is not chargeable. . . . If the husband abandons his wife, or they separate by consent, without any provision for her maintenance, or if he sends her away, he is liable for her necessaries, and he sends credit with her to that extent. But if the wife elopes, though it be not with an adulterer, he is not chargeable even for necessaries. . . . If he turns her out of doors, and forbids all mankind from supplying her with necessaries, or if she receive such treatment as affords a reasonable cause for her to depart from his house, and refuse to cohabit with him, yet he will be bound to fulfil her contracts for necessaries, suitable to her circumstances, and those of her husband." Kent, vol. ii. n. 147, 149.

(2) Col. iii. 19.

(3) 1 Pet. iii. 7.

(4) Coloss. iii. 18.

(5) 1. Pet. iii. 5.

65. Quod ad munus conjugii spectat, Apostoli præcepta servanda sunt: "Uxori vir debitum reddat: similiter autem et uxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi: et iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos satanas propter incontinentiam vestram."[1] In usu autem conjugii quidquid ejus fini repugnat sedulo, vitandum est, ut sit "honorabile connubium in omnibus, et thorus immaculatus."[2]

§. II. De usu conjugii.

66. Ignoscat lector mihi vestigia S. Alphonsi in re lubrica prementi; intellexit scilicet peritissimus hic animarum medicus impudicitiæ præ cæteris animæ plagis remedia adhibenda, et larvam alioquin et speciem inanem virtutis haberi. Pleraque ipsius verbis describemus, ne quid nostrum offensioni sit.

67. Conjugii usus, modo rationi convenienti, licitus est, nam ex ipso Conditoris instituto fit ut maris et feminæ conjunctione genus propagetur humanum. "Situs naturalis est, ut mulier sit succuba, et vir incubus; hic enim modus aptior est effusioni seminis virilis, et receptioni in vas femineum ad prolem procreandam. Situs autem innaturalis est si coitus aliter fiat, nempe sedendo, stando, de latere, vel præpostere more pecudum, vel si vir sit succubus, et mulier incuba. Coitum hunc, præter situm naturalem, alii apud Sanchez l. ix. D. XVI. n. 2, generice damnant de mortali; alii verò dicunt esse mortale ultimos duos modos, dicentes ab his ipsam naturam abhorrere. Sed communiter dicunt alii, omnes istos modos non excedere culpam venialem. Ratio, quia ex una parte, licet adsit aliqua inordinatio, ipsa tamen non est tanta, ut pertingat ad mortale, cum solum versetur circa accidentalia copulæ, ex alia parte, mutatio situs generationem non impedit, cum semen viri non recipiatur in matricem mulieris per infusionem, seu descensum, sed per attractionem, dum matrix ex se naturaliter virile semen attrahit."[3] Attamen "potest esse signum mortalis concupiscentiæ,"[4] uti animadvertit S. Thomas, nempe si ex bestiæ affectu, vel sodomiæ proveniat. Ob

(1) 1 Cor. vii. 3. (2) Heb. xiii. 4.
(3) L. vi. n. 917. (4) Ibidem.

causam justam absque peccato situs mutatur, nempe si vir sit obesus, gravisque annis, vel infirmus; si sit periculum abortus, vel si adstent in cubiculo alii quos vix nisi mutato situ latere possint concumbentes. "E converso conveniunt omnes.... quod si experientia constaret, quod mutato naturali situ nihil seminis femina retineret ob nimiam vasis laxitatem, vel humiditatem, vel propter aliquam infirmitatem naturalem, ut ait Palaus, tunc esset mortale: secus verò dicit Sanchez, si non ex situ sed ex aliquo morbo mulieris talis effusio provenit. Si pars seminis decidat, retento quod generationi sufficiat, plures cum Sanchez dicunt non esse mortale: quia per accidens contingit ut veluti superfluum a matrice expellatur, præcipuo fine obtento. Non tenetur confessarius interrogare pœnitentem situs mutati se accusantem, utrum semen fuerit effusum, quum id raro evenire dicatur. Eos vero qui coeunt stando, vel sedendo, vel muliere incuba, puto esse in majori periculo semen effundendi."[1]

68. Si conjuges incœpta copula, ex mutuo consensu cohibeant seminationem absque effusionis periculo, per se non est peccatum mortale: "illa enim penetratio vasis fœminei tunc reputatur instar tactos verendorum, qui inter conjuges permittitur, vel saltem non est mortalis, secluso periculo pollutionis: ita communiter. . . . Dixi I. Si ambo consentiant; nam si alter se retrahat sine alterius consensu, certe graviter peccat, ut dicunt omnes auctores præfati. Dixi II. *Per se loquendo*, nam sapienter advertit Sanchez . . . id ordinarie esse mortale, quia ordinarie adest periculum ex tali retractione effundendi semen, nisi conjuges experti sint oppositum: quo casu tamen puto nullo modo posse eos cxcusari saltem a veniali, quicquid dicat Sanchez cum aliis."

69. "Si vero fœmina jam seminaverit, vel sit in probabili periculo seminandi, non potest quidem vir data opera a seminatione se retrahere, sine gravi culpa, quia tunc ipse est causa, ut semen uxoris prodigatur: uti communiter dicunt S. Antoninus . . . et alii passim. Hoc tamen non erit ita intrinsece malum, ut aliquo casu permitti non possit, puta si vir desisteret a copula ob periculum mortis, vel scandali aliorum; tunc enim licite potest se retrahere etiam cum periculo pollutionis, quia hæc per accidens, et præter intentionem eveniret, et contra non tenetur cum periculo tanti damni generationem procurare; ita communiter. . . . Hæc sunt certa apud omnes."[2]

(1) L. vi. n. 917. (2) L. vi. n. 918.

70. Si vir jam seminaverit, femina retrahendo se a seminando plerisque videtur peccare lethaliter, quia juxta plures utrumque semen ad generationem requiritur: et qnamvis verosimile sit semen viri sufficere, tamen non licet opinionem sequi probabilem de rei veritate, cum periculo damni alieni. "Hinc neque practice probabile puto id quod dicunt Sanchez et Sporer . . . nimirum posse mulierem in actu coitus animum ad alia divertere, ne concitetur ad seminationem."[1]

71. Vir, juxta plures, postquam seminavit, tenetur uxorem, si ipsa non seminaverit, expectare, ut actus generandi sit integer: alii negant eum teneri: "concedunt tamen ei posse continuare copulam, usque dum seminet femina, quia hoc pertinet ad complementum copulæ uxoris."[2]

72. Si vir se retrahat post seminationem suam, sed ante seminationem uxoris, poterit hæc, juxta plerosque, tactibus se excitare ad seminandum, quia utriusque seminatio pertinet ad eundem actum conjugii. "Omnes autem concedunt uxoribus, quæ frigidioris sunt naturæ, posse tactibus se excitare ante copulam, ut seminent in congressu maritali statim habendo."[3]

73. Peccat mortaliter vir copulam inchoando in vase præpostero, ut postea in vase debito eam consummet. Ita communius et verius sentiunt theologi. "Ratio quia ipse hujusmodi coitus (etsi absque seminatione) est vera sodomia, quamvis non consummata, sicut ipsa copula in vase naturali mulieris alienæ est vera fornicatio, licet non adsit seminatio." Virilia perfricare circa vas præposterum uxoris est etiam mortale: "ratio est quia saltem talis tactus non potest moraliter fieri sine affectu sodomitico."[5]

74. Non licet plerumque copulam habere, cum vitæ vel morbi gravioris periculo, sibi, vel conjugi. Equidem quando de conjugis periculo agitur, si gravis sit causa petendi debiti, periculum manifestandum est ne conjux invitus damnum patiatur. Si quis morbo venereo laboret, debet abstinere a copula, vel uxorem monere, ne injuria ei fiat invitæ. Si autem periculum remotum sit, quod scilicet in partu periclitetur, vel quod valetudo jam infirma frequenti congressu frangenda prorsus sit, videtur licere, quia hoc veluti conjugio inhæret, et grave foret a copula perpetuo abstinere. Conjugi morem gerit uxor absque culpa, ut eum a consuetudine prava avertat, et

(1) L. vi. n. 918. (2) Ibidem.
(3) Ibidem, n. 919. (4) Ibidem, n. 916.

servet. In morbo diuturno, qui vires non tollit, copula habetur, licet haud absque valetudinis detrimento: "si morbus esset diuturnus, et non proxime tendens ad mortem, nempe quod non soleat de brevi et facili mortem inferre, ut esset pestis, aut lepra leonina, (qua frustatim membra decidunt,) tunc non erit illicitum sano petere, si aderit justa causa, mimirum fovendi amorem conjugalem, aut vitandi continentiam in se, vel in altero, quia alias esset valde onerosum tamdiu abstinere ab usu conjugii, quod vix poterit esse sine periculo incontinentiæ."[1]

75. Non licet petere statim a balneis, vel sectione venæ, quia coitus tunc habet grave periculum. Sic etiam cum ea quæ febri laborat, coire periculosum est. Cum muliere quæ gonorrhæam patitur, coire non decet; sed quum hæc diuturna sit, vix prohiberi potest: periculum autem afferre non videtur.

76. Post prandium cœnamve coire nulla lege vetatur, nec grave fert damnum. Antequam ablactetur infans, coire non decet: juxta illud Gregorii M. "Ad ejus verò concubitum vir accedere non debet quousque qui gignitur ablactetur:"[2] sed res consilii est, non præcepti.

77. Copula ob solam voluptatem culpa veniali non vacat: damnata enim est propositio: "Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, omni penitus caret culpa ac defectu veniali."[3] Equidem venialem esse culpam liquet, dum quis veluti finem copulæ proponit, quod natura tamquam medium adsignavit quo ad finem, nempe prolis procreationem, alliceremur: sed quum gravis non sit ordinis perversio, non excedit culpam venialem. Quod si quis utatur voluptate ut se excitet ad copulam, nulla erit culpa, quum generationem præcipue sibi proponat.

78. Peccatum est mortale copulam habere mente adultera, affectu scilicet ad aliam directo. Quod si quis de alterius pulchritudine cogitet, ut se excitet, absque tamen affectu turpi, excusatur a nonnemine: sed in periculo manifesto consensus in copulam cogitatam cum aliena versatur. Si quis de aliena copula cogitet, in magno etiam est periculo, licet ea uti tantum velit ad se excitandum ad copulam cum propria conjuge: "hæc tamen cogitatio, si esset de copula inter personas determinatas non excusarem a mortali, ob

(1) L. vi. n. 199. (2) C. fin. dist. v.
(3) Prop. ix. damn. ab Innoc. XI.

facile periculum consentiendi in delectationem de copula cum conjuge aliena."[1]

79. In loco sacro copula habenda non est, extra necessitatem, quæ contingit exercitu in ecclesia diversante.

80. In diebus festivis, et jejunii, abstinentia ab opere conjugii commendatur; sed nullam violat legem qui eo fruitur.

81. Graviter nonnunquam arguebant patres maritos uxoribus prægnantibus haud parcentes: sed gravem culpam in consuetudine hac non agnoscunt theologi plerique: nam abortus quod objicitur periculum negatur esse, quum semine recepto claudatur matrix arctissime, haud facile coitu iterato aperienda. Quo magis accedit tempus pariendi, eo minus est periculum, nam fœtus ita secundinis involvitur, ut eum non possit semen contingere. Coire tamen cum prægnante S. Alphonso videtur culpa venialis, " nisi adsit periculum incontinentiæ, vel alia honesta causa."[2]

82. " Fluxus mulieris alius est naturalis et ordinarius, et iste proprie dicitur menstruus, quia communiter singulis mensibus solet in feminis accidere, et durat, ut plurimum, per duos vel tres dies. Alius extraordinarius, proveniens ex aliquo morbo diuturno, qui aliquando durat usque ad duodecim dies et ultra. Tempore fluxus extraordinarii certum est licere tam reddere quam petere."[3] Durante fluxu consueto venialis videtur culpa coire, quia talis coitus est minus aptus generationi, quum femina minus sit idonea semini retinendo: quapropter tempus opportunius, brevi adventurum, expectandum foret. " Conveniunt autem . . . . . quod nullum sit peccatum coire tali tempore, si adsit aliqua causa turpitudinem illam cohonestans, nempe ad vitanda dissidia, aut incontinentiam in se, vel in altero, aut alia similia." At si nulla sit causa cohonestans, negat S. Alphonsus uxorem posse, absque culpa veniali, obtemperare marito coitum petenti, nam actus ipse inordinatus est.

83. Post partum aliquamdiu a coitu est abstinendum: est enim quædam indecentia: " Nisi purgationis tempus prius transierit, viris suis non debent admisceri;" uti tradit S. Gregorius M.[4] Sed venialis plerumque censetur culpa, nisi periculum gravis morbi inde immineat, uti contingit coeuntibus eodem vel sequenti die.

84. Proprius finis sibi proponendus in congressu marito est prolis

(1) S. Alph. l. vi. n. 914.
(2) Ibidem, n. 924.
(3) Ibidem, n. 925.
(4) C. fin. Dist. v.

generatio, quæ tamen aliquando absque gravi culpa excluditur animo, dummodo nil fiat quo impediatur. Sic pauperes et ægrotantes aliquando volunt prole carere numerosa, quin ideo peccent mortaliter, si eam non impediant. Quando impedit, effundendo semen, graviter peccat, uti liquet ex exemplo Onan, quem effundentem semen super terram percussit Deus. Quando verò uterque se cohibet, ut non fiat seminis ulla effusio, a peccato gravi forsan excusari possunt, quamvis mala specie coitus hujusmodi non careat.

85. Ad vitandam conjugis incontinentiam licet debitum petere, "Si aliquis per actum matrimonii intendat vitare fornicationem in conjuge, non est aliquod peccatum, quia hæc est quædam redditio debiti, quæ ad bonum fidei pertinet:"[1] imo id licet ad suam vitandam; charitas enim tum sibi, tum alteri, debetur: et sibi quisque consulit, subsidio quod conjugium præbet utendo. Valetudinis causa eo uti haud vetitum est, quamvis aliqui in eo venialem culpam agnoscant.

86. Petere debitum aliquando tenetur maritus, quando scilicet id necessarium existimat ad amorem conciliandum, et ad uxori satisfaciendum, quæ præ verecundia plerumque non audet petere. "Quando vir percipit," inquit S. Thomas, "per aliqua signa, quod uxor vellet sibi debitum reddi, sed propter verecundiam tacet, tenetur reddere."[2] Mulier autem vix tenetur reddere nisi maritus expresse petat, dummodo non sit timidioris aliquando indolis et abjectæ, quo casu obligabitur uxor ex caritate petere, si periculum incontinentiæ in eo percipiat.

87. Conjux impeditus a petendo ratione delicti, v: g: ob cognationem, vel affinitatem contractam copula illicita, potest aliquando prævenire alterius voluntatem, quando percipit eam velle debitum sibi reddi: tunc enim ipse non petit, sed reddit: quod licet. Sic mulier rea, si virum in periculo incontinentiæ versari percipiat, poterit se offerre, ut eum eripiat. Si conjux, altera consentiente, voverit castitatem, nequit petere, vel reddere, nisi ipsam viderit periclitari: quo casu plures dicunt licere ei subvenire, ex ipsa matrimonii institutione.

88. Ob suæ incontinentiæ periculum probabiliter dicit nonnemo licere ei qui voverat, petere debitum, quando tentatio vehemens est, et dispensationis a voto obtinendæ nulla datur copia.[3]

(1) Suppl. iii. p. qu. xlix. art. v. ad. 2. (2) Ibidem, qu. xliv. art. ii.
(3) S. Alph. l. vi. n. 930.

89. Licet conjugi excommunicato reddere debitum, et ab eo illud petere: nam lex conjugii excusat uxorem obtemperantem, uti constat ex Gregorii VII. declaratione.[1] Imo plerique dicunt excommunicatum posse petere debitum, quia non censetur Ecclesia eum in periculum adeo manifestum conjicere.

90. Negare una alterave vice debitum conjugale petenti, secluso periculo pollutionis et gravis dissidii, videtur venialis culpa: quum ex communi hominum æstimatione munus conjugii non semper urgeat. Id dicendum si conjux remisse petat, et precibus facile cedat, vel si frequentius petat eadem nocte, vel die. Quod si periculum incontinentiæ sit, cedendum toties, quatenus vires ferant. Peccat igitur graviter quæ viro vehementer excitato repugnat, vel quæ renuit, cum certo furoris vel blasphemiæ periculo.

91. Paupertas conjugum non est causa sufficiens negandi debiti: nam conjugii finis prævalere debet incommodis ex prole orituris, præsertim quum incontinentiæ plerumque sit periculum, si negetur. "Conveniunt omnes esse obligationem reddendi, si adsit in altero periculum incontinentiæ: quod revera, (ut bene advertit Coninch) vix non aderit, si in eodem toro conjux habitet, et alter debitum petat."[2] Ex mutuo consensu oporteret quidem abstinere, eamque adhibere cautelam qua tollatur periculum: sed si alteruter petat, vix licet repugnare ob solam paupertatem. Si vir, sua inertia vel prodigalitate, causa sit paupertatis, videtur licere ei resistere, nam jus sibi nequit vindicare procreandæ prolis, cui nullatenus studet providere.

92. Non debet vir jejuniis nimiis se reddere impotentem, nec mulier jejunando fieri nimis deformis, adeo ut eam vir aversetur.

93. Constat neminem ad peccandum teneri, ideoque conjugem non teneri reddere debitum, quoties actus ipse malus fit: "Si culpa se tenet ex parte actus, puta si alter petat in loco sacro, vel publico, vel si cum periculo abortus, vel sanitatis propriæ, aut alterius, omnes conveniunt non teneri conjugem, nec posse reddere sine gravi culpa; tunc, cum actus sit per se malus, alter injuste petit, eo quod non habet jus petendi."[3]

94. Si ex parte petentis actus sit illicitus, v: g: quod castitatem voverit, plerique dicunt conjugem reddere posse instanter petenti, si

(1) C. Quoniam multos, Causs. xi. qu. 3. (2) L. vi. n. 941.
(3) Ibidem, n. 943.

nequeat a proposito averti, absque gravibus dissidiis et peccatis: tunc enim reddens actum per se honestum facit, qui alteri sua culpa nocet. Si petens jure petendi privatus sit in pœnam, v: g: incestus; conjux non tenetur reddere, quum jus eam eximat; sed potest, nam suo jure petendi privata non est, ideoque reddere potest, quum petitio nimis gravis sit feminæ.

95. Si actus sit venialiter malus, S. Alphonsus sic distinguit: "actus est illicitus ex parte petentis, puta si petat ob voluptatem, vel alium finem leviter malum, vel die quo vult Eucharistiam accipere, tunc tenetur reddere; quia, cum actus sit per se honestus, tenetur ex justitia ad reddendum, etiamsi exigens peccet graviter in petendo, ut diximus n. 944. Dub. 1. Si verò actus est venialiter illicitus ex parte ipsius actus, seu copulæ, ut si petatur situ innaturali, vel tempore menstrui, aut puerperii, tunc quando adest justa causa, potest quidem reddere, cum quælibet justa causa excuset a veniali. Justa autem causa erit, v: g: ne incurrat indignationem alterius, sive rancorem illius quodammodo notabilem, et non possit eum commode avertere..... Dixi, *potest reddere*, sed non tenetur, quia licet vinculum justitiæ fortius sit vinculo charitatis, attamen cum actus sit tali modo per se illicitus, alter non habet jus ad illum."[1]

96. Si homo extra vas seminaturus noscatur, utrum uxor possit eum excipere inquiritur. Equidem constat eam non posse id consilii, quum detestandum sit, probare: sed excusant eam plures eum excipientem, quia copula inchoata per se licet, et quod seminatio extra fiat, culpa aliena contingit. Cæterum quotiescumque possit precibus et monitis eum inducere ut coitum integrum habeat, videtur teneri: nec facile excusatur si ipsa absque gravi causa petat debitum, quando novit eum ita rem habiturum, nam ex charitate tenetur impedire peccatum viri: "justam autem causam habet petendi, si ipsa esset in periculo incontinentiæ, vel si deberet aliàs privari suo jure petendi plusquam semel, vel bis, cum perpetuo scrupulo an ei sit satis grave incommodum, vel ne, nunc se continere."[2]

97. Non tenetur reddere debitum conjugi qui remisit jus suum, v: g: castitatem vovendo ex consensu mutuo. Quod si ita consenserit, ut non cesserit suo juri, tunc instanter petenti videtur reddendum, quum per se debeatur, et alter suo jure non ceciderit bono voluntatis proposito. Amenti reddendum non est debitum, quum

(1) L. vi. n. 946. (2) Ibidem, n. 947.

dominii usus ratione indigeat. Attamen si non sit omnino mente captus, licet ei petenti obtemperare, praesertim ne prodigatur semen, quando ex coitu nullum incommodum grave timendum sit. Cum muliere amente non licet coire, nisi sterilis noscatur, proli enim inferretur damnum. Peccaret qui conjuges amentes conjungeret ad coitum, cum proles careret necessaria educatione.

98. Non tenetur conjux debitum reddere alteri adulterii reo, fides enim semel fracta alterum obligatione solvit, manente tamen conjugii vinculo. Igitur si de delicto constet, vel vehementia sint ejus indicia, culpanda non est uxor quae renuit subesse marito.

99. Ebrio non tenetur conjux morem gerere, caret enim usu rationis, qui ad exercendum dominium requiritur. Quod si non adeo ebrius sit ut nequeat rem habere, licet utique obtemperare, quamvis non teneatur. Ad impediendum dissidia, rixas, et blasphemias plerumque oportet petenti acquiescere: quod si contingat effundi extra vas semen, id ebrio imputandum erit.

100. Qui ob incestum privatus est jure petendi debiti, tenetur nihilominus ad reddendum: nec enim alter ob ejus culpam puniendus est. Qui castitatem vovit absque conjugis consensu, pariter tenetur reddere, quamvis nequeat petere, nam non potuit conjugis jus afficere suae voluntatis proposito.

101. Conjuges tenentur ad reddendum debitum cum levi suo incommodo et damno, nam conjugio ineundo se obligarunt ad ea quae hinc oriuntur. Si contingat alterutrum morbo aliquo laborare, qui contagiosus non sit, non debet alter ejus effugere consortium, nam et leproso debitum reddendum est. Quod si infectio timenda sit, ex medicorum judicio, vel si conjux sanus vehementer abhorreat ab aegroti consortio, excusandus videtur, impossibilium enim nulla est obligatio.

102. Non tenetur conjux reddere debitum cum gravi periculo propriae vitae: nec etiam plerumque potest, nemo enim est vitae suae dominus. Nequit igitur coire cum laborante peste, nam proximum est et manifestum mortis periculum. Attamen si proles necessaria sit ad bonum commune, plerique dicunt licere se objicere discrimini. Si conjux petens in periculo incontinentiae sit, plures affirmant licere ei subvenire, cum sui periculo. Ad vitandum incontinentiam propriam, vel dissidia domestica, et ad fovendum mutuum amorem, sentiunt quoque licere se objicere hujusmodi discrimini, dummodo non sit proximum. Quod attinet ad morbum venereum, nunquam tenetur

conjux reddere debitum eo laboranti: quod si velit obtemperare, penes ipsam est periculum morbi contrahendi in se suscipere, et prolis concipiendæ, quæ aliquam hujusmodi labem habeat. Ob prolis periculum plerumque non tenentur conjuges se abstinere, quum præstet esse, quam penitus non esse.

103. Uxor quæ experta est se non posse parere absque vitæ periculo, non tenetur reddere debitum, nam cum tanto sui detrimento nequit obligari: attamen potest reddere, nam licet illi se objicere periculo quod ex sui conditione oritur, præsertim si id ad vitandam sui, vel conjugis, incontinentiam necessarium sit. Si semper pariat filios mortuos, plures dicunt eam posse reddere, quamvis non teneatur, nam præstet infantes esse, etiam cum peccato originis, quam non esse, et per accidens eorum mors contingit, quum conjugii usus per se licitus sit. Ego distinguendum puto. Si fœtus mors in utero contingat, vel alias, absque actu chirurgi vitam tollentis, utique videtur licere uti matrimonio, etsi prævideatur eventura: sed si fœtum forcipibus tollendum constet, dubitari posset utrum liceat conjugio uti, cum tanto prolis detrimento. Equidem optandum ut abstinerent conjuges; sed quum incontinentiæ sit periculum, excusari forsan poterunt, chirurgorum permittentes arbitrio, quomodo cum uxore parturiente agendum sit.

104. Uxor quæ in usu matrimonii se vertit, ut non recipiat semen, vel statim post illud exceptum surgit, ut expellatur, lethaliter peccat; sed opus non est ut diu resupina jaceat, quum matrix brevi semen attrahat, et mox arctissime claudatur. Puellæ vim patienti licet se vertere, et conari, ut non recipiat semen, quod injuria ei immittitur: sed exceptum non licet expellere, quia jam possessionem pacificam habet, et haud absque injuria naturæ ejiceretur.

105. Conjuges senes plerumque coeunt absque culpa, licet contingat semen extra vas effundi, id enim per accidens fit ex infirmitate naturæ. Quod si vires adeo sint fractæ ut nulla sit seminandi intra vas spes, jam nequeunt jure conjugii uti.

106. Tactus, aspectus, et verba turpia inter conjuges, directa ad copulam, permittuntur, quia veluti media sunt ad finem licitum adhibita. Hinc licet illis se invicem ita excitare ut copulam facilius perficiant. Quæ autem ad copulam non referuntur, et solius voluptatis causa fiunt, non excedunt culpam venialem, si tactus per se non sit valde fœdus, et si non adsit periculum pollutionis. Equidem

status conjugalis jure censetur hæc pleraque quodammodo cohonestare, et gravem auferre turpitudinem: secus plurimis periculis scrupulisque foret obnoxius. "Et hoc," inquit S. Alphonsus, "etiamsi copula tunc ipsis esset vetita ob morbum, vel esset impossibilis ob impotentiam quæ supervenisset."[1] Quod si quis voto castitatis se ligasset, tunc plane forent illa omnia mortalia. Si impedimentum copulæ proveniat ex affinitate vel cognatione spirituali, etiam tunc tactus hujusmodi excusari possunt a mortali, quum pœna legis sit strictæ interpretationis.

107. Quando periculum pollutionis in se, vel in altero prævidetur, difficilius excusantur tactus hujusmodi a gravi peccato, præsertim si videantur inchoata quædam pollutio ("prout esset digitum morose admovere intra vas femineum.") S. Alphonsi judicium damus: "Puto probabilius dicendum, quod actus turpes inter conjuges cum periculo pollutionis, tam in petente quam in reddente, sunt mortalia: nisi habeantur, ut conjuges se excitent ad copulam proxime secuturam, quia cum ipsi ad copulam jus habeant, habent etiam jus ad tales actus, tametsi pollutio per accidens copulam præveniat. Actus verò pudicos etiam censeo esse mortalia, si fiant cum periculo pollutionis in se, vel in altero, casu quo habeantur ob solam voluptatem, vel etiam ob levem causam: secus si ob causam gravem, puta si aliquando adsit urgens causa ostendendi indicia affectus ad fovendum mutuum amorem, vel ut conjux avertat suscipionem ab altero, quod ipse sit erga aliam personam propensus. Probabiliter dicunt Sanchez, Bossius, et Escobar: 'in reddente, tactus etiam impudicos, nisi sint tales ut videantur inchoata pollutio, esse licitos, quamvis adsit periculum pollutionis in alterutro, quia tunc reddens dat operam rei licitæ, ad quam obligatur propter jus petentis, qui tametsi peccat, non tamen jus amittit, cum culpa se teneat ex parte personæ.' "[2] Immittere pudenda in os uxoris etiam obiter, videtur peccatum mortale "tum quia in hoc actu ob calorem oris adest proximum periculum pollutionis, tum quia hæc per se videtur nova species luxuriæ contra naturam (dicta ab aliquibus *irrumnatio.*)"[3]

108. Tactus turpes sui ipsius, conjuge absente, vix possunt carere periculo proximo pollutionis, ideoque plerumque damnantur peccati mortalis. "Ratio, tum quia conjux non habet jus per se in proprium corpus, sed tantum per accidens nempe tantum, ut pos-

(1) L. vi. n. 933. (2) Ibidem, n. 934. (3) Ibidem, n. 935.

sit se disponere ad copulam; unde cum copula tunc non sit possibilis, tactus cum seipso omnino ei sunt illiciti; tum quia tactus pudendorum, quando fiunt morose, et cum commotione spirituum, per se tendunt ad pollutionem, suntque proxime connexi cum ejus periculo."[1]

109. Conjuge absente, delectatio de copula cogitata non caret gravi periculo. "Si delectatio habeatur non solum cum commotione spirituum, sed etiam cum titillatione seu voluptate venerea, sentio cum Concina . . . contra Sporer, eam non posse excusari a mortali, quia talis delectatio est proxime conjuncta cum periculo pollutionis. Secus verò puto dicendum, si absit illa voluptuosa titillatio, quia tunc non est delectationi proxime adnexum periculum pollutionis, etiamsi adsit commotio spirituum, et sic revera sentit Sanchez, cum ibi non excuset delectationem cum voluptate venerea sed tantum (ut ait) cum commotione et alteratione partium absque pollutionis periculo. At quia talis commotio propinqua est illi titillationi voluptuosæ, ideo maxime hortandi sunt conjuges, ut abstineant ab hujusmodi delectatione morosa."[2] Venia sit dictis.[3]

(1) L. vi. n. 936. (2) Ibidem, n. 937.

(3) Inclytus scriptor De Maistre de conjugii abusu hæc notavit, quæ ponderent oportet qui affectantes morum puritatem a scrutandis rebus matrimonii abhorrent: "Si nous pouvions apercevoir clairement tous les maux qui résultent des générations désordonnées, et des innombrables profanations de la prémière loi du monde, nous reculerions d' horreur. Voilà pourquoi la seule religion vraie est aussi la seule qui sans pouvoir tout dire à l' homme, se soit neanmoins emparée du mariage, et l' ait soumit à de saintes ordonnances." Le Comte De Maistre, Soirées de Saint-Petersbourg, 1 Entretien, p. 55.

CAPUT IV.

DE DIVORTIO.

§. I. De vinculi solutione.

110. Vinculum matrimonii solvi olim permisit Moyses Judæis, eorum duritiei cedens; sed vim ejus integram statuit Christus lege illa gravissima: "Quod Deus conjunxit, homo non separet:"[1] inde enim factum est, ut nulla prorsus hominis auctoritate solvi queat ligamen inter baptizatos homines contractum, et re perfectum; duorum quippe in eadem carne conjunctio est Christi cum Ecclesia imago simillima. Equidem constat nonnunquam baptizatos homines, ritu Ecclesiæ conjunctos deinceps divortio separatos fuisse, facta alterutri potestate ad nova transeundi vota: quod contigit, vel quod matrimonium re consummatum non esset, ideoque pontifex supremus sibi licere existimaret illud ob causas gravissimas solvere, quum deesset conjunctio carnis, de qua præcipue loquitur Scriptura; vel quod ipsum jus naturæ, vel leges Ecclesiæ obstarent ne inter eos conjugium iniri posset. Quod autem matrimonium haud consummatum religionis professione solvatur, ex antiquissima traditione proficiscitur, juxta quam illa sui dicatio in Dei obsequium mortis instar est, adeo ut famulus Christi mundo vivere non amplius censeatur. Inter homines haud baptizatos non adeo constat firmitas contractus, solvi enim potest, uti vidimus, in fidei favorem, alterutro ad fidem converso, altero verò detrectante absque Creatoris contumelia habitare cum fideli. Quando vero ex Ecclesiæ dispensatione conciliatæ sunt nuptiæ inter fidelem et hominem non baptizatum, dubitari potest utrum ullo in rerum eventu solvi queant: nobis autem videtur semper solvi posse, si renuat infidelis cum fideli habitare, de eo enim dici potest: "Quod si infidelis discedit, discedat."[2]

111. Quæritur utrum Catholico, ullo in rerum eventu, ad legis civilis præsidium confugere liceat, qua divortium vinculi conceditur. Aliquando contingit matrimonium nullum esse ob impedimentum canoni-

(1) Matt. xix. 6. (2) 1 Cor. vii. 15.

cum, v: g: quod alteruter caruerit baptismo: quo casu licet quidem legis auctoritate se tueri, uti colligere est ex responso S. Congregationis S. Inquisitionis ad quæsita episcopi Neo-Aurelianensis, die 9 Septembris 1824, de matrimoniis quæ ob clandestinitatis impedimentum invalida erant. Imprimis consuluit ut opera omnis adhiberetur ad inducendos eos ut Catholice inter se contraherent: quod si uterque, vel alteruter suam sibi libertatem vindicaret, et ad vota nova vellet transire, obicem vinculi legalis tollendum suggessit, quod in agnitionem potestatis civilis in matrimonii vinculum traduci non posse ostendit. "Poscenti autem novum cum alio inire matrimonium suggerere, quod et sibi prius consulat, et ipsi parocho, agendo scilicet ut et sibi civilis reddatur libertas, et parocho nihil sit inde mali obventurum, non id esset civilis repudii morem approbare, dummodo rite instruatur postulans id non ideo fieri, ut solvatur matrimoniale vinculum, quia nullo jam vinculo detinetur, sed tantum ut se ac parochum a legalibus pœnis civilibusque vexationibus redimat...... Hisce verò penes Gubernium peragendis non se immiscere debent missionarii. Qui nubere exposcit, ipse negotium suum agat."

112. Si matrimonii vinculum coram Deo subsistat, constat non licere divortium civile quærere animo novas ineundi nuptias: hoc enim divinæ legi repugnat. Quod si gravissima urgeat ratio divortii quærendi, nempe ne cogatur maritus æs alienum uxoris solvere, et ut huic ad hæreditatem omne eripiatur jus, dubitari poterit, utrum Catholico liceat divortium vinculi quærere, eo tantum ad effectus civiles usuro. Si lex concedat divortium a thoro, prout in Pennsylvania, hoc plerumque quærendum erit. Cæterum in plerisque Statibus divortium a vinculo duntaxat conceditur, et ubi alterutrius optio datur, hoc fere semper eligitur, quod unice habetur efficax contra alienas molestias repagulum. Videtur licere illud petere in gravissimis quibusdam rerum adjunctis, ad propriam securitatem: non enim probare censetur potestatis civilis exercitium in vinculum, quum libertate civili illi restituta non utatur: sed ni gravissima suppetat ratio, non debet hoc uti subsidio.

113. Utrum jurisperitus Catholicus possit operam præstare ei qui legis beneficio ad novas transire nuptias quærit, dubitari potest. Equidem constat nil faciendum animo alium adjuvandi ut pravum exequatur consilium: sed quoties adest divortii a thoro quærendi gravis causa, videtur licere operam præstare jure suo utenti, licet

quis norit eum ultra progredi velle. Id eo magis dicendum quoties de valore prioris matrimonii dubitatur ob disparitatem cultus, vel consensus defectum. Sic contingit aliquando juvenem cum puella malæ famæ inire nuptias, quas pater ex curiæ auctoritate dirimi vult, filium deceptum esse prætexens. Jurisperitus Catholicus non videtur peccare rem prosequendo, præsertim si aliunde suspicetur consensum non valuisse ob fraudem, ebrietatem, vel impedimentum ecclesiasticum. Etiam non damnamus eum si clientis partes agat in rumpendo vinculo civili matrimonii certe validi, quando gravissima est ratio, v: g: quod mulier adulterium admiserit: sed nunquam debet probare novas nuptias.

114. Judex Catholicus, ex legis auctoritate, dirimens matrimonium, non videtur peccare, quamvis enim id aggrediatur quod legi divinæ repugnat, attamen censendus non est eatenus velle sententiam extendere, qua conscientiam priori vinculo liberet; sed rem mere civilem perficere. Quod si posset suam denegare operam, re aliis judicibus acatholicis permissa, videtur teneri. Idem de legumlatoribus dicendum, Catholici enim semper debent suffragia denegare legibus quibus divortium vinculi sancitur.

§. II. De thori separatione.

115. Divortium a thoro licet, et quidem perpetuum, ob alterutrius consortis adulterium; Christo enim docente licet dimittere adulteram, et par jus est uxori a viro adultero recedendi, quum in re marita conjuges pares sint. Equidem maritus potest uxori pœnitenti et emendatæ ignoscere; sed parum sapienter toleraret peccantem: nam "qui tenet adulteram, stultus est et impius."[1] Attamen facile excusatur si eam apud se retineat, ad vitandam prolis infamiam, et spem fovens eam corrigendam. Rarò tamen adducendus est maritus precibus, vel consiliis importunis, ut cum uxore pœnitenti pergat versari, præsertim si aliis innotuerit delictum: nam plerumque rei memoria rixas suscitat: et pœnitentem iterum excipere nulla lege præcipitur. Uxor facilius injuriam condonat, cui suadendum est, nisi morbus, vel rei, vel familiæ jactura ex venia immineat, vel mariti emendatio ex duriori agendi ratione verosimiliter proventura sit: quod rarò sperare licet. Ob sodomiam vel bestialitatem, divor-

(1) Prov. xviii. 22.

tium etiam licet, sunt enim crimina adulterio immaniora, et cum conjugis gravissima injuria: pollutio autem, se solo, non habetur divortii causa. Delictum constet oportet; sed et vehementissima suspicio, ex indiciis fere manifestis orta, certitudini æquiparatur :[1] si enim mulier sola cum viro in lecto reperiatur, vel alibi nuda cum nudo, adulterii rea haud temere censetur. Copula absque seminis effusione probabilius videtur non esse divortii causa, "quia nomine fornicationis intelligenda est fornicatio in suo genere perfecta, nempe consummata per seminationem; aliàs non adest vera divisio carnis, sed sola divisio attentata, per solam enim seminationem fornicantes fiunt una caro."[2] Cæterum vix cogi potest maritus ad retinendum secum uxorem quæ alium ita excepit.

116. Delictum ante nuptias admissum, et deinceps detectum non est sufficiens divortii causa: nisi injuriam ferat marito, prout contingeret, si mulier ab alio gravida foret dum nuberet: tunc enim utpote illusus et læsus potest a se amovere, ex Ecclesiæ auctoritate, eam quæ fraudem et dededecus illi molita est.

117. Divortium denegatur, si injuria jam condonata sit, quæ enim marito, quem novit adulterii reum, morem gessit, debitum reddendo, nequit postea injuriam ulcisci: quod si non noverit delictum, vel jus sibi esse recedendi, haud ignovisse censenda est. Oscula, amplexus, tactus, etiam absque copula, veluti veniæ indicia, habentur; sed si ignoscendi animus defuerit, innocens non[3] cadit suo jure. Qui in uxoris adulterium consensit, vel eam in discrimen manifestum conjecit, eo consilio ut delinqueret, nequit inde divortii expetere causam : nam sibi id imputare debet. Sic qui pater cupiens videri, significaret uxori se velle eam matrem fieri, quacumque ratione, vel juvenem consultò domi relinqueret, se absente, non posset crimen prætexere divortii causam: secus, si suspicans uxorem esse impudicam, occasionem præberet, rei detegendæ causa, quin magno objiceret eam discrimini. Quæ adulterium admisit, eo quod a marito derelicta fuerit, vel domo pulsa, vel male habita, non potest mariti culpam allegare ne divortium decernatur.[4] Adulterium quod absque culpa contigit, debet carere pœna: quapropter si aliqnus dormienti obrepserit, vel oppresserit invitam, non erit divortium peten-

(1) C. Dicit Dominus, xxxii. qu. i. (2) S. Alph. l. vi. n. 963.

(3) Cap. vi. *De eo qui cognovit.*

(4) C. Significasti, *de divort.* C. Ita ne, xxxii. qu. v. L. Palam, D. *de ritu nuptiarum.* Vide et Sanchez l. v. *de divortio,* disp. v.

dum: secus si ex metu consenserit. Si vis illata invitæ innotuerit, pudor animique mœror potest tantus esse ut divortium mutuo saltem consensu permittendum sit. Si uterque conjux peccasse noscatur, non datur divortium: "cum paria crimina compensatione mutua deleantur, vir hujusmodi fornicationis obtentu suæ uxoris nequit consortium declinare."[1] Imo si post separationem alter crimen hoc admittat, æquum est alteri ignoscere, quamvis si intercesserit sententia judicis, non cogatur, nam reus omni jure suo privatus est. Si alterutrius crimen non innotuerit, quæri potest utrum liceat viro adulterii sibi conscio, conjugis in adulterio deprehensæ crimen divortio petendo punire. S. Alphonsus dicit non licere divortium facere, "si uterque reus sit adulterii, tunc enim neuter jus habet ad divortium etsi unus semel peccaverit et occulte, alter verò centies et publice."[2] Attamen quoties uxoris crimen ad publicam notitiam deductum fuerit, videtur licere eam dimittere, vix enim posset maritus eam retinere absque gravissimo sui dedecore: quod si haud innotuerit, præterquam reis, vel uni alterive ex propinquis, videtur non licere. Innocenti licet adulteram ad se revocare, quæ debet redire et reddere debitum, si absque vitæ discrimine, vel durioris tractationis valeat.

118. Si auctoritate civili factum sit divortium, pœnis adulterii obnoxii erunt conjuges consuetudinem renovantes domesticam, absque novis nuptiis. Id autem quæri potest utrum ad pœnas legis effugiendas, et ad jura recuperanda, liceat consensum matrimonio iterum dare. Videtur licere coram sacerdote consensum olim datum referre, ut de matrimonio possit testari: sed consensus ipse renovandus non est, quia quum sit forma sacramenti, non potest iterari. Dum cura adhibetur ut de matrimonio civile hebeatur testimonium, cavendum ne ulli sacri ritus peragantur iterum, vel aliquid fiat quo errori de vinculo soluto favor præbeatur.

119. Licet innocenti conjugi debitum denegare adultero, habita criminis notitia: imo juxta plerosque, potest divortium facere, quando certum omnino est delictum: sed ubi ecclesiæ auctoritate in causis matrimonialibus exercetur, servata judiciorum forma, debet plerumque judicem adire, et sententiam expectare. Excusatur autem qui dimittit a se adulteram, nolens rem cum sui et prolis dedecore palam deferre judicandam: vel quæ recedit occulte ab adultero, ne publica delatione malum ingravesceret.

(1) Cap. vii. *de adult.* (2) L. vi. n. 966.

120. Ob hæresim in quam conjux lapsus fuerit, absque Ecclesiæ judicio non est divortium faciendum;[1] sed est justa divortii causa, præsertim si fidei amittendæ et prolis perversionis subsit periculum. "Mulier pro furto, vel alio crimine viri sui (nisi fidei suæ religionem corrumpere velit) ab eo separari non debet."[2] Quandocumque crimen conjugis peccati necessitatem fere infert, divortium quærendum est. Insuper si infamiam, egestatem, vel vitæ periculum afferat conjugis crimen, poterit arbitrio ecclesiastici judicis fieri divortium. Sic monetæ falsarii uxores in peccati et vitæ periculum injiciunt, ideoque ab iis separandi sunt. Cæterum divortium concedendum non est ob crimina etiam infamia, et quorum in judicio probatus est vir reus, si constet eum suos emendasse mores: nam tanta est inter conjuges necessitudo, et communitas in rebus adversis, etiam quæ culpa contigerunt, ut probabilius doceant theologi, uxorem debere viro in exilium abeunti comitari.[3]

121. Sævitia mariti est justa causa divortii; nec cogitur redire uxor, nisi "recepta sufficienti cautione, quod illi non debeat aliquod malum inferre."[4] Ubicumque ex odio, furoreque imminet vitæ periculum, divortium utique licet, et quidem propria auctoritate, quatenus statim sibi consulendum sit; sed et ob verbera vehementiora, et frequentiora, vel malam tractationem, quæ gravem admodum vitam facit, ex ecclesiastici judicis auctoritate conceditur ad tempus. Ob jurgia rixasque, absque gravi periculo, vix separandi sunt. Aliquando tamen conjuges adeo se invicem abominantur ut nequeant consortium tolerare: quapropter mutuo consensu separantur, judicis arbitrio accedente.

122. Ob morbum contagiosum, v: g: lepram, conceditur divortium habitationis, quamvis ubi reddi potest debitum, absque sui, vel prolis periculo, reddendum sit. Nec deserendum est conjugis domicilium, si indigeat opera alterius, quæ præstari queat absque manifesta pernicie: quippe caritas qua se invicem debent complecti, exigit ut necessariam operam non subtrahant. Qui lue venerea laborat, divortii gravissimam præbet causam, licet ante conjugium contracta sit: injuriam quippe maximam uxori intulit. Qui amens est et furiosus, potest separari a conjuge, quatenus opus sit ut alteutri consulatur: sed in omnibus caritas conjugii eminere debet, adeo ut divortium non quæratur nisi ob gravem necessitatem.

(1) C. vi. *de divortiis.*
(2) Cap. ii. *eodem tit.*
(3) S. Alph. l. iii. n. 383
(4) Cap. viii. *de Rest. Spol.*

123. Mutuo consensu ob perfectionis studium licet conjugibus a thori communione se separare, nam merces cælestis uxorem relinquenti propter Christum promissa est:[1] et Apostolus orationis causa permittit ut a consuetis officiis abstineant.[2] Cæterum neutri permittitur religionem profiteri, nisi alter quoque profiteatur; sufficit tamen ut votum nuncupet simplex uxor quæ "ita senex est et sterilis quod sine suspicione possit esse in sæculo."[3] Ut vir ordines sacros suscipiat, uxor debet "continentiam profiteri;"[4] quod de voto in sæculo emisso explicat S. Alphonsus: sed de professione religiosa intelligendum existimat Benedictus XIV.[5] Si uxor adulterii noscatur rea, licet marito, ipsius consensu haud requisito, religionem profiteri, nam ingresso quodam monasterium, uxoreque querente id factum esse se invita, jussit Pontifex ut res diligenter investigaretur, et cogeretur homo ad uxorem redire, nisi "fornicationis crimen (propter quod viro licet dimittere uxorem) prædictam mulierem commisisse"[6] constaret. Plerisque theologis visum etiam est licere viro, cujus uxor ob adulterium judicis sententia dimissa est, sacros suscipere ordines, quum ipsa jus omne in eum suo delicto amiserit:[7] sed S. Cong. Inquisitionis in casu speciali censuit monendam esse prius adulteram, quæ etiam secundas nuptias attentaverat, et nonnisi ipsa pertinaciter perseverante ulterius procedendum.[8] Reus nequit religionem profiteri, nisi ex venia innocentis, sed post biennium jus supplet consensum, habetur enim veluti perpetuò dimissus.[9] Quod si profiteatur religionem, vel sacros suscipiat ordines, non ideo tenebitur innocens voto continentiæ se ligare: æquum enim non est ut onus illi imponatur.

(1) Matt. xix. 29.
(2) 1 Cor. vii. 5.
(3) Cap. iv. *de convers. conjug.*
(4) Cap. v. *de convers. conj.*
(5) De Syn. l. xiii. c. xii. n. 16.
(6) C. Agathosa, xxvii. qu. ii.
(7) S. Alph. l. vi. n. 969.
(8) Decr. S. C. Inquis. 13 Martii 1841.
(9) Authentica. sed hodie, C. ad l. Jul. de adult.

CAPUT V.

DE IMPEDIMENTIS MATRIMONII.

§. I. DE IMPEDIENTIBUS.

124. Impedimenta sunt obices ne fiat matrimonium. *Dirimentia* dicuntur quæ obstant ne valeat: *impedientia* quæ obstant ne liceat, quamvis contractum valeat. Dirimunt autem, licet quis ea ignoraverit, lex enim publicam utilitatem, potius quam singulorum consilia, spectat, et normæ potius quam pœnæ habet rationem: eos tamen qui baptizati non sunt, non spectant impedimenta quæ ab Ecclesia statuta sunt; nec enim valet ligare legibus eos qui nullatenus eam ingressi sunt.

125. Quatuor enumerantur impedimenta impedientia, nempe:

Ecclesiæ vetitum, tempus, sponsalia, votum.

126. Vetare Ecclesia dicitur, quandocumque præsul, vel parochus, prohibet ne nuptiæ ineantur, quod plerumque fit ut de impedimento inquiratur.[1] Peccat graviter, qui, vetito posthabito, nuptias init, quamvis si impedimentum vere non subsit, valeant; leviter autem, si vetitæ sint ob festi diei venerationem.[2] Huc referri potest prohibitio ne matrimonium contrahatur, absque denuntiationibus præviis.

127. Juxta generalem Ecclesiæ legem in concilio Lateranensi IV. latam,[3] et in Tridentino iterum inculcatam,[4] tres faciendæ sunt in ecclesia, inter Missarum solemnia, proclamationes præviæ matrimonii futuri, tribus diebus festis continuis antequam celebretur. Eas omittere ubi lex viget, grave est peccatum, cui etiam suspensio ferendæ sententiæ adnectitur.[5] In quibusdam diœcesibus Americæ fœderatæ fieri consueverunt; in aliis usu non sunt receptæ. Ubi episcopus jusserit, faciendæ sunt necessario, adeo ut peccaret graviter sacerdos celebrans nuptias iis prætermissis, licet certò nosset

(1) Cap. ii. *de matr. con.* (2) C. iii. *eod tit.*
(3) Cap. li. (4) Sess. xxiv. c. i.
(5) C. Cum inhibitio §. Sane, *de clandest. despons.*

nullum obstare impedimentum. In una alterave proclamatione conceditur facile dispensatio in missionibus; sed absque ea culpam gravem admitteret qui eas negligeret, nisi in iis rerum adjunctis in quibus nosset episcopum velle ut pergeret sine mora: v: g: si moribundus vellet prolem legitimare. Possunt aliquando fieri extra Missam, vel ecclesiam, ubi adest fidelium concursus, nam finis legis est ut moneatur populus ad detegendum impedimenta. Quando sponsi ad duas parœcias pertinent, in utraque faciendæ sunt proclamationes. Diebus festis plerumque faciendæ sunt proclamationes: sed ob æquam causam aliis diebus, populo adstante plurimo, fieri possent. Post ultimam proclamationem, si nihil objiciatur, celebrari possunt nuptiæ, etiam eodem die. Si ultra duos menses differantur nuptiæ, repetendæ sunt proclamationes.

128. Proclamationibus factis qui novit impedimentum aliquod, sive dirimens, sive impediens, illud denunciare tenetur, nam præcepti ad instar fiunt, et in re gravissima, ubi et sacramenti valor periclitatur, et tertiæ personæ interest. Hinc qui novit, etiam sub secreto naturali et juramento, tenetur illud revelare, quum non liceat secretum, etiam firmatum juramento, servare, cum communitatis, vel innocentis damno. Præcedere denunciationi monitio fraterna oportet, ut famæ consulatur, nisi periculum sit in mora. Qui ex incerto rumore aliquid didicit, vix tenetur denuntiare: secus, si ex teste fide digno. Debet denuntiare, qui certò novit, licet probare nequeat, si absque gravi incommodo, vel scandalo, denuntiatio fieri possit, quia charitas obligat ad impediendum malum aliorum, etiam cum nonnullo sui incommodo. Porro unius denuntiatio fide digna satis est ut matrimonium impediatur; quum agatur de vitando animæ periculo.[1] Requiritur tamen ut ipse juratus deponat ex certa scientia, nisi de fama tantum impedimenti sit denuntiatio. Si impedimentum sit consanguinitatis vel affinitatis, satis est ut testis deponat illud se audisse a duobus fide dignis, præsertim a consanguineis sponsorum. Vilis persona non admittitur ad testandum, nisi in iis quæ adeo sunt occulta, ut nonnisi per vilem personam probari queant.

129. Fama impedimenti satis est ad impediendum matrimonium;[2] nisi infirmetur juramento consanguineorum. Probari autem debet fama a jurato teste: nec potest judex ex privata famæ notitia illud impedire: poterit autem, juxta S. Alphonsum, et debebit impedire,

(1) S. Alph. l. vi. n. 996. (2) Ibidem, n. 999.

si sciat privatim impedimentum esse notorium : quamvis enim plerumque nonnisi juxta acta et probata decernere oporteat, non debet operam suam præstare rei quam malam novit, scilicet matrimonii nullius celebrationi.

130. Quum plerumque apud nos nullæ fiant proclamationes, id inquirendum occurrit, utrum quisque teneatur sacerdoti, vel præsuli, denunciare impedimentum, vel ejus famam. Equidem qui certò novit impedimentum, lege charitatis tenetur ad illud patefaciendum, ne nuptiæ irritæ attententur, cum sacramenti injuria, et innocentis et prolis damno. Quod si gravissimum sibi detrimentum ex denunciatione immineat, non tenetur cum tanto sui dispendio malum impedire. Si famam tantum impedimenti deferre queat, considerandum est utrum testem aliquem audierit fide dignum, vel utrum fama apud plerosque obtineat, quo casu debebit monere præsulem vel parochum ; sed nemo tenetur incertos rumores referre.

131. Parochus, vel sacerdos alius, confessione addiscens impedimentum, debet edocere pœnitentem, ut petat dispensationem, vel abstineat a nuptiis, nisi, juxta principia aliàs tradita, silendum duxerit ; nequit autem suam denegare operam, si deinceps accersatur publice vel privatim ad nuptias celebrandas. Quod si ex alterius denunciatione illud noverit, tenetur rem ad ordinarium deferre.[1] Si ipse solus noverit, certa tamen ex scientia, debet matrimonium impedire, non enim licet occulto pecatori etiam publice petenti suam præstare operam, quando ipse actus foret irritus, cum aliorum damno. Præsul pariter conscius impedimenti potest et debet impedire nuptias : quamvis enim judicem non oporteat plerumque testis sustinere partes ; attamen quum agatur de malo impediendo, poterit utrasque veluti in se conjungere ; vel si opus sit, causam referre ad vicarium ejus generalem, et testimonium apud eum deponere.

132. *Tempus* per quod prohibentur nuptiarum solemnia, est a Dominica prima adventus usque ad diem epiphaniæ et a die cinerum usque ad octavam paschæ inclusive : solemnia autem sunt " nuptias benedicere, sponsam traducere, nuptialia celebrare convivia. Matrimonium autem omni tempore contrahi potest."[2] Nuptiarum benedictio, quæ fit in Missa, præsertim prohibetur tempore illo, et quidem sub gravi peccato : sponsi autem traductio minus solemnis, et convivia paucorum moderata non prohibentur, sicut nec matri-

(1) Cap. fin. *de cland. desp.* (2) Rit. Rom. *de Sac. Mat.*

monii ipsius consummatio.[1] Benedictionis solemnis, quæ juxta generalem et antiquam Ecclesiæ consuetudinem, quam memorat Tertullianus, expeti debet,[2] omissio absoluta non excusatur saltem a veniali, uti omnes consentiunt, testante S. Alphonso:[3] apud nos tamen vix unquam datur, ideoque consuetudine vigente contraria, non audeo damnare peccati etiam venialis omissionem, præsertim quum Nicolaus I. de ritibus matrimonii inter cætera dicat: "ambo ad nuptialia fœdera perducuntur, et primum quidem in Ecclesia Domini cum oblationibus, quas offerre debent Deo per sacerdotis manum, statuuntur; sique demum benedictionem, et velamen cœleste suscipiunt. . . . Peccatum autem esse, si hæc cuncta in nuptiali fœdere non interveniant, non dicimus."[4] Ante benedictionem acceptam nuptias consummare nonnulli dicebant peccatum esse grave; plures veniale; plerique jam nullum esse docent.

133. *Sponsalia* cum alia contracta, quæ soluta non fuerint, impediunt matrimonium; nec enim licet tradere rem alteri jam promissam.[5] Attamen si non sit copia sponsæ consensum expetendi, ut solvantur sponsalia; vel si nequeant impleri, licebit ad nuptias progredi confessarii arbitrio, præsertim si injuria hac ratione reparanda sit. Rarò idcirco debet parochus impedire nuptias ob promissiones jam pridem factas, quæ vel vi sponsalium carent, vel consensu quodam tacito remissæ haberi possunt.

134. *Votum* simplex castitatis obstat ne liceat contrahere nuptias, non tamen dirimit contractas.[6] Idem de voto religionem ingrediendi, vel ordines sacros suscipiendi, vel non nubendi, vel de juramento quod de rebus hujusmodi emittitur, dicunt auctores: "et nemo de hoc dubitat," teste Sanchesio.[7] A voto castitatis ante matrimonium emisso potest episcopus, juxta plerosque, dispensare, et jus facere petendi debiti: sicut et ab eodem voto emisso post consummatum matrimonium: non autem a voto emisso a conjugibus ex consensu mutuo, quod Papæ reservatur. Cæterum speciali indulto Pontificio fit episcopis Statuum fœderatorum facultas dispensandi ex rationabili causa in voto castitatis et religionis.

(1) Vide Benedict. XIV. *Notif.* lxxx.
(2) Vide C. Nostrates, et C. Sponsus et Sponsa, q. v.
(3) L. vi. n. 984 et 988.
(4) C. Nostrates.
(5) C. Duobus modis, xxvii. qu. ii.
(6) C. Rursus, *Qui Clerici.*
(7) L. vii. disp. xi. *de imped. matr.*

§. II. De impedimentis dirimentibus.

135. Posse Ecclesiam obices objicere matrimonio ineundo, adeo ut nil valeat contractus contra ejus leges attentatus, alibi ostendimus, canonem Tridentinum vindicantes: "Si quis dixerit Ecclesiam non potuisse instituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in his constituendis errasse, anathema sit."[1]

136. Episcopi singuli nequeunt impedimenta dirimentia inducere: quod solius Pontificis Supremi est, vel concilii œcumenici: uti constat ex Ecclesiæ consuetudine et declaratione Urbani VIII. Infideles, qui non subduntur Pontifici civiliter, non tenentur legibus de matrimonio: quæ tantum spectant homines baptizatos. In ditione Pontificii temporali leges hæ universos cives, vel in ea versantes, adstringunt, instar aliarum legum de contractibus.

137. Quæ dirimunt impedimenta quindecim enumerantur.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Amens, affinis, si clandestinus, et impos,
Si mulier sit rapta, loco nec reddita tuto.

138. Peccat graviter qui matrimonium attentat, conscius impedimenti dirimentis. Eum gravi metu non excusari tradit Antoine, sacramento quippe censetur irrogare injuriam, illud attentando, vel fingendo se attentare: cæterum Sanchesio assentimur eum excusanti, quatenus metu mortis consensum præstat, quem haud valere novit, obstante jure ecclesiastico:[2] nec enim censendus est consentire, nisi quatenus possit. Disceptatur utrum mortis metu excusatur si matrimonium hujusmodi consummet. Equidem videri posset excusatus, eo quod impedimentum cesset, et tollatur tanto in discrimine; nec enim pia mater Ecclesia legem imponere censenda sit, quæ cum vitæ jactura obligat: sed revera manet vis legis; nam ad matrimonii libertatem tuendam statuit consensum ex metu præstitum nullius esse roboris; et publica omnium utilitas etiam cum singulorum gravamine procuranda est: ideo fornicatio foret copula hujusmodi, quæ nullatenus possit excusari.[3]

(1) Sess. xxiv. can. iv. (2) De Mat. l. vii. disp. v. 2. (3) Ibidem.

139. *Error* circa personam matrimonii valori obstat; nec enim habetur consensus, sine quo matrimonium nullum est. Hinc si alius pro sponso, vel alia pro sponsa, ignoranti offeratur, nulla erit vis consensus præstiti, licet secuta sit copula: quapropter Lia pro Rachele Jacobo data, non fuit ejus uxor, nisi novo consensu præstito, post errorem detectum. Error autem qui qualitatem tantummodo spectat, non obstat consensui, nisi conditio omnino sit apposita. Si quis generis nobilitatem, divitiasve ementiendo, insignes nuptias sibi conciliaverit, quæ ei nupsit non potest consensum irritum facere, quia ex errore profectus est, dolo illius et culpa. Qui puellam duxit bonæ famæ, ita animo dispositus ut vitiatam minime duceret, non potest matrimonium infirmare, licet reperiatur fuisse corrupta. Qualitas personæ in substantiam redundare dicitur, quando quis consensum suum ea conditione dat, adeo ut nolit aliter consentire: quo casu consensus nil valet, deficiente conditione. Sic si quis dicat: duco te, si revera virgo sis; nullum est matrimonium, si fuerit corrupta. Quando qualitas est propria alicujus personæ, adeo ut eam ab aliis discernat, v: g: quod quædam filia sit regis cujusdam, ducens quandam, quæ falso se dicit eam esse, non tenetur consensu dato, qui errore vitiatus est. Sic qui duceret quandam, quæ filia cujusdam dicebatur, liber habendus foret, si alia prorsus erat. Qui duceret quandam, quæ legitima filia et hæres censebatur, quam postea reperit esse spuriam, natalium vitio comperto, posset liber haberi, si consensus ei tamquam filiæ legitimæ datus videretur: sed potius tenetur vinculo, quum error fuerit de qualitate. Si consensus dirigatur præcipue in qualitatem, et secundario in personam, error in qualitate eum vitiat: sic si quis pulchritudinem puellæ miratus eam in matrimonium ducere velit, quam credit esse maximam natu e filiabus cujusdam, quamvis sit minor sorore; qui ei primogenitam poscenti annuit, aliamque tradit, noscens eum ex errore illam sic designasse, non potest eum consensu præstito tenere devinctam.

140. *Conditio* servilis quam liber contrahens ignorat, valori matrimonii obstat;[1] nec enim censendus est liber conjugem alteri prorsus subditum sibi sumere. Hinc si mulier libera nupserit viro, quem putabat liberum, qui tamen deinceps, unde aufugerat reductus est, ipsa vinculo omni matrimonii soluta habetur: sed si serva nup-

(1) Cap. Si quis ingenuus. xxix. et c. ii. et iv. *de conjugio servorum.*

serit viro, quem putabat esse liberum, quamvis revera non esset, manet ligata matrimonio, nam sibi injuria non est facta, et impedimentum statutum est, ut libero consulatur: quapropter valet matrimonium si liber noverit alterum servum esse. Servorum inter se matrimonia valent, etiam invitis dominis, nam ad jus naturæ pertinet ut de se hac in re disponant. "Sane," inquit Hadrianus Papa, anno 790, "juxta verbum Apostoli, sicut in Christo Jesu, neque liber, neque servus est a sacramentis Ecclesiæ removendus; ita nec inter servos matrimonia debent ullatenus prohiberi; et si contradicentibus dominis et invitis contracta fuerint, nulla ratione sunt propter hoc dissolvenda. Debita tamen et consueta servitia non minus debent propriis dominis exhiberi."[1] Equidem leges civiles Statuum in quibus servitus viget, vetant ne servi matrimonia absque dominorum venia ineant, gravibus plerumque intentatis pœnis iis, qui eos aliàs conjungere auderent: quapropter curandum ut consensus ille habeatur. Quod si injuste denegetur, et res urgeat, poterit indulgeri, ut servi inter se contrahant, ne alias peccandi periculo objiciantur, vel sacerdos eorum adstans nuptiis pœnis et molestiis gravissimis fiat obnoxius. In Statu Mississippiensi de servorum, vel liberorum nigri coloris, conjugiis nil lege definitum est, quæ idcirco celebrari posse videntur absque venia speciali: sed domini ubique eam usurpant in servos potestatem, qua matrimonia eorum ex arbitrio permittant, vel prohibeant: quapropter sacerdos vix posset absque gravissimo sui discrimine ea, absque dominorum venia, celebrare.

141. De servorum matrimoniis plerumque difficile judicatur: sæpe enim consuetudinem inter se fovent, nullo conjugii animo, vel se conjuges appellando, quoadusque uterque rite se gesserit, vel donec domini eos separaverint: alias videntur perpetuum velle inire consortium, sed utrum vinculo priori liberi sint vix sciri potest. Si constet eos aliquando seriò iniisse conjugium, animo sese in perpetuum obligandi, validum habendum erit: nec ad alias nuptias transire licebit, donec de conjugis prioris morte constiterit. Cæterum plerique eorum contractus non habent conjugii vim, quum animus vinculi perpetui contrahendi illis desit, et conditio consensui apponatur: quapropter qui ad fidem Catholicam veniunt, vel ad bonam frugem rediguntur, non sunt facile cogendi ut deserant quam con-

(1) Cap. i. *De conjugio servorum.*

jugis nomine invisunt, etsi aliæ cum quibus jam consueverunt in vivis degant, vel de earum morte non constet; sed curandum ut verum cum illa ineatur conjugium.

142. In nonnullis Statibus matrimonia inter homines albi et eos qui nigri sunt coloris lege prohibentur, et irrita habentur. Sed lege Ecclesiæ valent, ubicumque non occurrat servilis conditionis impedimentum. Si contingat aliquod iniri, nequeunt prohiberi sacramentis ob legis vetitum, vel publicam opinionem; nam utuntur jure naturæ, Ecclesia haud prohibente.

143. Jure civili libertas olim acquirebatur matrimonio. I. Si dominus dotale instrumentum contulerit ancillæ contrahenti.[1] II. Quando dominus ancillam in conjugem accipiebat. III. Quando dominus servam matrimonio tradidit alteri libero servitutem ejus ignoranti.[2]

144. *Votum* solemne castitatis ex lege Ecclesiæ obex est matrimonii valori: statutum est, scilicet, eum qui tanto vinculo se palam adstrinxerat Deo, non posse conjugium inire. Votum *solemne* dicitur, quod in religione probata emittitur, et in perpetuum ab Ecclesia acceptatur, adeo ut nec professo liceat recedere, nec superiori eum unquam dimittere. Illud, sicut et ordinem sacrum, obstare valori matrimonii, ex pluribus canonibus,[3] et præsertim ex concilio Tridentino[4] constat. Votum simplex castitatis in societate Jesu post biennium tyrocinii emissum, ex lege speciali, obstat ne valeat matrimonium a vovente deinceps initum.[5] "Eos qui scienter . . . cum monialibus contrahere matrimonialiter non verentur; necnon Religiosos, et moniales, ac clericos in sacris ordinibus constitutos matrimonia contrahentes . . . excommunicationis sententiæ ipso facto subjacere" decrevit Clemens V. anno 1311.[6]

145. *Cognatio*, sive legalis, sive spiritualis, obstat valori matrimonii. *Legalis* dicitur quæ lege inducta est ob adoptionem perfectam alicujus in filium vel filiam, cum jure hæreditatis. Jure canonico adoptans nequit ducere in uxorem quam in filiam adoptavit; nec potest matrimonium iniri inter adoptatum et uxorem adoptantis, vel filios, quamdiu patriæ potestati subjiciuntur:[7] sed quum,

(1) L. un. c. *de Latin libert.* (2) Authent. Ad hæc. c. *de Latin libert.*

(3) Lat. i. cap. xxi. et Lat. ii. c. vii. et cap. un. *de voto.* in 6.

(4) Sess. xxiv. can. ix.

(5) Vide bullam Greg. XIII. *Ascendente Domino.*

(6) Clem. *de consanguinitate.* (7) Cap. unic. *de conat. legali.*

ex theologorum communi sententia, impedimentum ex adoptione perfecta tantum oriatur, quæ apud nos non habetur, nihil hic obstare videtur quin vir ducat puellam quam filiæ loco hactenus habuit. Adoptionis conditiones singulas videsis apud Antoine.[1] Quæ fieri dicitur apud nos adoptio tota pendet ex arbitrio adoptantis.

146. Cognatio *spiritualis* ea dicitur quæ jure ecclesiastico inducta est baptismi vel confirmationis ratione. Impedit ne matrimonium valeat inter baptizantem et baptizatum, baptizatique patrem et matrem, vel inter susceptorem alterutrum et baptizatum, baptizatique patrem et matrem: item inter confirmantem et confirmatum, confirmatique patrem et matrem.[2] Sed nihil obstat ne susceptores inter se contrahant.

147. Non contrahitur cognatio a procuratore, sed a mandante:[3] sed si quis alterius nomine suscipiat infantem absque mandato, neuter eam contrahere videtur: non quidem hic, quum non suo, sed alterius nomine agat; nec alter, quum nihil fecerit, quo eam contrahere possit: secus si consenserit hic in munus patrini, quamvis non designaverit procuratorem; qui enim infantem ejus nomine suscipit, vices ejus gerit. Suscipiens puerum quem putat esse alium, non contrahit cognationem, nec enim vult eum suscipere.

148. Indulsit Alexander III. ut vir, vel mulier, propriam prolem ex ignorantia suscipiens, vetitum scilicet Ecclesiæ ignorans, non contraheret cognationem spiritualem, qua ab usu conjugii impedirentur.[4] Ex necessitate baptizans prolem legitimam non contrahit cognationem; secus si non sit legitima.

149. Extra baptismum solemnem, qui scilicet fit cæremoniis adhibitis, cognatio non contrahitur a susceptore, ex multorum theologorum sententia.

150. Si quis coierit cum ea cum qua spirituali cognatione conjungitur, crimen, sicut et cognatio exponendum est, ut habeatur dispensatio ad matrimonium ineundum.[5]

(1) De Matrimonio c. iii. qu. iii. §. iv. Nota a P. Philippo de Carboneano.

(2) Conc. Trid. Sess. xxiv. cap ii.

(3) Sic teste Fagnano, resolvit S. Cong.

(4) C. *Si vir vel mulier*, de cognat. spirit.

(5) Vide adnot. 5. P. Philippi de Carboneano, apud Antoine de Mat. loc. sup. cit.

SCHEMA CONSANGUINITATIS.

	IV. Abavus. Abavia.	
IV. M. Propatruus M. Proamita.	III. Proavus. Proavia.	IV. M. Proavunculus M. Promatertera.
III. M. Patruus M. Amita.	II. Avus. Avia.	III. M. Avunculus. M. Matertera.
II. Patruus. Amita.	I. PATER. MATER.	II. Avunculus. Matertera.
I. Frater.	✠ Hypothe.	I. Soror.
II. Filii, et Filiæ Fratris.	I. Filius. Filia.	II. Filii, et Filiæ Sororis.
III. Nepotes, et Neptes ex Fratre.	II. Nepos. Neptis.	III. Nepotes, et Neptes ex Sorore.
IV. Pronepotes et Proneptes ex Fratre.	III. Pronepos. Proneptis.	IV. Pronepotes et Pronetes ex Sorore.
	IV. Abnepos. Abneptis.	

151. *Cognatio naturalis,* quæ consanguinitas dicitur, est propinquitas eorum quorum alter ab altero, vel uterque ab eodem stipite descendit. Sic filius a patre, fratres ab eodem descendentes cognatione naturali conjunguntur. *Linea* est series eorum qui sanguine conjunguntur, estque *recta,* vel transversa, quæ et *collateralis* dici solet. *Recta* linea est series ascendentium et descendentium, quorum unus ab altero descendit, uti patris, filii, nepotis, etc. Jure canonico stipes non computatur in hac linea, quapropter filius primo gradu patri, nepos secundo gradu avo, conjungitur. Linea *transversa* est eorum qui a communi stipite descendunt, quin alter ab altero descendat: sic fratres inter se lineæ transversæ gradu primo conjunguntur, consobrini pariter, gradu tamen secundo :[1] gradus quippe est distantia inter consanguineos, qui a stipite in quo coujunguntur

(1) Vide Cap. ad sedem, xxxv. qu. v.

numeratur. Quod si alteruter magis a stipite distet, gradus remotior computatur; nec enim arctius inter se conjunguntur, quam cum stipite: quapropter consobrini filius nonnisi tertio gradu cum altero consobrino, qui secundus est a stipite, conjungitur. Statuit idcirco S. Pius V. in const. *Sanctissimus*, anno 1566, "quod de cætero in quibuscumque dispensationibus consanguinitatis et affinitatis, sufficiat remotiorem tantum gradum exprimere." Excepit tamen primum gradum, in eo quippe Sanctitas sua numquam dispensare intendit. Hinc si petenda sit dispensatio, ut qui secundo gradu a stipite distat, cum ea quæ tertio gradu distat, nuptias ineat, sufficit dicere eos tertio gradu inter se conjungi: si autem attingat primum gradum ulla ratione, v: g: si patruus cum nepte velit conjungi, uterque gradus necessario exprimendus est, nam patruus cum patre suo primo gradu conjungitur, a quo duobus gradibus neptis distat, imo et sexus ejus qui propinquioris est gradus declarandus necessario est, quum longe difficilius concedatur ut amita nubat nepoti, quam ut patruus nepti. Si remotior gradus eat ultra quartum, plerique theologi nullum impedimentum esse censent, licet alteruter primo gradu ad stipitem accedat. Quoties dispensatio pro remotiori gradu petita est, litteræ declaratoriæ a Sede Apostolica petendæ sunt ut in foro externo exhibeantur, ex prælaudata Pii V. constitutione, quibus constet dispensationem sine mentione gradus propinquioris obtentam de subreptionis vel obreptionis vitio notari non posse: secus dispensatio in foro externo nequit executioni valide demandari: sed in conscientiæ foro non requiruntur.[1] In gradu inæquali exprimendo a masculi gradu incipere oportet, sive sit propinquior sive remotior. Hinc matertera ad filium fratris dicitur a secundo ad primum.

152. "Inter eas personas," inquit Nicolaus I. "quæ parentum liberorumve locum inter se obtinent, nuptiæ contrahi non possunt, veluti inter patrem et filium, et avum et neptem, vel matrem et filium, vel aviam et nepotem, et usque ad infinitum."[2] Id juri gentium consonat: "Jure gentium incestum committit, qui ex gradu ascendentium vel descendentium uxorem duxerit."[3] Imo plerisque ex naturæ jure profluere videtur, saltem seclusa necessitate humanum

(1) Vide adnot. P. Philippi de Carboneano ad Antoine de Matrim. c. iii. qu. iii. *Nota.* S. Pius V.

(2) Ad consulta Bulgarorum c. xxxix. (3) L. ult. ix. *de rit. nuptiarum.*

conservandi genus; ob quam tamen patri cum filia coire non licet, quum sensui intimo honestatis omnino repugnet; quamvis filias Lot inde excusandas aliquatenus nonnulli censeant, quod genus hominum universum incendio periisse existimarent, nonnisi ex patre suo restaurandum.

153. Consanguinitas in linea collaterali, jure naturæ, uti plerisque videtur, dirimit matrimonium in primo gradu, seclusa necessitate propagandi genus humanum, ob quam licuit primis hominibus cum sororibus coire. Equidem omnes homines videntur sensu quodam et instinctu naturæ ab hujusmodi coitu retrahi; quapropter et ethnicis horrori fuit. In cæteris gradibus ad quartum usque inclusive,[1] (olim ad septimum)[2] jus ecclesiasticum obtinet: quapropter etiam in secundo dispensatio dari potest, et valent infidelium matrimonia in eo gradu contracta:[3] in eo tamen numquam dispensari voluerunt Tridentini patres nisi inter magnos principes, et ob publicam causam:[4] quam disciplinæ severitatem mitigarunt Pontifices animarum periculis succurrentes. In vetandis matrimoniis inter consanguineos Ecclesia imitata est Deum, qui Israelitis prohibuit nuptias intra quosdam gradus; sed ne videretur lege veteri teneri, alios statuit gradus intra quos matrimonium contrahi non posset. In plerisque Statibus Levitici prohibitiones adoptatæ sunt ex legis civilis auctoritate;[5] in aliis intra arctiores limites prohibitio nubendi constitit.[6] Rationes gravissimæ suffragantur juri quo nuptiæ inter consanguineos vetantur, scilicet ne qui necessitudine conjunguntur, facile peccent, matrimonii spem foventes, et ut latius se diffundat hominum inter se caritas, aliis in familias adscitis.

154. Consanguinitas aliquando duplex est, quod contingit, vel quod duo sint stipites, vel quod qui ab uno descenderunt stipite matrimonia inter se contraxerint. Si duo fratres cum duabus feminis inter se consanguineis contraxerint, filii eorum secundo gradu inter se conjungentur, patrum ratione, tertio verò ratione matrum, ideoque dicentur esse consanguinei in secundo et tertio gradu ex duobus stipitibus. Consobrinorum matrimonio inter se conjunctorum filii sunt in primo gradu consanguinei, et etiam in tertio, ratione stipitis

(1) Conc. Trid. Sess. xxiv. cap. v. *de ref. mat.*
(2) Cap. Non debet, *de consanguin.* ex Lat. iv. conc.
(3) Cap. viii. *de divortio.* (4) Conc. Trid. ubi supra.
(5) Ita in Statibus Pennsylvaniæ, Delawariæ, Neo-Jerseæ.
(6) Vide Digest of Laws of Mississippi, art. *Marriages.*

remotioris: horum autem filii verò in secundo et quarto. Duplex consanguinitas necessariò exprimenda est dum dispensatio petitur.

155. Consanguinitatis impedimentum etiam spurios, eorumque posteros afficit, quum sanguinis communione nitatur.

156. "Qui scienter in gradibus consanguinitatis et affinitatis constitutione canonica interdictis,"[1] contrahunt, excommunicationi ipso facto subjacent. Eos absque ulla spe dispensationis consequendæ separandos jubet concilium Tridentinum, præsertim si consummare ausi sint matrimonium. Idem decernit de eo qui omissis denunciationibus contraxerit, impedimentum ignorans: "si verò, solemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cum eo et gratis dispensari poterit."[2] Cæterum indulgentia plerumque conceditur omnibus animo pœnitentibus, ne salutis curam prorsus abjiciant.

157. Causæ *honestæ* dispensandi sunt quæ cum dedecore petentium dispensationem non sunt conjunctæ. Prima est *angustia loci*, in quo vix invenire est virum paris conditionis cui mulier nubat, nisi consanguineum: Secunda est *dotis defectus*, ob quem vix nubere alteri possit. Tertia est *bonum pacis*, ut inimicitiæ inter familias, vel gentes, restinguantur. Quarta recensetur *ætas puellæ*, quæ vigesimum quartum annum excessit. Quinta est *vitæ periculum*, si puella viri præsidio indigeat ad vitam servandam ab hominibus violentis qui in regione versantur, vel si viro ob crimen admissum vitæ immineat periculum, quod tamen consanguineam ducenti cessabit. Sexta est *periculum perversionis* ne scilicet cum hæretico nubendo a fide et pietatis exercitiis abstrahatur. Hæc æquissima est causa, judice P. Philippo de Carboneano. Septima est *conservatio bonorum in eadem familia:* octava est *conservatio familiæ illustris:* nona est *meritorum excellentia:* decima est, *si oratrix filiis ex alio viro procreatis gravata* sit. Nonnumquam dispensatio datur *ex certis et rationalibus causis*, quæ tamen, licet Pontifici propositæ, in indulto non recensentur, quod *sine causa* ideo vocatur.

158. Causæ *infamantes* sunt quæ cum dedecore conjunguntur. Præcipua est *scandalum*, quod viciniæ datum est familiaritate nimia quæ criminis suspicionem injecit; vel quod nascetur si reapse coitus, instigante vesana libidine, non tamen animo facilius impetrandi dispen-

(1) Clemen. c. unic. *de consanguinitate.*

(2) Trid. Conc. Sess. xxiv. cap. v. de ref. mat.

sationem, intercesserit; vel prole jam habita; vel matrimonio contracto. Declarandum est autem utrum impedimentum ante nuptias norint, aut nonnisi postea: et utrum in eam rerum conditionem consulto se adduxerint, ut dispensatio facilius concederetur.

159. *Crimen* quod impedit ne matrimonium valeat contrahi, est homicidium, vel adulterium, vel utrumque. *Cædes* alterutrius conjugis ex conspiratione mutua patrata ab alterutro, vel ejus mandato, vel suasione, ut deinceps ineantur cum superstite conjuge nuptiæ, facit ut nequeant iniri, licet adulterium haud admissum sit: nam de Saracenis, qui in captivitate "quarumdam christianarum viros earum insidiis et machinationibus occiderunt," definitum est, "quod si in mortem ipsorum malitiose fuerint machinatæ, licet earum studio ad fidem accesserint, nec tamen eis adhærere debent, nec sunt, si adhæserint, etiam tolerandi."[1] Secus si nulla præcesserit utriusque in cædem conspiratio, nam Saracenis ad fidem conversis licuit viduas eorum ducere, quos in prælio occiderant.[2] Ex intentione ineundi matrimonii cædes patrata sit necesse est, saltem ab alterutro et quidem alteri manifestata, saltem per indicia sufficientia.[3] Conspiratio autem ipsa non obstat valori matrimonii, nisi mors reapse inde sequatur.

160. *Adulterium* admissum obstat ne conjuge mortuo cum adultero nuptiæ ineantur, si ante vel post admissum adulterium promissio facta sit, et acceptata, nuptias post conjugis mortem inter se ineundi; quum "in canonibus habeatur, ut nullus copulet matrimonio, quam prius polluerat adulterio, et illam maxime cui fidem dederat uxore sua vivente; vel quæ machinata est in mortem uxoris."[4] Sola autem promissio, vel etiam contractus matrimonii attentatus, non obstat matrimonio post mortem conjugis contrahendo, si copula non intercesserit conjuge vivente.[5] Nil obstat quin adulteri inter se contrahant, post mortem conjugis, si nulla data sit fides matrimonii futuri, nullaque mortis machinatio: nec obstat adulterium cum promissione conjugii, nisi uterque adulterii reus sit, conscius scilicet conjugii vinculi, quo alteruter ligatur. Promissio ficta, vel conditionata, non videtur sufficere, sed nec mutua promissio requiritur. De matrimonio attentato id tenendum, illud promissionis vim habere, et obstare matrimonio post conjugis mortem, dummodo uterque

(1) Cap. Laudabilem, *de conversione infidelium.*
(2) Ibidem. (3) S. Alph. l. vi. n. 1034.
(4) Cap. Propositum est nobis, *eo de qui duxit in matrimonium.*
(5) Cap. Si quis uxore vivente, *eod. tit.*

contraxerit, sciens prius vinculum, et antea vel deinceps coierit: quod si alteruter deceptus sit, nec post certam notitiam prioris conjugii, coierit, non obstabit mala alterius fides, quin conjuge priore mortua legitimæ celebrentur inter eas nuptiæ:[1] secus si post eam notitiam cum eo consueverit.[2]

161. Adulterium absque promissione matrimonii impedit ne matrimonium deinceps ineatur, si alteruter, etiam altero ignorante, post adulterium cædem conjugis patret animo adulteram ducendi,[3] per indicia alteri manifestato. Adulterium autem non censetur nisi seminis effusione intra vas facti sint una caro: imo feminæ sicut et maris seminatio, juxta nonnullos requiritur:[4] in pœnis scilicet interpretatio stricta fit. Ratio qua nititur lex impedimentum statuens est ne conjugis interficiendæ detur occasio, quapropter adulterium et promissio sub eodem matrimonio simul concurrere debent: et si omnino a se invicem sejungantur, impedimentum non adest. Sic qui polluit feminam uxore vivente, qua mortua aliam duxit, pollutæ tamen, dum secunda viveret, promisit matrimonium, si eam obire contigerit, poterit eam post secundæ conjugis mortem ducere. Qui promittit seriò feminæ matrimonium, conjuge vivente, peccat lethaliter, quia eam seque conjicit in proximum peccandi discrimen: sed non contrahit impedimentum, si copula non intercesserit.

162. *Disparitas cultus* impedimentum est quod inter hominem baptizatum et non baptizatum intercedit; nequit enim matrimonium inter eos consistere, nisi Ecclesia, quæ illud vetuit, veniam indulgeat contrahendi. Ab initio vetita sunt hujusmodi conjugia ob perversionis periculum, dicente Apostolo: "Nolite jugum ducere cum infideli:"[5] sed irrita non sunt habita, quum non ante sextum sæculum jus quo id statuitur consuetudine inductum et receptum sit. Equidem ante diffusam ubique religionem christianam frequens fidelium cum infidelibus necessitudo conjugiis hujusmodi facilem dabat occasionem, quapropter adeo consuetudine invaluerant ut piæ mulieres religioni vix ducerent ethnicis nubere: quod de matre sua Monica, quæ Patricio infideli nupsit, refert Augustinus.[6] Ea est fere rerum apud nos conditio, quum baptismum plerique negligant: sed

(1) Cap. Veniens, *de eo qui duxit.*

(2) Vide C. Significavit 2. C. Literarum 4 cum habent, 5. et C. Si quis 8 *De eo qui duxit in mat.*

(3) Cap. Super hoc, *eod. tit.*

(4) S. Alph. vi. n. 1036.

(5) 2 Cor. vi. 14.

(6) Confess l. ix. c. ix.

impedimentum jam viget, quod nonnisi ex facultate a pontifice episcopis delegata, relaxari potest.

163. Matrimonia inter baptizatos irrita non sunt, licet alteruter hæresi vel etiam infidelitate laboret: attamen jure ecclesiastico habentur vetita, quod ex conciliis Laodiceno, Agathensi, et Laodiceno colligit Benedictus XIV.[1] Illud constat ex pluribus pontificum sanctionibus, recentioribus præsertim, ea haud licere nisi ex dispensatione pontificia: quam episcopi missionariis communicant, conditionibus appositis quæ eadem auctoritate statuuntur. Prolis institutioni catholicæ, sicut et conjugis catholici libertati imprimis consulendum est, promissione etiam jurata iis de rebus emissa: sed quum molestia suscitari posset alicubi sacerdoti juramentum ministranti, et quum plerique vix adduci possent ut illud præstent, videtur sufficere ut coram Deo solemniter interrogentur: hæc enim est ipsa vis juramenti. Nulli omnino adhibendi sunt ritus, preces, vel vestes sacræ; sed consensus contrahentium excipitur, sacerdote testis *auctorizabilis*, uti dicunt, munere fungente;[1] nil autem vetat conjuges sermone gravi de vinculo matrimonii, quod nullo in rerum eventu solvi queat, contra errorem de divortio vigentem, monere, eosque ad veritatis pietatisque studium excitare. Haud intra templi ambitum, ideoque vix in sacristia, nuptiæ hujusmodi conciliandæ sunt.[3] Annuli usus absque ulla benedictione, vel prece, vel verbis prolatis dum imponitur, videtur permitti posse. Cavendum ne matrimonium sic contractum credatur sacramenti vi et dignitate carere, nam juxta communem sententiam contractus inter baptizatos est sacramentum: ideoque curandum ut catholicus se rite paret ad gratiam, quum accedente dispensatione, ob graves causas, et cautela adhibita, licite iniri possit.

164. *Vis* injuste illata ad consensum in matrimonium extorquendum facit ne valeat, si gravis inde oriatur metus: ita enim decrevit Ecclesia libertati conjugii studens, et jus explicans naturæ: "Cum locum non habeat consensus, ubi metus vel coactio intercedit, necesse est, ut ubi assensus cujusquam requiritur, coactionis materia repellatur; matrimonium autem solo consensu contrahitur; et

(1) De synodo diœcesana l. vi. c. v. Vide et Constit. xxxiv. §. 3. Bullarii ejusdem.

(2) Vide Pii VII. Breve: *Etsi fraternitatis*; ad archiep. Mogun. anno 1803.

(3) Vide Ritualis Romani compendium, Baltimori nuper editum, adnot. de sac. mat.

ubi de ipso quæritur, plena debet securitate ille gaudere, cujus est animus indagandus, ne per timorem dicat sibi placere quod odit, et sequatur exitus qui de invitis solet nuptiis provenire:"[1] et quidem æquissime, quum perpetuo vinculo ligari non oporteat, qui suæ voluntatis arbitrio libere uti nequiverit. Igitur mortis vel cruciatus periculum, carcere detentio, exilium, status amissio, vel bonorum omnium, probrum publicum cum famæ jactura, stuprum, aliaque gravia mala intentata tollunt libertatem. Vi æquiparantur minæ vexationesque quæ gravem incutiunt timorem, seu plerisque, seu contrahenti: imo et preces importunæ ab eo porrectæ qui auctoritate pollet, nonnumquam tollunt eam quæ conjugio necessaria est animi libertatem: quando scilicet cum indignationis, ejectionis e domo, exhæredationis, vel alterius gravis damni periculo conjunctæ sunt.[2] Attamen quum "inter vim et vim sit differentia," non statim pronuntiandum est conjugium irritum quod quædam vis fuerit adhibita, sed qualis fuerit in se, et quoad vim passum, considerandum est, et utrum consensus libere deinceps intercesserit.[3] Juste illata vis non obstat matrimonii valori, nam censura ecclesiastica aliquando cogitur sponsus ad promissionem implendam, ducendo puellam.[4] Sic et judicis civilis sententia carceri mancipatur, qui spe matrimonii puellam vitiavit, nonnisi contracto matrimonio liberandus, quod tamen contractum intra carcerem valet. Sic canon jubet stupratorem ducere stupratam, perpetuum carcerem renuenti minitans.[5] Proinde valet matrimonium contractum ex metu ne pater vel fratres puellæ juris ordinem secuti pœnas illi arcessant. Quod si quis ex metu mortis a propinquis in vindictam inferendæ puellam a se vitiatam duxerit, nulla vi sibi intentata, nullisque minis factis, valet matrimonium: secus si minæ mortis illatæ illi fuerint ad extorquendum consensum. Si patri mortem illaturo ob filiam vitiatam stuprator offerat eam ducere, valent nuptiæ:[6] non ita si pater minetur mortem, nisi eam ducat. Nec refert utrum vis inferatur a propinquis, vel ab alieno: quandocumque enim infertur ad extorquendum consensum in matrimonium, obstat ejus valori. Qui ex

(1) Cap. cum locum, *de Sponsalibus*.
(2) Vide Sanchez, *de Matrimonio*, l. iv. disp. vii.
(3) Cap. De muliere, *de Sponsalibus*.
(4) Cap. Ex literis, *eodem tit*.
(5) Cap. Pervenit ad nos, *de adulteriis*.
(6) C. cum locum, et c. Veniens, *de Sponsal*.

morbo, naufragio imminente, vel causa alia naturali oritur metus, ad vim illatam referri nequit, ideoque non impedit matrimonium. Matrimonium ex metu gravi injuste illato irritum, validum fit si pars metum passa conscia priorem consensum nihil valere, libere deinceps consentiat in copulam, affectu animoque maritali, nam consensus qui deerat sic suppletur: quapropter "invita desponsata, sponte cognita, contra matrimonium non auditur."[1] Secus si consensus in copulam metu extorqueatur, vel oriatur ex errore, quod scilicet existimet consensum jam datum in matrimonium valere.[2] Habitatio etiam spontanea, absque copula, indicium posterioris consensus habetur:[3] quandocumque copia fuit fugiendi, et conscia fuit se liberam esse a vinculo matrimonii. Cæterum in foro conscientiæ animi dispositio et consilium spectandum est: quæ enim perrexit in domo eadem cum viro morari, absque animo matrimonium ratum faciendi, sed suo apud exteros consulens honori, vim consensui priori non tribuit. Necesse est etiam ut utriusque consensus simul habeatur; si enim qui metum incussit, jam nolit consentire, nullum erit matrimonium: ipse tamen tenetur consentire: nec enim alia superest ratio qua injuriam reparet, si ipsa libere velit.

165. *Ordo sacer* impedit ne valeat matrimonium a subdiacono, vel alio superioris gradus attentatum; hos enim omnes haud idoneos matrimonio ineundo declaravit Ecclesia, et irritum prorsus decrevit esse contractum; hac lege pristinam cælibatus sacri disciplinam inculcans.[4] Apud Orientales nulli diacono, vel superioris ordinis, licet matrimonium inire: sed dubitant nonnulli utrum contractum valeat, Sacris Congregationibus Romanis negantibus.

166. *Ligamen* prioris conjugii facit ut nihil valeat matrimonium priore conjuge vivente contractum. Certitudo mortis prioris conjugis proinde necessaria est ut novum ineatur matrimonium: "Nullus ad secundas nuptias migrare præsumat, donec ei constet quod ab hac vita migravit conjux ejus."[5] Moralis quidem certitudo sufficit, non tamen probabilis. Testimonia fide digna illam præbent, vel etiam aliquando rerum adjuncta: si enim maritus stipendia faciens, e bello non revertatur, militibus superstitibus redeuntibus, moralis habetur

(1) Summarium cap. iv. *de his qui accusare.*

(2) Vide Sanchez. l. ii. disp. xxxvi. n. 3. (3) Cap. xxi. *de sponsalibus.*

(4) Cap. i. *de cleric. conjug.* et ex conc. gen. Lat. i. cap. xxi. et Lat. ii. cap. vii. et Trid. Sess. xxiv. can. ix. (5) Cap. ii. *de secund. nupt.*

certitudo eum occisum esse, licet inter defunctorum cadavera corpus ejus non fuerit specialiter agnitum. Quæ indicia mortis derivantur ex diuturna absentia, et silentio, ex moribus qui mortem veluti arcessebant, ex valetudine haud satis firma, ex morbo per tempus aliquod in regione in qua versabatur grassante, vel aliis hujusmodi rerum adjunctis, plerumque non dant nisi probabilem conjecturam, quæ non sufficiunt ut liceat secundas attentare nuptias.

167. Qui de conjugis morte certior factus bona fide aliam duxit, non est facile suo dimovendus jure, sed "ad sui pastoris consilium (conscientia levis et temerariæ credulitatis explosa) licite potest non solum reddere, sed exigere debitum conjugale."[1] Si res dubia videatur, debet reddere debitum petenti, ne certo juri quod alter possidet detrahat: sed non debet ipse exigere, ne conscientiam lædat de vita prioris conjugis adhuc dubiam.

168. Qui dubius de morte conjugis nuptias contraxit, tenetur rei veritatem investigare, et interim alteri, qui jus ex matrimonio bona fide inito possidet, reddere debitum: uti Pontifex decrevit de homine qui novam duxerat uxorem, de morte conjugis prioris incertus: "Si vero...... de morte conjugis adhuc existimat sibi dubitandum, ei quæ sibi nupsit, debitum non deneget postulanti, quod a se tamen noverit nullatenus exigendum."[2] Hinc ait S. Alphonsus: "in dubio de morte prioris conjugis, sive nuptiæ sint initæ cum bona fide, sive cum dubia fide, nunquam conjux dubitans petere poterit, nisi de morte prioris conjugis habeatur certitudo, aut saltem tanta præsumptio quæ moralem certitudinem statuat. Aliàs, si tantum probabilitas de morte habeatur, nequit unquam conjux ille dubitans petere, tum quia tunc remanet probabile periculum injuriæ prioris conjugis,...... tum quia eo casu possidet prius matrimonium, donec constet fuisse solutum."[3]

169. Qui mala fide cum alia contraxit, noscens conjugem esse superstitem, non potest vel reddere, vel petere, quum nullum jus ex hujusmodi tentamine oriatur. Nec refert quod tempore progrediente dubitet, utrum conjux deinceps discesserit, nam matrimonium attentatum morte conjugis nullas acquirit vires. Si uterque mala fide contraxerit, impedimentum criminis inde nascitur, adeo ut ne quidem post conjugis alterius mortem, conjungi valeant, nisi impetretur

(1) Cap. Inquisitioni, *de sent. excom.*
(2) C. Dominus, *de sec. nuptiis.* (3) L. vi. n. 906.

dispensatio. Si alteruter fuerit bonæ fidei, conjuge mortua fit locus novis nuptiis: quæ nisi initæ fuerint, peccat qui petit vel reddit debitum. Dubitatio autem de conjugis morte non facit ut liceat novas inire nuptias, sed certitudo exigitur, uti supra diximus. Quando contingit aliquos his vinculis ligari, et omnem amissam esse spem rei veritatis detegendæ, si præsumptiones mortis conjugis vehementes sint, licebit forsan eos, qui a diuturna consuetudine avelli vix poterunt, conjungere, ut a certo interitu eripiantur.

170. Si re investigata constet conjugem esse superstitem, nec reddere nec petere licet debitum, etiamsi bona fide matrimonium secundum initum fuerit, nam præsumptio cedit facto, et coitus cum aliqua, conjuge superstite, adulterium est, quapropter "debet potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quam per carnale commercium peccatum operari mortale."[1]

171. *Honestas publica* impedimentum dicitur proveniens ex sponsalibus validis, vel ex matrimonio rato, non consummato. Quod ex sponsalibus oritur, haud primum excedit gradum consanguinitatis.[2] Sic non potest vir ducere sororem sponsæ, vel matrem, vel filiam: nec mulier potest nubere fratri, filio, vel patri sponsi. Hoc perstat impedimentum, etiamsi mutuo consensu sponsalia soluta sint;[3] uti declaravit S. C. approbante Alexandro VII. die 6 Jul. 1668, nam ob morum honestatem publicam, et decus, ab Ecclesia statutum est. Ex matrimonio rato, licet non consummato, oritur impedimentum ad quartum usque gradum *inclusive*.[4] Impedimentum ex sponsalibus quacumque ratione haud validis sublatum est a concilio Tridentino: idcirco si post copulam cum quadam, aliquis sorori ejusdem spondeat matrimonium, quum hujusmodi sponsalium valori obstet impedimentum consanguinitatis in primo gradu ex copula illicita, poterit priorem ducere, non tamen secundam. Si præcesserint sponsalia cum sorore ejus, quam postea defloravit, neutram poterit ducere, nam publica honestas vetat ne secundam ducat; consanguinitas ex copula obstat, ne ducat priorem.

172. Si conditio apposita fuerit sponsalibus, non inducitur impedimentum ante impletam conditionem, quapropter qui ita sponsalia contraxit, "si postmodum ante conditionis eventum cum alia prioris

(1) Cap. Inquisitioni, *de sent excom.*
(2) Conc. Trid. Sess. xxiv. cap. iii.
(3) Cap. *Si quis*, xxvii. qu. ii. et cap. v. *de desponsat. impub.*
(4) Vide Bullam lxii. Pii V.

consanguinea per verba contraxerit de præsenti, cum secunda remanere debebit."[1] Attamen rei eventus expectandus foret, ut liceat nuptias inire.

173. Impedimentum publicæ honestatis perpetuum est, quapropter post sponsæ mortem, vel professionem religiosam perdurat.

174. Ex matrimonio invalido, nisi ex defectu consensus invalidum sit, oritur honestatis impedimentum. Quod si invalidum sit ob ipsum honestatis impedimentum, non tollit sponsalium præcedentium vim, quæ idcirco implere licebit, si copula haud intercesserit cum consanguinea. "Ex sponsalibus puris, certis, dummodo non sint nulla ex defectu consensus, oritur efficax ad impediendum et dirimendum sequentia sponsalia, vel matrimonium, non autem ad præcedentia dissolvendum, impedimentum justitiæ publicæ honestatis."[2] Deficit consensus quando conjugium attentatur inter amentes, furiosos, ebrios, et metu gravi constrictos, ideoque nullum indè oritur impedimentum. Sic si error respiciat personam, non valet consensus, matrimoniumve. Ex matrimonio clandestino invalido oritur impedimentum honestatis, uti declaravit S. Congregatio.[3]

175. *Ætas* ut valeat matrimonium ea requiritur qua possint contrahentes coire, et intelligant coitus naturam. Pubertas igitur necessaria est, vel quæ ætas proxima est pubertati, adeo ut malitia, uti dicitur, suppleat ætatem, dum scilicet intellectum et vires generandi habent. Pueri annorum quatuordecim, puellæ duodecim annorum completorum puberes habentur: quod si ea ætate nequeant generare, non facile separandi sunt post conjugium initum, sed ad tempus impotentes censendi erunt. Puer saltem anno decimo octavo perfecto, puella decimo quarto, generandi potentiam habeat oportet: quapropter si ante id temporis post experientiam triennii non habeatur, erit impotentiæ perpetuæ indicium. Senes qui etiam medicorum ope coitum efficere nequeunt, haud sunt capaces matrimonii: secus si possint coire, quamvis, nequeant generare. Ætas lege civili statuta, ante quam filii familias non possunt nuptias inire absque parentum venia, non respicit valorem contractus: quapropter valent matrimonia juniorum ætate, catholicorum, seu acatholicorum, invitis parentibus contracta, sive coram sacerdote, sive coram magistratu, vel ministro protestante, si nullum aliud obstet impedimentum,

(1) Cap. unic. *de sponsalibus* in 5. (2) Ibidem.
(3) Vide S. Alph.l. vi n. 1064.

uti respondit S. Cong. Inquisit. Episcopo Quebecensi die 17 Novembris 1835.

176. *Affinitas* est propinquitas orta ex copula carnali completa, scilicet per se sufficiente ad generationem prolis, sive licita, sive illicita. Oritur inter consanguineos viri et mulierem solam, et inter mulieris consanguineos et virum solum, nam affinitas non parit affinitatem.[1] Nititur conjunctione viri et mulieris qua fiunt una caro.[2] Dirimit matrimonium ad gradum quartum inclusive, quoties oritur ex copula licita:[3] ad gradum secundum inclusive, si oriatur ex copula illicita.[4] Hinc nemo potest eam ducere cum cujus matre, sorore, amita, vel nepte copulam habuit completam. Gradus affinitatis computantur ea ratione qua gradus consanguinitatis, adeo ut qui viro consanguineus est primo gradu, vel secundo, eodem gradu affinis sit uxori. Jure ecclesiastico inductum est impedimentum affinitatis, quod tamen quoad gradum primum lineæ rectæ adeo consonat naturæ dictaminibus, ut plures illud naturæ legibus accensuerint. Corinthium novercam suam uxoris loco habentem vehementer redarguit Apostolus, veluti flagitii gentibus vix auditi reum: sed patrem suum censent plerique adhuc in vivis fuisse, nam memoratur, qui injuriam passus est: et constat alioquin ethnicos a conjugiis privignorum cum novercis, patribus defunctis, non adeo abhorruisse. Cæterum nunquam dispensatio conceditur in eo gradu.

177. Incestus cum suis consanguineis admissus pœnam non inducit, nam jura de eo nil statuerunt: quapropter qui cum sorore sua vel consobrina concubuit, non privatur jure petendi. Incestus cum consanguineis conjugis non dirimit matrimonium jam contractum, sed privat reum jure debitum exigendi. Innocens potest jure petendi uti, quum non cadat jure suo ob alterius culpam: cui proinde reddere illud reus tenetur.[5] Quæ vim passa est invita, vel qui ad propinquam ex errore accessit, putans eam esse uxorem, non privatur jure petendi, quum nulla sit pœna deficiente culpa. Quod si peccaverit, metu tamen gravi coacta, non videtur plerisque in pœnam legis ecclesiasticæ incurrere, quum hæc in eos qui sponte peccant lata sit, et proinde non afficiat qui gravi metu coguntur.[6]

178. Consanguinei conjugum non fiunt affines inter se: quapropter

(1) Cap. v. *de consanguin.* (2) Cap. *Porro* xxxv. qu. v.
(3) Cap. viii. *de consanguin.*
(4) Trid. Sess. xxiv. cap. iv. Vide et Bullam lxii. S. Pii V.
(5) Cap. iv. et x. *de eo qui cognovit.* (6) S. Alph. l. vi. n. 1071.

duo fratres valent ducere duas sorores, pater et filius ducere queunt matrem et filiam ex alio matrimonio: viduus potest ducere viduam fratris uxoris suæ defunctæ.

179. Contrahitur impedimentum hoc affinitatis, licet copula habita sit cum invita, ignorante, ebria, amente, nam oritur ex eo quod una facti sint caro.

180. Qui ignorat lege ecclesiastica vetari coitum cum affini, non videtur plerisque pœnam contrahere, quia Ecclesia non sibi proponit plectere pœnis nisi eos qui ejus leges scienter violant. Qui ignorat mulierem esse sibi affinem, etiamsi ignorantia crassa sit, dummodo haud crassissima, non censetur pœnam incurrere. Qui pœnam legi adnexam ignorat, aliis videtur ea adstrictus, aliis immunis, quum pœnæ extraordinariæ legibus ecclesiasticis adnexæ vix contrahantur nisi a scientibus.[1]

181. Seminatio tum feminæ tum maris nonnullis videtur necessaria ut pœna hæc incurratur: sed ea plerumque censenda est evenisse, quoties vir putat se seminasse intra vas, et mulier simul voluptatem magnam experta est. Imo etsi dubitet vir utrum seminaverit, vel an intra vas, copula præsumitur perfecta. "In foro externo ubi constat de coitu, semper pronunciandum pro impedimento affinitatis contracto, et sic etiam judicandum in foro interno, quod præsumptioni fori externi conformari debet, semper ac non constat hanc esse falsam."[2]

182. Episcopi ex consuetudine possunt dispensare in hoc impedimento, quam facultatem valent aliis delegare. Regulares etiam eam habent ex privilegiis pontificiis.

183. *Clandestina* matrimonia ex lege Tridentina irrita sunt: "Qui aliter quam præsente parocho, vel alio sacerdote de ipsius parochi, seu ordinarii licentia, et duobus, vel tribus testibus, matrimonium contrahere attentabunt, eos Sancta Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, et hujusmodi contractus irritos et nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit, et annullat."[3] Attamen valuerunt hujusmodi matrimonia, quamvis forent graviter illicita, ante legem qua irrita declarata sunt latam: "Tametsi dubitandum non est," inquiunt patres Tridentini, "clandestina matrimonia libero contrahentium consensu facta, rata, et vera

(1) S. Alph. l. vi. n. 1074. (2) Ibidem, n. 1075.
(3) Sess. xxiv. cap. i. *Decr. de ref. Matr.*

esse matrimonia, quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit; et proinde jure damnandi sint illi, ut eos S. Synodus anathemate damnat, qui ea vera, ac rata esse negant, nihilominus S. Dei Ecclesia ex justissimis causis illa semper detestata est, atque prohibuit."[1] Concilii decretum per totam Italiam, et Hispanicam ditionem, Galliarum regnum[2] et Hiberniam, sicut et aliis plerisque in locis promulgatum est: sed nonnisi recentius a die scilicet 2 Decembris anno 1827, in diœcesi Dubliniensi aliisque nonnullis Hiberniæ diœcesibus.

184. Decretum hoc publicatum habendum esse in diœcesi S. Ludovici, eo quod regio illa penes Hispanos Gallosve quondam fuerit, declaravit ejusdem episcopus Joseph Rosati in Synodo diœcesana, allegans S. Inquisitionis decretum, 9 Septembris 1824 latum. Equidem decretum illud, quod præ manibus impræsentiarum habemus, merito dicit "Tridentini decreti publicationem ibi præsumendam eam esse, ubi constet decretum illud fuisse aliquo tempore tamquam decretum concilii observatum," illudque observatum aliquando fuisse iis in regionibus cum Gallorum vel Hispanorum subdebantur imperio, ostendit, tum ex studio Hispanorum pro concilio, et Gallorum ad matrimonia clandestina impedienda, tum ex defuncti episcopi Neo-Aurelianensis testimonio. Id pro re explorata habendum est: sed ad parœcias olim erectas restringenda hæc putamus, nam Sacra Congregatio de Propaganda Fide in pari rerum conditione anno 1820 decrevit "Pro incolis diœcesis Quebecensis, qui missionariis, et donec utuntur, non esse locum decreto concilii Tridentini *Tametsi*, nullo habito respectu majoris vel minoris distantiæ." Hæc iterum inculcavit S. Cong. S. Inquisitionis decreto 17 Novembris 1835, episcopo Quebecensi respondens, animadvertitque: "secus verò de iis incolis affirmandum est, qui in iis locis habitant, ubi sunt parœchiæ constitutæ; ibi enim nullo modo a lege Tridentini decreti immunes haberi possunt, ut proinde eorum matrimonia irrita fiant, si nullo teste præsente contrahantur." Par plane est ratio regionis quæ diœcesibus Neo-Aurelianensi, Mobiliensi, S. Ludovici, et Detroitensi continetur, ad solas quippe antiquas parœcias disciplina illa referri videtur: sed et in novas induci deinceps potuit; nequaquam vero in missionibus, quales omnes fere sunt, viget. Sic etiam episcopo S. Ludovici responsum est.

(1) Sess. xxiv. cap. i. *Decr. de ref. Matr.*
(2) Vide probationes apud Carriere de Matrim. t. ii. p. iii. §. ii. c. iii. p. 413.

185. Ut locum habeat disciplina Tridentina, parochia sit necesse est, et parochus; nam S. Alphonsus animadvertit: "Si non possit in aliquo oppido haberi pastor, aut alius gerens ejus vices, tunc validum est matrimonium initum cum testibus sine parocho. Et probabile id putant Salmanticenses, propter quandam declarationem Clementis VII. apud Coninck, quia tunc vel non adest ibi parochia, vel ibi non durat promulgatio Tridentini, quamvis facta fuerit; destructa etiam parochia, censetur destructa promulgatio quoad ejus valorem."[1] Id igitur pro re explorata habemus, legem Tridentinam ad ea arctari loca in quibus parœciæ erectæ sunt, vel ecclesiæ instar parochialium, apud quas sacerdos actu residet, curam gerens animarum intra designatos limites: non autem respicere ecclesias quæ rure et in missionibus passim erectæ sunt.

186. Quod attinet ad matrimonia mixta, vel quæ inter hæreticos ineuntur, in locis ubi publice exercent suam religionem, et cœtibus distinctis congregantur, lege Tridentina non comprehenduntur, adeo ut valeant nuptiæ hujusmodi absque parochi præsentia, etiam in locis in quibus disciplina Tridentina recepta est, ubicumque declaratio Benedicti XIV. hac in re locum habet. Pro Hollandia et Fœderato Belgio, die 4 Novembris anno 1741, declaravit Pontifex valere matrimonia hujusmodi, etiam non servata forma Tridentini, quam declarationem ad totam diœcesim Neo-Aurelianensem, quæ tunc Floridas, Louisianam superiorem et inferiorem, aliasque provincias complectebatur, extendit Leo XII. decreto 9 Septembris 1824. Ad Canadas etiam extensa est, et per se valet ubicumqne hæretici distinctos habent cœtus. Equidem constat Patres Tridentinos legem ita tulisse, ut hæreticorum cœtus jam ab Ecclesia divulsos non respiceret, nolentes idcirco eam in unaquaque parœcia vim obtinere nisi promulgatione in ea facta. Hoc igitur clandestinitatis impedimentum ad hæreticos seorsim convenientes in locis ubi grassantur hæreses, non est extendendum. Hinc Pius VII. renuit declarare irritum matrimonium quod Hieronymus Bonaparte cum puella Protestantica Baltimori inierat, licet instaret Imperator Napoleon ejus frater, nixus disciplina Tridentina, quæ servata non fuerat. Pro certo et indubitato habuit pontifex legem illam non obtinere, tum quia in hac regione hæretici in cœtus distinctos ab initio divisi sunt, tum quia nec lex unquam fuit ibi promulgata.[1]

(1) L. vi. n. 1079.

Id igitur extra omnem aleam dubitationis positum est, hæreticorum nuptias, ubique in hac regione valere, quoties non obstat canonicum aliud impedimentum, sicut et catholicorum cum iis conjugia, nam immunitas a lege qua hac ex parte gaudet hæreticus, catholico secum contrahenti communicatur, uti docet Benedictus XIV.

187. In locis ubi promulgata est lex Tridentina, parochus alterutrius sponsi vel alius sacerdos, ex ejus venia, vel episcopi auctoritate, adesse debet ut valeant nuptiæ, nec enim quilibet sacerdos sua præsentia eas firmat. Nil interest ad valorem utrum viri vel mulieris sit parochus, qui etiam potest in aliena parœcia nuptiis adstare, si alteruter e sponsis suus parochianus sit: nequit tamen solemnem in Missa pro Sponsis benedictionem extra suam parœciam, absque venia parochi loci, dare, gravis enim foret muneris alieni usurpatio.[2] Si parochus nequeat omnino haberi, uti grassante persecutione facile contingit, sacerdos alius catholicus adeundus est, si detur copia, uti declaravit Pius VI. in Resp. 22 Aprilis 1795, de Galliarum rebus interrogatus; utrum autem valeant nuptiæ, si negligatur, in quæstionem vocatur, affirmantibus favente Carriere.[3]

188. Episcopus utpote totius gregis pastor, potest ubique in diœcesi sua præsentia firmare conjugia: quod et valet vicarius ejus generalis etiam contra vetitum episcopi, qui vix debet vel vicario generali vel parochis hoc munus prohibere. Parochus excommunicatus, etiam vitandus, irregularis et suspensus, potest adstare nuptiis, nam nullam exercet jurisdictionem, sed tantum adstat tamquam testis: peccare tamen videtur extra necessitatem communicando in rebus sacris cum fidelibus, præsertim si id muneris ob speciales causas vetuerit episcopus.

189. Parochus debet ita adesse ut testari possit nuptias iniri, si enim prorsus id ignoret, jam non censetur testis auctorizabilis sustinere partes: quod si affectet ignorantiam, et invitus adsistat, valent tamen nuptiæ, licet ipse nullum peragat ritum, nilque faciat quo assentiat rei gestæ: prout olim S. Congregatio concilii, anno 1581, respondit episcopo Giennensi, et anno 1835 S. Cong. Inquisitionis episcopo Quebecensi. Graviter autem peccant contrahentes coram parocho invito, nam sacramentum indigne tractant, et Ecclesiæ

(1) Artaud, Hist. du Pape Pie VII. t. ii. c. vi.
(2) S. Alph. l. vi. n. 1087.
(3) De Mat. t. ii. par. iii. §. ii. c. iii. n. 1209.

ministro fraudem et injuriam faciunt: excusandi autem videntur, si, quod absit, suam operam deneget injuste, vel sacra auri fame.

190. Quando parochus non habetur, vel adiri nequit, nisi difficillime et periculossime, valent nuptiæ, absque ejus præsentia. Equidem Pius VI. in instructione ad episcopum Lucionensem data die 28. Magi 1792 de fidelibus Gallis agens, ait: "Quoniam complures ex istis fidelibus non possunt omnino parochum legitimum habere, istorum profecto conjugia coram testibus, et sine parochi præsentia, si nihil aliud obstet, et valida et licita erunt, ut sæpe sæpius declaratum fuit a S. Congregatione Concilii Tridentini interprete."

191. Testes duo saltem, pariter ac parochus, ad valorem matrimonii, juxta legem Tridentinam, requiruntur. Si parochus adiri nequit, præsentia testium adhuc est necessaria, adeo ut iis deficientibus irritum prorsus sit, prout declarat Pius VI.[1] Testes debent quid agatur nosse ea ratione qua valeant id deinceps probare.

192. In plerisque Statibus Fœderatis nullum est vestigium legis Tridentinæ promulgatæ, quapropter valent nuptiæ solo contrahentium consensu, absque parochi, vel sacerdotis alius præsentia, vel testibus: uti declaravit S. Cong. Inquis. in responsis sæpius laudatis ad episcopum Quebecensem. Acatholicorum matrimonia pariter valent, si non obstet canonicum impedimentum. Ex vetustissima tamen Ecclesiæ consuetudine nuptiæ sunt coram sacerdote ineundæ, cujus officium prætermittere peccatum est mortale. Testes etiam adhibendi sunt: sed eorum omissio si facile haberi nequeant, vel si opus sit celare nuptias, nulla videtur culpa. Occulta aliquando matrimonia permittuntur, *conscientiæ* dicta, quæ memorat Benedictus XIV. constitutione: *Satis vobis compertum.*

193. De vagis concilium Tridentinum parochis præcipit, "ne illorum matrimoniis intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, et re ad ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint."[2] Ut lex hæc sapientissima executioni demandaretur, S. Congregatio Inquisitionis die 21. Augusti 1670 decrevit: "Si contrahentes sint vagi, non procedatur ad licentiam contrahendi, nisi doceant esse liberos, per fides ordinariorum suorum, servata forma Tridentini in c. Mul. vii. Sess. xxiv. Fides aliaque documenta, non admittantur nisi munita sigillo, et legalitate episcopi ordinarii, et recognita saltem per testes qui habeant notam manum et sigillum. Et

(1) Vide *Brefs de Pie VI.* t. ii. p. 468 (2) Sess. xxiv. De Ref. c. vii.

attente consideretur quod fides et testimonia bene identificent personas de quibus agitur." In hac regione, in quam ex omni fere orbis parte confluunt in dies homines, ex alia in aliam provinciam etiam migrantes, lex illa vix executioni demandari valet. Plerumque non suppetit aliquod liberi status documentum, nec ratio habetur illius noscendi, præter ipsorum contrahere volentium affirmationem juratam, vel aliorum qui eos norunt testimonium.

194. Milites in actuali expeditione possunt coram Capellanis suis vel parochis contrahere: in hybernis, vel æstivis, vel dum sunt in præsidiis, coram parocho contrahunt. Alienigenæ in carceribus detenti nequeunt contrahere. Ægri in hospitalibus nequeunt contrahere, nisi urgeat necessitas, qua occurrente conjungi possunt, quin liceat illis coire, nisi status liber probetur. Puellæ expositæ quæ degunt in conservatoriis, coram parocho loci, non verò coram capellanis contrahunt. Quæ degunt in monasteriis educationis causa debent contrahere coram parocho domicilii paterni, materni, vel fraterni, si adsit, secus coram parocho loci in quo est monasterium.

195. Matrimonium non valet clam contractum in loco ubi viget decretum Tridentinum, ab iis qui ibi forsan versantur, domicilium habentes in loco ubi non viget: nam lex loci obtinet in contractibus. Qui in fraudem legis exeunt e loco in quo viget, non valent contrahere in loco alio: secus si non exierint fraudis consilio.[1] Licet autem domicilium mutare, animo ibi contrahendi matrimonii, nam jure suo quis utitur. Hinc S. Cong. Inquisitionis de Catholicis e Canadæ regionibus ad Status Fœderatos se conferentibus, ut legem Tridentinam evaderent, respondit episcopo Quebecensi, matrimonium ab iis in hisce provinciis initum coram magistratu civili "ratum, si conjuges transferant etiam domicilium; irritum si primum domicilium retineant."[2]

196. Parocho nullatenus licet sua præsentia sancire conjugia quæ novit irrita esse ratione impedimenti, licet occulti, dummodo illius notitia ex confessione non derivetur: nam operam et favorem plane præstaret rei malæ, haud sine sacramenti matrimonii, quod contrahentes frustra attentant suscipere, injuria. Licet tamen aliquando ob majus malum vitandum adstare valide contrahentibus in peccato.

197. Matrimonia catholicorum coram magistratu civili, vel præ-

(1) Ex decl. S. C. die 14 Augusti 1627. (2) Inst. 17 Nov. 1835.

cone hæretico contracta in locis in quibus decretum Tridentinum promulgatum est, non valent: in cæteris locis valent. In locis ubi lex civilis id exigit, excusantur catholici legi obtemperantes, dummodo actum mere civilem facere sibi proponant, et nuptias vere ineant coram sacerdote: Intelligere, scilicet, debent, "juxta ea quæ tradit Benedictus XIV. in suis litteris: *Redditæ sunt nobis:* ad P. Paulum Simonem a S. Joseph datis 27 Septembris 1746. nullum a se contrahi matrimonium per eum quem coram magistratu civilem actum emittunt." Ubi lege civili præsentia magistratus, vel ministri hæretici non exigitur, peccant graviter Catholici se temere coram iis sistentes conjungendos: nam violant antiquam legem Ecclesiæ ex more constanti manifestam, qua coram sacerdote conjugia ineunda præcipiuntur: excusantur autem qui coram magistratu contrahunt, ut publice constet, quandocumque nulla est copia sacerdotis, nec brevi futura est: non item excusantur qui coram præcone hæretico contrahunt, nam quum lex eum non constituat necessarium testem, liquet eum tamquam ministrum addictum sacris adiri, quod nunquam fieri absque mortali peccato colligitur ex decreto S. Cong. Sacri Officii die 29 Novembris 1672: interrogata enim de Catholicis legi obtemperantibus respondit: "quatenus minister assistat matrimoniis catholicorum, uti minister politicus, non peccare contrahentes: si vero assistat, ut minister addictus sacris, non licere, et tunc contrahentes peccare mortaliter, et esse monendos." Nec excusationis loco habendus est mos quod puella licet acatholica ministrum eligat, nam consuetudo hujusmodi non potest sacramenti sanctitati et legi Ecclesiæ præjudicium afferre. Sic nec incommoda ex parentum et propinquorum partis acatholicæ voluntate neglecta oritura, etiam gravissima, efficiunt ut liceat catholico uti opera præconis hæretici, nam quum non id apud nos non fiat ex legis necessitate, nullam aliam hic gerit personam quam ministri sacris addicti, qui agnosci nequit ad incommoda quæque vitanda. Nec labem vitat, qui matrimonium prius contrahit coram sacerdote, postea coram ministro hæretico, ut sponsæ propinquis gratificetur, nam illicitum est hujus ministerium ullatenus agnoscere.

198. Quandocumque contingit nuptias coram præcone hæretico, vel magistratu iniri, nullo obstante impedimento, conjuges reconciliandi sunt ecclesiæ in tribunali pœnitentiæ, nisi præsul censuram delicto affixerit. Cæterum nuptiarum ritus, qualis in Rituali præscribitur, non est necessariò peragendus: nil autem obstat,

quod preces recitentur, omissa consensus forma, et Missa pro Sponso et Sponsa celebretur, si pœnitentes offensionem tollere, et gratiam comparare cupiant. Iis in locis in quibus ex necessitate legis quis se sistit coram magistratu, instruendi sunt fideles se merum actum civilem præstare, sed haud contrahere matrimonium, quod consuetis formis coram sacerdote contrahunt, seu antea, seu post præfatum actum: sed ubi ipsi sponte se sistunt, videntur consensum tunc præstare, et ideo nequeunt iterum eum dare, ne sacramento illudant. Igitur cogendi non sunt ad iteratam consensus significationem coram parocho,[1] quæ nec facile eis permittenda est.

199. Ex his quæ de immunitate hæreticorum ab impedimento clandestinitatis diximus, ne putet quispiam eos ab omni impedimento canonico immunes esse; specialis enim fuit patrum Tridentinorum hac de re providentia, ne incerta plerumque vel nulla forent eorum conjugia. Cæterum plerique theologi existimant cætera impedimenta omnes adstringere qui baptismo initiati sunt, quod et probat constans agendi ratio apud S. Sedem recepta. Equidem conceditur episcopis facultas dispensandi cum hæreticis ad fidem conversis in quibusdam gradibus consanguinitatis, quod superfluum foret, et inane, si ipsi legibus, quæ ea irrita faciunt conjugia, non tenerentur. Declaravit insuper Benedictus XIV. valere matrimonia hæreticorum in Hollandia, non servata forma Tridentina, "dummodo aliud non obstiterit impedimentum canonicum;" quod ostendit eos ab hisce non esse immunes. Rem ex professo illustravit Benedictus XIV. de Judæo qui duxerat mulierem protestanticam agens, inter quos conjugium subsistere negavit, quum obstaret cultus disparitas.[2] Si contigerit converti ad fidem qui intra gradus prohibitos conjuncti sunt, dispensatio quærenda erit, et opportune danda.

200. *Impotentia* est naturale matrimonii impedimentum in iis qui nequeunt coire modo generationi per se idoneo. "In matrimonio," ait S. Thomas, "est contractus quidam, quo unus alteri obligatur ad debitum carnale solvendum. Unde sicut in aliis contractibus non est conveniens obligatio, si aliquis se obliget ad hoc quod non potest dare, vel facere: ita non est conveniens matrimonio contractus, si fiat ab aliquo qui debitum carnale solvere non pos-

(1) Vide Carriere t. ii. n. 1463.

(2) Vide epist. ad Cardinalem Eboracensem die 9 Februar. 1749. Vide plura apud Carriere de mat. t. i. n. 604.

sit."[1] Alia est impotentia *absoluta* qualis est ejus qui cum nulla coire possit modo generationi apto, uti contingit homini utroque testiculo carenti, vel utrumque habenti contusum: alia dicitur *relativa*, quæ est impotentia coeundi cum quadam, quæ ex diversa vasum magnitudine plerumque oritur. Alia est *perpetua* quæ nequit tolli absque miraculo, vel peccato, vel vitæ gravi discrimine: alia *ad tempus* durat, qualis est juniorum, vel morbo quodam impeditorum. Alia antecedit matrimonium, qualis est eunuchorum ex matris utero: alia subsequitur, qualis est eorum qui ab hominibus exsecti sunt post,conjugium ad ulciscendam injuriam, vel quibus lue venerea et tabe virilia peresa sunt. Ex naturæ igitur conditione, morbo, vi illata, et casu homines quidam impotentes sunt: sed et malis quorundam artibus, dæmoniaca utentium opera, adscripserunt veteres eam corporum conditionem.

201. Maleficium hac in re dicitur ars dæmoniaca qua homines qui natura sunt capaces coitus, impotentes fiunt, adeo ut coire nequeant: quod contingere censetur vel quoad quasdam, vel quoad omnes. Irrident plerique hanc dæmonum potestatem, sicut et olim. "Quidam dixerunt, quod maleficium nihil erat in mundo, nisi in æstimatione hominum, qui effectus naturales, quorum causæ sunt occultæ, maleficiis imputabant. Sed hoc est contra auctoritates sanctorum: qui dicunt quod dæmones habent potestatem supra corpora, et supra imaginationem hominum, quando a Deo permittuntur: unde per eos malefici aliqua signa facere possunt. Procedit utem hæc opinio ex radice infidelitatis, sive incredulitatis; quia non credunt esse dæmones, nisi in æstimatione vulgi tantum."[2] Ex *maleficio* impotentia provenire censetur, quando "conjuges excitantur ad copulam cum aliis, et inter se frigescunt, vel a coitu abhorrent, (esto aliàs se diligant,) tunc si maleficium nequit tolli intra triennium remedio humano, nec orationibus, aut exorcismis, impotentia censetur perpetua, et dirimit matrimonium."[3]

202. "Si impotentia provenit ex *frigiditate*, tunc quando conjuges ob hanc causam omnino perficere nequeunt copulam aptam ad generationem, post experientiam triennii, nullum est matrimonium. Idem procedere communissime aiunt doctores si ob nimiam caliditatem vir semper seminet extra vas, antequam possit penetrare."[4]

(1) Suppl. iii. p. qu. lviii. art. i. *Resp.* (2) Ibidem, art. ii. *Resp.*
(3) S. Alph. l. v. n. 1096. (4) Ibidem.

"Caliditas superflua," inquit S. Thomas, "vix potest esse impedimentum perpetuum: si tamen inveniretur, quod per triennium impediret carnalem copulam, judicaretur perpetuum."[1] Censet S. Alphonsus vix esse ea de causa separandos, quum fervor, ætate progrediente, decrescat. Abominatio viri erga mulierem quamdam, si ejusmodi sit ut nequeat excitari ad copulam cum ea, licet excitetur erga alias, potest impotentiam relativam inducere: sed triennii experientia datur.

203. *Proportionis* vasum defectus impotentiam constituit, quando scilicet vas viri vas feminæ penetrare nequit. Si femina possit fieri coitui idonea incisione, quæ fiat absque vitæ vel morbi periculo, valet matrimonium: quod si incisio fieri nequeat absque vitæ discrimine, non valet. Si morbi gravis periculum ex incisione immineat, vita quoque periclitari dicenda est, ideoque matrimonium est nullum: quod si mortis periculum omnino absit, plures dicunt matrimonium valere, licet gravis facienda sit incisio. Certum est valere, si levi opus sit incisione, quam maritus, vel mulier ipsa faciat. Hanc ipsa pati tenetur, quum sit medium necessarium ut vir ea potiatur: nec per se nimis difficile. Plerique dicunt eam non teneri pati gravem incisionem manu chirurgi faciendam, nam ineundo matrimonio vix censenda est se obligasse ad medium adeo difficile, cum verecundiæ nimia jactura, præsertim quum vitæ periculum vix absit. Si contingat separari conjuges, eo quod mulier sit nimis arcta, quæ alii simili deinceps nubens ab eo cognoscatur, si inde liqueat eam posse ab alio cognosci, nuptiæ priores validæ habendæ erunt, et mulier marito restituenda. Cæterum utriusque viri similitudo, vasumque proportio consideranda erit, ut cognoscatur utrum potuerit puella absque vitæ periculo viro priori aptari.[2]

204. Quandocumque impotentia certa est et manifesta, matrimonium statim habendum est nullum, et contrahentes separandi sunt; nec enim licet aliquid nuptiarum nomine tentare, quando nuptiis ineundis noscuntur impares. Ea separatio non indiget præsulis auctoritate, quamvis ad vitanda plurima incommoda, expetenda plerumque sit. Si ante matrimonium dubia sit impotentia, peccat graviter qui dubitatione manente matrimonium init, nam temere exponit sacramentum discrimini, et alteri facit injuriam. Si probabile

(1) Suppl. qu. lviii. art. i. ad 2.
(2) C. Fraternitatis, §. Similiter, *de frigid.*

sit se esse potentem, excusant eum plures, dummodo moneat alterum rei dubiæ, ne invitæ fraudem faciat: putant scilicet sacramento non fieri injuriam, dum ministratur ex probabili opinione valoris, urgente ratione adeo gravi, quod alioquin cœlebs mansurus sit perpetuo. Post matrimonium datur triennium experientiæ, per quod licent omnes conatus ad copulam, etiamsi semen extra vas effundi contingat, nam jus decernit: "ut a tempore celebrati conjugii, si frigiditas probari non possit, cohabitent per triennium."[1]

205. In foro externo si uterque affirmet impotentiam, nullo, ut videtur, fraudis consilio, post triennii experientiam juramentum de ea præstari debet ab utroque, septemque propinqui aut vicini ex utraque parte jurati testantur se ita audivisse, vel credere utrique referenti. Si alteruter neget, datur a judice triennii experientia, quæ per plerumque temporis continuari debet: qua habita, si quod affirmat vir, mulier neget, inspectio judicis auctoritate solet præcipi, ut medici de viro, obstetrices vel matronæ aliæ de muliere referant. Si veritas adhuc dubia sit, viro affirmanti potius credendum est: "Si vir dixerit quod uxorem suam cognoverit, et mulier negaverit, viro fides est adhibenda, si id firmaverit juramento."[2] In dubio utrum matrimonium consummatum fuerit, præsumitur fuisse consummatum, nisi oppositum probetur. In foro interno cuique fides datur.

206. Quando constat aliquem esse impotentem, dubitatur autem utrum impotentia præcesserit matrimonio, probabilius censent nonnulli habendam esse antecedentem, præsumitur enim esse naturalis ejus conditio, nisi aliquid suadeat eam post matrimonium evenisse, uti si morbus gravis ei contigerit, vel testiculi contusi casu videantur. Quod si constet impotentiam præcessisse matrimonio, et esse absolutam et perpetuam, separari debent, non enim sunt veri conjuges. Indulgeri quidem potest aliquando ut simul habitent, ne cum nimia verecundia impotentia innotescat; sed id nunquam permittendum dicit S. Alphonsus post Merbesium, nisi sint senes.[3] Nullatenus poterit iis permitti ut tactus impudicos habeant, vel alias conjugii juribus utantur: quod si ob paupertatem, et ad celandum suum dedecus, eodem utantur lecto, tunc tantum licebit, quando abest periculum libidinis: quod abesse forsan poterit, plerumque enim

(1) C. Laudabilem, *de frigid.* (2) C. Continebatur, *de desp. imp.*
(3) L vi. n. 1101.

alter alterum aversatur ob naturam parum aptam coitui. Impotentia quælibet superveniens matrimonio non illud dirimit, etiamsi consummatum adhuc non sit, nam vinculum est perpetuum, et "factum legitime retractari non debet, licet quid postea eveniat a quo non potuit inchoari." Igitur qui vi exsectus est, vel alias impotens factus, non desinit maritus esse, licet jure conjugii uti nequeat. Tactus et aspectus haud graviter iis vetiti videntur, si periculum pollutionis absit, sunt enim veri conjuges.

207. Hermaphroditi dicuntur qui lusu quodam naturæ utriusque sexus vasa habent. Hi contrahere valent juxta sexum qui prævalere videtur, vel si res sit dubia, juxta alterutrum, in quo tamen constanter durare debent; quamvis valeat matrimonium, si post conjugis mortem sexum veluti mutent.

208. *Raptus* impedimentum a concilio Tridentino his verbis statutum est. "Decernit Sancta Synodus, inter raptorem et raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quod si rapta a raptore separata, et in loco tuto et libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat, et nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, et favorem præbentes, sint ipso jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces; et, si clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio judicis dotare."[1] Raptus nomine intelligitur violenta abductio mulieris ad ineundum cum ea matrimonium. Equidem Carriere censet abductionem e loco ad locum non necessario requiri: "Si quis enim puellam extra domum paternam sibi occurrentem, in eo loco detineat, nullus dubitat quin sit raptus dirimens matrimonium ..... Pariter ..... si puella in propria domo obsideatur, ita ut exire non valeat, adest vere raptus, quia censetur esse in manu ejus cujus satellites domum obsident."[2] Cæterum quum theologi plerique motum e loco in locum exigant, qui etiam ipsa voce significari videtur, theologo erudito assentiri dubitamus, putamusque aliunde infirmandum esse matrimonium : v : g : ex vi illata, metuque incusso; quandocumque motus violentus e loco non ostenditur evenisse. Necesse autem non est ut magnum sit locorum intervallum, sed

(1) Sess. xxiv. cap. vi. *de Ref. Matr.*
(2) De Mat. l. ii. n. 906.

sufficit ut de domo in domum sit, vel saltem in locum separatum: non vero de uno in aliud cubiculum. Raptum intelligi voluerunt plerique jurisconsulti Gallici, seductionem puellæ e domo paterna, ejusque abductionem invitis parentibus, ipsa licet toto animo consentiente; qua ratione impedimentum e defectu consensus parentum, quod frustra conatus est rex Christianissimus per legatos patribus Tridentinis probandum suadere, inducere studuerunt; sed concilii verba hujusmodi fugam spontaneam non respiciunt, quum non exigant ut puella parentibus restituatur, antequam consentiat: quapropter Carriere cogitur fateri impedimentum in Galliis ultra decretum concilii extensum:[1] quod nequaquam fieri potuisse existimamus. Si rapiatur mulier libidinis explendæ causa, nil obstat, quin, novo assumpto consilio, qui vim intulit eam ducat, nam concilium libertati mulierum in ineundo matrimonio voluit providere, tollenda ejus spe ei qui invitam ducere vallet: sed non ideo abstulit rationem qua sibi consulat mulier vim passa: quapropter S. Congregatio concilii 25 Januarii 1583 censuisse dicitur "raptorem ob aliam causam, quam ut raptam in uxorum duceret, non comprehendi in Cap. vi. Sess. xxiv, de Ref. matr."[2] Quod autem ait Carriere non valere matrimonium quando rapta illud init ut minus malum, ut se liberet a majori,[3] stare non potest, nam concilium satis habuit ut sua voluntate libere consentiret, etiamsi infortunio et abductione eo determinari videretur. Ut raptus sit impedimentum, necesse non est ut mulier violata fuerit: si enim vi abducta sit causa matrimonii hoc nequit iniri, nisi ipsa libertati restituta. In loco libero et tuto constituta poterit consentire in matrimonium: qua ratione nullum amplius est impedimentum, sed raptor ejusque fautores excommunicatione ipso jure irretiti manent. Aliæ etiam manent eos pœnæ, judicis tamen sententia decernendæ.

209. Qui sponsam sibi obligatam vi rapit invitam, impedimento hoc, instar aliorum, detinetur: nam sponsalia non dant jus ad vim inferendam, ipseque vere dicitur raptor, juxta obviam vocis significationem.

210. Mulier vi rapiens hominem ex matrimonii consilio non incurrit impedimentum, nec enim jus rem adeo raram respicit.

(1) De Mat. l. ii. n. 913. (2) Vide et S. Alph. l. vi. n. 1107. (3) De Mat. t. ii. n. 912.

Galli tamen suis consuetudinibus decretum Tridentinum hac etiam ex parte ampliare voluerunt, qnod nulla inclytæ gentis invidia notamus : sed dolentes jus quoddam speciale ultra vim verborum hac tota in materia inde enatum, contra tribunalium Romanorum interpretationem, et theologorum consensum.

(1) Carriere De Mat. t. ii. n. 910.

CAPUT VI.

DE DISPENSATIONIBUS.

§. I. QUINAM POSSINT DISPENSARE.

211. Quandocumque valor matrimonii in quæstione ponitur, si probabilis doctorum sententia ei suffragetur, Ecclesia præsumitur dispensare, quatenus opus sit, propter bonum animarum, tollendo scilicet impedimento ecclesiastico, si forte adsit: sed in jure naturæ nil innovare potest, ideoque si opinio probabilis illud respiciat, dispensationi non est locus. Quod si impedimentum noscatur adesse, dispensatio quærenda erit.

212. Dispensatio nulla dari potest a quocumque, etiam a Summo Pontifice, ab impedimentis quæ jure naturæ vel divino, matrimonio obstant; qualia sunt error, amentia, consanguinitas in quocumque gradu lineæ rectæ, et in primo gradu lineæ transversæ, ligamen, impotentia. Potest tamen "in aliquo casu urgentissimæ necessitatis declarare esse validum matrimonium, non obstante impedimento quod probabiliter de jure naturæ illi obstet."[1] Attamen contigisse dicitur, quod frater et soror nescientes se esse consanguineos, conjuncti sint, quos, quum separari non possent absque gravissima infamia, et alioquin bona essent fide, propinquitatem haud suspicantes, in bona sua fide relinquendos visum est. Affinitas in primo gradu lineæ rectæ multis videtur dispensationem non admittere.

213. In omnibus impedimentis quæ ex jure ecclesiastico oriuntur Pontifex Summus dispensare valet, uti summo consensu agnoscunt theologi catholici:[2] Episcopi singuli non possunt jure proprio ab his dispensare, leges enim generales Ecclesiæ solvi nequeunt passim a singulis præsulibus, quin ordo et disciplina turbetur, et legum frangatur vis et auctoritas: ideo "lex superioris per inferiorem tolli non potest."[3] Si impedimentum occultum reperiatur post matri-

(1) S. Alph. l. vi. n. 1120. (2) Vide Carriere t. ii. n. 1063.
(3) Clem. Cap. Ne Romam, ii. *de elect.*

monium bona fide contractum in facie Ecclesiæ, præmissis denuntiationibus, ubi hæc viget disciplina, et separari nequeant conjuges absque scandalo, vel gravissimo damno, et facilis non sit recursus ad Pontificem, plerique theologi censent episcopum ex præsumpta Pontificis voluntate, dispensare posse. Quod si per epistolam obtineri brevi possit dispensatio pontificia, in bona fide relinquendi erunt, et expectanda dispensatio. Si impedimentum occultum, quale est plerumque copula illicita cum consanguinea sponsæ, reperiatur ante matrimonium, iis in rerum adjunctis in quibus mora afferret magnum scandalum vel detrimentum: "puta si alias immineat periculum mortis, vel si matrimonium sit necessarium ad legitimandas proles, vel ad vitandam feminæ infamiam aut alia damna:"[1] plures censent episcopum posse dispensare: sed vehementer negat Benedictus XIV. id licere unquam de impedimentis publicis; quum haud sine Pontificiæ auctoritatis dispendio auctoritas dispensandi ab inferiore præsule usurparetur.[2] Qui scienter contrahunt, impedimento posthabito, spe dispensationis cadunt, quapropter episcopus nequit dispensare cum eis ex præsumpta Pontificis voluntate; repugnat enim canon Tridentinus, quo spes dispensationis aufertur scienter contrahentibus matrimonium in gradu prohibito: "Si quis intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, et spe dispensationis consequendæ careat . . . non enim dignus est qui Ecclesiæ benignitatem facile experiatur, cujus salubria præcepta temere contempsit."[3]

214. In impedimentis impedientibus dispensant episcopi ex consuetudine, exceptis votis castitatis perpetuæ et ingrediendi religionem, in qnibus etiam episcopi harum regionum ex speciali indulto dispensare valent. In hæreticorum cum catholicis nuptiis etiam nostrates ex eadem speciali venia dispensant, conditionibus tamen appositis: nec enim aliter licet.[4] Datur facultas eodem indulto dispensandi super tertio et quarto consanguinitatis et affinitatis gradu simplici et mixto tantum, et in secundo, tertio, et quarto mixtis, et in secundo solo quoad præterita matrimonia cum conversis ad fidem; et etiam pro sexaginta casibus super secundo, dummodo nullo modo attingat primum: sicut etiam pro totidem casibus super primo affinitatis gradu

(1) S. Alph. l. vi. n. 1120.
(2) De Syn. diœc. l. vii. c. xxx. et xxxi.
(3) Sess. xxiv. cap. v.
(4) Carriere de mat. t. ii. n. 758.

ex copula illicita per lineam collateralem sive rectam resultantis, dummodo nullum subsit dubium, quod conjux possit esse proles ab altero contrahentium genita: insuper super impedimento cognationis spiritualis etiam inter levantem et levatum: et super disparitate cultus, gravibus tamen de causis in singulis casibus in quibus dispensandum erit: et super impedimento publicæ honestatis, justis ex sponsalibus proveniente: et super impedimento criminis, neutro tamen conjugum machinante, ac restituendi jus petendi debitum amissum. Plerasque has facultates communicant episcopi missionariis, excepta tamen plerumque facultate dispensandi in secundo gradu, quum nonnisi pro certo casuum numero episcopis ipsis concedatur, ad quos proinde in singulis casibus recurrere necesse est.

215. Regulares vi suorum privilegiorum dispensant, ex licentia suorum provincialium, cum pœnitentibus suis in tribunali, ab impedimento petendi debiti, propter affinitatem illicitam in secundo gradu, vel propter votum castitatis. Disputatur utrum dispensare possint in casu urgentissimo a voto castitatis ad contrahendum matrimonium, plerisque id negantibus.[1]

§. II. De valore dispensationum.

216. Ut valeat dispensatio in curia Romana impetrata, "requiritur tum ut causa finalis sit vera et subsistat dum conceditur, tum ut in petitione nihil omittatur eorum quæ jus et stylus curiæ exigunt, nihilque reticeatur veri, ratione cujus dispensatio aut nullo modo, aut nonnisi cum certa conditione, vel limitatione, daretur."[2] Obreptio fit dum falsum exponitur; subreptitia dicitur dispensatio, quæ verum reticendo obtinetur. In qualibet dispensatione petenda omnia exponenda sunt, quæ obstant matrimonio: cæterum occulta impedimenta quæ cum infamia conjuncta sunt, possunt a S. Pœnitentiaria relaxari, soluto publico impedimento a S. Dataria:[3] dummodo de dispensatione aliàs quæsita a publico impedimento fiat mentio in litteris ad Pœnitentiariam; quam rationem imitari licet petendo ab episcopo publice dispensationem ab impedimento publico, et ab eo secretius impedimenti occulti relaxationem flagitando.

(1) S. Alph. l. vi. n. 1128.

(2) Ita Antoine tract. de Mat. c. iii. qu. v. citans Cap. Super, *de rescript.*

(3) Bened. XIV. Pastor bonus, §. 41.

In dispensatione aliquando occurrit clausula: "dummodo impedimentum occultum sit;" quod non exigit ut omnino lateat, sed ut ad forum externum non sit verosimiliter deducendum. Si duplex sit consanguinitas, vel si graduum inæqualitas oriatur ex eo quod femina sit propinquior stipiti, ut si sit amita, exponendum est. Item si copula habita sit ad facilius impetrandam dispensationem, pravus ille finis declarandus est, quandocumque ob copulam jam habitam dispensatio quæritur.[1] Si quis post dispensationem relabatur, et indigeat alia dispensatione, prior in petitione exponenda etiam est.[2] Si quis duas sorores sponsæ cognoverit, id in petitione declarandum est.[3]

217. Si causa dispensationis cesset antequam executioni fuerit demandata ab eo cui delegata est dispensandi facultas, cessat dispensatio: nec enim delegatur facultas nisi ea conditione, ut res ita se habeant, dum dispensatio datur. Si cesset post dispensationem datam, licet ante matrimonium, nil obstat, quia lex jam est sublata.

218. Si dubitatio oriatur de causa dispensationis, utrum fuerit vera, an falsa, impulsiva an finalis, plerumque dispensatio censenda est valida, quia in dubio standum est pro valore actus.

219. Si post datam dispensationem ab impedimento occulto affinitatis, iterum peccet orator cum eadem consanguinea sponsæ, ante matrimonium, non videtur indigere nova dispensatione, quia est eadem affinitas.

220. Si post dispensationem obtentam super gradu prohibito sponsi ipsi coeant, nova juxta stylum curiæ exigitur dispensatio. Ita declaravit S. C. mense Maji 1635.

221. Dum ab episcopo quæritur dispensatio super impedimento publico, occultum non est reticendum, quod scilicet ex copula illicita provenit, nisi placeat illud secretiori via exponere. Si data sit dispensatio consobrinis v: gr: et ipsi deinceps antequam dispensatio executioni demandata fuerit coeant, erit altera dispensatio petenda. Si post dispensationem executioni demandatam coeant, valet, licet clausulam continuerit, "modo copula non interfuerit;" nam ut valeat sufficit eam non intervenisse antequam dispensatio executioni fuerit demandata.

222. Si contrahentes sint duarum diœcesum uterque præsul debet

(1) Bened. XIV. Pastor bonus, §. 42.
(2) S. Alph. l. vi. n. 1137.
(3) Bened. XIV. Brev. Etsi matrimonialis 30 Sept. 1755.

dispensare, juxta nonnullos: sed probabiliter censent alii sufficere dispensationem episcopi in cujus diœcesi celebrantur nuptiæ: nam dispensando suum subditum eum facit idoneum contractui cum alio.

223. In dispensationibus S. Pœnitentiariæ, quæ a nobis vix expetuntur, quædam occurrent clausalæ. I. *Si ita sit:* scilicet si res, uti exponitur, se habeat. Si de voti castitate agatur, periculum probabile lapsus conditionem hanc ponit. Si bona fide causa putetur vera, quæ falsa est, Carriere censet dispensationem valere.[1] II. *Audita prius sacramentali confessione,* dispensatio quippe hæc in tribunali datur, vel saltem prævia confessione. III. *Sublata occasione peccandi,* scilicet quatenus fieri possit, vel cautela adhibita qua ex proxima fiat remota. IV. *Dummodo impedimentum sit occultum,* paucis notum, et vix ad forum externum deducendum. V. *Injuncta ei gravi pœnitentia,* qualis est per sex menses jejunium semel in hebdomada, aut frequens confessio, saltem semel in mense, orationes, lectio spiritualis, etc.

224. Cupiebat concilium Tridentinum ad omnem mali speciem et calumniandi occasionem auferendam, dispensationes concedi gratis: "In contrahendis matrimoniis vel nulla omnino detur dispensatio, vel raro, idque ex causa et gratis concedatur."[2] Sed ob causas gravissimas et æquissimas retenta est consuetudo, qua divites aliive solvendo pares quandam pecuniam plerumque dabant occasione dispensationis petendæ, ut ita minueretur petentium numerus, et ut disciplinæ injuriam repararent, eleemosyna data in pia opera impendenda: qua ratione et votis patrum Tridentinorum satisfactum est, quum in lucrum concedentium non cederet.[3] Equidem hunc morem probarunt piissimi et severissimi Pontifices, ab omni cupidine alieni. "Et merito," uti animadvertit S. Alphonsus, "cum hujusmodi compositiones (ut Innocentius X. præcepit) non immisceantur cum aliis pecuniis Thesauri Cameralis, sed reserventur in monte Pietatis, et inde non extrahantur, nisi de mandato Pontificis, ut in sola opera pia impendantur. Cum igitur talis pecuniæ præstatio in subsidium pauperum erogetur, sit causa satis justa ut Ecclesia dispenset, sicut frequenter solet. Nec officit quod mussitent hæretici, ut objicit Pater Concina, nam patenter injuste mussitant."[4] Morem vindicavit Pius VII. scribens ad episcopos Galliæ 28 Februarii, 1809:

(1) De Mat. t. ii. n. 1116. (2) Sess. xxiv. cap. v. de ref. mat.
(3) Pallavicini hist. Conc. Trid. l. xxiii. c. viii. n. 11.
(4) L. vi. n. 1130.

"Mulctæ illæ ad resarciendum aliqua ratione vulnus quod ex dispensationum matrimonialium concessione ecclesiasticæ disciplinæ infligitur, et ad matrimonia inter personas consanguinitatis vel affinitatis vinculo invicem conjunctas rariora ac difficiliora reddenda, juste ab Ecclesia salubriterque constitutæ sunt." "Dantur etiam dispensationes absque ulla eleemosyna, in forma pauperum dictæ.[1]

§. III. De dispensationibus exequendis.

225. Quoties matrimonium in facie Ecclesiæ contractum nullum est ob impedimentum occultum, quod non est periculum palam aliquando innotescere, v: g: quod proveniat ex copula illicita uni ex contrahentibus nota, sublato per dispensationem impedimento, renovari poterit consensus privatim absque parocho, vel arbitris, uti declaravit S. Pius V. teste Navar. Etiamsi uterque contrahens tempore nuptiarum noverit impedimentum, videtur posse renovari, dispensatione impetrata, absque parocho, vel testibus. Si verò periculum sit ne impedimentum innotescat, et multo magis si reapse innotuerit, consensus coram parocho et testibus erit renovandus, ne matrimonium in quæstionem deinceps veniat. De matrimoniis contractis coram magistratu, vel præcone hæretico, idem dicendum videtur. Si enim impedimentum latuerit quo ea irrita sunt, et periculum nullum sit illud notum futurum, secretò renovari poterit consensus, quum de contractu aliàs satis constet. Quod si irritum fuerit matrimonium ob disparitatem cultus, vel aliud impedimentum canonicum, renovandus erit consensus, dispensatione impetrata, coram sacerdote: sed quoties pars acatholica non vult coram eo se sistere, secreta renovatio permitti potest. Conversis ad fidem, quorum matrimonium nullum esse contigerit, si nihil de eo suspicentur, et gravis sit difficultas conjuges inducendi ut quavis ratione renovent consensum, vix scrupulum injicere oportet: quod si interrogaverint sacerdotem, ea proponenda est ratio renovandi consensum, quæ minoribus subjacet difficultalibus: poterit scilicet secretò insinuare in Ecclesia Catholica baptismi defectum obstare consensui jam præstito, sed præsto esse remedium. Equidem parti acatholicæ persuaderi vix poterit consensum ab initio haud valuisse, et injuriam sibi et proli fieri existimabit nuptiis iterum celebrandis: alioquin affectu marito consortem thalami prosequens.

(1) Vide Carriere t. ii. de mat. n. 1128.

226. Quoties matrimonium nullum fuisse noscitur ex defectu consensus veri in utroque contrahente, renovandus est ab utroque consensus verbis, vel alio indicio sufficiente. Copula conjugali affectu habita consensum satis declarat: quapropter qui ancillam duxerat, ignorans servilem ejus conditionem, et postea, ea comperta, eam carnaliter cognovit, compulsus est eam retinere.[1] Quod si defuerit consensus verus alterutrius tantum, supplendus est: dum consensus alterius perseverat, nam puella quæ viro tradita est invita, per annum cum dimidio deinceps ei conjuncta affectu conjugali, tenebatur ad eum redire, quum consensus ex consortio illo diuturno colligeretur.[2] Tenetur autem plerumque deceptor verum ponere consensum, ad reparandam injuriam ex fictione provenientem.

227. Si consensus verus irritus fuerit ob impedimentum canonicum, necesse est dispensationem petere, et interim a coitu abstinere. Impetrata dispensatione renovandus est consensus ab utroque, quum enim laboraverint impedimento, nequibant consensu suo priori contractum efficere, et "non firmatur tractu temporis quod de jure ab initio non subsistit."[3] Quod si ex delicto occulto alterutrius ortum sit impedimentum, requiritur ut alter conjux de nullitate prioris consensus certior fiat, sed ita caute ut delictum nusquam detegatur. Hæc conditio, quæ semper apponitur dispensationi, nititur principio, quod consensus simul præstandus est ab idoneis, quales non fuerunt dum impedimentum obstaret: consensus autem qui ex consuetudine maritali colligitur, ex errore oritur, quod prior consensus censeatur valere. Cæterum si hæc conditio nequeat impleri, censent plures sufficere ut pars conscia impedimenti verum ponat consensum, et copulam habeat affectu maritali: in gravissima enim rerum difficultate censetur sedes Apostolica relaxare hanc conditionem, ne animæ intereant. Quoties pœnitentes haud suspicantur impedimentum, præstat eos in bona fide relinquere, donec dispensatio obtineatur, salvo sigillo confessionis, et si difficultas renovandi consensus vix superanda videatur, præstat adhuc silere.[4] Docet quidem Benedictus XIV. Summum Pontificem posse dispensare in radice, tollendo impedimento ecclesiastico, quod unice obstabat ne consensus libere datus vim suam ab initio obtineret.[5]

(1) C. ii. *de conjug. serv.* (2) C. Ad id xxi. *de sponsal.*
(3) Reg. jur. xviii. in 6. (4) Vide cap. *de consanguin.*
(5) Constit. 27 Sept. 1755. Bullar. t. iv.

